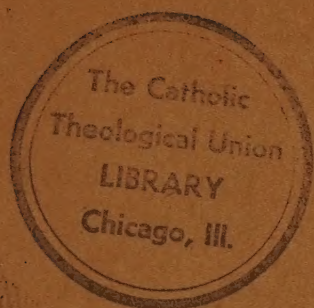

Class **F**

Section **1**

Book No. _____

Accession No. _____

EX BIBLIOTHECA ROMANAE EPHEMERIDIS

ANALECTA ECCLESIASTICA

CASUS CONSCIENTIAE

PROPOSITI ET SOLUTI

ROMAE

AD SANCTUM APOLLINAREM

IN COETU

SANCTI PAULI APOSTOLI

AB ANNO 1895-96

Cura et expensis

Rmi Dni

FELICIS CADÈNE Urbani Antistitis

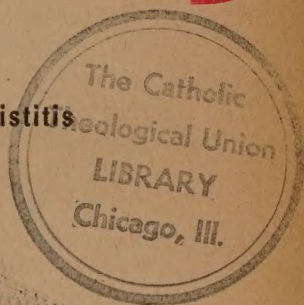
Constat lib. 1,25

ROMAE 1896

VENALE PROSTAT

Apud auctorem praecipuosque bibliopolas

WITHDRAWN

240
C 355c

240.01
C 355C

IMPRIMATUR:

FR. RAPHAEL PIEROTTI O. P. S. P. A. Mag.

IMPRIMATUR:

FRANCISCUS CASSETTA Patriarch. Antiochien. Vicesgerens.

Omnibus juribus, ad tenorem legum, reservatis.

VIRO · EMINENTISSIMO
LVCIDO · MARIAE · PAROCCHI
SS. · D. · N. · LEONIS · PP. · XIII.
VICARIO · GENERALI
COETVSQVE · S. · PAVLI · DE · VRBE · PRAESIDI
HANC · CASVVM · COLLECTIONEM
DICAT · ET · DEDICAT
FELIX · CADÈNE · ANTISTES · VRBANVS
OBSEQVENTIS · GRATIQVE · ANIMI · CAVSA

ROMAE. A. D. MDCCCXCVI.

Ad lectorem humanissimum

Coetum Sancti Pauli de Urbe quod attinet, praesertim relate ad ejus originem, progressus, hodiernumque statum, invenire tibi fas erit, lector benevole, intra *Romanam Collectaneam Analecta Ecclesiastica*, vol. I, pp. 46, 99, 147. Pauca, scitu necessaria, obiter audi.

Casus Conscientiae ventilantur in Seminario Romano ad S. Apollinarem. Praeter alumnos Piae Unionis, cuilibet viro ecclesiastico patet auditus, imo, omnes utriusque Cleri sacerdotes, ad confessiones in Urbe audiendas adprobati, juxta Vicariatus normas, *per decennium* interesse tenentur. Monitum ita inscribitur: *Qui propositas quaestiones enodare, aut enodatas magis magisque illustrare, vel piam collationem habere debent, meminerint illud, quod nostro in Coetu solemne semper fuit, haec omnia unius horae spatio continenda. Initium vero Coetus, toto anno erit hora vigesima secunda (1).*

(1) Juxta perantiquum romanum morem, hora 24 completur ad solis occasum, vulgo *all'Ave Maria*.

A mense Novembri, ad Julium, decem et tres celebrantur congressus (1), semper Feria secunda. Ita proceditur.

Recitata prece in honorem Divi Pauli Protectoris, unus ex alumniis qui theologicas Scholas ad Sanctum Apollinarem frequentant, post enarrationem *Casus*, solutionem in scriptis consignatam et a respectivis professoribus plerumque examinatam, italico sermone exponit. Singulis postea Censoribus jus inest suam aperiendi mentem.

Laudant, impugnant, probant, corrigunt Oratoris opiniones. Ipse Praeses, Emus Cardinalis Urbis Vicarius pro tempore, Piae Unionis Protector amplissimus, nonnumquam campum adire non dedignatur. Censores vero optimae notae, inter emeritos moralistas de Urbe fuisse selectos, non dubites. Tandem unus ex istis, per turnum designandus, *epitomatoris* munere fungitur, omnia hinc inde hucusque exposita ventilando, et quid sentiat ipse, patefaciendo.

Exacta discussione, pia recitatur oratiuncula circa dignitatem, onera, obligationes ministrorum Christi, ut dum doctiores efficimur, ferventiores insimul evadamus.

Hisce itaque breviter sic adumbratis, dicendum quod Coetus Sancti Pauli, nuper sciscitatus utrum responsiones colligi et edi deberent *nominis suo*, pluribus aliter sentientibus, negativam retinuit responsionem.

(1) Unus tamen destinatur ad orationem de laudibus S. Pauli Apostoli recitandam, praemiorumque distributionem celebrandam.

Et haec fuit ratio cur, ego misellus(1), tantum susceperim onus, quod ad decus nostri Coetus, tuamque utilitatem vertat, sperandum est. Collectionem privatam quidem tibi offero; nec ideo quidquam sui momenti istam amisisse formides, nam singulorum casuum solutio exarata fuit, uno excepto aut altero, ab ipsis Epitomatoribus ex officio, videlicet isto anno 1895-96 a Rmis Dnis Eschbach, Kaiser, Passerini, Binzecher, Bucceroni, Ferrini, quibus promeritas referre debes gratias, si quid profeceris. De caetero disputationes quae fiunt, privatim omnino in Coetu nostro celebrantur, nullamque aliam prae se ferunt auctoritatem, nisi ex rationum pondere, resolventiumque celebritate.

Singulis futuris annis, Deo favente, Casuum solutiones diligentissime in unum collectae, tibi reservantur.

Vale.

Romae, Die Sacro B. M. V. de Monte Carmelo 1896.

FELIX CADÈNE.

Ant. Urb.

(1) Singulae solutiones jam editae in Romana Collectanea *Analecta Ecclesiastica*, inde sumuntur in unum conjunctae, ut ab omni cupienti, possint prae manibus haberi.

CASUS
PROPOSITI ET SOLUTI

Anno 1895-96

DE EUCHARISTIA UT SACRIFICIO

I.

De essentia sacrificii Missae

Die 2 Decembris 1895 hora 15 (3 pom).

Expositio. In collationibus moralibus, quae in dioecesi quapiam coram episcopo et clero singulis mensibus habebantur, praeter alios sequens propositus fuit casus resolvendus.

« Vinum pro Missis in cathedrali templo celebrandis jamdiu suppeditabat Titius incolarum ditissimus, qui, fide sua interposita, vinum illud esse ex uvis expressum asserebat. Verum paulo post Titii obitum ex eiusdem haeredum et famulorum relatione cognitum est, vinum illud arte fuisse confectum. Et revera rem ita se habere et illud non esse vinum ad Missam celebrandam aptum, peritorum iudicio confirmatum fuit ».

Episcopus de more ab Ecclesiae Cathedralis canonicis singillatim requisivit, quid circa propositum casum opinarentur. Non omnes autem in eandem concesserunt sententiam. Erant enim qui contenderent, Missas revera celebratas fuisse, quia una saltem species rite fuerat consecrata; dum e contra quidam asserebant, neque

panem in casu consecratum fuisse. Alii dubitabant, utrum sacerdotes, qui Missas celebraverant, possent receptas eleemosynas suas facere quin alias missas celebrarent, dum ex alia parte erant plures qui illarum eleemosynas restituendas esse pro certo habebant; quorum nonnulli hoc onus non presbyteris celebrantibus, sed potius Titii haeredibus imponendum censebant.

Cum jam in disputationis aestu plus aequo et non sine mutuae charitatis dispendio animi incaluissent, episcopus silentium omnibus indixit, differendo ad aliam diem casus resolutionem. Interim consulit eximium theologum ab eo quaerens:

1°. *An valida sit consecratio unius speciei sine altera?*

2°. *Et quatenus affirmative, an in unius speciei consecratione sacrificium habeatur?*

3°. *Utrum eleemosynae perceptae in casu jure relineri possint, vel e contra sacerdotes ipsi celebrantes, aut alius quispiam illas restituere debeat?*

Solutio. R. ad I. Affirmative et quidem ut independentia utriusque speciei consecrationis, quoad validitatem, censeatur reciproca. Quare si ex errore aut malitia, sacerdos Missam celebrans ante consecrationem panis vinum consecraret efficaciter hoc faceret. Rursus dicendum reciprocae hujus independentiae fundamentum sistere in re ipsa, minime autem in celebrantis voluntate. Unde si ponas hunc, dum verba consecrationis profert, velle explicite verborum suspendere effectum donec consecraverit calicem, conficeret nihilominus iste sacramentum in priori specie, statim vix prolatis consecrationis ejusdem verbis.

Ratio horum est, quia ex Concilio Florentino tenendum est « sacerdotem in persona Christi loquentem confirmare hoc sacramentum ». Unde verba consecrationis non dicuntur *recitative* sed *enunciative*, prout ipse Christus ea protulit. Caeteroquin idem eruitur ex Concilio Tridentino (Sess. XIII.) et ex praxi Ecclesiae quae sacram hostiam statim post prolata consecrationis verba fidelium adorationi proponit.

R. ad II. Negative et ratio fundamentalis est, quia per duplicis speciei consecrationem fieri hoc sacrificium Christus voluit atque instituit. Caeteroquin juxta gravissimos auctores (vide

Em. Card. Franzelin *de Eucharistia*) potuisset Christus secus idem sacrificium instituere, cum in unius speciei consecratione totum contineatur quod ad incrementum verum sacrificium requiritur.

R. ad III. Is tenetur ad restitutionem qui contra justitiam commutativam peccaverit. Porro in casu

1) Sic peccasse sacerdotes celebrantes non videntur. Sane id facere, inito quasi-contractu promiserunt, quod communiter boni faciunt sacerdotes stipendium pro celebranda Missa accipientes, adhibendo scilicet eam consecrationis materiam quam rationabiliter aptam esse scirent. Sed qui sacerdos ad cathedralem ecclesiam accedit ut sacrum conficiat, rationabiliter agit dum absque scrupulo propositum panem et vinum materiam aptam esse putat.

2) Ad Titium quod spectat distinguendum est: vel ab eo non requirebatur vinum pro Missis celebrandis, sed simpliciter vinum bonum et non arte factum: et tunc non tenetur ad restitutionem, licet dixerit quod vendebat vinum tale esse; et ratio hujus patet. Vel ex proposito ipsi significabatur vinum ab eo peti quod sit genuinum, ex uvis scilicet confectum, exclusive aptum ad Missam: et tunc contra peccatum justitiae commutativae peccavit tradendo vinum hac essentiali formalitate destitutum quae in contractu tamquam *conditio sine qua non* ponebatur. Hac in hypothesis ad restitutionem tenebatur Titius et, ipso demortuo, nunc tenentur haeredes ejus.

3) Praeter celebrantes sacerdotes et Titium, dubium moveri debere etiam videtur de cathedralis Ecclesiae oeconomo, utrum necne in procurando vino pro Missis, cum debita diligentia aut cum gravi negligentia egerit. Si hoc, posset et ipse teneri; saltem, ut conscientiae propriae consulat, ad Sanctam Sedem recurrere peropportunum ducet.

ALPH. ESCHBACH

Epitomator ex officio.

II.

Pro quibusnam Missae sacrificium offerri possit.

Die 16 Decembris 1895, hora 15 (3 pom).

Titius sacerdos missionarii officio fungitur, ubi catholici cum haereticis et infidelibus permixti vivunt.

Quadam die Berta pientissima vidua catholica, oblato pingui stipendio, illum rogat, ut ad sui intentionem tres Missas celebret; unam videlicet pro fratre, qui licet in infidelitate defunctus, tamen vir fuit simplex et rectus, timens Deum et recedens a malo; alteram pro Caio suae familiae benefactore sectae lutheranae quidem addicto, sed qui probabilia indicia dederat, bona fide et in Dei gratia ex hac vita migrasse; tertiam demum pro viro suo excommunicato vitando, qui ante mortem indubia prae-buerat poenitentiae signa, licet repentino morbo praeven-tus non potuerit absolvi et Ecclesiae sacramenta recipere.

Titius nihil haesitans pro singulis Missam *de re-quiem* celebrat eorum nomina in speciali oratione com-pellans. Acriter hac de re a presbytero socio reprehen-sus, Titius se tuetur reponens, Missae sacrificium pro omnibus offerri posse, pro quibus sacrificium crucis fuit oblatum: Christum autem seipsum dedisse redem-ptionem pro omnibus.

Quaeritur :

1° *Pro quibusnam Missae sacrificium offerri possit?*

2° *An Titius in omnibus recte se gesserit et quid de ratione ab eo allata iudicandum?*

3° *An eleemosynas acceptas restituere debeat?*

Ad I. Resp. — Constat offerri posse Missae sacrificium pro viatoribus baptizatis in communione Ecclesiae existentibus, nec-non pro animabus Purgatorii (Conc. Trid. sess. XXII). Movetur dubium de applicatione Missae pro excommunicatis, haereticis seu schismaticis, et infidelibus tum vivis tum defunctis. Ad cujus dubii solutionem haec praemittere juvat.

1. Ex natura intrinseca rei nihil obstat, quominus sacri-ficium Missae incruentum, perinde ac sacrificium Crucis, pro omnibus ac singulis omnino hominibus offeratur. Quatenus vero actus est cultus publici, celebratio ejusdem legibus ac disciplinae Ecclesiae subest. Unde regula generalis: Pro omnibus omnino et singulis hominibus offerri potest Sacrificium Missae, exceptis solis iis quos ecclesiastica certa et indubia lex (quia in materia sumus odiosa) ne Missa offeratur, prohibuerit.

2. Actus quo sacerdos celebrans pro aliquo Missam ideo offert h. e. quo fructum *specialem* seu *ministerialem* tali homini applicandum esse significat, potest esse vel publicus, vel semipublicus, vel absolute privatus. Primum obtinet, cum fideles publice monentur pro tali Missam offerri vel etiam hujus nomen orationibus inseritur. — Alterum cum sacerdos, accepto stipendio, Missam pro nominata persona applicari promittit, quin verbum hac de re fidelibus dicat. — Tertium cum solus ipse soli Deo notum facit, se tali vel tali applicari velle fructum Missae specialem.

Hisce positis, respondeo:

A. *Quoad oblationem pro viventibus.*

1. Vetitum est pro excommunicato vitando publice offerre (Bened. XIV C. *In Superiori*) - Ita omnes.

2. Pro haeretico seu schismatico, Ecclesia declaravit licere, dummodo constet expresse fieri ad impetrandam conversionem ad veram fidem (S. S. Off. decret. 19 April. 1837).

3. Licet etiam offerre pro infideli, « dummodo non adsit scandalum, et nihil in Missa specialiter addatur, et quoad intentionem constet nihil mali aut erroris aut superstitionis in infidelibus elemosynam offerentibus subesse » (S. S. Offic. die 21 Julii 1865). Quare offerri Missa potest « pro infideli infirmo ut sanitatem recuperet, condemnato, ut a carcere aut a morte liberetur » (Id. die 11 Martii 1848).

B. *Quoad applicationem pro defunctis.*

1. Interrogata: 1. « An liceat Missam offerre pro illis qui in manifesta haeresi moriuntur, praesertim si hujusmodi applicatio nota esset; 2. An liceat etiam in casu quo hujusmodi applicatio Missae tantum sacerdoti et illi qui dat elemosynam nota esset », S. Sedes respondit: Ad utrumque *Negative*. — Unde recte deduces Ecclesiam in eodem sensu habere applicationem publicam et semipublicam, neutramque permittere pro defuncto haeretico.

2. Neque omnino licet sacrificium facere « pro defunctis qui in sua infidelitate ab hac vita decedunt » (S. Off. 12 Sept. 1645).

3. « Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumcunque contritus decesserit, non est communicandum ante absolutionem nec pro eo orandum, licet sit quoad Deum absolutus » (Cap. 28 de sententia excommunicationis). — Quare ne-

que licet pro eodem sacrificium Missae offerre, nisi prius super cadavere absolutio ab excommunicatione pronuntiata fuerit.

R. Ad II. — Titius minime recte gessit tum accipiendo pingue stipendium, ut ad dictam intentionem tres Missas celebret, tum celebrando easdem nomine et intentione dantis, tum maxime nomina defunctorum in speciali oratione compellendo. — Ratio autem ab eo in contrarium allata in tantum valet, in quantum non obstant Ecclesiae prohibitiones, et non ultra. Porro in casu obstabant.

R. Ad III. — *Negative*, eo quia Titius contra justitiam commutativam nihil peccavit, imo fecit, licet indebite, omne id quod accipiendo eleemosynam, promiserat.

ALPH. ESCHBACH

Epitomator ex officio.

III.

Die 13 Januarii 1896 hora 15 $\frac{1}{4}$ (3 $\frac{1}{4}$ pom).

An unum Missae sacrificium pluribus applicatum aequè singulis prosit ac si pro uno offeratur.

Titius parochus in re morali valde peritus relate ad quaestionem inter theologos agitatam circa quantitatem fructus, qui ex Missae applicatione actu percipitur, mordicus tuetur sententiam, quae docet, hunc fructum esse indefinitum, seu indefinite percipiendum non intensive tantum, sed etiam extensive. Hinc tenet, unum idemque sacrificium pro pluribus posse applicari, applicatum vero pluribus aequè singulis prodesse, ac si pro uno offeratur. Quare saepe saepius unam eandemque Missam applicat tum pro eo, a quo stipendium accepit tum pro aliis pro quibus ex diverso titulo applicare tenetur: ut puta, quando Missam pro populo diebus festis celebrare debet, vel si ex statutis piaе confraternitatis, cui nomen dedit, pro socio defuncto ei applicandum est, vel demum quando alteri promissit, se pro eo Missam gratuito celebraturum.

Verum exercitiis spiritualibus vacans, suam agendi rationem in Missis applicandis recolens, timet, ne forte fidelibus offerentibus stipendium aliquid de fructu sacrificii detraxerit. Quare rem cum docto confessario confert, a quo quaerit:

1.º *An valor et fructus sacrificii Missae sit infinitus?*

2.º *An idem sacrificium pro pluribus applicari possit, quin tamen quisque ex aliorum accessione diminutionem fructus ex sacrificio percipiendi patiatur?*

3.º *Quid de Titii agendi ratione prout in casu?*

Resp. ad 1.um — Notandum cum S. Alph. (Theol. mor. I, 6. n. 312) alium esse *valorem*, alium *fructum* Missae. Valor est efficacia illa quam habet Missa ex dignitate offerentis principalis et rei oblatae, ad conferenda bona offerenti, et iis pro quibus offertur. Talem vero efficaciam esse infinitam, et infinitum proinde valorem sc. intrinsecum Missae nemo est qui possit negare. — *Fructus* autem Missae sunt bona ipsa, quae intuitu sacrificii Deus confert: unde valor a fructu differt velut causa ab effectu.

Fructus vero Missae juxta eundem S. Doctorem l. c. et communem Scholarum doctrinam distinguitur ex triplici capite: 1. *ex parte causae*, id est ex opere operato et ex opere operantis: fructus *ex opere operato* est ille, qui confertur intuitu meritorum Christi, et ejus promissionis, et hic est idem sive Missa celebretur a sancto sacerdote, sive celebretur a minus sancto vel etiam a malo; fructus vero *ex opere operantis* est ille, qui confertur intuitu meriti et devotionis celebrantis aliorumque qui ministrando, assistendo concurrunt (cf. Lehmkühl ed. 6 II. n. 172), et hic est eo maior quo maior est sacerdotis et aliorum ad celebrandum concurrentium dignitas et devotio.

2. Distinguitur fructus Missae *ex parte rei*, i. e. boni quod per ipsam confertur, *in meritorium*, *satisfactorium* (qui et *expiatorius* dicitur), et *impetratorium* (qui continet et *propitiatorium*).

3. Distinguitur *ex parte subjecti*, seu eorum quibus applicatur, in generalem, specialem et specialissimum. Fructus *generalis* ille est, qui respondet sacrificio quatenus est opus positum a Sacerdote, prouti operatur nomine totius Ecclesiae et ipsius Christi, de quo fructu omnes fideles participant et ani-

mae omnes in Purgatorio degentes, sed fideles in terra alii aliis abundantius, non solum pro maiore sua dispositione et capacitate, sed etiam pro maiore conjunctione quae inter eos et sacerdotem intercedit (cf. Lehmkuhl II, n. 174).

Fructus vero *specialis* (qui ab aliis dicitur *medius seu ministerialis*) est ille qui obtingit ei vel illis, quibus sacerdos specialiter sacrificium applicat. Fructus *specialissimus* demum (ab aliis dictus *specialis* seu *personalis*) obtingit soli sacerdoti (cf. Bucceroni II. n. 611).

De fructu igitur Missae quaeritur utrum sit infinitus. Patet autem non posse esse infinitum *intensivè*, si *infinitum* sumitur sensu proprio pro eo quod *nullum* habet limitem, sive in esse sive in perfectione; nam effectus omnes quos operatur Deus in creatura, limites necessario habent et proinde sunt finiti. Si vero infinitum sumitur sensu minus proprio pro eo quod non habet limites *determinatos*, seu pro *indefinito*, fructus Missae utique sunt infiniti seu melius *indefiniti* intensive, quatenus sc. Missa pro diversa dispositione tum offerentis, tum eorum pro quibus offertur, maiorem minoremve fructum producere potest. De qua re S. Thomas: Sacrificium Missae illis pro quibus offertur *plus vel minus prodest secundum modum devotionis eorum* (Summa Th. p. 3, qu. 79, art. 7. ad. 2). Et similia habet l. c. art. 5. in corp., quae vide infra. Devotionem intellige una cum tota hominis dispositione.

Patet etiam fructum Missae *extensivè* quoque esse aliquo modo infinitum seu melius indefinitum, si intelligatur fructus *generalis seu universalis*, qui nimirum respondet Missae quatenus a sacerdote nomine Christi et Ecclesiae pro omnibus fidelibus vivis et defunctis (immo aliquatenus pro toto mundo) offertur. Quicumque enim sit numerus fidelium, et praesertim cum sacerdote coofferentium, nullus propter consortium aliorum minus de fructu illo generali participat; imo facile accidere potest, ut ex multorum consortio (qui sc. simul Missae assistant), accidentale fructuum augmentum aucto fervore et intercessionem proveniat (cf. Lehmkuhl II. n. 182). Notandum vero, hunc fructum generalem tribui fidelibus praesertim per modum impetrationis, prout propitiationem quoque impetratio complectitur; non vero, ut videtur, per modum satisfactionis, quia ex millenis sacrificiis, quae quotidie offeruntur, quivis justus, *etiam inscius*, immensae poenae remissionem consequeretur, quod incredibile apparet (Bucc. l. c.).

Fructum vero specialissimum seu personalem pro sacerdote celebrante non posse esse infinitum extensive, ex ipsa ejus notione perspicuum est.

Sed magna occurrit quaestio inter DD. valde controversa de illo fructu Missae, qui ab aliis quidem specialis, ab aliis vero *medius* seu etiam *ministerialis* vocatur, utrum sc. hic fructus sit extensive indefinitus, ita nimirum, ut idem sacrificium pro pluribus (a sacerdote celebrante) eodem modo *applicari* possit, quin tamen quisque ex aliorum accessione diminutionem fructus ex sacrificio (ita applicato) percipiendi patiatur.

Resp. ad 2um. — Breviter tamen, ne limites nobis concessos transeamus. Inter recentiores quaestionem illam egregie tractat cf. Lehmkühl S. J. in sua Theol. Mor. (vol. II, nn. 182-186), qui de statu controversiae haec habet (l. c. n. 183):

« Affirmavit Cajetanus, Vasquez alique ex antiquioribus
« theologis, quamquam complures ex iis revera non *universim*
« id affirmant, sed non satis distinguentes intelligere videntur
« fructum respondentem iis *qui coofferunt*, non vero effectum re-
« spondentem iis, *pro quibus offertur* (cf. Lugo *de Euch.* d. 19.
« n. 245). Adstipulantur autem huic sententiae *universim affir-*
« *manti* non pauci recentiores theologi, quos videre est apud S.
« Alph. l. 6. n. 312, quam sententiam S. Alph. ipse secutus est.

« At universim id dici posse, potissimum de fructu satis-
« factorio, alii theologi veteres longe communius *negaverunt* atque
« etiam hodie complures ab affirmante sententia recedunt (v.
« Gühr *das hl Messopfer*, § 17. Ed. 3, pag. 123) ».

S. Alphonsus quidem l. c. sententiam *affirmantem* dicit speculative probabilior (« videtur » probabilior): At Lugo l. c. dicit: « Sententia *communior et verior* simpliciter *negat* hanc
« infinitatem in Missae sacrificio »; et Tamb. l. 3. cap. 1. § 3. n. 11.: « Negat Suarez *cum communi* et merito. Atque sic (per-
« git Lehmkühl l. c.) cum S. Thoma, S. Bonaventura, Soto aliis-
« que innumeris prorsus negandum esse puto . . . Cf. etiam Be-
« nedictum XIV. *de syn. dioec.* l. 5, cap. 8, n. 6 et cap. 9.
« num. 4, qui illum infinitum valorem applicationis prorsus
« rejicit ».

Quoad rationes vero quibus utraque sententia innititur, illi qui sequuntur *negantem*, (juxta S. Alph. l. c.), hac praesertim ratione utuntur, « quia licet Missa in se, et quoad sufficientiam
« (seu valorem intrinsecum) sit infiniti valoris, tamen quoad ef-
« fectum, *hic est limitatus ex voluntate Christi*, qui hoc sacri-

« ficium instituit, ut ex opere operato (independenter ab homi-
 « num dispositione) determinatum produceret effectum, sive satis-
 « factionis gradum, quamvis ex opere operantis possit crescere
 « juxta majorem devotionem offerentis, vel ejus pro quo offertur.
 « Et huic sententiae videtur favere D. Thomas (in 4. sent. dist.
 « 45. qu. 2, a. 4. quaestiunc. 3 ad 2.) ubi ait: *Quamvis vir-*
 « *tus Christi, quae continetur sub Sacramento Eucharistiae,*
 « *sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem il-*
 « *lud Sacramentum ordinatur.* — Hinc S. Doctor (l. c. a.
 « 4. qu. 2. *Sed contra*) infert minus esse probabilem opinio-
 « nem asserentem, quod suffragia pro uno facta non magis ei
 « prosint, quam aliis qui magis digni sunt, sic dicens: *Si suf-*
 « *fragium pro multis factum tantum valeret singulis ac si pro*
 « *uno tantum fieret, videtur quod Ecclesia non debuit instituisse,*
 « *ut pro aliquo singulariter Missa vel oratio fieret, sed quod*
 « *semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet*
 « *esse falsum* ».

Ita quidem S. Alphonsus quem sane dignum S. Thomae discipulum et plane egregium Theologiae moralis magistrum prae caeteris agnoscimus. At S. Thomas l. c. nobis videtur adeo clare pro sententia affirmante stare, ut etiam illa quae S. Alph. ex Summa Th. p. 3, qu. 79, art. 5, pro sententia negante assertentiae affirmanti nullatenus opposita dici debeant. Habet nimirum Angelicus hoc altero loco, quae sequuntur: *Quamvis haec oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni poena, fit (nihilominus) satisfactoria pro illis pro quibus offertur, secundum quantitatem suae devotionis et non pro tota poena.* — Quae verba, si attente conferantur cum superius citatis: *Quamvis virtus Christi etc.*, videntur prorsus idem dicere, sed modo magis concreto; insuper docent, in singulis, *pro quibus offertur* Missae Sacrificium, fructum ejusdem esse majorem vel minorem *secundum quantitatem devotionis*, ita ut modo sufficiat ad satisfaciendum *pro tota* (eorum) *poena*, modo pro parte tantum, interdum forsitan nullam poenae remissionem operetur (puta si offertur pro eo qui est in statu peccati mortalis); sed illam aliam quaestionem, utrum sc. Missae Sacrificium, si pluribus applicetur a Sacerdote celebrante, singulis *aeque* prosit ac si pro uno tantum fieret applicatio, illam inquam quaestionem S. Thomas in illo loco Summae relinquit intactam; quid vero circa eam senserit, clare in Commentariis in 4. Sent. (l. c.) exponitur.

Eorum porro qui sequuntur sententiam *affirmantem* in proposita controversia, argumentum praecipuum est, rursus juxta S. Alph. (l. c.) « quia ut docet Trident. (Sess. 22, cap. II.) « Missae Sacrificium idem est, etsi modo diverso oblatum, cum « crucis sacrificio, quod fuit infiniti valoris ». Inde sequitur esse infinitum *extensive* « quatenus *potest* infinitos effectus producere, et juvare ita uni soli ac infinitis hominibus ». — Et ista conclusio quidem certe est legitima; sed aliud est Missae sacrificium *posse infinitos effectus producere*, ratione sc. valoris sui intrinseci, qui reapse est infinitus, et aliud, quod *actu* tales effectus *producat*, et quod, si pro mille hominibus a sacerdote applicetur, tantum *actu* prosit singulis ac si pro uno tantum applicetur: hoc est nimirum praecise illud, circa quod quaestio versatur. Concilium vero Tridentinum, dum in eadem Sessione 22, (cap. II.) docet « oblationis cruentae fructus per incruentam *uberrime* percipi », censendum est loqui tum de fructu generali, tum de speciali et specialissimo, qui ex Missa percipitur, non vero de solo fructu speciali seu ministeriali, qui de caetero et ipse *uberrimus* semper dici poterit, sive uni sive pluribus applicetur, dummodo adsit debita dispositio. — Utrum vero fructus ille *uberrimus* qui percipitur ex applicatione Sacrificii, sit *idem* si pro pluribus, ac si pro uno tantum applicaretur, hoc neque Concilium Tridentinum definire voluit.

Plura alia de hac re videri poterunt apud cl. Lehmkuhl (l. c.) qui pluribus probat, sententiam, quae *affirmat* universim infinitam illam fructuum Missae applicationem, 1. non videri cohaerere cum praxi Ecclesiae, neque 2. cum praxi communi sacerdotum, neque 3. cum analogia eorum quae alias in oeconomia supernaturali (sc. sacramentorum) divinitus constituta sunt.

Et sane si eundem fructum percipiunt illi pro quibus Missa a sacerdote celebrante applicatur, sive unus sit, sive decem, sive mille, sive decem millia, sive etiam omnes omnino fideles tam vivi quam defuncti, vix intelligitur, cur Ecclesia omni tempore commendaverit oblationem Missae pro singulis hominibus, aut quomodo sacerdos celebrans non delinquat saltem contra caritatem, si pro uno tantum applicat Missae sacrificium, qui tamen eundem fructum perciperet, etiamsi non pro ipso tantum, sed pro mille aliis applicaretur.

At quidquid sit de probabilitate *speculativa* utriusque sententiae, in praxi tamen, ut egregie notat S. Alph. (l. c.), non licet Sacerdoti, qui accipit stipendium ab uno, applicare Missam

pro illo in generali cum aliis, nisi saltem sub conditione, nempe modo ille non defraudetur. Et idem dicendum est quoties ex alia ratione aliquis jus certum habet, ut pro ipso Missa speciali modo applicetur: non enim licet usus probabilismi quoties periculum probabile adest ne jus certum alicujus violetur.

Hinc patet

Resp. ad quaesitum 3.um — Nimirum Titii agendi ratio non potest approbari saltem quoad primum et secundum casum, quia tenetur ex justitia vel ex quasi-contractu *certo* applicare, tum pro illo qui stipendium obtulit, tum pro populo diebus festis, tum pro sociis defunctis illius piaie confraternitatis, cui ipse nomen dedit. Si ergo semel tantum applicavit pro offerente stipendium et pro socio defuncto, debet rursus juxta eandem duplicem intentionem applicare, et ita in casibus similibus. — Quoad Missam vero quam alteri promisit, si ipse promittendo intendit solummodo applicare Missam, quam ex alio titulo celebrare jam debuit, etiam pro illo cui Missam promisit, juxta sententiam de infinitate extensiva fructus Missae a Sacerdote applicati, potuit quidem hoc facere, at salva semper intentione primaria pro illo, pro quo ex justitia celebrare tenetur. Immo, stante probabilitate sententiae, quam S. Alph. dicit probabiliorē, licet forsitan talis jam haberi non possit, laudandus est mos sacerdotum, qui salva semper intentione primaria et principali, cum intentione secundaria Missae sacrificium pro pluribus tum vivis tum defunctis offerre solent, at nota bene, *salva semper intentione primaria*.

MAURUS KAISER O. P.

Epitomator ex officio.

IV.

**Qua intentione et quandonam sit facienda
applicatio fructus Missae.**

Die 20 Januarii 1896 hora 15 ¹/₂ (3 ¹/₂ pom.)

Titius sacerdos, qui ratione cappellaniae onus habet
quotidie Missam applicandi pro illius fundatoris familia,

quadam die rogatur a Caia, ut velit in crastinum, recurrente die anniversaria obitus, sacrum offerre pro suo viro defuncto, eique dat quinque libellas pro eleemosyna. Haeret Titius cogitans, se jam teneri quotidiana obligatione applicandi; sed, ne pinguis stipendii jacturam faciat, statuit, sacerdotem amicum pro cappellaniae onere sibi substituere. Hinc accepto stipendio promittit Caiae, se in crastinum pro viro suo celebraturum, statuta etiam hora, ut ipsa possit sacrificio interesse. Verum Titius immemor prorsus specialis elicitalis intentionis, sibi quoad cappellaniae onus alium sacerdotem non substituit et cras Missam celebrat, prout quotidie solet.

Deficientibus deinde cappellaniae redditibus cogitur Titius manuales Missas sibi procurare. At saepe saepius contingit, quod eleemosyna careat; et tunc interdum Missam offert pro primo stipendium erogaturum, interdum pro primo e paroecia morituro. Insuper nonnunquam applicationem determinat tantum post primam vel etiam secundam consecrationem.

Cum autem omnia haec confessario aperuisset, audit ab ipso invalidam fuisse in omnibus applicationem et Missas pro stipendio lectas esse iterandas.

Quaeritur :

1.º *Utrum ad sacrificii fructum percipiendum necessaria sit Missae applicatio et an debeat esse actualis et explicate determinata?*

2.º *Quandonam facienda sit haec applicatio?*

3.º *An Missa a Titio in primo casu celebrata profuerit viro Caiae?*

4.º *An valida fuerit applicatio Titii in reliquis casibus et quid de sententia eius confessarii?*

Respondeo ad 1.um — Applicatio Missae est intentio, qua Sacerdos vult, ut Sacrificii fructus in utilitatem cedat certae personae.

Porro 1.º. Non requiritur Sacerdotis applicatio, ut pars fructus generalis percipiatur, sed sufficit ut ipse velit celebrare juxta mentem Ecclesiae: semper enim implicite talis applicatio

in intentione generali celebrantis includitur. Item ut ipsi Sacerdoti fructus specialissimus proveniat, necesse non est, ut eum sibi specialiter applicare velit; hic enim ipsi per se semper applicatur. Immo sunt, qui fructum hunc ita putant illius esse proprium, ut alteri applicari non possit.

Cfr. S. Alphonsum Lib. VI. Tract. 111. De Eucharistia Caput III, De Eucharistia ut est Sacrificium Dub. I. n. 318.

2.º Requiritur autem applicatio Sacerdotis, ut fructus specialis, seu ministerialis alicui obveniat. Sacerdos enim, et quidem solus, personam Christi gerit: ergo sicut Ipse solus in persona Christi sacrificium pro aliis offert, ita etiam solus fructum ejusdem applicat.

3.º Sacerdos, licet nemini Missam celebrare promiserit, aliquam applicationem fructus specialis sacrificii facere debet. Ratio est 1.º quia in sua ordinatione accepit ex Christi institutione potestatem sacrificium conficiendi, et consequenter ejus fructum applicandi; remaneret autem inutilis illa potestas, si Sacerdos ea non uteretur; 2.º insuper si nulla fiat applicatio, non est ratio, cur uni prosit magis, quam alteri: idcirco fructus non applicatus remanet in thesauro generali Ecclesiae, et proinde minus utilis evadit. Billuart Dissert. 8, art. 4.

Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus manet in thesauro Ecclesiae, ut docet Suarez, vel cedit ipsi Sacerdoti, vel illis, pro quibus tenetur specialiter offerre, quod ita implicite censeatur intendisse. Busemb. ap. S. Alph. 336. Suarez. Disput. 78. S. 5. De Lugo. Disp. 9. Sec. 10.

An autem Missae applicatio debeat esse actualis et explicite determinata; R. negative; sed sufficit, ut habitualis, scilicet ut semel facta non retractetur. Ratio est, quia applicatio ista fit per modum donationis, adeoque per intentionem semel habitam Sacerdos jam donavit fructum Sacrificii sui, et proinde ei, cui donavit, debetur; et cum Missa celebratur, eidem obvenit, nisi donatio revocetur. — Cfr. S. Alphonsum, Lib. 6 Tract. 111. De Eucharistia Cap. 111. De Euch. ut est Sacrificium Dub. 11, n. 335.

Respondeo ad 2.um — Facienda est saltem ante consecrationem. Etenim 1.º Non valet applicatio Missae post utramque consecrationem facta. Ratio est, quia jam perfectum est Sacrificium et offerri amplius non potest ad aliquem determinatum finem actio praeterita jam facta ad unum finem vel ad nullum

finem. Intelligi enim non potest actio praeterita facta ad aliquem finem in genere, vel ad finem postea determinatum. 2°. Valet autem applicatio facta ante consecrationem, licet melius sit eam facere ante Missam, vel in principio Missae. Ratio est, quia cum Sacrificium in consecratione, in eaque sola situm sit, bene ante consecrationem offerri potest. 3°. Immo, juxta plures valet etiam probabiliter applicatio inter utramque consecrationem. Ratio, quia sacrificium consecratione Calicis perficitur, et consequenter Sacerdos dicitur tunc sacrificare, adeoque ante Calicis consecrationem adhuc sacrificium applicare potest (Cfr. S. Alph. loco supra citato).

Respondeo ad 3.um — Voluntas quae praevalet sortitur effectum: caeterum in casu solutio quaestionis est plane implexa et salebrosa, si verborum cortici inhaerere quis velit: re tamen penitus inspecta Titius non celebravit, prout Cajae promisit, cui propterea acceptum stipendium restituere debet. Haec mea quidem sententia, uti patet ex ipsa Casus expositione. — Ad rem doctissimus Cardinalis De Lugo De Sacramentis in genere Disputatio VIII, Sectio VIII, n. 124. Quid si utraque voluntas esset aequalis?

Respondet, praevaleret posterior nam sicut posterius testamentum semper praevalet priori, etiamsi, quando fit posterius, non recordetur homo prioris a se facti; sic si heri applicasti sacrum hodiernum pro Petro, et hodie immemor illius voluntatis applies pro Paulo per voluntatem aequae absolutam, et efficacem, videtur praeferenda haec posterior; non enim apparet differentia inter testamentum posterius, et hanc posteriorem applicationem: quod tamen intelligendum est cum limitatione statim apponenda.....

Gradum deinde faciens ad id quod sequitur in Casu, animadvertam oblationem factam pro priore stipendium erogaturo esse per se validam, sed illicitam, utpote prohibitam a Clemente VIII, 15 Nov. 1605. Sed saepe etiam invalida esset talis Missae applicatio quia saepe accidit ut Missa dicatur pro causa non adhuc existente, v. g. si stipendium offerens postulaturus sit Missam pro liberatione ab infirmitate, quae non adhuc nunc contracta est: effectus enim Missae deberet remanere suspensus, quod admitti nequit, S. Alph. jam citatus ibidem n. 337 addit: « bene tamen advertit continuator Tournely etc., quod si Sacerdos praevidet, quod postulabuntur Missae pro aliquo defuncto,

bene potest eas nunc offerre, et deinde stipendium percipere, quia hoc casu jam offeruntur pro persona determinata.

Non est valida denique applicatio pro primo e parochia morituro. Ratio est, quia causa, pro qua fit applicatio, et pro qua erogabitur stipendium non adhuc existit. Non potest igitur Sacrificium nunc pro eo oblatum inservire ad eum in Purgatorio sublevandum, quia effectus Missae non remanet suspensus. Hinc, si quis ex errore Missam celebraret pro Titio mortuo, dum esset adhuc vivus, eam iterare deberet post illius mortem, ut obligationi pro accepto stipendio satisfaceret. Caeterum istiusmodi resolutio, quae est clarissimi P. Gury severa tantisper videri merito poterit. Ratio est, quia satisfactorius Sacrificii fructus etiam vivo prodesse potest, et a Purgatorii poenis eximere. Praeterea vivus capax est, et particeps fit eorum quoque fructuum, quorum capaces mortui non sunt. Et exinde est quorundam usus, qui hoc praesidium sibi sollicite quaerentes, praestitutas a se Missas vel omnes, vel magna ex parte praemittere satagunt, dum in vivis degunt. Insuper cum applicationis determinatio post primam consecrationem probabiliter tantum possit admitti, non licet celebranti ex gravi obligatione suscepta hanc sequi sententiam.

Quid de reliquis in Casu, ex doctrina exposita luce clarior profuit explanatio.

Quae omnia a me dicta libentissime subjicio sapienti doctorum judicio.

HILARIUS PASSERINI
Epitomator ex officio.

V.

De obligatione celebrandi ratione sacerdotii et de tempore in Missae celebratione impendendo.

Die 24 Februarii 1896 hora 16 ¹/₄ (4 ¹/₄ pom.)

Titius sacerdos, maxima pollens in re familiari procuranda dexteritate, cujusdam viri nobilis patrimonium administrandum suscipit. Ob hanc porro causam tot tantisque negotiorum curis distinetur, ut a quotidiana Missae celebratione abstineat, ac solum in Paschatis, Pen-

tecostes et Nativitatis Dominicae die sacrum faciat. In aliis festis diebus Missam tantum audit, horas canonicas eo tempore persolvens. Quoties autem Missam celebrat nihil in ea celebranda de verbis, aut caeremoniis omit- tens, uno horae quadrante omnia absolvit.

Jam vero spiritualibus cum aliis presbyteris in quo- dam asceterio exercitiis vacans, haec omnia in confes- sione generali confessario aperit. Hic secum quaerit:

1.º *An et quando sacerdos celebrare teneatur?*

2.º *Quantum temporis spatium sit in Missa celebranda insumendum?*

3.º *An et in quo Titius peccaverit et quid ei praescribendum?*

Resp. ad 1.um — Caeteris praetermissis Auctoribus, solutio- nem casus repetere placet ex doctrina Bened. XIV in Op. *De Sacrosancto Missae sacrificio*. Citat enim summus Legifer fontes quibus ipse suam hausit doctrinam. Hinc ad quaesitum, omnino *affirmative* est reponendum, juxta Conc. Trid. Sess. XXII, cap. 1 declarans quod Jesus Christus « Apostolis, eorumque successoribus ut offerrent praecepit per haec verba: hoc facite in meam comme- morationem. In Canone 11 anathemate plectit quotquot talia negaverint. Unde ratione sacerdotii omnes sacerdotes celebrare tenentur. Possunt etiam teneri *per accidens* ratione officii vel beneficii, vel stipendii vel etiam caritatis. Si tenentur, quandonam urgeat haec obligatio? Certum est non teneri quotidie, imo et laudabiliter omitti posse aliquoties sacrificium propter reverentiam tanto sacramento debitam. Bened. XIV Op. cit. lib. III, cap. 1 Divi Thomae invocat auctoritatem 3 p. q. 82 a 10 qui penitus reiecta opinione nonnullorum dicentium licere sacerdoti omnino abstinere a Missa litanda, obstante Apostolo: « Exhortamus vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis »; statuit presbyteros, ra- tione sacerdotii teneri ad celebrandum saltem in diebus solemnio- ribus, et praesertim in diebus in quibus *fideles communicare consueverunt*. Haec verba prave interpretatus est Soto, Angelici pedissequus, dum exposuit tunc tantum teneri sacerdotes ad ce- lebrandum, quando fideles ad communicandum. Sed falso, ait Benedictus XIV, haec ex Aquinatis doctrina deducuntur, quum ipse dixerit non quidem *in festis in quibus fideles communicare TENENTUR*, sed *in festis in quibus fideles communicare CONSUE-*

VERUNT, videlicet iuxta antiquiorem Ecclesiae praxim. Huc accedit dispositio Tridentina Sess. XXIII, cap. 14: « Curet Episcopus ut sacerdotes saltem diebus dominicis et festis solemnibus missas celebrent ». Agitur hic de sacerdotibus curam animarum non habentibus, nam habetur in contextu: « si autem curam habuerint animarum frequenter, ut suo muneri satisficiant ». Utrum vero sacerdos non celebrans singulis dominicis et festis graviter peccet? Respondet Bened. XIV talem esse nonnullorum Theologorum sententiam; sed quia hoc non definitur a Tridentino, neque a S. Carolo in Conc. Mediolanensi, neque ipse definire intendit. Pro certo tamen tenet grave incurrere delictum sacerdotem qui per integrum abstineret annum. Tandem addit quod praeter dies festos, celebratio potest aliquando requiri *sub gravi*, v. g. si celebrari deberet ad deferendum viaticum infirmo.

Resp. ad 2.um — Idem Bened. XIV de hoc agit Op. cit. lib. 3. cap. 24. Audiatur rubrica Missalis: « Sacerdos maxime curare debet, ut ea quae clara voce dicenda sunt distincte et apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quae legit, nec nimis morose, ne audientes taedio afficiat ». Hinc juxta Bened. XIV ad hoc rite exequendum, unanimi scriptorum opinione, tempus missae debet durare saltem per tertiam horae partem, neque dimidiam excedere horam. Haec de missa lecta ordinaria sunt accipienda. De cetero notum omnibus est receptum disticon:

« Uno si fuerit brevior tua missa quadrante
Mortalis culpa crederis esse reus ».

Resp. ad 3.um — Ex dictis videtur Titium per se *graviter* non peccasse dum ter tantum in anno celebravit, et quidem *intra* unius horae quadrantem; a veniali tamen immunem haud esse; imo et ex sua in negotiis saecularibus implicatione, a rebusque divinis abstinencia, in summum animae discrimen facile perventurum. Videat Confessarius.

BINZECHER
Epitomator ex officio.

VI.

De animae dispositione in sacerdote celebrante.

Die 9 Martii 1896 hora 16 1/2 (4 1/2 pom).

Titius sacerdos occasione spiritualium exercitiorum generalem superioris anni confessionem instituens, inter-

rogatur a Cajo confessario, an Missam per id temporis rite dispositus celebraverit. Reponit Titius, una vice post turpe patratum peccatum Missam celebrasse, urgente quidem necessitate, sed confessione praetermissa, quia longe aberat suus confessarius et solus aderat alius aetate junior et sibi nepos; a pandenda autem huic conscientia quam maxime abhorruisse. Addit insuper, idem peccatum alia vice patrasse et sequenti die festo sacrum fecisse, solo praemisso perfectae contritionis actu. Necessitas enim urgebat celebrandi, quam sine gravi scandalo declinare nequibat et simul confessarii copia non erat.

Inquirit Cajus, an ipse postea utroque in casu Tridentini praecepto satisfecerit de confessione *quamprimum* perficienda. Respondet Titius, se huic oneri satisfecisse per confessionem, quam octavo quoque die peragere solebat, quae confessio contigerat quarto vel quinto die ab enarrata Missarum celebratione. Imo addit, in altero casu Missam celebrasse, non solum die festo urgente necessitate, sed sequenti etiam triduo, quamvis illis diebus a celebrando potuisset abstinere. Nam per actum perfectae contritionis justificatus fuerat. Qui autem justus est, profecto celebrare potest quoties lubet.

His auditis confessarius anceps haeret et secum quaerit:

1.º *Quaenam dispositio ex parte animae requiratur in sacerdote celebrante?*

2.º *Quomodo intelligendum Tridentini decretum Sess. XIII, Cap. VII, quo sacerdotibus praecipitur, ut quamprimum confiteantur?*

3.º *An Titius in omnibus male se gesserit, et quid de ratione ab eo allata iudicandum?*

Respondco ad 1.um — Bened. XIV de hoc agit in opere de *Sacrosancto Missae Sacrificio*, lib. 3, cap. 11, ubi doctrinam communem et certam exponit dicens: « Sacerdotem esse oportet in gratia, et ab omni lethali expiatum ». Si conscientiae mundities in laico requiritur communicaturo, a fortiori requiretur in sacerdote celebraturo. Unde D. Thomas non considerat specialiter

quaestionem relate ad sacerdotes, sed de omnibus christifidelibus, statuit in. 3. p. q. 80 a. 4 quod « quicumque cum peccato mortali sacramentum Eucharistiae sumit,... incurrit sacrilegium tamquam sacramenti violator, et ideo mortaliter peccat ». Quam doctrinam repetit ex Apostolo 1. ad Cor. « qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit.... ». Hunc textum interpretatur cum auctoritate Petri Lombardi « indigne manducat et bibit qui in crimine est ». Concilium Tridentinum doctrinam Divi Aquinatis solum revocat, eodem allegato S. Pauli textu, et dein addit: « quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus praeceptum: probet autem se ipsum homo ». Seu, in casu nostro, quoties sacerdos celebraturus in sordibus lethalis peccati detinetur, antequam ad Dei altare introeat, emundetur, necesse est. Postea dum authentice hunc interpretatur textum, asserit Tridentinum quod modus necessarius ad conscientiam in hoc casu purificandam, erit sacramentalis confessio; sint verba, Can. 12: « Ne tantum Sacramentum indigne atque ideo in mortem et condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa S. Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem ». Legitime haec obligatio ex Apostoli verbis deducitur, nam communicaturus habere debet bonae conscientiae testimonium, et si est in peccato, necessario mundari debet; atqui modus ordinarius sese a peccatis mundandi est sacramentalis confessio; ergo ista requiritur, et tantummodo in casu necessitatis, sufficit contritio perfecta cum confessione in voto.

Resp. ad 2.um — « Quod si necessitate urgente, ait Tridentinum, sacerdos absque praevia confessione celebraverit, *quamprimum* confiteatur. Hoc praeceptum solos sacerdotes adstringit. Duplex erronea data est interpretatio, ab Alexandro VII damnata; prior quidem, juxta quam « hoc mandatum.... est consilium, non praeceptum » prop. 38 ut falsa, quia imperativo modo loquitur Concilium; — *altera*, vero quod sc. « illa particula *quamprimum*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur »; uti falsa pariter quia secus, praeceptum esset derisorium. *Quamprimum* confiteri debet, id est, vel ipso die, quod melius esset, vel saltem intra triduum, nam haec vox *moraliter* sumi debet, prout fit in aliis legibus humanis. Ita consen-

tiunt theologi. Quod si urgeat necessitas insequenti die celebrandi, debet confiteri, si potest, quin ad aliam diem remittat.

Resp. ad 3.um — Ex dictis eruitur: in *primo* casu male egit Titius, nam confessarii copiam habebat, qui etsi junior et nepos, tamen verus confessarius erat, et in casu necessarius. Neque sufficiens fuit per se verecundia, quae peccatorum revelationem semper comitatur. — In *secundo* casu non est improbandus, quia juxta Tridentinas normas egit. — In *tertio* et *quarto* casu, quin immorer, peccavit.

BINZECHER

Epitomator ex officio.

VII.

De permutatione applicationis Missae.

Die 13 Aprilis 1896 hora 17 (5 pom.)

Berta nobilis et piissima mulier, capta singulari devotione, qua Titius parochus Missam celebrare solet, pingue stipendium offert, ut per seipsum sequenti die sabati in altari B. Virginis sacrum ad sui intentionem offerat. Sed Titius hac eadem die debet sacrum facere pro suo parochiano mox defuncto. Ne vero pingue stipendium amittat, Cajum presbyterum sibi amicum rogat, ut sequenti sabato ad altare B. Virginis pro se gratuito Missam legat. Paratum se exhibet Cajus amico morem gerere, sed declarat tunc sibi omittendam esse Missam, quam pro oneribus suae capellaniae quotidie applicare tenetur, et cui taxa synodalis unius libellae cum dimidio est assignata. Sed Titius statim rem componit promittens Cajo, se postero die pro ejus capellania Missam pariter gratuito esse celebraturum. Et quoniam similes hujusmodi casus saepe recurrere solent, hinc Titius amice cum Cajo convenit de permutanda in posterum inter se intentione, quoties duplex celebrandi onus per diem sibi imponatur.

Quaeritur:

1° *An liceat Sacerdotibus inter se Missarum*

applicationes permutare, quin tamen stipendia commutentur?

2° *An in aliquo sit reprehendenda ratio agendi Titii?*

Ad 1.um quæsitum non potest nec simpliciter affirmative nec simpliciter negative responderi, sed distinctione quadam opus est.

Dico igitur:

I. *Non licet* hujusmodi permutatio applicationis:

a) *si fiat sarpe, vel ex industria*, studiosa nempe captatione pinguioris stipendii. Id enim prae se fert speciem quamdam negotiationis et turpis lucri occasione Missarum, quae a mysterio tam sacro sunt omnino removenda (cf. Bucceroni Theol. Mor. II. n. 628.). Neque mens Ecclesiae circa rem istam post declarationem Concilii Tridentini (Sess. 22. *Decretum de observandis et evitandis in celebratione Missae*) et plurium RR. PP. ullo modo dubia videri potest. — Praeterea habetur Decr. S. C. C. 6 Maji 1865, in quo, proposito casu de permutatione applicationum, quae fiebat ex *conventione* inter Canonicos et Cappellanos cujusdam Cathedralis, ad dubium, *an sustineatur istiusmodi conventio*, respondetur: *Negative*. Compiler vero *Actorum S. Sedis*, in quibus (vol. 2. p. 203) refertur ista responsio, optimo jure inde colligit: 1. non sustineri *conventionem* etiam assensu Episcopi initam permutandi sacrificiorum applicationem, non inde facta respectiva permutatione eleemosynarum: 2. neque sustineri eamdem *conventionem*, quamvis aliquid interveniat quod aequivalere videatur aequae eleemosynarum permutationi; utrumque enim pactum quod perpetuo ad instar legis foret servandum, speciem saltem quamdam natura sua redolet vel lucri captandi, vel temporalis utilitatis pretio aestimabilis: 3. quin immo neque sustinendam esse perfectam applicationis et eleemosynarum permutationem, quae *perpetuam* obligationem inducat, si onera celebrationum *realia* et *fixa* permutanda convenient paciscentes cum oneribus celebrationum *personalibus* et *adventitiis*.

b) Pariter *non licet* permutatio applicationis, neque cum commutatione stipendii, si sacerdos accepit stipendium *ea conditione expressa*, ut ipse *per se* celebret Missam, vel si tenetur *ex intentione expressa* fundatoris Beneficii, Cappellaniae etc. *per se* celebrare. Si enim agitur de stipendio *manuali*, tenetur sacerdos non

solummodo applicare Missae sacrificium ad intentionem dantis, sed applicare « cum iis circumstantiis quae a dante stipendium impositae sunt » (cf. Lehmkuhl Th. Mor. II. n. 197). Quod tunc praesertim valet, si intuitu alicuius circumstantiae particularis stipendium maius datum fuerit (non vero intuitu solius personae sacerdotis, puta ex gratitudine, amicitia vel consanguinitate). Hinc S. Alph. (l. 6, n. 321) postquam ostendit plures esse casus, in quibus non obstantibus decretis respectivis Urbani VIII et Innoc. X, et Propositione 9, damnata ab Alex. VII, licet satisfacere *per alium* obligationi celebrandi Missam ratione stipendii accepti, *colato illi minori stipendio*, restrictionem tamen addit dicens cum *Croix* et aliis: « Quod si tradatur eleemosyna pinguior sacerdoti « singularis pietatis fama praedito, is *nec etiam tradito eodem sti-* « *pendio* poterit alteri committere Missam, nisi similis probi- « tatis habeatur, vel nisi aliqua causa excusat. Hoc tamen ait « *Conc.* (De Euchar. diss. 2. c. 6. §. 2. n. 15) non videri esse « mortale, quia maior devotionis fervor tanti communiter non est, « ut variatio celebrantis gravem inducat culpam; sed melius di- « cit *Croix* (n. 132) id quidem non facile damnandum de mortali « sed aliquando bene posse accidere, aliquem graviter ferre quod « Missa per alium celebretur, et tunc erit mortale ».

Iam vero si non licet in tali casu celebrare per alium etiam tradito integro stipendio, a fortiori non licebit in simili casu permutare applicationem cum alio, stipendio retento, ut patet.

Si autem non agitur de Missis manualibus sed de aliis quae dicuntur *fundatae*, facile quidem concedunt auctores, beneficiarium vel cappellanum non teneri ad celebrandum *per se*, nisi hoc exprimatur in litteris foundationis, vel in institutione cappellaniae. Quod si talis conditio expressa habetur, et Missa sit etiam quotidie celebranda, beneficiarius vel cappellanus poterit nihilominus iuxta S. Alph. (l. 6, n. 332) et alios tum pro se ipso vel pro sibi valde coniunctis quater aut sexies in anno celebrare (quod tamen negatum fuit a S. Congr. C. 18 sept. 1683), tum etiam in die Comm^{nis} Def. applicare pro particulari defuncto; et etiam quavis hebdomada unam Missam omittere devotionis et reverentiae causa, idque ex praesumpta intentione fundatoris. . . nisi tamen de contraria fundatoris voluntate constet, vel sit onus Ecclesiae, aut Monasterii curare Missam quotidianam.

Concedunt insuper auctores, eum qui tenetur quotidie *per se* celebrare, non obligari ab substituendum sibi alium si ipse per morbum breviorum (10-15 dierum) impediatur (S. Alph. n. 333);

non vero concedunt tali beneficiario vel cappellano pro diebus, quibus non applicat ad intentionem fundatoris, ius accipiendi *stipendium manuale* pro Missa celebranda ad alterius intentionem (S. Alph. n. 332 cum Holzm. Elbel. Pasqu. Gob. Salmat. Bonac. Gavant. Diana et *communi*; et habetur expressa declaratio S. Congr. Conc. 18 Dec. 1683). Ergo neque licebit aliqua die *omittere* Missam, quam quis ad intentionem fundatoris quotidie *per se* celebrare debet ut celebret ad intentionem alterius; nam ad hoc consensus fundatoris non eodem iure praesumi potest, quo praesumitur in illis aliis casibus a S. Alph. l. c. enumeratis.

II. *Licet* vero *probabiliter* permutatio applicationis sine commutatione stipendiorum *in casu particulari*, quando non adest obligatio *personaliter* celebrandi et applicandi Missam. — Dixi *probabiliter* tunc licere permutationem applicationis, quia revera duplex hic habetur sententia, altera *affirmans* sc. licere, *negans* altera.

Sententiam negantem defendit *Concina* (De Euchar. Diss. 2. c. 6. § 2. n. 16.) quem sequitur S. Alph. (lib. 6. n. 322, dub. 4), quia nimirum huiusmodi permutatio non posset excusari a specie turpis mercimonii; merito tamen id non audet dammare de peccato gravi, et an paupertas possit ab omni culpa excusare se remittit prudentum iudicio. Casus vero circa quem S. Doctor ita cum *Conc.* ratiocinatur est iste, an sc. Sacerdos cui hodie offeruntur tres iulii ut celebret, possit procurare ut alius celebret pro ipso, promittens die crastina celebrare pro illo qui pro sua crastina Missa accipit unum iulium? —

Et siquidem verificaretur, quod in tali casu habeatur turpe mercimonium, vel saltem species turpis mercimonii, difficile omnino foret liceitatem permutationis defendere etiam pro huiusmodi casu particulari, ut puta, si ex industria quaereretur Missa cum pingui stipendio quamvis quaerens praevideret se eam non posse statuto die vel loco celebrare. — At recte contendunt alii doctores, inter quos *Bilhuart* (Diss. 8. De Euch. art. 6. petes. 5.), per hoc quod interdum fit huiusmodi permutatio, nondum eo ipso haberi vel speciem turpis mercimonii, « quia adjuvans non sibi legit sed « alteri, neque accipit stipendium pro sacro, sed *obsequium pro « obsequio*. Insuper videtur par utriusque (permutantis) conditio: « sicut enim adiutus hodie accepit pingua, poterit alter simili- « liter accipere ».

Ad 2.um post dicta facilis responsio. — Titius enim teneba-

tur in casu *per se ipsum* die et loco statuto sacrum ad intentionem Berthae offerre, quia Bertha praecise *ad hoc ei pingue* stipendium obtulerat. Unde Titius, si accipiens stipendium jam praevидit, se non posse sequenti die sabbati offerre sacrum ad intentionem Berthae, debuit eam de impedimento certiore reddere et cum ejus consensu alia die celebrare; si vero impedimentum supervenit accepto jam stipendio, neque Bertha facile moneri potuit, tunc potius cum ejus praesumpto consensu Titius ipse alia die celebrare, quam Missam promissam alteri committere debuit; quia sc. in casu nullum est dubium de voluntate Berthae, ut Titius ipse « propter singularem ejus devotionem » sacrum pro ipsa applicaret. Quod cum non fecerit Titius, satisfecerit tamen quoad substantiam obligationi susceptae, non videtur quidem teneri ad restitutionem stipendii, at tenetur saltem in alia Missa quam celebrat, applicare Berthae fructum illum particularem quam Missa ob devotionem celebrantis *ex opere operantis* producere potest.

Quoad Cajum vero, amicum Titii, videtur et ille non bene egisse, permutando Missam cum Titio; nam et ipse « pro oneribus suae Cappellaniae *quotidie* applicare tenetur ». Esto quod non teneatur *quotidie per se ipsum* applicare, quod ex casu non patet; immo videtur hic potius agi de onere *reali* *quotidie* procurandi Missam, quam de onere *personali* pro cappellano *quotidie* celebrandi. At si agitur de onere *reali*, Cajus non satisfecit intentioni fundatoris Cappellaniae, omittendo vel non procurando illa die celebrationem sacri ad intentionem fundatoris, volentis Missam *quotidianam*, sine interruptione per totum annum celebrandam.

Si vero ageretur de onere *personali* *quotidie* celebrandi, Cajus posset quidem, ut supra expositum est (sub I. b.), ex praesumpto fundatoris consensu interdum a celebrando abstinere, interdum etiam pro se vel sibi proxime conjunctis celebrare (?), non vero potest Missam a fundatore volitam aliqua die omittere, ut ad intentionem alterius celebret, nam ad hoc consensus fundatoris non adeo facile praesumi debet.

Multo minus autem, quod Titius et Cajus semel non recte egerunt, debuerunt quodammodo in pactum deducere convenientes inter se « de permutanda in posterum inter se intentione, *quoties* duplex celebrandi onus per diem sibi imponatur ». Nam obstant tali pacto ea omnia quae supra (sub I. a) disputata sunt et insuper non servatur aequitas, dum Cajus pro Missa sua *quotidiana* non accipit nisi taxam synodalem unius libellae cum di-

midia, Titius vero facile majus stipendium habere, at difficulter admodum a specie turpis mercimonii excusari potest. *Omnia salvo meliori iudicio.*

Fr. MAURUS M. KAISER O. Praed.
Epitomator ex Officio.

VIII.

De Missae interruptione.

Die 27 Aprilis 1896 hora 17 ¹/₄ (5 ¹/₄ pom.)

Dum Titius parochus die dominica praefationem canit, audit subito populi tumultum. Petit a ministro, quid hoc esset et certior redditur, Caium rusticum a suo inimico in ipsa ecclesia lethaliter vulneratum fuisse. Ipse nihilominus, ne fideles Missâ careant, Missam prosequitur.

Paulo ante communionem Titius rogatur a patre Caii moribundi, quem in domum vicinam adsportarant, ut sine mora viaticum ad eum deferat, cuius interim confessionem vicarius audiebat. Itaque Titius dimidiam hostiam accipit et ad iuvenem iam iam moriturum accurrit. Mox hostiam in os eius immittit, quam ille sensibus destitutus statim expuit. Parochus hostiam reverenter colligit et Missâ absolutâ in sacrarium proiicit.

Mox Titius stimulis conscientiae actus ad confessarium accedit eique omnia aperit. Hic secum quaerit:

1° *An et quando liceat Missam interrumpere?*

2° *Utrum Titii modus agendi, prout in casu, probari queat?*

Ad 1.um — Interruptio Missae juxta S. Alph. (l. 6. n. 352) et communem theologorum doctrinam duplici modo concipi potest: ita sc. ut Missa interrumpatur vel abrumpatur (truncetur, mutiletur) quoad *essentiam* Sacrificii, vel ita ut interrumpatur solummodo in iis quae sunt *accidentaliter* seu *accessoria* (quamvis et ista in celebratione Missae per se sub gravi obligent). Quoad

essentiam Missa abrumperetur, si una tantum fieret consecratio et forsitan etiam, si post consecrationem utramque non fieret sumptio utriusque speciei (in sententia sc. eorum qui tenent communionem Sacerdotis celebrantis pertinere ad essentiam sacrificii). Accidentaliter vero Missa posset interrumpi vel ante vel post consecrationem; ante consecrationem rursus vel ante vel post inceptum canonem, post consecrationem vero vel ante vel post communionem. Tandem interruptio tum essentialis tum accidentalis vel ita fieri potest, ut postea Missa non perficiatur, et ista est potius *abruptio* Missae vel *truncatio* quam interruptio; vel ita, ut interposita mora breviori vel longiori postea Missa perficiatur.

His positis dico cum S. Alph. (l. c.) et communi theologorum:

I. Missam *essentialiter* interrumpere, ita ut non fiat nisi una consecratio et sacrificium inceptum remaneat truncatum, *non licet nisi gravissima seu extrema urgeat necessitas*, ut in casu imminentis incendii, vel ruinae loci ubi celebratur, vel hostis ad necandum irruentis; tunc enim sacerdos, omissa calicis consecratione posset sumere hostiam jam consecratam, vel eam secum fugiendo auferre. Quod si utramque consecrationem perfecerit, utramque speciem statimumat, si possit; vel si non possit secum auferat in loco vicino citissime sumendam (cf. Buceroni, II. n. 658).

Ratio vero, cur absque causa gravissima non licet essentialiter interrumpere Missam, ita ut sacrificium maneat truncatum, ratio, inquam, est praeceptum divinum idque gravissimum, ut sacrificium Missae fiat per consecrationem utriusque speciei et perficiatur per utriusque sumptionem, ut patet ex institutione Eucharistiae, et ex Conc. Trid. (Sess. 22, c. 1) docente quod Christus « Corpus et Sanguinem suum sub speciebus *panis et vini* Deo Patri obtulit, ac *sub earundem rerum* symbolis Apostolis, quos tunc novi testamenti sacerdotes constituebat, ut *sumerent* tradidit, et eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut *offerrent* praecepit (sc. sub speciebus panis et vini) per haec verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, ut *semper Catholica Ecclesia intellexit et docuit* ».

S. Thomas (p. 3. q. 83. a. 6) loquens *de modo occurrendi defectibus circa celebrationem Missae occurrentibus* dicit ad 2um: « Ubi difficultas occurrit semper est accipiendum illud quod habet minus de periculo. Maxime autem periculosum circa hoc Sacramentum (sc. Eucharistiae) est, quod est contra perfectionem huius sacramenti, quia hoc est immane sacrilegium,

« minus autem est illud quod, pertinet ad qualitatem sumentis ». Et inde concludit (inter alia) quod si sacerdos post consecrationem inceptam recordetur se aliquid bibisse vel comedissee, vel esse in statu peccati mortalis, vel excommunicationi subiacere, debet nihilominus *perficere sacrificium*, et *sumere sacramentum* (praemisso utique, ut per se patet, actu contritionis perfectae de peccato mortali, et proposito petendi absolutionem ab excommunicatione). Unde et in Rubr. Miss. (De Defect. X. 3) statuitur, ut, si sacerdos post consecrationem Corporis tantum, ante Consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato, graviter infirmetur vel in syncopen inciderit, Missa per alium sacerdotem expleatur ab eo loco ubi ille desiit et in casu necessitatis etiam per non jejunum (imo, juxta plures theologos, etiam per excommunicatum et irregularem, ut refert S. Alph. l. 6 n. 355).

II. *Accidentaliter* vero licet interrumpere Missam in sequentibus casibus qui recensentur a S. Alph. (lib. 6. n. 353 et 354):

1. Ob concionem post Evangelium, vel Processionem excipiendam. (Si vero concio est id quod ex mente Ecclesiae esse deberet, non inanis sc. declamatio de rebus ad Evangelium non pertinentibus, sed brevis et dilucida Evangelii, vel Missae explanatio, non nisi improprie Missae *interruptio* dici poterit, ut sapientissime adnotavit Em. Card. Vicarius Parocchi (1), qui et alia plura, egregie adjecit, ad praesentem Casum moralem praesertim ex parte liturgica illustrandum).

2. In gratiam supervenientis Principis, vel turbae peregrinorum die festo, quo alias Missam audire non possent, *vel simili* justa causa; et tunc si nondum sit facta oblatio, Missa potest incipi de novo, saltem *probabiliter* (contra paucos aliter sentientes).

3. Si *ante canonem* sacerdos recordetur alicuius impedimenti, v. g. se non esse jejunum, vel in statu gratiae, vel irregularem et excommunicatum, vel excommunicatus non toleratus praesumat interesse nec possit expelli; modo possit relinqui Missa sine scandalo, aut gravi nota ut bene advertunt Salmant. et alii. Quibus casibus adde ex Rubricis Missalis (De Defectibus, X. 2): Si sacerdote celebrante *violetur Ecclesia ante Canonem*; tunc

(1) Solet enim Em. Card. Vicarius Collationes istas de re morali, quae a coetu S. Pauli in Aedibus S. Apollinaris habentur, praesentia sua honorare et data opportunitate eruditissime more suo illustrare.

enim pariter Missa est dimittenda, non vero si violatur Ecclesia post Canonem.

4. Si urget gravis necessitas, *vel propria*, v. g. morbus cui ex *Navarro* (c. 6 De Orat. n. 69) aequiparatur necessitas exonerationis quae nullatenus ad finem Missae differri posset; *vel proximi*, ut si moriturus sit baptizandus, vel absolvendus. In aliis tamen sacramentis non ita necessariis, non decet inter consecrationem, et sumptionem interrompere, nisi moriturus esset in propinquo, nec opus esset vestes exuere; vel nisi Poenitentiae Sacramentum ob phrenesim suscipere non possit. Reversus autem ad Sacrificium sacerdos, si fuerit ante facta consecratio, incipiet ubi desierit: uti etiam, si facta non fuerit consecratio, sed parva mora intercesserit, minor sc. quam unius horae; si autem longior, ordietur ab initio.

Ad 2.um — Post dicta patet modum agendi Titii haud probari posse.

1. Quidem, postquam audivit Cajum *lethaliter* in Ecclesia fuisse vulneratum, et Ecclesiam consequenter esse pollutam seu violatam, cum id acciderit Canone nondum incepto, debuit Missam dimittere, monito utique populo ad scandalum vitandum. Certum est enim *copiosam sanguinis humani effusionem*, ortam ex percussione (aut vulnere) gravi et graviter immunitati Ecclesiae injuriosa, esse unum ex quatuor modis, quibus Ecclesia polluitur, etiamsi sanguis effunderetur extra Ecclesiam; dummodo factum sit notorium notorietate *juris*, aut *facti*, sive statim ab initio (prout in casu) sive successu temporis (S. Alph. l. 6. n. 367. Marc. II. n. 1629). Neque propterea Titius Missam prosecqui potuit, ne fideles illo die festo Missa carerent. Nam istam *exceptionem* non admittunt leges Ecclesiae; permittunt solummodo celebrationem Missae in Ecclesia polluta *in casu necessitatis*, i. e. si populus non habeat aliam Ecclesiam, et longiori tempore Missa carere deberet: tunc utique cum venia Episcopi, vel expressa (si Episcopus adiri possit), vel saltem praesumpta, poterit Missa in Ecclesia polluta celebrari, quin tamen per hoc ipsum reconciliata censeatur.

2. Non debuit Titius interrompere Missam post consecrationem et ante communionem, cum nulla fuerit necessitas id faciendi; nam pro danda absolutione Cajo vulnerato et etiam extrema Unctione, aderat Vicarius, ratione autem solius Viatici non potuit ita interrompere Missam.

3. Non debuit statim *dimidiam* hostiam majorem accipere, sed ex particulis praeconsecratis viaticum praebere; si vero hujusmodi particulae non adfuerunt, idque in Ecclesia parochiali, certe etiam ex hoc capite reprehensibilis est. Tunc vero, *supposita necessitate* dandi Viaticum, non *dimidiam* hostiam majorem, sed particulam iis, quae solent dari fidelibus, fere aequalem in illum finem separare debuit.

4. Non debuit ab altari recedere nisi Sacramento (i. e. reliqua parte hostiae cum calice) vel cum custodia relicto vel melius in tabernaculo incluso.

5. Non debuit dare Viaticum Cajo *sensibus destituto*, sed magis cogitare de oleo infirmorum.

6. Si hostiam a Cajo *statim* ejectam et verisimiliter adhuc intactam, nihilominus ipse sumere noluit, non debuit tamen eandem *statim* in Sacrarium projicere sed reverenter collectam prius in aliquo loco sacro reponere, donec species corrumperentur, et *postea* species corruptas in Sacrarium mittere (Cf. *De Defectibus in celebratione Missarum occurrentibus*, X. n. 14).

Multipliciter ergo Titius erravit; utrum ex ignorantia potius quam ex animi perturbatione, viderit ipse, judicet Deus.

FR. MAURUS M. KAISER O. Praed.
Epitomator ex Officio.

IX.

De Missarum mercimonio ad ephemerides libros, aliasque merces facilius cum clero immutandas.

Die 11 Maii 1896 hora 17 ³/₄ (5 ³/₄ pom.)

Titius sacerdos optimi diarii catholici moderator, ad maiorem suae ephemeridis diffusionem, quotannis sibi quaerit a procuratore generali ordinis religiosi sibi consanguineo plures eleemosynas et quidem pingues Missarum, ubique celebrandarum, quas deinde applicandas committit sacerdotibus, qui suae ephemeridi nomen dare postulant, tantum ex eleemosynis sibi retinendo, quantum iusto adsociationis pretio respondet. Maiori qua potest

diligentia curat, ut Missae celebrentur et nihil detrahatur voluntati eorum, qui eleemosynas obtulerunt, tum circa stipendii quantitatem, tum circa celebrationis tempus, dato etiam, cui de iure, testimonio de peracta Missarum celebratione.

Quadam die de huiusmodi sua agendi ratione verba faciens cum amico presbytero, ab eo admonetur, id nunc sub poena censurae ipso facto incurrendae vetari per decretum - *Vigilanti studio* - editum a S. Congregatione Concilii die 25 Maii 1893. Sed statim Titius respondit, hoc decretum sibi non applicari, cum tantum respiciat bibliopolas, vel mercatores, qui studiose colligunt eleemosynas Missarum, quas deinde ad lucrum faciendum sacerdotibus celebrandas committunt, loco pecuniarum rependendo diaria, libros, vel alias merces.

Quaeritur :

1° *An recte Titius interpretatus sit decretum de quo in casu?*

2° *An ipse incurrerit in suspensionis poenam in eodem decreto Sacerdotibus comminatam?*

3° *Quid in posterum ei agendum?*

Respondeo ad I^{um}: Tota Casus resolutio a resolutione pendet primi Quaesiti. Porro ad primum hoc Quaesitum quod spectat, dubium esse non potest, non recte Titium interpretatum esse Decretum *Vigilanti studio* (1). Praedictum Decretum non respicit tantum *bibliopolas vel mercatores*, sed omnes. Etenim primo, sola ratio, quae a Titio afferri posset pro limitando praedicto Decreto ad *bibliopolas et mercatores*, haec est, quod in primo Dubio, resoluta a S. C. C. anno 1874, et quod in praesenti Decreto cum aliis Dubiis resolutis inseritur, sermo sit *de bibliopolis et mercatoribus*. Sed evidenter doctrina S^{ae}. Congnis. Concilii restringi non potest ad *bibliopolas et mercatores*. Etenim *turpe mercimonium*, quod Sacra Congregatio improbat non est *turpe mercimonium*, quia *a bibliopolis et mercatoribus* fit, sed quia est *quoddam missarum mercimonium*. A quolibet fiat huiusmodi mercimonium *turpe* est, et *dannabile*.

(1) Cfr. *Anal. Eccl.*, vol. I, p. 271.

Insuper id constat evidenter non tantum ex *subiecta materia*, verum etiam ex *toto tenore* Decreti, ex eius *initio*, *progressu*, et *fine*. Porro hoc est *initium* Decreti: « Vigilanti studio convellendis eradicandisque *abusibus*, *missarum celebrationem spectantibus*, iugiter incubuit haec S. C., pluraque edidit Decreta, quibus *omne hac in re damnabile lucrum* removeri voluit, piasque testantium voluntates, et obstrictam benefactoribus fidem adamussim servari religioseque custodiri mandavit ». Agitur igitur, in eo Decreto, de convellendis et de eradicandis *abusibus missarum celebrationem spectantibus*, a quibuscumque committantur, et non tantum bibliopolarum et mercatorum. Agitur item de removendo *damnabili lucro* occasione missarum, a quocumque damnabile hoc lucrum procuretur, et non tantum de damnabili lucro bibliopolarum vel mercatorum. Ac generalitas Decreti apparet etiam ex illa alia initii clausula, quod nempe mens et desiderium immo *mandatum* sit S. C., ut testatorum voluntas et benefactoribus fides exacte servetur et custodiat.

Idem evincitur ex *toto progressu* Decreti. Etenim, post enarratum iam initium praedicti Decreti, haec immediate sequuntur: « Quapropter ad cohibendam pravam quorundam licentiam, qui ad ephemerides, libros aliasque merces facilius cum clero commutandas missarum ope utebantur, nonnulla S. C. constituit, eaque Pio IX. fel. rec. approbante, edi et Ordinariis nota fieri curavit, ut ab omnibus servarentur ». Gradum hic facit S. C. ad ostendendum practice et in concreto *abusum*, *spectantem celebrationem missarum*, et *damnabile hac in re lucrum*. Abusus et damnabile lucrum in hoc est, quod plures, ad faciliorem reddendam commutationem rerum, missarum ope utantur. In hoc sane est *abusus*, *damnabile lucrum*, vel *prava licentia*, ut hic dicitur a S. C. Quae quidem *prava licentia* non damnatur ex eo quod fiat a *bibliopolis vel mercatoribus*, sed *in se ipsa spectata* damnatur, quia continet abusum celebrationem missarum spectantem, et damnabile lucrum occasione missarum.

Deinde adduntur in Decreto et inseruntur Dubia proposita et resoluta iam antea a S. C., non Dubia omnia sed tantum aliqua, quae magis facerent ad rem. Dicitur enim: « Propositis namque *inter alia sequentibus* dubiis, etc ». Quando igitur deinde in primo dubio agitur de bibliopolis et de mercatoribus, illud de *bibliopolis et mercatoribus* non taxative sumendum est, sed *demonstrative*, uti exemplum nempe praedictae pravae licentiae. Quare, sint vel non sint ex professione bibliopolae vel mercatores,

qui ad libros vel merces facilius commutandas ope missarum utuntur, *pravam omnes* prae se ferunt *licentiam*, *abusum celebrationem missarum spectantem* committunt, et *damnabile lucrum* sibi perquirunt.

Atque hic antequam ulterius progrediamur, notandum est Titium incidisse reapse in *abusum* a S. C. reprobatum, *damnabile lucrum* ab eadem S. C. proscriptum quaesivisse, ac *pravam* adhibuisse *licentiam*, quam laudata S. C. suo Decreto condemnat.

Hoc enim est illud quod facit Titius, *ephemeridis numeros facilius cum clero commutare missarum ope*. Enimvero, ut dicitur in Casu, Titius **ad maiorem suae ephemeridis diffusionem** quotannis sibi quaerit a procuratore plures *elemosynas*, **et quidem pingues Missarum**. Et sane, ut res per se constat, et ipso facto comprobatur, non est dubium, quod illud missarum medium multum iuvat ad merces, ad libros, ad ephemerides vendendas et diffundendas; cum longe *facilius* sit *libros aliasque merces cum clero commutare missarum ope*.

Praeterea, post relata Dubia alias resoluta, queritur S. C. quod salutare huiusmodi dispositiones ignorantia aut malitia saepius fuerint neglecta, *et abusus hac in re valde lateque invaluerint*. Unde est quod S. C. existimat necessarium *id quod pridem decretum erat in memoriam plenamque observantiam apud omnes* revocare. S. C. ergo non *ad bibliopolas, et mercatores* dirigit evidenter suum Decretum, sed *ad omnes*, et *omnes* indiscriminatim respicit, cum certe velit ab universa Ecclesia praedictam illam *pravam licentiam*, et *turpe mercimonium* remove.

Postremo, si quod superesset dubiur. in re tam certa, ea profecto omni evidentia appareret ex sanctione, qua S. C. opportune iudicavit suum Decretum munire. Statuitur enim, ut peccantes *contra Decreta* relata, si sint *sacerdotes* suspensioni a divinis S. Sedi reservatae subiaceant; si sint *clerici*, sacerdotio nondum initiati, eidem suspensioni quoad susceptos ordines subiaceant et inhabiles praeterea fiant ad superiores ordines recipiendos; si deinum sint *laici* excommunicatione Episcopis reservata obstringantur. Huiusmodi sanctio *in sacerdotes, in clericos, in laicos, peccantes contra Decreta*, ostendit sane, quod in illis non agitur tantum *de bibliopolis, et mercatoribus*, sed quilibet ipsi sint, qui peccent contra ea Decreta, praedictae subiacent poenae.

Exposita Decreti interpretatio confirmatur etiam *ex fine* eiusdem Decreti. Etenim S. C. ut efficax remedium afferat praedicto *damnabili lucro, pravae licentiae et turpi mercimonio*, oc-

casione missarum, dispositiones innovans praecedentium Romanorum Pontificum circa onera missarum implenda, praecipit ut in fine cuiuslibet anni omnes et singuli ubique locorum beneficiati et administratores piarum causarum aut **utcumque** ad missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici, sive laici, in fine cuiuslibet anni, missarum onera, quae reliqua sunt, et quibus nondum satisfecerint, propriis Ordinariis tradunt. Hac quidem finali praescriptione; sub gravi obedientiae praecepto, praecedenti sanctioni suspensionis et excommunicationis addita, S. C. non respicit quidem tantum mercatores et bibliopolas, sed omnes, ad missarum onera implenda utcumque obligatos.

Atque hinc patet falsam etiam esse Titii interpretationem, quando asserit, agi in Decreto de *studiosa Missarum collectione*. Illud *studiosa* in Decreto non reperitur. Ceterum *studiosa* collectio in Titio non desideratur. Nonne Titius Missas colligit hoc studio, hac arte et industria, ut maiorem suae ephemeridis *diffusionem* missarum ope obtineat?

Illud tantum in favorem Titii dici posset, quod ipse revera Missas non *colligit*, cum eas non nisi a procuratore sibi consanguineo obtineat. Verum neque inde Titius excusari potest. Etenim *collectio* a S. C. reprobata non consistit in hoc quod quis a pluribus missas exquirat et obtineat, sed in hoc tantum consistit quod *magnum missarum numerum congerat*, sive a pluribus eas obtineat, sive ab uno tantum. Ceterum in casu neque collectio a pluribus desideratur. Nam ille procurator, ut fieri solet, a pluribus missas exquirat et obtinet. Quod autem quis per alium facit per se ipsum facere videtur. Et parum sane refert quod ipse Titius sibi assumat laborem exquirendi missas a pluribus, vel quod huiusmodi laborem procuratori relinquat. Collectio semper habetur Missarum et collectio in Casu ad finem a Decreto prohibitum.

Respondeo ad 2um: Pauca nunc dicenda sunt de secundo et de tertio Quaesito. Titius videtur posse a suspensione excusari. Etenim, ut constat ex expositione Casus, Titius agit bona fide. Quare, cum immunis sit a peccato, immunis etiam est a censura. Contumacia sane necessaria ad incurrendum in censuram in Titio nullo modo deprehenditur.

Respondeo ad 3um: In posterum vero Titius vel desistere omnino debet a sua agendi ratione, vel Indultum petere debet a S. Sede, uti plures fecerunt.

Verum hic difficultas resolvenda exsurgit, quomodo Sancta

Sedes Indultum concedere possit in Missarum mercimonio. Si revera ageretur *de turpi Missarum mercimonio* Sancta Sedes neque dare posset, neque certe daret in huiusmodi turpi mercimonio Indultum. Verum agitur in hac re tantum *de specie turpis mercimonii*, ab Ecclesia prohibita, et de periculo scandali, ac de periculo ne benefactorum et testatorum voluntas impleatur. Hinc, apposis conditionibus ad removendum praedictum periculum scandali et infidelitatis, Indultum bene dari potest hac in re ab Ecclesia, et de facto datur.

IANUARIUS BUCCHERONI S. I.
Epitomator ex officio.

X.

De Missae stipendio et de retentione partis eiusdem.

Die 1 Iunii 1896 hora 16 (6 pom.).

Titius presbyter exercitiis spiritualibus vacans tribus quam maxime angitur. a) Ad sublevandam sacerdotum paupertatem, qui in oppidulo morantes saepe saepius eleemosynis Missarum carebant, ope cuiusdam laici operosissimi viri plures collegit Missas stipendio duarum vel trium libellarum. Has vero sacerdotibus distribuens retinuit quidquid taxam synodalem eorum dioecesis excedebat, partem ex eo sibi tribuens titulo laboris et industriae adhibitae, partem viro grati animi ergo concedens. Qua de re oppiduli sacerdotes conscii silebant, Titio gratias ex corde referentes. b) Cum ex Gallia aureae monetae copia pro Missis celebrandis ad eum missa fuisset, presbyteris celebrantibus integrum stipendium concessit, sed prius auream monetam in aliam, quae dicitur *carta moneta* commutavit, et quidquid lucri fuit sibi retinuit. c) A viro nobili, cui magnum favorem praestiterat stipendium centum libellarum pro Missa celebranda habuit, quam tamen celebrationem alteri sacerdoti commisit, data eleemosyna iuxta taxam synodalem.

Omnia haec in sacramentali confessione Titius aperit. Confessarius anceps haeret, secum quaerens:

1°. *Qua ex ratione et quantum possit Sacerdos accipere pro stipendio Missae?*

2°. *An liceat Missam alteri celebrandam committere, retenta parte stipendii?*

3°. *Quid de singulis in casu iudicandum?*

Resp. ad 1um. In primo Quaesito duae sunt quaestiones. Prima est: *Qua ex ratione possit sacerdos stipendium accipere pro celebratione Missae.* — *Pro ipso Missae sacrificio* stipendium accipere simonia profecto est, et illicitum. Simonia enim in hoc est, quod spirituale pro temporali datur. Si vero stipendium accipiat, non titulo intrinseco ipsius *Missae*, sed titulo extrinseco *sustentationis* sacerdotis, simonia cessat, et licitum est. Verum hoc titulo, communiter admissio, difficultas adest explicandi quomodo stipendium *ex iustitia* debeatur. *Solo enim sustentationis titulo*, ex iustitia stipendium deberi non potest. Secus cuilibet sustentatione indigenti stipendium ex iustitia deberetur; quamvis nihil faceret. Mera donatione et eleemosina id quod datur et donatur, ad *sustentationem* ordinarie datur. Sustentatio igitur potius extrinsecus finis est, quam intrinsecus titulus stipendii in celebratione Missarum. Porro stipendium in hac Missarum celebratione *ex iustitia* debetur. Ejus igitur intrinsecus titulus citra omnem simoniam quaerendus est. Gravissima praeterea est difficultas, quomodo si sacerdos stipendium recipiat *solo sustentationis titulo*, possit illud recipere, licet sustentatione non indigeat, quia e. g. sufficienter jam se sustentare potest ex beneficio. Titulus igitur quaerendus est, vi cujus quilibet sacerdos possit stipendium accipere pro Missarum celebratione. Titulus iste in hoc est, quod sit *merces operis* seu laboris, quo quis defungitur. Labor autem est: quodvis incommodum, quo quis afficitur in obeundo Missae sacrificio. Jamvero quod datur propter *opus* seu *laborem operis et laboris merces* est, adeoque nulla est simonia; cum utrinque sit aliquid temporale; neque consequenter illud quod datur et accipitur tanquam *pretium* datur et accipitur *rei spiritualis*.

Enimvero ut in omnibus aliis rebus operis et laboris merces est, ita etiam in celebratione Missarum. Ac ut in ceteris omnibus ea laboris merces pacisci potest, ita etiam in celebratione

Missarum, adeoque *ex justitia* tunc stipendium debetur, et Missa erit celebranda. Contractus, qui intercedit, non est profecto *venditionis et emptionis Missae*; sed est contractus innominatus *do ut facias*. Unde Luc. 10, 7, dicitur: *Dignus est operarius mercede sua*; et I. Cor 9, 7: *Quis militat suis stipendiis*. Quare *operarius* mercede dignus, nisi ratione laboris, quem ipse subit in aliorum commodum? Quare miles stipendio dignus: nisi quia militia laboriosa et aliis valde utilis? Verum quidem est, quod in celebratione Missarum, ut in aliis spiritualibus rebus, labor, ut *commodus et utilis aliis* non tribuit jus ad mercedem, cum hujusmodi commodum et utilitas spiritualis sit et invendibilis. Verum, etsi labor ille, ratione *officii* praestiti, seu ut commodus alteri in cujus gratiam fit non possit vendi, nec tribuat jus ad mercedem; hinc tamen non sequitur quin praecise qua *labor* est, defatigationem et molestiam afferens, tempus requirens, et impediens ab aliis lucrosis functionibus quibus quis incumbere posset, compensatione et mercede dignus sit. Et sane omnis *labor* est pretio aestimabilis non tantum ratione *operis* seu *officii* praestiti, verum etiam ratione *sui*. Et sic in mercede laboris magna saepe habetur ratio, et merces crescit, ratione ipsius maioris defatigationis vel diuturnioris temporis, quamvis illius laboris minor sit utilitas. Quare, qui *intuitu solius laboris* modo praedicto mercedem petit, nullam injustitiam et nullam per se committit simoniam. *Per se*; simonia enim intercedere tunc potest tantum, si nempe interveniat Ecclesiae prohibitio: adeoque simonia tunc esset non juris divini, sed juris mere ecclesiastici. Hinc alia evanescit proposita difficultas, sive enim sacerdos sit dives sive sit pauper semper jus habet ad stipendium sui laboris, semper dignus est sua mercede. Qui vero *intuitu suae actionis sacrae*, vel quatenus *haec est commoda et utilis alteri* aliquid exigit simoniam committit juris divini, quia, sanctitatem sui operis vendit.

Ad aliam quaestionem quod attinet primi Quaesiti: *Quantum possit sacerdos accipere pro stipendio Missae*, primo ad spectu videretur dicendum tantum posse et debere accipere quantum requiritur et sufficit ad ejus honestam sustentationem. Ad hanc enim *per se* ordinatur merces laboris, ut nempe suo labore honeste homo sustentetur. Verum, quia non omnis labor, qui in singulis actionibus ponitur, meretur integram illius diei sustentationem, servandum est id quod usu receptum est, et a Praelatis approbatum vel constitutum. Quare potest sacerdos accipere pro stipendio Missae quantitatem constitutam lege dioe-

cesana vel consuetudine. Id tamen *per se* non impedit quominus possit etiam recipere minus vel plus. Ut enim potest sacerdos Missam omnino gratuito celebrare, ita etiam potest eam celebrare pro minore stipendio. Ac nihil prohibet quominus fideles liberali caritate pinguius etiam offerant stipendium.

Ad secundum Quaesitum quod spectat, potest quis alteri committere celebrationem Missae. Regulariter enim loquendo, nihil interest, quod quis per seipsum vel per alium celebret. Verum, si Missa celebranda alteri committatur, non licet eidem tradere minus stipendium, etsi iustum, si maius stipendium *solo celebrationis titulo* receptum fuerit. Deest sane tunc quilibet titulus partem illius stipendii retinendi. Et confirmatur ex prop. 9^a damnata ab Alexandro VII, unde habetur, quod sacerdos ita agens minime per alium *satisfacit*, collato eidem minori stipendio. Si vero maius stipendium accipiatur non *solo celebrationis titulo*, sed alio titulo extrinseco, et intuitu non tantum *Missae*, sed etiam *personae*, tunc licet stipendii excessum retinere, et tradere sacerdoti celebranti partem tantum iusti et ordinarii stipendii. Titulus enim tunc non deest illam partem retinendi.

Quoad tertium Quaesitum non videtur Titius in primo casu recte egisse. Etenim partem stipendii sibi tribuit titulo laboris et industriae. At labor et industria Titii pretio aestimabilis haud sane apparet. Nam totus labor et tota Titii industria in hoc est quod roget amicum qui velit Missas colligere eique tradere. Labor igitur et industria potius est laici illius operosissimi viri, qui plures colligebat Missas eique tradebat. Titius item partem stipendii praedicto viro grati animi ergo concedebat. Si huiusmodi concessio fiebat ad remunerandum laborem et industriam operosissimi istius laici, non videtur Titius inquietandus. Etenim praedictus laicus *operosissimus* dicitur, et plures reapse eleemosynas colligebat, easque etiam non ordinarias. Quare non est dubium, quod dignus aequa erat remuneratione sui laboris. — Neque item recte egit Titius in altero casu. Nam omnes sciunt alium et maiorem esse aureae monetae valorem. Illi igitur, qui aurea moneta stipendium committunt Missarum celebrationum, eo ipso maius dant stipendium pro Missarum celebratione. Immutare igitur huiusmodi monetam, et sacerdotibus celebrantibus stipendium tradere, sed sibi quidquid sit lucri ex ea immutatione retinere, reapse nihil aliud est quam non tra-

dere praedictis sacerdotibus *integrum stipendium*, ejus partem sibi retinendo, quod prohibitum omnino est. — Postremo in tertio casu Titius inquietandus non videtur. Maius enim stipendium Titio datum fuerat non titulo tantum celebrationis Missae, sed alia personali causa, ob magnum nempe favorem nobili illi viro praestitum.

IANUARIUS BUCCERONI S. J.

Epitomator ex officio.

XI.

De obligatione celebrandi ratione stipendi.

Die 15 Iunii 1896 hora 18 $\frac{1}{4}$ (6 $\frac{1}{4}$ pom.).

Pingue stipendium a Caia pientissima foemina Titius diaconus accepit, ut pro illa primum sacrum faceret. Iamvero, cum paullo post supremum diem Titii mater obiisset, pater ab illo petiit, ut primam Missam pro sua genitrice, cui omnia debebat, applicaret. Hac patris invitatione permotus Titius, id se facturum promisit, huic enim duplici obligationi satisfacere se posse existimavit, si Missam, quam in ipsa sacerdotali ordinatione cum episcopo ordinante erat celebraturus pro Caia, alteram vero sequenti die pro matre applicaret.

Hac itaque intentione ad ordinem presbyteratus suscipiendum accedit. Monet caeremoniarius, ordinandos sic verba proferre debere, ut nullus praeveniat episcopum. At Titius, ut securior de applicatione fructus sit, quadam anxietate motus verba consecrationis absolvit ante ipsum episcopum.

Sed enim postero die, cum iterum esset sacrum factururus, conscientiae stimulis agitatus confessarium adit, cui rem totam pandit. Secum recolit confessarius:

1°. *An verba consecrationis materialiter vel formaliter et praeice a neo-presbyteris in Missa ordinationis proferantur?*

2°. *An Titius solus consecraverit; et an stipendium a Caia acceptum retinere possit?*

3°. *Utrum et qualiter peccaverit?*

Ad I^{um} — Quaestionis, quae in 1° dubio proponitur, solutio pendet a solutione alterius quaestionis, qua quaeritur an plures Sacerdotes possint unam eandemque hostiam consecrare. S. Thomas (*P. III, q. LXXXII, a. II*) affirmativam tenet sententiam docens, quod *sicut apostoli Christo coenanti concoenaverunt, ita novi ordinati Episcopo ordinanti concelebrant*. Hoc autem non ita intelligendum est, quasi nempe singuli initiati, distributive sumpti, eandem hostiam consecrent, et distincta offerant sacrificia. Siquidem una consecratur hostia et unum offertur sacrificium: sed quoniam haec omnia ita peraguntur a Ministris in persona Christi, ut iisdem utantur verbis, quibus usus est Christus: *non refert utrum per unum, aut per multos* (collective sumptos) *hoc sacramentum consecratur*. Hinc est quod novi ordinati unum corpus efficiunt cum Episcopo, et ideo omnes simul unam illam actionem emittunt, qua, Christi verbis, panis in Corpus et vinum in Sanguinem ejusdem convertuntur. Idque confirmatur verbis Innocentii III, qui docet omnium intentionem ferri debere *ad idem instans consecrationis* (*loc. cit. in corp.*). Nullum igitur dubium quod neo-presbyteri in Missa ordinationis verba consecrationis formaliter et practice proferant, non quasi distinctas celebrent Missas, sed prout moraliter cum Episcopo conjuncti, et cum eodem, aequali modo, concurrentes in unam eandemque consecrationem. Cujus rei testimonium habemus apud Benedictum XIV, qui postquam demonstraverit Missam ordinationis celebrandam esse ab illo ipso, qui Ordines contulit, idque ad perfecte repraesentandam initiatorum cum Praesule unionem: docet id maxime valere in ordinatione Presbyterorum, quia hi *ad eandem Ecclesiae unionem repraesentandam debent idem sacrificium cum ordinante conficere, seu simul concelebrare* (*De Syn: L. VIII, c. XI, n. V.*).

Ad II^{um} — Duplex in 2° dubio proponitur quaestio, quarum prima respicit consecrationem, et altera stipendium.

Quod attinet ad primam partem, sciendum est materiam consecrationis debere esse ministro praesentem vel physice vel moraliter, ita ut verificari possint formae pronomina « *hic* » et « *hoc* ». Jam vero si novi ordinati considerentur tamquam quid unum cum Episcopo, nulli dubium quod materia consecrationis

sit omnibus moraliter praesens, ratione Episcopi, cum quo conjunguntur et unum veluti corpus constituunt. At si aliquis ex neo-Presbyteris, positiva et explicita intentione, ab hac unitate recedat, putans se posse independentem ab aliis hostiam consecrare; jam certum videtur, quod ipse consecrare nequeat non quidem defectu potestatis, sed defectu praesentiae materiae, cum separatus ab Episcopo, nequeat, ordinarie loquendo, pronomine « *hoc* » materiam indicare.

Hisce positis, respondeo : Si Titius sola animi anxietate, et quodam quasi scrupulo, verba consecrationis ante Episcopum absolvit, certum est ipsum consecrasse cum reliquis omnibus; siquidem ejus intentio in idem instans consecrationis ferebatur. At si Titius, prout ex casu evidenter eruitur, explicitam habuit intentionem absolvendi verba consecrationis ante Episcopum, ut securior evaderet de applicatione fructus; tunc dico nullimode consecrasse, non quidem solus quia materiam moraliter praesentem non habebat; non vero cum aliis, quia explicita voluntate ab unitate recesserat.

Quod attinet ad alteram dubii partem, nil vetat, teste Benedicto XIV (De Mis. Sacr., l. 3, c. 16) quod novi Ordinati stipendium recipere possint pro ipsa Ordinationis Missa.

Missae enim sacrificium cum sit infiniti valoris, ita pluribus prodesse potest, proinde ac si pro uno tantum applicaretur. Neque obstat quod sit prohibitum plura stipendia recipere pro uno, eodemque sacrificio; nam haec prohibitio intelligenda est de pluribus stipendiis, acceptis ab uno eodemque ministro, pro uno eodemque sacrificio. At in casu licet unum sit sacrificium; tamen plures sunt Ministri, et quilibet eorum unum tantum stipendium reciperet.

Hisce positis, et generatim loquendo, dico: si Titius, ex dictis in solutione primae partis, reapse cum aliis consecravit, posset retinere stipendium, quod a Caja accepit. At dixi « generatim loquendo »; nam si considerentur quae in casu exponuntur, dicendum foret Titium teneri ad restitutionem stipendii, vel, si adhuc potest, ad applicandam pro Caja primam post Ordinationem Missam.

Et re quidem vera, ex ordinaria locutione, tenendum est Cajam Missam illam petiisse, quae prima post Ordinationem dicitur, et Titius se hanc primam Missam et non aliam celebraturum promisit. Quod quidem confirmatur ex facto, quod, defuncta Matre Titii, cum Pater pro ejusdem anima primam Titii Missam petiisset, Titius pro prima illa Missa, non intellexit Missam or-

dinationis, sed primam illam, quae post ordinationem dicitur. Titius igitur tenebatur ex justitia applicare pro Caja primam Missam post ordinationem; ideoque suscepto oneri non satisfecit applicando Missam ordinationis. Et quoniam haec diei circumstantia substantialis videtur, Titius ex justitia tenetur vel stipendium restituere, vel, si adhuc potest, Missam iterum applicare ipso primo post ordinationem die.

Ad III^{um} — Si Titius ex voluntatis determinatione, consecrationis verba ante Episcopum absolvit, revera peccavit, et quidem graviter 1°, quia gravis est lex, quae jubet novum Ordinatum non antevertere Episcopum in prolatione verborum consecrationis; 2° quia si Missam pro Caja iterum non applicat ipso primo, post ordinationem die, gravis exurgit laesio justitiae et ideo grave peccatum, nisi saltem stipendium non restituat.

JOACHIM FERRINI, *Ministrantium Infirmis*
Epitomator ex officio.

XII.

De obligatione celebrandi ratione beneficii.

Die 6 Julii 1896 hora 18 1/4 (6 1/4 pom.).

Titius sacerdos valde pauper beneficium obtinet, ex quo centum annua scutata percipit cum onere celebrandi quotannis centum Missas, quod beneficium ab ipso fundatore ei primum collatum fuit, ut eius inopiam sublevaret. Accidit autem, ut per integrum annum Titius, chronico morbo affectus, Missa celebranda abstinuerit, quin tamen curaverit, per alium beneficii oneribus satisfacere. Decursu temporis, absque Titii culpa beneficii redditus ad quadraginta scutata imminuti fuerunt; adeoque ipse per se Missarum numerum pro rata imminuit. Tandem cum ei eleemosynae a fidelibus offeruntur ad Missas celebrandas, illas recipit; easque etiam tanto numero, ut quandoque tres vel quatuor menses ei necessarii sint ad onera implenda, quae ex acceptis eleemosynis contraxit.

Quaeritur:

1°. *An beneficiarius interdum et ex iusta*

causa possit omittere Missas ratione beneficii applicandas, quin eas teneatur per alium celebrare?

2.º *An possit per se illarum numerum reducere ob redituum imminutionem?*

3.º *Quantum temporis spatium definiendum sit ad Missas celebrandas, pro quibus eleemosynae manuales acceptae sunt?*

4.º *Quid iudicandum de tota Titii agendi ratione?*

Ad 1um — Prout exponitur: *affirmative*. Ex ipsa enim quaestionis expositione patet adesse justam causam; data autem causa, quae vere justa sit, patet posse Beneficiarium quasdam Missas omittere, quin ad aliud teneatur. Potius inquirendum est quaeenam in casu possit esse justa causa.

Itaque dico 1° non adesse justam causam, quando in tabulis foundationis dicitur, Missam celebrandam esse quotidie a Beneficiario vel per se vel per alium. Tunc enim voluntas Fundatoris est ut Missa numquam omittatur.

Dico 2° pietatem et reverentiam justam causam esse, vi cuius possit Beneficiarius a Missa celebranda abstinere semel in hebdomada: eandemque pietatem erga se et suos justam causam esse ad Missam pro se et suis applicandam quatuor vel quinque vicibus in anno.

Dico 3° infirmitatem Beneficarii recensendam inter justas causas, dummodo, juxta saniorum Moralistarum opinionem, duos menses non excedat.

Dico 4° esse pariter justam causam Beneficarii paupertatem, praesertim si unice vivat ex fructibus Beneficii, et hi vix sufficiant ad convenienter satisfaciendum vitae necessitatibus et exigentiis.

Ad 2um — Praemitto non esse confundendam quaestionem de Beneficiis imminutis quoad redditus, cum quaestione de Beneficiis, quae ab ipso actu foundationis fructus habent adeo tennes, ut vel statim, vel decursu temporis, illarum Missarum celebrandarum onus nemo suscipere velit.

Quoad haec postrema Beneficia, nulli dubium quod Beneficiarius nequeat sua auctoritate Missarum numerum reducere; sed est omnino necessarius recursus ad Sedem Apostolicam.

Hinc quamvis Episcopi auctoritate synodalis Missarum eleemosyna augeatur, Missae quae minorem eleemosynam habent taxatam a fundatore, reduci non possunt sine venia S. Sedis.

Quod vero attinet ad beneficia imminuta quoad redditus

Dico 1° quosdam Theologos cum *Ronc:* et *Pasquali:* in ea esse opinione quod talia Beneficia non comprehendantur sub Decretis latis a S. Congregatione Concilii circa Missarum reductionem; haec enim juxta mentem Tridentini (*Sess. 25, c. 4, de Ref.*) intelligenda dicuntur non de redditibus diminutis, sed de tenui eleemosyna ab initio designata. Hanc autem opinionem S. Alphonsus (*lib. VI, n. 331*) neque adprobat, neque reprobat.

Dico 2° communem opinionem esse, teste S. Alphonso (*loc. cit.*), ad nihil teneri Beneficiarium si Beneficii redditus in totum deficient.

Dico 3° posse Beneficiarium per se reducere onera Missarum, imminuto Beneficio, si in tabulis foundationis designata sit taxative eleemosyna pro unaquaque Missa; tunc enim tot erunt Missae dicendae quot respondeant fructibus, qui reapse percipiuntur.

Dico 4° si redditus in parte deficient, plures Doctores cum *Lugo, La Croix, Pasq., Busemb.*, aliisque, in ea esse opinione quod Beneficiarius possit per se onera Missarum imminuere pro rata portione; attamen animadvertit Scavini praxim esse S. Congregationis Visitationis Apostolicae exigere ut hisce in casibus recursus habeatur ad S. Sedem, quae id definiet, quod magis in Domino expedire judicaverit.

Ad III^{um} — laxis rejectis opinionibus,

Dico 1° si celebrationis dies ab offerente designati fuerunt, Missas esse illis iisdem diebus celebrandas.

Dico 2° Missas petitas pro aliqua urgente necessitate, celebrandas esse intra tempus celebrationi aptum; ita ut qui Missam pro felici partu celebrandam assumpsit, peccaret et stipendium restituere teneretur, si post mulieris partum celebraret.

Dico 3° generatim Missas pro defunctis celebrandas esse infra mensem, et pro vivis infra duos menses.

Ad IV^{um} — attentis omnibus,

Dico 1° cum constet Titium valde pauperem fuisse, non teneri ad celebrandas Missas, quas omisit ratione infirmitatis.

Dico 2° ex praxi S. Congregationis Visitationis Apostolicae Titium non potuisse reducere onera Missarum, nisi fuerit in tabulis foundationis taxata eleemosyna pro unaquaque Missa.

Dico 3° peccasse Titium acceptando Missas, quas celebrare non poterat infra unum vel alterum mensem.

JOACHIM FERRINI, *Ministrantium Infirmiss.*
Epitomator ex officio.

N. 2.

CASUS
PROPOSITI ET SOLUTI
Anno 1896-1897

DE MATERIA ET FORMA SACRAMENTI
POENITENTIAE

I.

De materia remota Sacramenti Poenitentiae.

Die 23 Novembris 1896 hora 15 (3 pom.).

Titius clericus, dioecesani seminarii alumnus, die sabati ad Caium confessarium de more accedens, sequentia manifestat.

— Pater, octo abhinc diebus confessus sum et poenitentiam in postrema confessione iniunctam peregi. Per id temporis inter orandum distractiones passus sum, quibus forsitan consensi. Divinis inspirationibus non satis fidelem me praebui. Saepe saepius domesticas seminarii regulas violavi, ut puta, non servando debitis locis et temporibus silentium, colloquendo contra earundem regularum praescriptum cum alterius contubernii alumnis, et quaedam alia de se indifferenter peragendo, non habita prius, prout opus erat, Rectoris licentia. Tandem meipsum subinde refeci comedendo et bibendo, absque praevia istorum operum relatione in Deum. De his et omnibus aliis peccatis in

praeterita vita commissis et iam confessis, vel etiam oblitis me accuso, doleo et peto sacramentalem poenitentiam et absolutionem. —

His auditis putat Caius, in confessione a Titio peracta deesse materiam sufficientem ad sacramentum poenitentiae. Nam, ut secum ipso ratiocinatur, quae Titius intra octiduum a se commissa declaravit, non sunt peccata, sed merae imperfectiones et defectus; peccata vero vitae praeteritae iam confessa, quae quidem materiam sufficientem constituerent, nonnisi generice accusavit. Quare ipse concludit, Titium nullum ius ad absolutionem habere. Hinc cum sola benedictione eum in pace dimittit, facta eidem venia, ut ad communionem accedat. Quaeritur:

1° *Quae sit materia remota necessaria sacramenti poenitentiae, et quae sufficiens tantum et libera?*

2° *An peccatum in genere tantum accusatum sit aliquando materia sufficiens confessionis, quoad eius validitatem et liceitatem?*

3° *An sit necessario absolvendus, qui non affert materiam necessariam, sed liberam et certam?*

4° *Utrum Caius potuisset et debuisset Titium absolvere?*

Ad I^{um} Respondeo 1. In Sacramento Poenitentiae materia remota ea dicitur, circa quam destruendam et auferendam versatur sacramentum, et talis materia sunt sola peccata post baptismum admissa. Quod sint peccata sola, hoc aperte eruitur ex Trident. Sess. XIV cap. 4 et can. 3, tum ex sacramenti forma: Ego te absolvo a peccatis.

Quare ut sacramenti Poenitentiae materia, habendae non sunt censurae, quamvis harum absolutio ad legitimum Ecclesiae ministerium pertineat atque consueto in sacro Poenitentiae tribunali conferatur. — Item eiusdem sacramenti materia per se non sunt imperfectiones, actus scilicet qui nulli praecepto sed simplici consilio adversantur. Attamen cum Lugo recte plures monent imperfectiones passim adiuncta habere peccata, maxime quando non ex mera inadvertentia procedunt. Tunc enim facile subest

vel sensualitatis, aut impatientiae aut alius generis peccatum (1).

Quod autem Sacramenti Poenitentiae materia non sint peccata ante baptismum commissa, iuxta omnes est certum et iuxta quosdam de fide definitum (Bonac.) in Trid. Sess. VI, c. 14; Sess. XIV, c. 1. 2. 4. 5. — Et re quidem vera Ecclesia non indicat « de iis qui foris sunt » (I. Cor. V, 12), seu qui per Baptismi susceptionem non adhuc facti sunt eius subditi.

2. Peccata autem alia mortem animae causant, alia non; illa mortalia, haec venialia utpote quae facilius veniam sibi conciliant, audiunt. Illa materiam Sacramenti constituunt *necessariam*, quia sub dispendio salutis, peccator tenetur ea Ecclesiae clavibus subicere et ab eis absolvi; haec materia sacramenti sunt *libera*, cum ex Trident. (Sess. XIV, c. 5) talis obligatio non urgeat atque extra sacramentum talia peccata expiari atque deleri possint. — Attamen cum vera et proprie dicta peccata sint, sacramentalis accusationis atque absolutionis sunt capacia, et ideo ut materia sacramenti Poenitentiae sufficiens haberi debent.

3. Rursus peccatorum alia sunt iam confessione atque sacramentali absolutione expiata et remissa, alia non. De illis itaque quaeritur utrum novae confessionis atque absolutionis sint materia sufficiens, et affirmando respondent omnes cum S. Th. (in IV, dist. 17, q. 3, a. 3, ad 4.) et confirmat universalis fidelium praxis. Unde Bened. XI: « Licet de necessitate non sit « iterum confiteri peccata, tamen quia propter erubesceniam, « quae magna est poenitentiae pars, ut eorumdem peccatorum « iteretur confessio, reputamus salubre » (in Extrav. com. *Inter cunctas*, de privilegiis). Ratio est obvia. Quamvis enim peccata semel dimissa et expiata non amplius existant moraliter velut quid necessario punibile, neque iam ligent hominem coram Deo, non ideo cessarunt esse peccata, sed semper sunt quid condonabile, quemadmodum etiam inter homines eadem iniuria saepius

(1) De hac re ulterius Lugo: « Non est necesse quod omnia « quae poenitens in confessione dicit, sint determinate et absolute « materia absolutionis: multa quippe dicuntur vel ad maiorem « abundantiam, ut notitiam sui magis plenam poenitens confessario tribuat; unde et beneficia etiam a Deo accepta narrantur, « vel ut si quid fortasse culpa et peccati in iis fuit, id totum « per sacramentum et absolutionem deleatur. Sicut ergo infirmus « omnia medico narrat, ut si quid invenerit curatione dignum, « remedium adhibeat: sic poenitens confessario, qui simul medicus « est, potest omnia narrare etiam imperfectionem.... » (Disp. XVI, n. 303).

condonari et ex corde remitti potest. Neque obstat quod ad omne novum sacramentum necessaria sit nova et specialis materia, quia hoc valet solummodo de materia, *ex qua* fit sacramentum, seu de materia proxima quae cum in poenitentis actibus consistit in omni novo sacramento nova affertur.

Ad II. R. 1. Quae ad validitatem Sacramenti Poenitentiae faciunt, ex duplici fonte oriuntur: ex essentia scilicet eiusdem, atque ex divino iure positivo Sacramenti ministrationem regenti. Ad essentiam quod attinet, cum sit immutabilis neque a contingentibus circumstantiis pendeat, eadem semper elementa requirere dicenda est. Quare si semel constiterit, *aliquando* accusationem genericam materiam esse sufficientem, sequitur eandem omni in casu vi essentiae sufficere. Porro iam extra controversiam hodie positum est, talem accusationem in casu necessitatis, dum alia specifica obtineri nequeat, sufficere ad absolutionem valide impertiendam (1). Ergo eadem per se semper est materia sufficiens.

Ratio est quia ad validitatem huius sacramenti quod per modum iudicii ministratur, duo requiruntur: dolorosa accusatio et absolutio: sed accusatio etiam generica vera est accusatio quae cum dolore fieri potest: Ergo ad validam absolutionem dat locum. — Ast ratione divini iuris seu praecepti, prout supra dictum est, in specie poenitens accusare tenetur sub poena nullitatis omnia et singula peccata gravia nondum sacramentaliter condonata. Quae autem positiva lex cum ad impossibile non obliget, neque ad casus se extendere censenda est in quibus poenitens nonnisi in genere peccata sua accusare valet. — Quare ad primam quaesiti partem sic respondeo: In quantum ad validitatem, peccatum in genere tantum accusatum, est materia sufficiens confessionis in duplici casu, 1) scilicet, quando poenitens materiam necessariam

(1) Unde Rituale Romanum simpliciter esse docet absolvendos moribundos qui solum genericam confessionem fecerint. Standum itaque est cum Salmanticensibus qui sic aiunt: « Putat Suarez (d. 23, s. 1, n. 12) sacerdotem sic absolventem debere subintellecta conditione absolvere *si possum*, vel *si est materia sufficiens*... Sed rectius Vasquez, Palaus, Dicastillus existimant supervacaneam esse in eo casu illius conditionis appositionem: nam etsi non sit contra substantiam sacramenti, est tamen contra illius debitum usum, qui expostulat sacramentum ministrari absolute nulla conditione interposita, nisi prudens dubium sit de eius valore. In praesenti autem casu *nullus rationabiliter dubitare potest* de valore sacramenti contra Pontificum decreta et communem sententiam: ergo indebite absolutio sub conditione administraretur ».

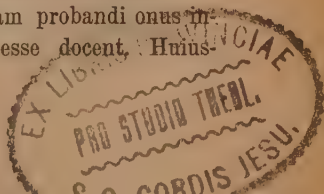
non habet; 2) quando cum peccata gravia habeat quae accusare in specie deberet, id praestare quacumque de causa omnino non valet.

2. Si iam de liceitate quaeramus, dubium utique non de necessitatis seu impossibilitatis casu movebitur, sed de casu quo poenitens cum materiam necessariam non habeat, liberam nonnisi generice accusat quamvis specificè id posset. Hoc iterum dupliciter fieri posse intelligitur. Vel pius poenitens solas imperfectiones nullius deliberatae etiam venialis culpaе conscius confitetur, in fine generice de anteactae vitae peccatis se accusans; vel summatim poenitens ait se ab ultima confessione plura venialia peccata admisisse de quibus insimul et de vitae praeteritae peccatis dolet. Licet-ne in duplici huiusmodi casu, positis ponendis, h. e. supposito debito dolore, dare absolutionem? In primo vix est qui contradicat. Sane ex dictis materia sufficiens praesto est absolutionis capax, et poenitens in specie confiteri conatur quae ab ultima confessione peccata a se admissa novit. Poenitentem ulterius teneri ad specificam alicuius peccati iam condonati accusationem ut sacramentum suscipiat, nedum quid sit quod demonstret, tum theologica ratio tum universalis praxis dissuadent.

Si ad alteram autem hypothesim respiciamus, maior videtur esse difficultas, eo quia de poenitente agatur, qui consilio dum venialia ab ultima confessione peccata habet quae in specie declarare posset, eadem in genere tantum confitetur. « In hoc casu » ait Berardi (de Recidivis n. 200), « confessionem mere genericam « confessarius acceptare non posset; bene vero, si poenitens velit « absolvi, accusationem peccatorum in specie exigere deberet ». Talem esse affirmat idem auctor « communem Theologorum sententiam », nec non contrariam « tanquam omnino improbabilem reiciendam esse existimat ».

Ex adverso autem, pugnant inter veteres Tamburinius (de 2 Eccl. praec. c. 10) et Dicastillus (n. 761), et inter modernos Gury et Ballerinius (n. 421), qui doctrinam de liceitate confessionis genericae, quando agitur de solis venialibus, probabilem esse decernunt. Cum his standum esse autumo. Et re quidem vera:

1. Cum in confessione generica, positis caeteroquin ponendis, ea inveniantur quae Poenitentiae sacramento sunt essentialia, qui contendit ex lege positiva hanc esse illicitam, id convenienti ratione probare tenetur, neque suam sententiam probandi onus incumbit iis qui talem confessionem licitam esse docent. Huius-

21,464

modi autem lex obligans ad specificam accusationem peccatorum quae in Poenitentiae sacramento materia sunt libera, uspiam scripta non invenitur.

2. Ast, ait Berardi, venialia accusare in genere, tacita ullius peccati specie, « est contra totius Ecclesiae consuetudinem, a qua « sine culpa recedi non potest, tum quia omnes consuetudines « constantes et universales Ecclesiae magno fundamento carere « non possunt, tum quia officia iudicis et doctoris multo melius « exercentur si poenitentes in specie et non in genere dumtaxat « sua venialia accusent; tum denique quia periculosum est confessionibus genericis ianuam aperire ». — Ad haec sic respondeo.

a) Quod generalis confessio sit « contra totius Ecclesiae consuetudinem » hoc ab auctore gratuito asseritur, nec deest qui fere contrarium teneat: « Praxis sive usus communiter receptus « videtur stare pro sufficientia confessionis non determinantis « species saltem usque ad ultimam ». Ita R. P. Billot in Universitate Gregoriana Urbis eximius Theologiae dogmaticae Professor (de Poenitentia, pag. 190 ed. 1895).

b) Ex eo solum quod talis consuetudo existit, inde non sequitur « sine culpa » ab ea non posse recedi. Dantur enim, nemo nescit, inter fideles, consuetudines etiam universales, piaae, quae licet « melius » sit sequi quam non sequi, tamen veram obligationem imponere non censentur.

c) Rursus quod « multo melius » in specifica confessione officia iudicis, medici et doctoris exerceantur, quisque fatetur, sed quod ad hoc « multo melius » vere et sub culpa teneatur poenitens, id exinde non sequitur.

d) Ad periculum quod spectat, puto tale utique piorum fidelium repetitis confessionibus subesse, verum non formaliter quatenus vel genericae sunt aut specificae, sed quatenus sunt frequentiores, ex eo praecise quia assueta vilescent. Ad confessarium sedulo invigilare spectat, ne poenitens imparatus seu absque necessario dolore sacramentum petat. Talem autem dolorem etiam in generica confessione inveniri posse quis dubitet? Imo non deesse videtur casus v. g. cum de piis poenitentibus scrupulis vexatis agitur, in quibus confessiones genericae ad instar salutaris remedii suadenda, ita quidem ut pro huiusmodi in magis magisque fovendo de peccatis dolore quam in suisce peccatis minutatim exquirendis praeparatio ad confessionem sit reponenda.

3. Demum quod « communem » esse Theologorum sententiam egregius Berardi contendit, non sine grano salis est acci-

piendum. Auctores plures, et quidem ex gravioribus, indebite ipse citat. Alios producit ad rem non facientes, quia genericam accusationem ut dubie sufficientem habent materiam ad Sacramenti validitatem, et *propterea* extra casum necessitatis teneri poenitentem aiunt ad confitendum unum saltem peccatum in specie ut materia praesto sit certa (1). Nihil itaque concludit ar-

(1) Sint in confirmationem duplicis huius asserti quaedam exempla. Affert Berardi « ipsum benignissimum Diana, qui « (Tract. 3, 7, 103) scripsit: Si poenitens peccata non habet mor- « talia sed venialia tantum, non sat est ut dicat in generali se « venialiter peccasse, peccatorum tacita specie; sed unicum sal- « tem explicet oportet peccatum in specie ». — Ast pace praeclarissimi viri dicam hanc non esse benignissimi Dianae doctrinam qui l. c. ita scripsit: « *Observat ex Bonacina Possentius* quod « si peccata non habet mortalia etc ». Non hoc utique loco ex professo praesens dubium movet sed inferius, Tract. IV, Resol. 18 « *An pro danda absolutione sufficiat, quod poenitens se accuset de peccato veniali in genere?* » et ita respondet: « Casus est satis practicabilis cum poenitentibus idiotis et etiam cum personis spiritualibus, et illum novissime pertractat Dicastillus, de Sacr. Tract. 8, disp. 9, dub. 9, n. 760, ubi sic ait: ... mihi satis probabile apparet sufficere confessionem illam in genere, etiamsi possit veniale in particulari confiteri: quia eo ipso quod probabile sit eam esse materiam sufficientem, et ex alio capite non esse necessariam materiam, non video cur non possit licite eam adhibere tantum... Adde quod si hoc speculative verum est, etiam practice erit verum. Tunc enim tantum in re morali dicitur aliquid speculative quidem verum, sed non practice, quando id quod in speculatione consideratur non potest exhiberi in praxi quin aliqua contingat variatio... Quapropter cum confessio venialis in genere possit in praxi exhiberi eo modo quo speculative censetur sufficiens, erit quoque practice censenda talis ». — Hisce ex Dicastillo transcriptis, Diana ulterius quaerit: « *An qui cum dolore universali se accusat in confessione de venialibus non determinando peccata in particulari, remaneat absolutus ab omnibus?* » et respondet: « Quaesitio est practicabilis et curiosa et nimis docte examinata a Dicastillo unde hic per extensum apponam eius verba ». Horum autem ultima ad conclusionis instar, docent in nostro casu: confessione facta in genere venialia omnia et quidem directe remittuntur. Deinde Diana ipse subiungit: « Et haec omnia docet Dicastillus « *ubi supra*, quibus ego libenter calculum meum adiungo ».

Uterius cl. Berardi ad Card. de Lugo appellat (de Poen. disp. XVII n. 21). Porro hoc loco solidus Theologus sic solum docet: « Infero illum qui solum dixit veniale in communi posse etiam « et debere in eodem necessitatis articulo absolvi: quia sicut peccatum in communi est materia sufficiens absolutionis, ita veniale in communi ». Non secus Salmanticenses (c. 8, n. 143) Lugonem transcribentes.

Suarez autem loco ab auctore citato (d. 23, s. 1, n. 10) postquam probaverit in casu necessitatis sufficere dicere ea quae pro temporis opportunitate et ratione periculi dici potuerint, pergit: « Dices: hoc argumento probaretur illam confessionem peccati venialis in genere esse per se sufficientem in eo qui non

gumentum ex auctoritate contra confessionis genericae liceitatem deductum.

Ad III. Respondeo poenitentem omnem, qui cum debito dolore accusaverit se coram confessario et materiam attulerit requisitam atque sufficientem, ius habere ad absolutionem, tum vi ipsius sacramenti naturae, quod non solum ad delenda peccata mortalia, sed etiam ad augendam gratiam cum remissione venialium institutum est, tum vi contractus innominati: Facio ut facias: Confiteor ut me absolvas. Verum licet tali iure sine gravi iniuria poenitens privari nequeat, tamen ubi ad maius eius spirituale bonum id opportunum visum fuerit v. g. ut ad vehementiorem peccatorum dolorem se excitet, dimitti interdum talis poenitens, ipso consentiente, cum simplici benedictione potest.

Ad IV. Respondeo quoad utrumque affirmative, modo confessarius prudenter iudicaverit, poenitentem non labiis solum atque ex consuetudine, sed corde et serio dixisse se de peccatis in communi confessis dolere. Caeteroquin quamvis seminarii disciplinares regulas per se sub poena peccati non obligare concedendum sit, tamen vix intelligitur ab omni etiam veniali peccato immunem manere clericum, qui regulas easdem parvipendit atque consueto violat. Sine aliquo enim sociorum scandalo hoc fieri nequit, neque in tali clerico communiter deest ad venialia singularis proclivitas. Quare neque undequaque generica censenda est confessio de qua agitur in casu.

ALPH. ESCHBACH

Gallici Seminarii Rector, Epitomator ex officio.

II.

De praecedentia Contritionis eiusque ordinatione ad confessionem.

Die 14 Decembris 1896 hora 15 (3 pom.).

Titius vespertinis sabati horis ad poenitentiae sacramentum accedere cupiens, diligens peccatorum ex-

« habet conscientiam peccati mortalis etiam extra casum necessitatis. Respondetur *fortasse* speculative tantum loquendo posse hoc defendi... Nihilominus tamen practice negandum hoc est, « *propter incertitudinem materiae* ». Et hoc sensu cum Suarez stant plures a Berardi in medium producti.

amen instituit ac de omnibus a se admissis vere et sincere dolet. Verum cum a se electum confessarium poenitentium turba circumdatum reperiatur, morae impatiens, confessionem ad sequentem diem differt. Et quidem altera die summo mane accedit ad eundem, qui iam in eo erat, ut sacras vestes ad missam celebrandam assumeret. Aegro animo confessarius morem gerit Titio, qui proinde, dum confessionem peragere festinat, de novo doloris actu eliciendo obliviscitur; licet lethale peccatum, post elicitedum pridie dolorem, in memoriam redactum in confessione manifestaverit.

Ex confessarii consilio post octiduum ad confessionem revertitur, in qua de venialibus, quae tantum commiserat, se accusat; quin tamen doloris actum curet iterare. Dolor enim in confessione praecedenti habitus per mortale peccatum revocatus non fuerat.

Tandem Titius, gravi patrato peccato, et paulo post in se reversus vehementer de eo se conterit sine ordine tamen ad confessionem. Post tres vel quatuor horas pergit ad Ecclesiam, ut oret. Cernens vero parochum e sede confessionali exeuntem, ei obviam occurrit, et statim confitetur absque novo doloris actu.

Catechesi audita, de hac sua agendi ratione, Titius valde fit anxius; hinc theologum adit ab eo quaerens:

1° *Per quantum temporis spatium actus doloris moraliter perduret ad valide recipiendum poenitentiae sacramentum?*

2° *An, ut dolor sit materia apta, debeat esse elicitedus ex, vel cum intentione confessionis?*

3° *Quid de singulis in casu iudicandum et quid sibi modo agendum?*

Resp. ad I. Duo in hoc dubio praesupponuntur tanquam communiter admissa, scilicet:

a) Poenitentis actus esse partes essentielles atque intrinsecas, ex quibus, adveniente forma, coalescit Sacramentum. Quare dubii solutio apud auctores non est exquirenda, qui Scotistarum

sententiae calculum adicientes, huiusmodi actus nonnisi habent ut conditiones seu materiam *circa quam*. His enim, longissime distantibus actibus poenitentis, vel doloris etiam actu plane deficiente, validum foret Sacramentum;

b) Praesentiam physicam doloris actus, dum applicatur forma, non requiri, sed sufficere moralem. Poenitentiae enim Sacramentum ad instar iudicii forensis institutum est, in quo, interiecto etiam ab accusatione temporis intervallo, sententia passim pronunciatur.

Iam vero ex parte altera dupliciter doloris actus intelligitur perdurare posse, *virtualiter* seu in effectum, vel *habitualiter*. Primum obtinet v. g. cum poenitens vi sui doloris actus maiori recollectione atque sensuum custodia continuo et efficaciter cavet, ne in novum peccatum incidat: aut repetita, singulis diebus, speciali oratione, a Deo peccatorum condonationem implorat.

Ita agendo non internum solummodo doloris sensum poenitens conservat, sed implicite externis etiam actibus illum exprimit atque manifestat. Implicite hic habetur quotidiana doloris actus renovatio, quae ad Sacramentum valide recipiendum omnino sufficere videtur. Quare tali in casu indefinitum temporis spatium actus doloris, explicite primo elicitus, moraliter perdurare dicendus foret ad valide recipiendum poenitentiae Sacramentum.

Secus autem decernamus oportet, si de *habituali* tantum perduratione sermo occurrit. Sane praeter pium internum de peccatis admissis doloris sensum, quid externum haec non supponit, quod aequivalenti doloris actus renovationi comparari valeat. Quare inter ipsum hunc primum actum caeterosque poenitentis actus atque Sacramenti partes unio fiat necesse est.

Quantum autem temporis spatium hoc in casu intercedere possit, ex communi hominum, circa actum moralem unionem, aestimatione desumere erit. Quare per unum aut alterum diem tunc solum putarem perdurare doloris actum in ordine ad Sacramentum. Caeterum vix intelligitur poenitentem, dum dolorose, prout supponendum est, peccata confitetur, doloris actum saltem aequivalenter non renovare.

Resp. ad II. Circa dubium hoc alterum Tridentini Patres sic docent (Sess. XIV, cap. IV de Contritione): « Contritio, quae primum locum inter poenitentis actus habet, animi dolor ac de-
« testatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi
« de caetero ». Hunc deinde aiunt contritionis motum post bap-

tismum praeparare ad remissionem peccatorum, « si cum fiducia
« divinae misericordiae et voto praestandi reliqua coniunctus sit
« quae ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur » ;
imo, cum caritate perfecta esse contritio contingat, hominem Deo
reconciliare antequam hoc Sacramentum actū suscipiatur, sed
tunc « reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod
« in illa includitur, non esse adscribendam ». — Deinde ita
pergunt Concilii Patres : « Illam vero contritionem imperfectam
« quae attritio dicitur..., si voluntatem peccandi excludat cum
« spe veniae, declarat (Concilium)... donum Dei esse... Et quamvis
« sine Sacramento poenitentiae per se ad iustificationem perdu-
« cere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sa-
« cramento poenitentiae impetrandam disponit ».

In authentica hac contritionis perfectae vel imperfectae de-
scriptione nihil sane est, quod necessario suadeat eam, ut ma-
teria sit apta Sacramenti **ex** intentione antecedenti confessionis
debere procedere.

Ad concomitantiam eiusdem intentionis quod spectat, etsi
de perfecta contritione Patres doceant hanc votum includere con-
fitendi, de huiusmodi voto, dum contritionem imperfectam seu
attritionem definiunt, iam omnino silent, neque quid enunciant ex
quo coniicere etiam iure liceat, nonnisi tunc doloris seu attritionis
actum materiam esse aptam Sacramenti, ubi talem actum fuerit
cum intentione confitendi elicium.

Haec cum ita sint: « *Certa* sententia docet, ait Arriaga (Dis-
« put. 37, n. 16), non esse necessariam eam intentionem, sed posse
« quem, non cogitando de confessione, dolere de suis peccatis et ex
« eo dolore (scilicet consequenter) concipere animum confitendi;
« propterea quis vult confiteri quia dolet se peccasse; a displicentia
« enim in peccatis debet ille ordo actuum primo procedere. Sic
« infirmus non dolet de morbo ex affectu medicinae, sed ex dolore
« morbi et ex displicentia in illo vult procurare medicinam, ut
« sit prius natura dolere et deinde velle adhibere medicinam ».

Iisdem fere verbis Card. De Lugo (Disp. XIV, n. 39): « Si
« quis dum legit vel dum audit concionem, moveatur ad inten-
« sum dolorem et detestationem suorum peccatorum et *postea*
« ex desiderio veniae cogitet de confessione facienda et sacerdoti
« confiteatur, nemo dicet hunc non esse optime dispositum ad
« absolutionem recipiendam; imo ille videtur modus aptissimus,
« cum ex dolore peccatorum et desiderio veniae procedat ad pro-
« curandam confessionem et absolutionem ».

Caeteroquin, data semel Trident. Patrum doctrina, in praesenti dubio solvendo possessio stat pro responsione ad utramque partem *negativa*. Qui affirmantem sententiam suadere velit, rationes vere et solide probabiles afferat, quas tamen hucusque allatas fuisse non videtur.

Ab contrariae huius enim sententiae patronis (v. La Croix, lib. VI, p. II, n. 714) sequentes tantum probationes accepi. Ex intentione, aiunt, vel saltem cum intentione confitendi requiritur ut dolor sit elicitus:

1. Quia alias non est actio sacramentalis;
2. Quia secus actus doloris non subiicitur formae tamquam pars materialis et determinanda;
3. Quia in baptismo nihil conficitur, si ablutio per consequentem tantum intentionem ad Sacramentum refertur; neque ordinatio valida foret, si suscipiens instrumenta sacra citra intentionem Sacramenti tangeret.

Porro in 1. et 2. aliud praeter petitionem principii non inveniri, nemo est qui sponte non videat. Sane de hoc praecise quaeritur, utrum necne doloris actus debeant elici *ex* vel *cum* intentione confitendi, ut « sit actio sacramentalis, vel ut subiiciatur formae tamquam pars materialis ». Dicendo *sic*, verbum profers non rationem dicti exhibes.

Ad 3. quod spectat, ex analogia cum caeteris Sacramentis confirmationem seu adminiculabundum argumentum in medium forsitan adducis, minime vero probationem. Nam poenitentiae Sacramentum specialis esse indolis prae aliis Sacramentis, supra iam monui.

Sed neque adminiculi ratio ex allatis analogiis eruitur, cum analogia omnis desit. Sane in baptismate ipsa formae vis praesentem exigit in ministro intentionem referendi ablationem ad Sacramentum; in ordinatione verba formae consensum et intentionem Sacramenti supponunt in suscipiente. « Vide, ait Pontifex, « cuius ministerium tibi traditur... Accipe librum etc. ». Absque acceptione autem voluntaria nulla fieret traditio, et proinde nullum conficeretur Sacramentum. In Sacramento autem poenitentiae verba formae: *Ego te absolvo* per se exigere, ut actus doloris sit *ex* vel *cum* intentione Sacramenti elicitus, neque apta amplius esse sacramenti materia, si consequenter, in ipsa v. g. confessione, ad Sacramentum talis actus relatus fuerit, ex productis analogiis minime demonstrasti neque admittere me coegisti.

Resp. ad III. Actus doloris a Titio, vespertinis sabati horis,

elicitus moraliter perdurabat, cum altera die summo mane ad confessarium accedit. Et aliunde cum sincerus ille eius dolor « ad omnia a se admissa peccata » ex universali utique motivo se extendisse supponitur, « lethale etiam peccatum post elicitum pridie dolorem in memoriam redactum » comprehendisse censendus est et valida eius confessio.

Quoad alteram Titii confessionem post octiduum, absque novo doloris actu, habitam, iuxta superius dicta distinguendum est, prout virtualiter aut solummodo habitualiter talis dolor supponitur perdurasse. Si prius, sufficebat ad Sacramentum: si alterum, non. Caeteroquin quod unus idemque actus doloris, hic et nunc perdurans, possit ad plures confessiones servire, non est cur non admittatur (vid. Card. De Lug., Disp. XIV, n. 24).

Demum dum, gravi patrato peccato, in se reversus Titius se conterit sine ordine ad confessionem, hoc non impedit quominus paulo post, data occasione, et non repetito doloris actu, rite confiteatur. Dolorose confitendo aequivalenter et implicite actum doloris prius elicitum ad Sacramentum referebat.

ALPH. ESCHBACH *Gallici Seminarii Rector*
Epitomator ex officio.

III.

De contritionis motivo.

(Die 4 Ianuarii 1897 hora 15 1¼ 3 1¼ pom.).

Titius, fervidissimi ingenii adolescens, vehementi concione contra luxuriam audita, adeo vivide illius foeditatem apprehendit, ut ex ea intensum dolorem conceperit de impudicitiae peccato paulo ante a se patrato, quin aliud motivum ad illius detestationem adhibuerit. Mox ad confessionem accedit, et aliis levioribus culpis, praeter impudicitiam, accusatis, absolutionem consequitur. Ad sacram synaxim accessurus, gravis alterius peccati contra iustitiam recordatur, quod vehementer detestatur, recolens illud a Deo iusto peccatorum vindice in hac vita infortuniis puniri, praesertim vero rerum propriarum detrimento. Hinc ad eundem confessarium Titius revertitur, culpam in anteacta confes-

sione ex oblivione omissam accusans, simulque exclamans: Oh quam utrumque peccatum mihi displicet! Nil enim luxuria turpius, nil furto perniciosius! — Haec confessarius audiens ait: — nulla ne alia de causa te admissorum peccatorum poenitet? — Cui ille respondit: — Ecquid aliud mihi faciendum esset? — Tunc confessarius inquit: — Si ita est, neque validum fuit sacramentum antea susceptum, neque dolor, quo nunc de patratiss peccatis afficeris, satis est, ut absolvi a me possis. — Quare confessarius Titium hortatur, ut distinctam de impudicitiae peccato confessionem repetat, et de omnibus culpis generaliori aliquo motivo, quod ad omnia peccata extendatur, dolorem concipiat. Titius confessario morem gerit; sed postea cupiens huius doctrinae rationem perspectam habere ad virum theologum accedit, qui, re audita, secum quaerit:

1° *Ex quo motivo actus doloris eliciendus sit, ut ad sacramenti poenitentiae valorem sufficiat?*

2° *An dari possit sacramentum poenitentiae validum et informe ob defectum sufficientis doloris?*

3° *Quid de confessarii agendi ratione iudicandum?*

Quaestionis moralis hodie resolvendae subiectum toties iam a tot eximiis theologis in eorum libris vel tractatibus perpensum ac omni ex parte enucleatum est, ut nihil ferme novum aut singulare mihi in medium liceat afferre. Quare commemorandi potius, quam disserendi modo, epitomen meam paucis absolvam.

Primo convenit inter omnes et Concilii Tridentini auctoritate certissime constat Contritionem sive Dolorem partem esse integram *materiae proximae* in Sacramento Poenitentiae, ideoque in ipso Sacramento necessariam prorsus ad peccatorum veniam assequendam; tantique interesse, ut ipsa aliquam de ceteris partibus haud culpabiliter deficientibus supplere valeat, uti exempli gratia in mortis impendentis articulo, at non viceversa.

Est autem Contritio, iuxta eiusdem Synodi sententiam, *animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero* (Sess. XIV, C. IV).

De natura itaque Contritionis eiusque necessitate ad poenitentis iustificationem nulla est quaestio: disputatur quidem circa

ipsius obiectum formale seu *motivum*, nec non de conditionibus et quasi *gradu*, quatenus ad culpae remissionem sufficienter disponat.

Quocirca, missis divisionibus hic supervacuis, Contritio generatim distinguitur in Contritionem *perfectam* ac proprie dictam per antonomasiam, et Contritionem *imperfectam* quae etiam vocatur Attritio. De nuncupationibus istis verba facere haud vacat; de re singulatim loquar oportet, vestigiis Tridentini insistendo. Sit igitur

Ad Qu. I. Contritio perfecta est quae gignitur ex motivo offensionis Dei, Summi Boni in se; quapropter, dum ex perfecta Dei charitate, quae proprie dicitur *amor amicitiae*, procedit, tantae virtutis est, ut vel ipsa, etiam ante vel extra Sacramentum, iustificationem a peccato conferat, si quidem cum Sacramenti voto iungatur; quod *virtualiter* quoque continetur in voluntate efficiendi quidquid Deus velit aut iubeat. Dubitari igitur nequit Contritionem perfectam satis et plus quam satis esse ad requisitum in Sacramento dolorem, sed et ad ipsius valorem summam efficacitatem conferre.

Haec dixi de Contritione perfecta quae ex motivo *amoris amicitiae* erga Deum concipitur; non ideo tamen excludere necesse est motivum *amoris in Deum*, qui *concupiscentiae* appellatur, et oritur ex respectu Dei Boni Summi pro nobis. Quin imo difficile creditur hominem ad Bonum finale conditum, Deum summum sibi Bonum nosse, nec tamen Ipsum aestimationis et alicuius dilectionis obiectum, veluti sui perfectionis terminum, habere. Nihilominus, amor *concupiscentiae* sufficiens motivum Charitatis perfectae suppeditare nequit: quod, secus communem doctrinam ac sensum Ecclesiae, amplo sermone probat eximius Billot — *De Ecclesiae Sacramentis: Tom. II, Thes. XIII, § 3.*

Contritio altera imperfecta sive Attritio definitur: *Animi dolor et detestatio peccati commissi, vel ex turpitudinis peccati consideratione vel ex gehennae et poenarum metu concepta, peccandique voluntatem excludens, cum spe veniae.* Ita Tridentinae Synodi sermoni inhaerens Drouenius — *De Re Sacramentaria, Lib. VI, C. III.*

Attritio haec, genita ex motivo bono quidem ac supernaturali, Deum non respicit veluti Summum Bonum in se; licet indirecte saltem atque implicite respicere Eum valeat veluti *Bonum*, cuius contradictio est peccatum; et veluti peccati *Ultorem* in poenis gehennae aeternae et poenis item temporalibus, purgatorii in primis, nec non calamitatum ab Ipso *Vindice* immissarum: ceu

contigit circa Ninivitas, quos in exemplum ipsa Tridentina Synodus memoravit. Patet vero a sincera Attritione recedere odium peccati, ex eo tantummodo conceptum, quia ordinem perturbat, vel quia iacturam honorum, carcerem, contemptum aut anxietatem, fugam, derelictionem, aliave mala prorsus temporalia physici generis vel moralis adducit; ita ut, vel Stoicorum more, vel etiam brutorum, quemquam peccati sui poeniteat.

Hisce positis, sapienter Tridentini Patres statuerunt: *Attritionem, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione vel ex gehennae et poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae..., donum Dei esse et Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat; et quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit* (Sess. XIV, Cap. IV). — Quamobrem plane ostenditur sufficientia doloris imperfecti sive Attritionis ad valorem Sacramenti; ac sane, rem explanans Catechismus Romanus haec habet: *Ex fidei catholicae doctrina omnibus credendum et constanter affirmandum est, si quis ita animo affectus sit ut peccata admissa doleat simulque in posterum non peccare constituat, etsi huiusmodi dolore non afficiatur qui ad impetrandam veniam satis esse possit, ei tamen, quum peccata Sacerdoti rite confessus fuerit, vi clavium scelera omnia remitti ac condonari* (De Poenitentiae Sacramento, Cap. V, n. 37).

Praestat vero animadvertere per dolorem Attritionis Deum, saltem *virtualiter*, respici, non quidem ut Summum Bonum in se vel erga nos, verumtamen ut legislatorem et peccati iudicem ac ultorem pertimescendum, aut patrem ac iustitiae restitutorem, a quo *venia speratur*. Hinc communissima facta est apud theologos, praesertim recentiores, sententia, qua in ipsa vera Attritione, charitatis aliquid, scilicet amor *initialis* quem vocant, semper habeatur; amor quidem *concupiscentiae*, quo ad iustificationem in Sacramento disponat.

Audiat S. Alfonsus Liguarius, qui sufficientiam ad Sacramenti valorem asserit in Attritione, *quae oriatur ex motivo honesto et supernaturali, nempe ex metu gehennae aut amissionis aeternae beatitudinis, aut ex consideratione turpitudinis peccati lumine fidei cognitae, non sine tamen aliquo initiali amore, absque eo quod sit praedominans* (Theolog. Mor. Lib. VI, Cap. I, Dub. II, n. 440). Ita opinatur S. Doctor, *cum aliis innumeris*,

e quibus alter Lugo declarat sententiam *contrariam post Tridentinum non esse amplius probabilem* (D. VII, n. 273). Ac sane, quandoquidem iuxta Tridentinum dolori Attritionis *peccati exclusio* atque *spes veniae* adiungi debeant, rem dirimere licet cum S. Thoma, qui scripserat: *In via generationis spes est prior charitate. Sicut enim aliquis introducit ad amandum Deum per hoc quod timens ab ipso puniri cessat a peccato, ut Augustinus dicit; ita etiam spes introducit ad charitatem, in quantum aliquis sperans remunerari a Deo, accenditur ad amandum Deum et servandum praecepta Eius* (Summ. P. 2, Q. 17, A. 8, apud Gury cum Ballerin. *De Sacram Poenit.*, § II in not.). — Accedit ad Tridentini mentem intuendam, quod in sua Concilii illius probatissima Historia retulit Emus Vir Card. Pallavicinus: Patres videlicet in priori Decreti schemate posuisse: *Spiritus Sancti impulsu poenitens ad attritionem adiutus (cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse nequeat) viam sibi ad iustitiam munit et ad Dei gratiam facilius impetrandam disponitur*; at, instante Aemiliano Tudertino Episcopo, ne doctrinam haereticorum merito damnantes, praeiudicium quaestioni inter catholicorum Scholas agitatae intempestive inferretur, a proposita formula aliquantum deflectentes, innovatam aliam probasse (Lib. XII, Cap. 10).

Itaque ad primam Quaestionem, mea sententia, respondeo: Ad *Sacramenti Poenitentiae valorem* sufficit actus doloris etiam imperfecti, ex motivo supernaturali, nimirum vel peccati turpitudinis consideratione, vel gehennae poenarumque metu, exclusa peccandi voluntate, nec sine aliquo dilectionis in Deum affectu.

Fusius, quam ipse statuerim, in priori Quaestione immoratus, breviori, quo potero, stylo, ceteris expediendis incumbam.

Ad Quaest. II. Quod ad praxin attinet, haud magni Quaestio haec interesse videtur; num enim certis casibus cogendus sit poenitens, necne, ad repetendam admissorum confessionem, prudens Confessarius dignoscere valet, tum ex principiis quibusdam generalibus moralis disciplinae ac doctorum sententiis, tum poenitentis ipsius conscientiam sagaciter explorando. Attamen quaestionem a veteribus item atque a modernis scriptoribus exagitatam negligere haud decet. Apud Auctores triplici ex casu contingere potest confessio valida et informis, idest absque immediato iustificationis effectu: 1. scilicet si poenitens dolorem suum praecise determinet ad omnia peccata quae actu confitetur, neque igitur ad alia quae absque culpa obliviscitur; 2. si ex ignorantia invincibili putet posse sine mortali peccato ad sacramen-

tum accedere, concepto dolore de quibusdam admissis, non vero de omnibus; 3. si accedat dolens dolore attritionis non sufficienti ad iustificationem per Sacramentum, nempe non *appretiative summo*; ita ut non *absolute* excludat omne peccatum possibile, sed *secundum quid*, pro certi stantum casibus: quatenus, iuxta Caetanum, peccatum quidem considerat tamquam *odibile ac vitabile*, non vero tamquam *summe odibile ac summe vitabile*. Id plane atque sapienter evolvit clariss. P. Billot (De Eccles. Sacramentis, De Poenitent.) in sua Thesi XVI, quae sic se habet: *Omnis vera attritio, etiam non appretiative summa, qua homo sincere et sine sacrilegio subiicit peccata sua clavibus Ecclesiae, est sufficiens pars materiae in Sacramento Poenitentiae; ideoque potest hoc Sacramentum esse validum simul et informe, et ad remotionem obicis reviviscere.*

Quaestionem ita positam diverse resolvunt theologi. Primo enim quidam confessionem eiusmodi esse putant prorsum *invalidam*, non *informem*, quatenus admissorum nullum absolvitur ob proprii ac sufficientis doloris defectum. Alii illam habent *validam*, nec tamen *informem*, quia poenitens ex se obicem non ponit, nec admittit peccandi voluntatem; alii denique *validam* utique affirmant, ast *informem*; qua de re iustificatio suspenditur, donec, defectu sublato, *reviviscat* Sacramentum. — Postrema haec sententia, quam *probabilior* vocat Ligorius (De Sacram. Poenit., C. I, Dub. II, n. 444), magis nobis probatur.

Ad Quaest. III. Ex hucusque dissertis plano alveo fluit conclusio seu responsio ad Quaestionem: iudicium videlicet Confessarii, re per se tantum considerata, minus rectum fuisse, tum quoad validitatem prioris confessionis, tum quoad attritionis insufficientiam in posteriori: bene vero ipse hortatus est peccati antea omissi confessionem, atque doloris culparum omnium generali motivo concipiendi accurationem.

A. M. BARAVELLI *Sod. Barnab.*

IV.

De proposito.

Die 18 Ianuarii 1897 hora 15 1½ (3 1½ pom.).

Titius iuvenis, consuetudine peccati turpis laborans, ad eam extirpandam ex proprii confessarii consilio in domum religiosam secedit, ibique per octiduum

exercitiis spiritualibus vacans, confessionem generalem totius vitae sincero cordis dolore apud ipsum exercitiorum moderatorem peragit, et sacramentali absolutione donatur.

De huiusmodi confessione, quae tantam in illius animum conscientiae pacem induxerat, aliquot post dies cum suo ordinario confessario Titius verba faciens, magna cum admiratione audit, illam fuisse nullam defectu nimirum propositi, quod explicite et formaliter prout opus fuisset, elicited non fuit. — Si ita est, Titius reponit, actum est etiam de omnibus anteactis confessionibus. Licet enim in iis peragendis de peccatis doluerim, numquam tamen ea ratione, prout tu doces, propositum concepi. — Tunc enim confessarius interrogat utrum nempe in doloris actu eliciendo de futura vita cogitaverit. Cui ille — consulto ab hoc abstinui; si enim de futuro cogitassem, ex praevisione novorum lapsuum animo concidissem. —

His auditis, confessarius anceps haeret circa Titii confessionem et secum quaerit:

1° *An ad peccati remissionem requiratur necessario propositum etiam explicitum, seu formale?*

2° *Utrum componi possit propositi firmitas cum relapsuum praevisione?*

3° *Quid in casu de confessionibus Titii iudicandum, et quid praescribendum, vel consulendum?*

Quaestio hodierna arcte connectitur cum antecedente; cuius haberi potest quasi corollarium aut complementum.

Versatur enim in *Proposito*, quod Tridentina ipsa Synodus aperte requirit ad iustificationem peccatoris, in Sacramento etiam, obtinendam.

Definiatur autem, si placet, cum Scavinio (Theol. Moral. Lib. III, Tract. X, Disp. I, Cap. I) *deliberata voluntas absolute statuens evitare peccatum in posterum*. Ceterum satis faciunt ad rem verba Tridentini, quae praescribunt *propositum* seu *voluntatem non peccandi*; nemo enim unus erit, qui, mentis compos, illorum sensum optime non intelligat.

Quod autem *Propositum* non amplius peccandi pars sit in-

tegralis materiae proximae in Sacramento Poenitentiae ad ipsius valorem omnino necessaria, indubium est, tum ex auctoritate Tridentini, quod una cum Dolor illud praecipit, tum ex intrinseca morali necessitate; quippe quia a Dolor Propositum disiungi nequit, seu effectus a sua causa; neque dolor concipi valet de malo, quin malum ipsum vitandum esse statuatur.

Resp. ad 1um. — « Catholici Scriptores in eo quidem con-
« sentiunt ut ad veram contritionem, et peccati detestatio et vi-
« tae melioris propositum requiratur; sed in eo non conveniunt,
« utrum hoc propositum *expresse* et *formaliter* necessarium sit,
« an sufficiat *virtuale* et *implicitum*. Neque enim dubitari potest
« quin is qui serio sua peccata odit ac detestatur et ob ea per-
« petrata dolet, cupiat simul ac velit, saltem *implicite* et *vir-*
« *tualiter*, deinceps in melius vitam mutare ». Ita Bellarminus (De Poenit. Lib. II, C. 6), qui stare fatetur pro strictiore sententia de proposito *formali*, ut vetustiores sequatur. Quos reipsa communius illam tradidisse videtur; secus vero seriores, qui hodie dum fere omnes *virtuale* et *implicitum* propositum sufficere tenent ad valorem Sacramenti.

Porro S. Alfonsus hac super re doctores animadvertit in tres dispartiri sententias. Quarum minus communis affirmat necessitatem propositi formalis atque expliciti; quia licet propositum dolori certe includatur, Synodus Tridentina illud *expresse* exigit item ac dolorem: *dolor cum proposito* (Sess. XIV, Cap. IV). Altera negat, communis apud recentiores iuxta Lugo et moraliter certa iuxta Cardenam; quatenus dolor, quotiescumque ex motivo generali conceptus sit, continet etiam propositum, et Tridentinum praecise Attritionem satis esse docet, quae peccandi voluntatem excludat, quin istius exclusionis actum formalem iniungat. Tertia denique, quasi media inter ceteras et conciliatrix earum, ita distinguit, utrum poenitens de futuro cogitet an non. Si primum, propositi formalis necessitas adest, ne Sacramentum nullitatis periculo exponatur; non adest, si alterum; quia post factum, nullitatis periculum vitandi obligatio defecit.

Haec sententia, quam etiam communem asserit Ligorius, in priori casu primae sententiae adhaeret; secundae vero in posteriori. Ast, ni fallimur, recte Ballerinius censet eam otiosam reddi et inutilem. « Nam si cogitatio de vita futura oritur, frustra fit sermo de obligatione; quandoquidem *feri non potest* (Bellarmin. « De Poenit. Lib. II, C. 6) *ut verus sit in animo dolor de peccatis admissis, quin continuo oriatur etiam propositum vi-*

« *tandi futura* ». Si vero de futuro cogitatio non occurrit, frustra inculcatur obligatio, cuius nulla adest « advertentia ». Et ideo, in specie, sufficere propositum virtuale assentiunt omnes; veluti rem totam expediens clarissimus D'Annibale concludit: « Si nihil prorsus dubitans confessus fuerit, inquietari non debet » (Summ. Theol. Moral. P. III, Tract. V, n. 177).

Quod attinet ad praxim, haud dubium est poenitentem a confessario hortandum esse ad formale propositum, ut tutior via ad Sacramenti valorem haud deseratur. Verum, post confessionem peractam, tuto teneri potest illam, formali licet proposito destitutam, non esse repetendam. Admittit Ligorius ipse auctores fere omnes consentire « quod si bona fide cum vero dolore confessus « fueris sine proposito formali, non teneris confessionem repetere » (Lib. VI, Tr. IV, n. 450); quamvis declaret S. Doctor se «... non valere huic sententiae acquiescere». Sed qua de causa non novimus; quum et ipse (l. c. n. 505) recte doceat « hic sedulo ad-
« vertendum non esse cogendos poenitentes ad repetendas confes-
« siones, nisi moraliter certe constet eas fuisse invalidas ». Ratio est illi, quod dum prior etiam sententia de propositi formalis necessitate non caret « *sua probabilitate* », in praxi tutius sequenda est. Verum Ballerinius negat adsertam *probabilitatem*; quoniam auctores quasi illius fautores habiti, numero iam pauci, paucissimi fiunt, si iure merito excludantur plures qui per falsam interpretationem, vel per amplificationem, a genuino eorum sensu detorti fuisse videntur.

Porro vel ipsi Ligorii sectatores ac discipuli ab ipso hac super re dissentiunt; si unum vel alterum excipias; Scavinium ex. gr. (Lib. III, Tr. X, Disp. I, Cap. 1) qui et Grassium appellat, nititurque hoc principio: *Non satisfit obligationi certae per dubiam solutionem*: bene quidem; sed rem in specie videre est.

Iam vero sententia sufficientiam virtualis propositi affirmans, in praesentiarum communissima ac tuto sequenda videtur, tum intrinsecis rationis theologiae argumentis, tum extrinsecis ex auctoritate.

Ac primo, inter formalem Contritionem perfectam atque virtualem, distinctio haberi potest et debet. Fieri etenim potest actus charitatis, quo super omnia Deus diligitur, absque ullo formali dolore de peccato admissio vel proposito de non admittendo; utpote cum quis, sua peccata non advertens neque cogitans de futuro, coelesti tamen gratia permotus fertur in Deum amore perfecto. Quod aequè

credi potest de Sanctis Martyribus plerisque, qui, perfecta Dei dilectione ferventes, laeti morti occurrebant, ut ipsi Deo supremum amoris ederent pignus. Porro talis actus perfectae charitatis hominem iustificat; quod certum est apud omnes; etsi virtualiter tantum in illo contritio ac propositum contineatur. Verum tamen licet contritio virtualis, si cum perfecta charitate coniuncta sit, formalis contritioni aequivalet, prouti dispositio ad iustificationem extra vel intra sacramentum; non aequivalet vero, prouti materia ac pars integralis in Sacramento, quia ad hoc formalis contritio omnino requiritur. Sed quod attinet ad propositum, ut infra videbimus, nullo positivo praecepto exigitur propositum formale. Quapropter, nedum extra sacramentum, uti superius ostendimus, sed et intra, sufficere probatur propositum virtuale. Haecce dicta sint iuxta doctissimum Billot (De Eccles. Sacram. Tr. XII, § 2); qui demum « *cum communiori theologorum, post Tridentinum, statuit « Contritionem essentialiter reponi in actu doloris, quatenus virtute continet propositum* ». Quod ita presso sermone confirmat: « Poenitentia habet pro obiecto sibi proprio peccatum praeteritum, ad cuius destructionem vult operari mediante retractatione. Ergo circa praeteritum *formaliter* versatur poenitentiae actus, non autem circa futurum, nisi ex consequentia, quatenus in detestatione peccati commissi, si modo sincera sit, necessario et semper includitur voluntas aliqua non peccandi de cetero. Quapropter dolor de praeterito, *virtute* continens propositum pro futuro, omnia requisita habere videtur ad *formalem* illum poenitentiae actum qui contritio nominatur ».

His super accedit argumentum cui prius innuimus. Praesumpta necessitas propositi expliciti, in casu, ex positiva tantum lege derivare potest. Iam vero positivum tale praeceptum vel indicitur *independentem* a natura iustificationis intra et extra Sacramentum, vel *dependentem*. Primum dici nequit, tum quia poenitentia, ubi praecipitur, non praecipitur nisi propter iustificationem; tum quia obligatio, de qua agitur, dubia est atque controversa, imo *probabilius* deest: lex autem dubia non obligat. Neque alterum dici potest; aut enim iustificatio spectatur extra Sacramentum, vel intra Sacramentum. Si extra, formale propositum exigi nequit, cum formalis actus charitatis iustificet statim; ideo et actus contritionis charitate perfectae. Sin autem intra, item propositum formale non exigitur, ne dicatur maiorem vel meliorem dispositionem in Sacramento, quam extra illud, requiri. Haec videsis apud clarissimum Bucceronium (Institut. Theol. Mor. Vol. II, De Poenit. III).

Praeterea ad rem nostram facit auctoritas Concilii ipsius Tridentini; quod utique, dum ad Contritionem in Sacramento exigit summum *Dolorem cum proposito*, partes ita coniungens, quasi per modum unius, satis ostendit propositum quidem requiri; sed non distinguit nec praecise formale illud iniungit. Quod, si illis verbis *virtuale* propositum excludere voluisset, fatendum foret sermone Synodum usam esse minus certo ac proprio; ex quo facile in errorem duci possent poenitentes etiam bene dispositi. Hoc vero censi nequit absque sapientissimae ac prudentissimae Synodi illius iniuria. Neque vero recte opponitur Synodum ipsam contrarium docuisse, quatenus *expresse* Propositum praecepit: *expresse* quidem praecepit, sed non *Propositum expressum*: illud, non hoc fecit (Bucceron. l. c.).

Neque minoris habenda erit auctoritas Concilii Romani, anno 1725 in Lateranensi Basilica celebrati a Benedicto Pp. XIII; qui ex illius sententiis *Instructiones* quasdam pro Confessariis vulgavit ad puerorum primo Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta suscepturorum institutionem. Ibi, inter cetera, quaeritur: « Chi si « confessa senza dolore dei peccati e senza proposito di non peccar « più, riceve il perdono? Risp. Se non ~~ha~~ *almeno* il dolore imper- « fetto, cioè l'attrizione, col fermo proposito, *almeno implicito*, di « non peccare mai più, certamente, se si confessa, la confessione non « vale, e non riceve il perdono dei peccati » (Instr. pro parochis Ben. XIII, ad calcem Conc. Rom. Append. XXIX, P. 3). Quo nil clarius et ad sententiam nostram probandam efficacius optabimus; aperte enim patet ex descripto documento, pari ratione *propositum implicitum* atque *contritionem imperfectam* sufficere ad peccatorum remissionem in Poenitentiae Sacramento.

Resp. ad 2um paucis. — Propositum, nedum *universale et efficax* esse debet, sed et in primis *firmum*; quatenus nempe habeat poenitens *sinceram voluntatem non relabendi in peccatum non obstante quocumque incommodo aut timore humano. Secus enim non vellet totaliter et sincere ad Deum converti* (Gury, De Sacram. Poenit. Art. II, n. 459).

Sufficit autem ut in praesenti propositum sincerum sit ac firmum; afficit enim praesentem voluntatem, quae de cetero, natura sua, mutationi manet obnoxia.

Quapropter, etiamsi poenitens, bene dispositus et actu nolens amplius peccare, arcere nequeat aliqualem timorem ac fere praevisionem relabendi, attenta praeterita sua fragilitate et humanae voluntatis mutabilitate; non ideo firmo proposito atque

sincero carere ille dicendus est. Ita omnes affirmant. Ideo probant dispositionem poenitentis, qui sciscitanti Confessario de voluntate non peccandi respondit: « *Fragilis sum, formido lapsum, non tamen volo nunc, nec eligo casum* » (Gerson. apud Croix, Lib. VI, P. II, n. 1733). Satiùs quidem est ut Confessarius poenitentem hortetur ac moneat, ut, Dei misericordia nisus, confidat se, ita adiutum, peccata in posterum devitaturum; nec tamen unquam parcat orationi, mortificationi, vigilantiae aliisque salutiferis adminiculis, quae ipsius Moderatoris scientia atque prudentia ei commendabit.

Ad 3um responsio, ex supra disputatis, haud difficilis vel anceps esse videtur. Confessiones omnes a Titio peractas valuisse arbitror; non enim defuit illis propositum implicitum ac virtuale. Quod si cogitationem de futuro aliquatenus subiit, ac sciens fugit: non ideo sequitur Titium propositum ipsum abiecisse, sed potius proposito sincere concepto prospexisse, ne ex importuno metu, animo caderet aut in proposito ipso nutaret. Fuit igitur Titius in bona fide; ideoque, consentientibus omnibus, non oportet illum *inquieta*re.

Quod si de utili tantum consilio sermo instituatur, monendus erit Titius ut in subsequentibus confessionibus, propositum eliciat etiam expresse; et in singulis, cunctorum anteactae vitae admissorum confessionem generatim iterare assuescat.

A. M. BARAVELLI *Sodalis Barnab.*

V.

De confessionis integritate.

Die 8 Martii 1897 hora 16 1/2 (4 1/2 pom.).

Titius adolescens, devotionis causa erga B. Virginem, perpetuam castitatem in eius honorem Deo vovit, quam ut in tuto poneret, religiosum Ordinem ingressus est. Ibi vota solemnia suo tempore emisit, sacrisque susceptis ordinibus sacerdotio tandem initiatus fuit. Post aliquod vero temporis animo evagatus et regularis observantiae pertaesus, e religione egredi constituit. Apostolicae Sedis auctoritate voti compos factus, in novo vitae statu magis tepescens, semel rem habet

cum sorore destituta sensibus ob ebrietatem ab ipso prius studiose procuratam, et postridie missam sacrilege celebrat, ne pinguem sibi oblatam eleemosynam amittat.

Porro altera die in sacramentali confessione sua peccata aperiens fatetur, se in sacris ordinibus constitutum esse, semel communionem sacrilege suscepisse et incestum patrasse cum persona sibi propinqua; reticet autem complicitis sexum, propinquitatis speciem et gradum, nec non statum, in quo soror tunc cum ipse peccavit versabatur. Tandem neque memorat votum castitatis privatum in saeculo, neque solemne in religionem emissum.

Quaeritur:

1. *An et quae integritas sit in confessione servanda?*

2. *Quaenam ratione integritatis in confessione exprimi oporteat?*

3. *An Titius integre confessus sit, et si secus, quid adhuc ab eo esset manifestandum?*

Respondeo ad quaesitum 1um et partim etiam ad 2um — allegata primum doctrina Concilii Tridentini, quod Sess. XIV, Cap. 5, de Sac. Poenit. haec docet: « Ex institutione sacramenti Poenitentiae
« *(iam explicata) universa Ecclesia semper intellexit institutam*
« *esse a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus*
« *post Baptismum graviter lapsis divino iure necessariam existere,*
« *quia Dominus noster I. Ch., e terris ascensurus ad coelos, sa-*
« *cerdotes sui ipsius vicarios reliquit tanquam praesides et iu-*
« *dices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quae*
« *Christi fideles ceciderint, quo (alii qui) pro potestate clavium*
« *remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient.*
« *Constat enim, sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere*
« *non potuisse, nec aequitatem quidem illos in poenis iniungendis*
« *servare potuisse, si in genere dumtaxat, et non potius in spe-*
« *cie ac singillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colli-*
« *gitur, oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quo-*
« *rum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in*
« *confessione recenseri etiamsi occultissima illa sint et tantum*
« *adversus duo ultima decalogi praecepta commissa, quae non-*

« numquam animum gravius sauciant, et periculosiora sunt iis, quae in manifesto admittuntur ».

Item can. 7 eiusdem Sessionis: « Si quis dixerit in Sacramento Poenitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse *iure divino* confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita et diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, et quae sunt contra duo ultima decalogi praecepta, et circumstantias quae peccati speciem mutant... A. S. ».

Ita Conc. Trid. interpretando verba Christi Sacramentum Poenitentiae instituentis: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt* (Ioan. XX, 22). Cum enim certum sit, per illa verba Christum instituisse Sacramentum Poenitentiae tamquam *medium ordinarium*, quo hominibus post Baptismum graviter lapsis ista peccata gravia remittantur, sequitur, sine tali medio vel in re vel saltem in voto adhibito, ab homine baptizato peccatorum mortalium remissionem haberi non posse, seu pro ipso nullam esse peccatorum gravium remissionem independentem a Sacramento Poenitentiae. Et rursus, cum ex iisdem Christi verbis, et praesertim ex potestate non tantum remittendi sed et *retinendi* peccata, pateat Sacramentum Poenitentiae esse institutum *ad modum iudicii*, certum pariter est, ad hoc, ut tale iudicium non quomodocumque, sed eo quo decet modo et a Christo voluto exerceatur, ipsum peccatorem peccata illa quae sine Sacramento Poenitentiae remitti non possunt, debere Iudicibus a Christo institutis submittere, id quod fit per peccatorum omnium mortalium, secundum speciem et numerum et circumstantias speciem mutantes, declarationem seu *integram confessionem*.

Illam omnia vero per se et ex iure divino seu ex praecepto positivo Christi eatenus sunt declaranda a poenitentibus quatenus « post diligentem sui discussionem, seu post debitam et diligentem praemeditationem, eorum conscientiam seu memoriam habent »; nam Christus impossibilia non iubet; impossibile autem physice est, ut homo in confessione etiam ea declaret, quorum nullam habet memoriam. Et cum non solum ob defectum memoriae, sed etiam propter alias causas ea quae per se ex praecepto divino in Confessione explicanda forent, vel omnino non possint explicari, vel non nisi cum magna difficultate et gravissimo incommodo explicarentur, hinc solemne est Theologis, duplicem distinguere Confessionis integritatem, *materialem* sc. et *formalem*, quamvis in utraque definienda non plene conveniant.

Sunt enim qui *materialem* Confessionis integritatem tunc adesse docent « quando poenitens confitetur quidquid per se loquendo est Confessione obnoxium, omnia sc. et singula peccata post Baptismum commissa, nondum debite confessa, quoad numerum, speciem et circumstantias speciem mutant, *nullum omitendo* ». Ita Billuart, De Poenit. Dissert. 7. a. 2, § 1, et alii. Porro qui ita definiunt integritatem materialem, consequenter docent, *formalem* in eo esse, « ut poenitens confiteatur omnia quae *hic et nunc* confiteri potest et (proinde) debet, licet aliqua omittat ex iusta causa », qualis *inter alias* ab iisdem DD. habetur etiam « oblitio naturalis et inculpabilis, quando nempe quis adhibita sufficienti diligentia non recordatur alicuius peccati ». Bill. l. c. ubi de impotentia physica.

Alii vero integritatem *materialem* Confessionis in eo ponunt, « ut postquam diligentius te excusseris, et conscientiae tuae sinus « et latebras (Trid. Sess. 14, cap. 5) exploraveris, confitearis « omnia mortalia *memoriae occurrentia*, nondum confessa, eorumque numerum, et circumstantias quae speciem mutant ». Ita Busemb. apud S. Alph. l. 6, n. 465. Et alii. — Consequenter integritas *formalis* tunc adest, quando poenitens illa omnia confitetur quae hic et nunc confiteri potest et debet, licet aliqua omittat ex iusta causa *sed diversa ab oblivione naturali et inculpabili*; nam si quid ob solum defectum memoriae in Confessione omittatur, iuxta istos DD. non tollitur integritas materialis, ut ex eorum definitione patet.

Utraque definitio integritatis admitti potest quia utraque bona; et utraque prae oculis habenda est ne videantur DD. contraria docere, dum alii dicunt, si ex inculpabili oblivione aliquid in Confessione omittatur, caeteris omnibus quae accusanda sunt accusatis, haberi integritatem *formalem tantum*, alii vero, haberi tunc *etiam materialem*. Non sibi contradicunt DD. sed diversam supponunt integritatis utriusque definitionem.

Quidquid autem sit de diversitate illa, in hoc omnes conveniunt, plures esse causas, quae excusant ab integritate materiali, ita ut sufficiat sola formalis. Quae causae ad duplex caput reduci solent, impotentiam sc. *physicam* vel *moralem*; quae nam vero sint, non huius loci est exponere, cum in alio Casu Morali proxime solvendo ista quaestio per extensum explicanda proponatur.

Respondeo plenius ad qu. 2um. — Quenam ratione integritatis certe in Confessione exprimi oporteat, iam ex supra dictis

habetur, *numerus* sc. et *species* peccatorum mortalium, quae post Baptismum commissa nondum in aliqua praecedenti et valida Confessione accusata sunt, una cum *circumstantiis speciem mutantibus* seu circumstantiis illis quae, ut ait S. Thomas, eundem actum ad aliud genus peccati (gravis) trahunt (in 4, dist. 16, q. 3, a. 2, quaestiunc. 5), sumpto hoc loco *genere* in latiori sensu pro *specie*.

Quoad *numerum*, si certus ignoratur, approximativus ponendus est, quod fit per particulam *circiter* vel similem, numero appositam. Neque nimium angi debet Confessarius in extendendo numero certo, quando non nisi difficulter admodum inveniri potest, praesertim si agatur de consuetudine aliqua peccati. « Unde melius faciet Confessarius, si diligenter statum conscientiae (talis poenitentis) exquirat; et exinde interrogando poenitentem de lapsibus *plus minusve* in die, vel hebdomada, vel mense saltem *in confuso* numerum peccatorum apprehendat durante consuetudine commissorum, quin certum iudicium faciat, cum periculo errandi (S. Alph. l. 6, n. 466). — De extensione illius particulae *circiter* vide ibidem...

Quoad *speciem*, exprimenda est species *infima* peccati, per quam peccatum quoad substantiam actus tale in confessione exhibetur, quale in concreto fuit commissum et ab aliis peccatis eiusdem generis distinguitur; si vero species infima ignoratur, tunc species superior vel saltem genus peccati manifestari debet. Quod si etiam hoc ignoretur, et poenitens caeteroquin sciat se certe *graviter* peccasse, saltem hoc exprimere debet. Item si non adfuit solum peccatum *internum*, sed actu externo perfectum, accusandus est *actus externus*, quia est quid unum et idem cum actu interno in genere moris, et duo haec unum totale constituunt. Et aliud sane, est *velle* aliquem occidere, aliud vero, *reapse* occidere.

Quoad *circumstantias*, quae peccati speciem mutant, istae duplicis sunt generis: nam aliae quidem ex peccato (per se) *veniali* efficiunt *mortale*, vel viceversa, et dicuntur mutare speciem *theologicam* peccati, vel etiam *in infinitum aggravantes* aut *minuentes*; aliae vero efficiunt, ut idem actus humanus qui natura sua alicui determinato praecepto legis divinae vel determinatae virtuti opponitur, superinduat aliam repugnantiam ad legem Dei et ideo etiam novam deformitatem peccati mortalis, et istae circumstantiae dicuntur mutare speciem *moralem* peccati. Ita furtum simplex repugnat huic praecepto: *Non furtum facies*, nec non virtuti iustitiae commutativae. Si autem furtum in loco sa-

cro committatur (rei sc. ad locum sacrum pertinentis), habet iam repugnantiam ad aliud praeceptum quod est de veneratione sacrorum, et ad aliam virtutem sc. religionis, et sic additur nova species peccati. (Cf. S. Thom. in opusc. 12. *Ad lect. Bisuntinum*). Et tales circumstantias poenitens « *necessitate confiteri tenebitur* » (S. Thom. l. c.). At quia saepe dubium est utrum aliqua circumstantia peccato novam addat malitiae gravis speciem an non, ideo plura controvertuntur apud DD., ex quibus ea quae ad Casum faciunt, sub quaesito 3° attingemus.

Iam solvenda quaestio, an etiam circumstantiae *notabiliter* aggravantes malitiam peccati in eadem specie sint necessario confitendae? Iuxta S. Alph. (l. 6, n. 468) adsunt tres sententiae omnes valde probabiles: *prima* simpliciter *affirmat*; *secunda* dicit necessario esse confitendam circumstantiam *quid*, quae sc. attingit integritatem substantialem peccati in individuo, prout est quantitas furti; *tertia*, quae S. Doctori videtur *probabilior*, simpliciter *negat* obligationem confitendi circumstantias etiam *notabiliter* aggravantes.

Billuart, qui scripsit sua commentaria in Summam Theologicam S. Thomae eodem fere tempore quo S. Alphonsus edidit suam Theologiam Moralem, admittit quidem sententiam negantem ut *probabilem*, affirmantem vero defendit ut *tutiores* et nunc (i. e. suo tempore, versus medium saeculi XVIII) *communiores*. Porro sententiam negantem ipse ut probabilem habet primario « ex numero et auctoritate doctorum qui illam sententiam tenebant. Pro ea enim citantur omnium princeps, Doctor Angelicus (in 4, dist. 16, q. 3, a. 2, quaestiunc. 5, et Opusc. 12 *Ad lectorem Bisuntinum*), S. Bonaventura, S. Antoninus, Scotus, Durandus, Paludanus, Sylvester, Angelus, Navarrus, Ioannes Medina, Vasquez, Valentia, Toletus, Becanus, De Lugo, Lessius, Bonacina, Bassaeus, Pontius, et alii plures, ex quibus haec sententia fit probabilis *saltem probabilitate extrinseca* ».

Rationes vero quae ab illis auctoribus, quos eosdem fere allegat S. Alph. (l. c.), afferuntur pro sententia negante, et quae eamdem certe reddunt etiam *intrinsece* probabilem, breviter recenset cl. P. Bucceroni S. I. ex S. Alphonso in egregiis suis *Institutionibus Theologiae Moralis* (II. n. 706): « *Ratio 1^a*, quia... ex verbis Trid. Sess. 14, c. 5 (vide supra) videtur non obscure Concilium excludere obligationem confitendi alias circumstantias, quam mutant species: quia has sufficere satis innuit, ad hoc, ut Confessarius rectum efformet iudicium de gravitate criminum

et de poena imponenda. *Ratio 2^a*, quia alias poenitentes semper inter angustias fluctuarent, cum semper dubitare possent de integritate suarum confessionum, in determinando quae circumstantiae sint vel ne notabiliter aggravantes. Div. Thom. l. c. q. 5 ad 2. Unde huius sententiae Lugo assignat rationem *a priori*, dicens quod Christus nihil aliud praecepit, quam confessionem *peccatorum*; qui autem explicat circumstantias mutantem speciem peccati, iam vere confitetur et explicat essentiam peccati, cum peccati quidditas sive essentia sumatur ex ipsius ratione specifica. *Ratio 3^a*, quia si teneremur manifestare circumstantias notabiliter aggravantes, teneremur etiam confiteri notabiliter minuentes, nempe si quis peccavit ex ira, metu, interiori passione, ex inductione aliorum, et similibus, quam obligationem etiam adversarii negant. *Ratio ultima et potior*,... quia nemo tenetur servare legem dubiam;... unde cum lex confitendi circumstantias aggravantes sit valde dubia, ad illam non tenemur, et ideo, bene ait Lugo, Trid. non explicavit hanc obligationem illas confitendi, quia non satis Conc. id colligere potuit ex Christi verbis et institutione ». S. Alph. l. 6, n. 468. Excipe: « Si circumstantia invehit censuram, vel reservationem, vel ad *necessariam* poenitentis directionem a Confessario *prudenter* interrogetur » S. Alph. n. 467.

Et huc pertinet prop. 58^a inter 65 damnatas ab Innoc. XI. 2. Mart. 1679. « *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem* » quamvis cum S. Thoma dicendum « quod frequentia vel assiduitas (i. e. consuetudo) peccandi, sicut et diuturnitas, non sit circumstantia trahens in aliam speciem nisi forte per accidens ex aliquo supervenienti » (1. 2, q. 88, a. 5, ad 1.).

Rationes pro sententia affirmante vide apte solutas (quantum sc. post dicta adhuc oportet) apud S. Alph. eodem n. 468. Quoad furtum vero S. Doctor negat quidem cum S. Antonino et aliis, quod *per se* loquendo poenitens teneatur quantitatem furti explicare (sufficit enim ut dicat se *grave* furtum commisisse et ut sit paratus ad restituendum); at subiungit: « *per se loquendo*, « nam aliunde, quia ut plurimum Confessarius inquirere debet « de quantitate furti, ad hoc ut sciat, quomodo se gerere debeat « circa absolutionem impertiendam, et obligationem restitutionis « imponendam, ideo *ut plurimum* tenetur poenitens confiteri in « furto quantitatem furti ».

S. Thomas sententiam negantem locis a Billuart citatis adeo

clare docet, ut etiam ipse Billuart, utique ad modum obiiicientis, postquam loca illa citavit, fateatur: *Nihil videtur apertius et expressius pro mente S. Thomae*. Judicet lector :

« *Quidam dicunt, ait Angelicus in 4 sent. (l. c.) quod omnes circumstantias quae aliquam notabilem quantitatem peccato addunt confiteri necessitatis est, si memoriae occurrant. Alii vero dicunt quod non sint de necessitate confitendae, nisi circumstantiae quae ad aliud genus peccati trahunt; et hoc probabilius est...* ».

Et opusc. 12 ad lect. Bis. q. 6 : « Circumstantias aggravantes, inquit, quae in aliud genus peccati non trahunt, non tenetur homo confiteri, sicut nec peccata venialia, licet sit laudabile quod homo ea confiteatur; eadem enim ratio videtur esse de huiusmodi circumstantiis et de venialibus peccatis ».

Nihilominus Billuart conatur, S. Thomam in suam i. e. affirmantem interpretari sententiam, dum S. Alphonsus ait, S. Thomam auctoritate sua sententiae neganti magnum pondus praestitisse (l. c.), et optime respondet P. Soto dicenti — *D. Th. sententiam mutasset, si vitam usque ad finem suae Summae produxisset* — respondet, inquam : « *Haec tamen prophetia est P. Soti, non vero sententia S. Thomae* ».

Difficultas quaedam specialis occurrit ex Cat. Rom. p. 2, c. 5, § 47, ubi dicitur circa mortalia explicandas esse circumstantias, *quae pravitatem valde augent, vel minuunt*; at videtur dicendum, etiam Catechismum Rom. l. c. loqui solummodo de circumstantiis quae *speciem peccati mutant*, nam statim subdit : « Quaedam enim circumstantiae adeo graves sunt ut *peccati mortiferi ratio* ex illis tantum constet; quare haec omnia confiteri semper oportet ». Allatis deinde pluribus exemplis rursus ait : « *Haec enim diversa peccatorum genera constituunt, etc.* ».

Nota. — Ad exhauriendum hoc 2um quaesitum plura alia essent dicenda, praesertim de *peccatis dubiis*, quae tamen cum ad casum solvendum non faciant brevitatis causa hic omittuntur.

Respondeo ad 3um. — Eatenus Titius integre confessus est peccata sua, quatenus peccata ab ipso confitenda secundum numerum, speciem et circumstantias speciem mutantem in Confessione sua declaravit. Atqui hoc saltem quoad aliqua non praestitit. Ergo...

Maiores patet ex dictis sub quaesito 1° et 2°. Minor facile probatur.

1° Confessus est Titius se semel Communionem sacrilege

suscepisse, nihil dicens neque de Missa sacrilege celebrata, neque de *fine* propter quem sacrilege celebravit, ne sc. pinguem sibi oblatam eleemosynam amitteret. Iamvero sacerdotem sacrilege celebrantem saltem duo committere peccata gravia, alterum sc. per Missae celebrationem, alterum vero per S. Eucharistiae sacrilegam susceptionem, extra dubium videtur (cf. Lugo, De Sacr. disput. 8, n. 149); immo sunt qui *quatuor* admittunt vel tria (cf. S. Alph. l. 6, n. 35); ergo certe non sufficiebat *unum* tantum accusare, ut fecit Titius. Satisfecisset autem si dixisset se sacrilege celebrasse, cum in tali celebratione etiam sacrilega Communio contineatur, nisi forte post consecrationem et ante Communionem Celebrans per actum perfectae contritionis iustificetur. At etiam tunc, si Missam incoepit cum animo sacrilege celebrandi, duplex haberetur peccatum, quatenus *intentio* ita celebrandi involvit simul intentionem sacrilege suscipiendi S. Eucharistiam.

Quoad *finem* vero, propter quem Titius sacrilege celebravit, probabilior quidem est sententia (apud S. Alph. l. 3, n. 55) eum non committere *simoniam* qui dicit Missam principaliter ob stipendium; illicitum enim non est, ordinare rem spiritualem etiam principaliter ad finem temporalem honestum. Attamen in casu Titius *sacrilege* celebravit, eo tantum fine, ne pinguem amitteret eleemosynam: unde videtur etiam *graviter* peccasse inordinato pecuniae appetitu, seu *avaritia*, nisi forsitan paupertate ab ista macula excusabatur, id quod ex casu non apparet.

2° Confessus est Titius se incestum commisisse cum persona sibi propinqua; at reticuit: a) complicitis sexum; b) propinquitatis speciem, non dicens utrum incestum commiserit cum persona consanguinea an cum affini; c) propinquitatis gradum (et lineam); d) statum in quo soror tunc, cum ipse peccavit, versabatur; e) votum tum privatum in saeculo, tum solenne in religione emissum. Numquid omnes illae circumstantiae habendae sunt ut aggravantes tantum, licet notabiliter, malitiam peccati in eadem specie, an vero ut novam speciem peccati gravis addentes?

ad a). Nota sororem cum qua Titius peccavit, improprie vocari *complicem*, quia ipsa non peccavit, nisi forte advertendo ad ebrietatem, in quam nimis cum fratre bibendo incidere debuit. Sed de hoc non constat. Caeteroquin peccatum *incestus* proprie et formaliter est concubitus cum consanguineis aut affinibus *alterius sexus* intra gradus sc. ab Ecclesia pro matrimonio prohibitos. Concubitus vero attentatus cum persona eiusdem sexus

esset *sodomia* et peccatum contra naturam; — unde patet in casu circumstantiam sexus fuisse implicite manifestatam.

ad b et c). Controvertitur primum utrum incestus cum persona consanguinea sit specie diversus ab incestu cum affini (S. Alph. l. 6, n. 469). Cui quaestioni S. Thomas respondit *Negative* (2. 2, q. 154, a. 9, ad 2) dicens: « Persona affinis con-
« iungitur alicui propter personam consanguinitate coniunctam,
« et ideo quia unum est propter alterum, *eiusdem rationis in-*
« convenientiam facit consanguinitas et affinitas », ratione sc. pietatis et reverentiae quae debetur coniunctis, ut dicit in corp. articuli 9^a.

Rursus controversia est, utrum sit discrimen specificum inter incestum secundum diversitatem gradus et lineae. Et respondet Angelicus (l. c. ad 3), esse quidem discrimen specificum inter incestum qui committitur per commixtionem veneream inter parentes et filios, et eum qui fit inter alios consanguineos, hunc vero esse eiusdem speciei tam in gradibus proximis quam in remotis. Ratio est « quia parentes et filii conjunguntur secundum
« se ipsos immediate, unde commixtio carnalis inter eos est *se-*
« *cundum se indecens et repugnans naturali rationi*; dum e
« contra commixtio inter alias personas *non habet ita ex seipsa*
« *indecentiam*, sed variatur circa hoc decentia vel indecentia se-
« cundum consuetudinem et legem humanam vel divinam ». Quam Divi Thomae sententiam S. Alphonsus (l. c.) dicit « videri omnino tenendam », unde quoad hanc partem Titius se sufficienter accusavit dicens, se incestum commisisse cum persona propinqua, non declarans neque speciem propinquitatis neque gradum neque lineam: peccavit enim cum sorore.

ad d). At debuit omnino declarare statum in quo soror tunc, cum ipse peccavit, versabatur, idque ob duplicem rationem. Etenim « studiose » procurans ebrietatem sororis, eam licet materialiter tantum peccare fecit contra virtutem *temperantiae*, ipse vero *formaliter* et graviter contra eandem virtutem peccavit, nec contra solam temperantiam, sed etiam contra *iustitiam*, sororem iniuste privans usu rationis. Rursus, dum peccavit cum *sorore sensibus destituta*, non simplicem incestum commisit, sed *stuprum*, propter violentam sororis oppressionem; aut certe, si de stupri definitione litem moveas, per insignem fraudem speciali modo contra *iustitiam* peccavit violans sororem sine eius consensu (Cf. S. Th. 2. 2, q. 154, a. 6 — Buccer. I, n. 790).

ad e). Votum privatum castitatis in saeculo emissum ma-

nifestandum non erat, cum transierit in votum solemne per professionem religiosam. Cui cum supervenisset ordinum sacrorum susceptio, Titius eo tempore quo peccavit cum sorore, duplici quidem voto solemni ligabatur, nam a voto castitatis in professione emissio non solet S. Sedes dispensare, etiamsi concedat egressum e religione; at cum utriusque voti solemnis idem sit motivum eademque specifica obligatio, sufficit saltem probabiliter, unum tantum in confessione manifestare.

Cum igitur Titius se in sacris ordinibus constitutum confessus sit, nulla erat necessitas neque votum simplex in saeculo emissum neque votum solemne religionis manifestandi. Caeteroquin eius confessionem totam fuisse sacrilegam neque ipse neque alius quisquam dubitare unquam poterit.

FR. MAURUS MARIA KAISER, *O. Praed.*

VI.

An integra confessio a Neo-conversis sub conditione rebaptizandis, sit exigenda.

Die 22 Martii 1897 hora 16 3/4 (4 3/4 pom.).

Titius natione germanus, religione vero lutheranus, Romae commorans et catholicae fidei amplectendae percupidus, Caium parochum adit eique suum animum aperit. Hic ex colloquiis cum eo habitis serio dubitat de validitate baptismi a ministro lutherano eidem collati. Hinc illum hortatur, ut se disponat, tum ad iterum suscipiendum sub conditione baptismum, tum ad peragendam totius vitae generalem confessionem. Primum se facturum Titius promittit, peccatorum vero praeteritae vitae confessionem quam maxime reformidat; paratus tamen animo omnia peccata rite accusare, in quae post baptismum absque dubio valide susceptum lapsurus sit. Vellet quidem Caius adhuc insistere; veritus tamen, ne Titius ob confessionis difficultatem a conversione absterreatur, satius ducit a proposito cessare.

Aliquot post dies haec rescians alter parochus Caio amicus eum increpat, quasi male se gesserit, et integrae confessionis obligationem in Titio urget, praesertim ob novissimum decretum latum a Congregatione S. Officii sub die 17 Decembris 1868, post quod decretum putat, controversiam inter theologos prius agitam habendam esse, ut iam definitam. At Caius e contra excipit, controversiam generalem non fuisse direptam per huiusmodi decretum, utpote datum pro *Neo-Convertis in Anglia*, ob speciales illius regionis rationes. Hinc infert, illud pro Germania vim non habere; imo neque ad catholicos applicari, quoad peccata ab eis nondum confessa, si forte in dubio praecedentis baptismi sint rebaptizandi sub conditione.

Quaeritur:

1. *An integra sacramentalis confessio a Neo-convertis sub conditione rebaptizandis sit exigenda?*

2. *An confessio si fiat, sit baptismo praemittenda vel postponenda?*

3. *An Caius praefatum decretum recte sit interpretatus?*

Resp. ad 1.um Integra quidem sacramentalis confessio exigenda est a Neoconvertis *in Anglia*, sub conditione rebaptizandis. Id constat primo ex Decreto primae Synodi Provincialis Westmonasteriensis, a S. Sede approbato. Idem praeterea constat ex Decreto S. Officii diei 17 Dec. 1868. Verum quoad *alias regiones* res controversa est, et adhuc sub iudice lis est. Enimvero, an generatim *adultus* baptizandus sub conditione, et an generatim *haereticus* baptizandus sub conditione, confiteri debeant quae admiserint *ab ultima confessione* ante repetitum baptismum, duae adhuc sunt probabiles sententiae inter doctores, etiam post laudatum S. Officii Decretum. Huiusmodi enim Decretum *generale* non est, sed Responsum est pro *Neoconvertis in Anglia*. In eo quidem Responso S. Congregatio, dandum quidem ait Decretum latum die 17 Iun. a. 1715. Verum etiam hoc Decretum particulare Responsum est. Immo cum in Quaesito quaestio esset de quodam Carolo Wipperman Germano rebaptizando,

et quaestio extenderetur et generalis fieret; dicitur enim in Quaesito, *tum ut ipsius* (Wipperman) *saluti, tum etiam ut caeterorum illius sectae seu religionis, praesertim si fuerint ignorantes, saluti pariter consulatur*, S. Congregatio maxima cautela respondit: « Carolum Ferdinandum esse rebaptizandum », ad individuum personam evidenter restringens suam decisionem. Unde est, quod praecedens hoc Decretum, evidentissime Generale non est. Accedit, quod Emmus Card. D'Annibale, qui fuit Assessor S. Officii potuit certe, documenta S. Officii consulendo, mentem cognoscere S. Congregationis. Porro in ultima Editione ab ipso Auctore facta, nempe in Ed. 3^a Summulae Theologiae Moralis P. 3, n. 301, nota 3 haec habentur: « An igitur haereticus, qui reversus ad fidem, rebaptizatur, debeat confiteri quae admisit *ab ultima confessione* ante repetitum baptismum? Negarunt olim Nostri, quia S. U. I. olim id magis suadere quam praecipere videbatur. Verum die 17 Dec. 1868, consulentibus Angliae Episcopis, censuit, confessionem a Neoconversis *in Anglia*, eamque integram, exigendam esse. Nihilominus, *quoad alias regiones*, adhuc *probabile puto*, quod antea Nostri docuerunt; 1° quia Angliae Episcopi inter alia renunciaverant, *Iuniores de Clero Anglicano fideliter servare ritum baptizandi. . . . plerosque eos esse, de quorum baptismatis infantilis valore non licet dubitare*, etc.; 2° quia S. U. I. cautissime respondit: « *A Neoconversis in Anglia*, etc. ».

Ad 2.um Responsio ad 2.um Quaesitum habetur ex ipsa S. C. in Decreto cit. 17 Iun. 1715, ubi dicitur: « Carolum Ferdinandum esse rebaptizandum sub conditione, et, collato baptismo, eius praeteritae vitae peccata confiteatur, et ab iis sub conditione absolvatur ». Quare praemittendus est baptismus, et deinde confessio facienda est, ut rectus rerum ordo expostulat, cum Poenitentia Baptismum praesupponat. Verum id non impedit quominus etiam aliter procedi possit, ut nempe primum audiat confessio, ex qua forte melius quis ad ipsum Baptismum disponi potest, deinde vero post receptum Baptismum summarie confessione resumpta absolvi potest. Atque id habetur etiam ex alia Responsione eiusdem S. C. 2 Dec. 1874: « An catechumeni confiteri possint sacramentaliter antequam baptizentur sive absolute, sive conditionate? — R. Quoad confessionem ante baptismum absolute conferendum, *Negative*; quod si nihilominus catechumenus velit sese confiteri, instruat id nullatenus haberi posse sub ratione sacramenti, cum nequeat absolutio impertiri, nec te-

neri missionarium ad secretum servandum. Si vero agatur de iis qui debent baptizari sub conditione, tunc poterunt ad maiorem functionis ecclesiasticae facilitatem prius audiri sacramentaliter quoad eorum culparum accusationem; deinde post collationem baptismi sub conditione confessarius, iterum reassumptis per summa capita cum poenitente iis, de quibus iam accusationem fecerit, absolvat sacramentaliter pariter sub conditione». — Conferatur Collectanea S. C. de Prop. Fide, num. 644, 955, 957.

Ad 3.um Apparet ex dictis, inquietandum non esse Caium ex eo quod praefatum Decretum existimaverit non continere generalem legem. Neque vero, *propter paritatem* saltem *rationis*, videtur praedictum Decretum Titii etiam casum comprehendere. Etenim illud Decretum agit primum *generatim* de Neoconversis baptizatis in Anglia, iterum baptizandis. Agit praeterea de Neoconversis baptizatis, *de quorum baptismi valore plerumque non licet dubitare*. Casus vero Titii, est casus quidam omnino *particularis*, et de validitate sui baptismi *serio dubitatur*. Stante autem difficultate confessionis, quam Titius aperte manifestavit, Caius prudenter omnino egisse videtur non insistendo in ea, scilicet ne inde gravissimum malum sequatur, quod Titius a conversione absterreatur. Neque vero urgeri potest contra Caium, Decretum aliud S. Officii pro Carolo Wipperman propter *identitatem casus*, cum dubius revera fuerit, ut apparet ex ipsa expositione, eius baptismus. Etenim primo *identitas casus* non habetur ex una tantum vel altera casuum circumstantia, sed ex omnium circumstantiarum complexu. Praeterea si invocatur *casus identitas*, eo ipso affirmatur, quod revera in eo Responso agitur de Resolutione data pro casu singulari, quae proinde ad alium singularem casum non pertinet. Insuper Decisio Sacrae Congregationis potius de consilio et *oeconomica* est quam praeceptiva, cum ea verba *confiteatur, absolvatur* praeceptum necessario non important. Ac quamvis Sacra Congregatio praeceptum imposuerit in eo casu propter suas circumstantias; generalem tamen obligationem non declaravit confessionis, declarando *certam* eius obligationem, stante tantum *dubia* eius obligatione, ratione baptismi, *probabiliter validi*, suscepti. Si autem S. Congregatio *ius divinum* confessionis in casu *generatim* non declaravit, multo minus in eodem casu *generalem* tulit *legem*, quae nulla hactenus fuit *promulgata*.

Idque sane pertinet ad prudentiam, qua S. C. solet quaestiones definire. Id enim quod utile esse potest in uno casu, et in una regione propter speciales circumstantias, utile forte non

est, immo forte etiam nocivum esse posset, propter alias diversas circumstantias, in alio casu, et in alia diversa regione. Unde est, quod nisi prius constet de generali utilitate vel necessitate, *Generale Decretum* Sacrae Congregationes edere non solent. Asserere autem quod omnia Sacrarum Congregationum Decreta vim habeant generalem pro omnibus et pro omni loco, contra ipsam rationem agendi est earundem Sacrarum Congregationum, quae ipsis etiam titulis distinguunt inter Decreta *particularia* et Decreta *generalia*. Quot quidem prodire Responsa a S. Congr. Conc. circa invaliditatem matrimoniorum clandestinorum, quae ab haereticis contrahuntur ubi viget lex Tridentina? Unde P. Gury Comp. num. 841 censuit omnino negandam esse eorum validitatem. Verum Benedictus XIV., non obstantibus omnibus illis Decisionibus, affirmat nihil adhuc a S. Sede Apostolica Generali aliquo Decreto fuisse definitum; et Responsa Sacrae Congregationis referri tantum ad peculiare quasdam et *varias* circumstantias, et ideo neque semper fuisse inter se *conformia*, utpote *particularia*. Conferatur Const. *Matrimonia* 4 Nov. 1741, § 2: *De Synodo* l. 6. C. 6. n. 4. Quot item recentioribus temporibus Responsa non prodierunt a S. Congr. Episcop. et Regular. contra *rationem reddendam conscientiae*? Nihilominus generalis non erat prohibitio, neque fuit, usquedum Generale Decretum prodit *Quemadmodum*, 17 Dec. 1890. Quin immo, ut ipsa S. Congr. declaravit Epist. 20 Ian. 1891, etiam hoc Decretum non comprehendit omnes religiosos Ordines omnesque religiosas Congregationes, sed *Instituta virorum* aperte excipiuntur *natura ac regimine prorsus ecclesiastica*. Itemque quot Responsa non prodierunt ab ipso S. Officio et a S. Poenitentia de illicite sententiae divortii, a iudice laico proferendae? Attamen positive declaratum etiam fuit, eas decisiones non continere Decretum Generale pro omni regione. Conferatur Enchiridion Morale Ed. 2^a pag. 78. Ac, ut alia praetermittamus, Sacra etiam Rituum Congregatio in novissima Decretorum Collectione, quae in praesenti typis editur, diserte distinguit inter Decreta Generalia et Particularia; ac inter normas novissimae huius Collectionis haec 6° loco fuit constituta: « *I nuovi Decreti generali*, avranno il titolo di *Decretum* o *Decretum Generale* secondo l'importanza della materia. *I particolari* poi saranno denominati, *Dubii*, *Dubiorum*, *Romana*, etc. etc. ». Asserere igitur quod omnia Sacrarum Congregationum Decreta sint Generalia, quatenus nempe generalem vim contineant comprehendendi omnes casus omnesque

obligandi, assertio est contra ipsa earundem Sacrarum Congregationum Decreta.

Neque tandem ad universalitatem si non *Decreti*, saltem *rei ipsius* demonstrandam, obiici potest Decisio S. Officii 20 Iul. 1859, qua, *in conversione haereticorum*, si baptismus sit sub conditione iterandus, post abiurationem seu fidei professionem, ac post baptismum conditionatum, constituitur *confessio sacramentalis cum absolutione conditionata*. Etenim primo neque hoc Decretum S. Officii, *Decretum Generale* est, sed Responsum datum R. P. D. Episcopo Philadelphiae. Deinde vero, quod dicitur *de ordine servando in conversione haereticorum, si baptismus sit sub conditione iterandus*, Decretum Generale non est Sacrae Congregationis, sed, ut expresse ibidem dicitur, *Instructio* est, et ad *Instructionem* pertinet. Unde patet, non haberi universalem legem promulgatam, neque universale praeceptum, sed tantum *Instructionem*, prudentissime servandam, ubi fieri possit. Ac cum revera non adsit huiusmodi universalis lex, et universale praeceptum, maxime in praesenti abstinendum est ab eo affirmando; siquidem Summus Pontifex omnem impendit operam ad revocandos protestantes et haereticos in gremium Ecclesiae Catholicae. Quare eidem Summo Pontifici de hac gravissima re iudicium relinquendum est, quando ipse opportunum iudicet, ne forte optatum illum reditum impediat vel difficiliorem reddat.

IANUARIUS BUCCERONI S. I.

VII.

De causis a confessionis integritate excusantibus.

Die 5 Aprilis 1897, hora 17 (5 pom.).

Titius in collegio degens turpe peccatum patravit cum Caio subdiacono, qui suo in contubernio unus erat in sacris constitutus. Sequenti diē, qui B. Virgini dicatus erat, et quo omnes alumni ad commu-

nionem accedere solebant, tres praesto erant confessarii, inter quos Sempronius, quo confessario iam a pluribus annis Titius utebatur, quique ex caritate Caium pauperem, nedum alebat, sed et ad beneficium utpote patronus, praesentare constituerat. Haec omnia noscens Titius, licet praevideret, se non posse suum peccatum manifestare, nisi confessarius in complicitis notitiam veniret cum magno illius damno, ne tamen alteri conscientiam suam proderet, Sempronium adit eique peccatum cum suis circumstantiis aperit. Quod praeviderat Titius, contigit. Sempronius enim, cognita Caii indignitate, eum ad beneficium non praesentavit et solita denegavit subsidia.

Praeterea dum per ferias autumnales una cum caeteris alumni Titius rusticaretur, postquam magnam pecuniae vim parcho loco furatus esset, lethali morbo correptus est. Cum nullus alius praeter parochum esset confessarius, huic confitetur, sed veritus, ne in eius odium ac persecutionem incurreret, furtum reticet.

Recuperata sanitate et collegio digressus, omnia haec novo confessario in generali confessione aperit. Hic autem secum quaerit:

1. *Quaenam sint causae ab integritate excusantes?*

2. *An sit obligatio peccatum mortale manifestandi, quod sine complicitis manifestatione explicari nequit?*

3. *Quid de singulis in casu iudicandum?*

4. *An Titius ad aliquid teneatur?*

Antequam ad casus solutionem accedamus animadvertere iuvert, cum agitur de integritate confessionis, non valere principium « *in Sacramentis conficiendis tutior pars est eligenda* ». Siquidem principium illud ideo valet et tenet pro Sacramentis conficiendis, quia sequendo opinionem probabilem, sacramentum exponeretur nullitati, ob deficientem materiam. Hoc autem nullimode verificatur quoad confessionis integritatem, eo vel quia

etiam sequendo opinionem probabilem, sua non deesset Sacramento materia.

Hoc posito, sciendum est integritatem confessionis aliam esse materiale et aliam formalem. Prima habetur cum quis se accusat de omnibus mortalibus, quorum memoriam habet, cum numero et circumstantiis, quae speciem mutant: altera habetur cum quis ea tantum confitetur, quae hic et nunc, moraliter loquendo, manifestare potest.

Casus supponit dari circumstantias, quae excusant ab integritate materiali, et in 1^a Quaestione quaerit quaenam sint huiusmodi circumstantiae excusantes. Iam vero in hac quaestione solvenda DD. valde discrepant inter se, iuxta quod vel legem sustinent, vel libertatem suffragantur, ita ut nonnulli eo usque perveniant, ut doceant etiam mutum teneri ad integritatem confessionis per scripturam, alii e contra asserere non dubitent valide ac licite illum absolvi posse, qui nullum peccatum confessus sit, nequidem veniale, nullumque dederit contritionis signum.

Inter tanta et tot adversa, probabilem opinionem tuentes dicimus excusare ab integritate confessionis impotentiam sive physicam, sive moralem, quae si perpetua sit, perpetuo ab integritate excusat, si vero temporanea, ipsa tantum perdurante, excusat.

Hinc ad 2um — reponimus duplicem quidem adesse sententiam, affirmantem unam, negantem alteram. At cum utraque aequae probabilis appareat, nulli onus erit imponendum, nisi ipse sibi ex conscientia imposuerit. Ideoque dicendum posse quidem poenitentem se de peccato accusare, quod necessario importat complicitis manifestationem; ad id tamen non teneri. Ut autem complicitis manifestatio excuset ab integritate confessionis, requiritur ut nullus alius adsit Confessarius, quem poenitens *commode* adire possit. Idque intelligendum putamus non solum de commoditate seu possibilitate physica, sed etiam de possibilitate morali. Hinc dato etiam alio Confessario, si poenitenti grave omnino esset illum adire, ordinario relicto, hunc ad illum adeundum non teneri putamus, et excusandum censemus ab integritate confessionis, quam peragit penes ordinarium.

Hisce positis ad 3um — dicimus, Titium reprobari non posse de confessione peracta apud Sempronium, neque de manifestatione complicitis, quippe iam vidimus ad id poenitentem non teneri; posse tamen talia manifestare. Neque dicendum quod Titius debuisset alium adire Confessarium; siquidem haec obliga-

tio urget quando poenitens excusari vult ab integritate confessionis; nullus autem ex Doctoribus hanc obligationem imponit quando poenitens integram dispositus est peragere confessionem. Caeterum patet ex casu, grave fuisse Titio suam conscientiam alteri prodere; ideoque etiam sub hoc respectu excusandus Titius videtur, cum *commode* alium, etsi praesentem, Confessarium adire non posset.

Idem vero sermo valere dicendus est relate ad Confessionem Titii peractam apud Parochum; si tamen eiusdem timor fundatus fuerit, neque confundendus cum simplici erubescencia. Ex hoc autem non eximebatur ab onere restitutionis, ad quam Titius aliquo prudenti modo faciendam tenebatur, praesertim cum esset lethali morbo correptus.

Hinc ad 4um — reponimus, Titium teneri ad restitutionem faciendam, et ad furti peccatum clavibus subiiciendum.

IOACHIM FERRINI *Ministr. Inf.*

VIII.

De confessario inquirente nomen complicitis a poenitente.

Die 26 Aprilis 1897 hora 17 1/4 (5 1/4 pom.).

Titia a paracho obiurgata, quod in paschate non communicasset, haec sincere manifestat.

— Confessionem paschali tempore apud Caium peregi eique aperui, me familiae necessitatibus pressam peccasse cum viro ecclesiastico, circa quem tot ille percontatus est, ut tandem dixerit, se iam suspicari imo et noscere, quinam esset ille vir. Nec satis: dic quaeso, inquit, eius nomen; illum enim admonere poterò, ut et emendetur et simul subsidia tibi largiatur, ne in posterum simile quidpiam contingat. Cum vero ipsa renuisssem, ut complicitis famae consulerem, Caius declaravit, requisitam a se manifestationem cedere in bonum proximi, cuius curam gerere cuique demandatum est; revelationem autem alieni criminis non esse

illicitam et ius proximi ad famam cessare, quando ea revelatio fit, prout in casu, ex rationabili causa. His ego reposui, me ad alium confessarium accessuram. Sed ille rursus: frustra rem suspicis, idem enim tibi praeceptum imponet. Post haec, adhuc me renuentem inabsolutam dimisit, monitione data, ut aliquot post dies ad ipsum redirem. Ego autem ad neminem amplius accedam, ne idem mihi eveniat. —

His auditis parochus Titiam hortatur, ut sine ullo metu ad alium confessarium se conferat.

Quaeritur:

1. *An confessariis interdictum sit quaerere a poenitente nomen complicitis et quidem ita, ut nullo in casu id liceat?*
2. *Quid de Caii agendi ratione?*
3. *An in aliquam poenam ipse inciderit?*
4. *An aliquid modo sit a paracho praestandum?*

Quod attinet ad 1^{am} quaestionem, iuverit animadvertere, quatuor adesse Apostolicas Constitutiones, latas a Benedicto XIV contra praxim inquirendi nomen complicitis in Confessione. Prima, quae incipit « *Suprema omnium* », et altera, quae incipit « *Ubi primum* », datae fuerunt, annis 1745 et 1746, ad Episcopos Portugalliae et Algarbiorum, ac deinde per tertiam Constitutionem incipientem « *Ad eradicandum* » extensae fuerunt ad universam Ecclesiam. Quibus successit quarta Constitutio, quae incipit « *Apostolici ministerii* », quae modum procedendi statuit contra transgressores.

Hisce Constitutionibus damnatur omnino praxis inquirendi nomen complicitis, et poenae statuuntur in transgressores, scilicet excommunicationis ipso facto et Romano Pontifici reservatae contra vel docentes licitam esse illam praxim, vel damnatam praxim defendentes, vel Decreta contra ipsam lata impugnantes aut in alienum sensum detorquentes; pariter suspensionis ferendae sententiae contra exquirentes nomen complicitis, eiusque habitationem, aut adiuncta alia ex quibus complex facile cognosci possit, et poenitentibus id manifestare renuentibus absolutionem denegantes; idque *ultra peccati lethalis incursum*.

Has autem Constitutiones non respicere omnem et quemcumque casum docent Moralistae, qui proinde tenent excipiendo casus, in quibus iuxta *veras et sanas* doctrinas licitum sit, imo necessarium exquirere nomen complicitis ad consulendum poenitentis conscientiae.

In his autem casibus designandis errare videntur nonnulli moralistae. Et certe errant qui docent quaerendum esse de gradu incestus; quippe gradus novam peccati speciem non constituit. Errant pariter qui asserunt quaerendum de ancilla in eadem domo habitante; quippe satis est quaerere an occasio sit proxima vel remota. Caeterum meminenda videntur quae diximus in superiori resolutione, scilicet obligationem non adesse peccatum mortale manifestandi, quod sine complicitis manifestatione explicari nequit. Si igitur ad hoc non tenetur poenitens, quo iure Confessarius illum interrogabit? Equidem casus adesse potest quando ex occultatione complicitis mala praevidentur, ad quae vitanda poenitens teneatur, et tamen neque per se possit, neque per alium a Confessario. At etiam in hoc casu tenetur quidem Confessarius onus imponere poenitenti manifestandi complicem, et poenitens tenetur illum manifestare, ut absolutione dignus evadat; sed valde optandum ut revelatio fiat Confessario, non qua Confessario, sed qua tali personae, scilicet extra confessionem. Revelatio enim hoc in casu non exquiritur a Confessario, sed imponitur a lege superiori, ut loquitur Ballerinius.

Itaque ad 2um quod attinet, Caius male omnino se gessit et quidem directe contra Benedictinas Constitutiones, quae expressis verbis de iis Confessariis loquuntur, qui nomen complicitis exquirunt, sub praetextu procurandae correctionis. Neque Caium excusant bona, quae ex illa manifestatione obventura ipse asserbat; quandoquidem nullum ex iis ad illum casum pertinet, qui complicitis manifestandi necessitatem inducit.

Item male omnino se gessit Caius inabsolutam de facto dimittendo mulierem; ast non patet ex casu an eidem denunciaverit sacramentalis absolutionis negationem, ut illam induceret ad manifestandum complicem.

Ideo, quod attinet ad 3um, teneo Caium incurrisse in excommunicationem, ipso facto, Summo Pontifici reservatam; siquidem revera docuit et defendit et suadere conatus est praxim a Benedicto XIV utpote detestabilem damnatam. Nec opponendum quod privatim suaserit; etenim ex Constitutione *Apostolicae Sedis* aequae incurrunt excommunicationem vel *docentes vel defendentes sive*

publice, sive privatim *propositiones ab Apostolica Sede damnatas*. Neque pariter opponendum, quod non docuerit licitum esse absolutionem denegare. Licet enim, ad incurrendam excommunicationem, id exigant nonnulli Doctores et Commentatores; tamen non videtur id erui posse ex verbis Benedictinae Constitutionis, quae de absolutione non loquitur cum agit de intimanda excommunicatione; sed tantummodo dum agit de infligenda suspensione, quae proinde imponenda non erit, nisi Confessarius et praxim licitam docuerit, et ad extorquendam manifestationem absolutionem denegandam denuntiaverit.

Itaque praeter excommunicationem Summo Pontifici reservatam, Caius incurrit in lethalem culpam, et esset insuper suspensione mulctandus, si mulierem inabsolutam dimisit, post eadem denuntiatam, ni complicem manifestaret, absolutionis denegationem. Secus autem si inabsolutam dimisit solo praetextu dilationis, uti ex casu erui posse videtur.

Denique ad 4um quod spectat, sciendum Benedictum XIV, onus imponere denuntiandi eos Confessarios qui ea peragunt, de quibus supra. Hoc autem onus imponitur omnibus, qui talia quomodocumque sciant, excepto poenitente in causa propria, ne se ipsum prodat. Parochus igitur qui talia scivit, ut videtur, extra confessionem, tenetur Caium denuntiare. Denunciatio vero fieri debet vel S. Officio, vel Ordinario, iuxta quod Confessarius talia peregit vel prava voluntate, vel animi levitate. At quoniam huiusmodi iudicium, ab ipso Benedicto XIV, ad tollendas difficultates, remissum fuit ad S. Officium; hinc Caius denuntiandus erit S. Officio, qui decernet an Parochus sit ab ipso, vel ab Ordinario puniendus.

IOACHIM FERRINI *Ministr. Inf.*

IX.

De confessione per telephonum.

Die 10 Maii 1897 hora 17 1/2 (5 1/2 pom.).

Titius fervens antea catholicus, amici seductionibus postmodum circumventus, perversae cuidam sectae no-

men apponit. Huius sectae membra mutuo se obligant ad sacramenta in mortis etiam articulo respuenda; imo et sedulam operam se daturos spondent, ut catholici sacerdotis accessus ad socios infirmos omnino impediatur. Post scelestissimam vitam per plures annos tractam, Titius infirmatur ad mortem. Illico aliquot ex sectariis ad eum conveniunt, sub praetextu quidem adsistentiam praestandi; sed revera ut iuxta sectae praescriptum parochum, si forte advocetur, accedere prohibeant.

Titius qui fidem catholicam animo non abdicaverat, divina iudicia pertimescens, vellet propriae salutis prospicere et confessarium advocare. Verum optime novit, id facile fieri non posse ob sociorum, qui adstant, perversitatem. Subiit autem opportune in mentem, se per telephorum posse cum amico apprime catholico communicare. Hinc simulans, se velle aliquantisper quiescere, sodales e suo cubiculo dimittit, et statim amico suum statum manifestat eumque simul enixe rogat, ut parochum advocet ad sui confessionem per telephorum audiendam. Rei novitate capitur advocatus parochus; nihilominus statim accurrit et expleta per telephorum confessione, quoniam dubitat, an hic confitendi modus sit validus, ut infirmo tamen aliqua ratione prospiciat, eum sub conditione absolvit. Paulo post Titius moritur.

Mox Parochus, re maturius considerata, dubitare incipit, an recte se gesserit: hinc theologum consulit ab eo quaerens:

1. *An et quomodo poenitens debeat esse confessario absolventi praesens?*

2. *An praesentia poenitentis ad confessarium, pro valore sacramenti requisita, habeatur in casu?*

2. *An ipse recte se gesserit?*

Resp. ad 1um. Nullum dubium esse potest, quod *poenitens confessario absolventi praesens esse debeat*. Id constat 1.º ex com-

munissima theologorum doctrina. Constat 2.º ex Conc. Trid. S. 14, C. 2., ubi explicans propriam naturam huius sacramenti ex Christi institutione, ait, Christum ita instituisse hoc sacramentum, ut poenitentes voluerit *ante hoc tribunal tamquam reos sisti, et per sacerdotum sententiam a peccatis liberari. Ante hoc tribunal sisti reum*, praesentiam rei coram iudice certe significat. Id constat 3.º ex Decr. Clem. VIII. et Pauli V., quo vetitum est docere licitam esse *sive* confessionem absenti sacerdoti factam, *sive* absolutionem absenti poenitenti impertitam. Cf. Enchiridion Morale, Ed.^o 2.^a, n. 464. 469. Id constat 4.º ex eo quod *forma* huius sacramenti *in verbis* consistit, in verbis nempe absolutionis, quae ad praesentem diriguntur.

Praesentia vero requisita, praesentia *moralis* esse debet. Verum, si ex ipsa forma huius sacramenti constat praesentiam poenitentis coram confessario omnino requiri, ex eadem constat requiri eam praesentiam, qua humana voce homines inter se colloqui solent. Confessarius enim dum formam profert cum poenitente ipso colloqui videtur. Apposite S. Alph. l. 6. n. 429. explicans *moralem hanc praesentiam*: « *Haec*, ait, *moralis praesentia* reputatur illa, intra quam homines *communi voce*, quamvis altiori, loqui possunt et solent... Elbel cum Sporer et aliis addit, talem praesentiam posse extendi ad 20 circiter passus, praesertim ubi poenitens nondum est egressus ab aspectu confessarii... Merito autem Tamb. non approbat Leandrum, qui dicit satis esse ad praesentiam moralem, si sacerdos videat poenitentem, aut alio sensu percipiat: praesentia enim *pro absolutione* maiorem propinquitatem requirit, quam *pro audienda concione vel missa* ».

Ad 2um. Praesentia poenitentis ad confessarium pro valore sacramenti requisita non habetur certe in casu, praescindendo a telephono; cum certe poenitens infirmus in domo sua neque physice neque moraliter praesens est confessario in domo sui amici. Quaestio igitur tantum moveri potest de illa circumstantia communicationis per telephorum. Verum communicatio per telephorum non aufert distantiam, neque consequenter reddit sibi mutuo praesentes eos qui ab invicem sunt distantes, sed efficax tantum medium est communicationis *inter distantes* seu *non praesentes*. Ex mero autem facto *communicationis* duarum personarum inter se *praesentia* non habetur ipsarum personarum, ut videre est in communicatione per internuntium, per epistolam, vel per aliud quodcumque medium, per lumina e. g. diversi

coloris noctu accensa, vel per vexilla etiam diversi coloris super hastam explicata, vel per sonitum et explosionem instrumento aliquo productam, vel tandem per telegraphum. Neque vero valet obiicere quod communicatio in casu *per ipsam humanam vocem loquentis* habetur. Unde est quod *audiens, loquentem audiens sit*. Etenim primo vox illa, quae per telephorum transmittitur et auditur, non est revera *humana vox loquentis*, sed est physica quaedam reproductio huius vocis, seu potius illius vocis physicus effectus. Quare audiens revera *non audit loquentem*, nempe *vocem loquentis*, sed audit *sonitum* metallicae laminae suis vibrationibus imitantem et reproducentem *sonitum* vocis, suas imprimendis in alia metallica lamina aeris vibrationes, unde deinde sonitus alterius laminae determinatur, qui auditur. Quare *non humana vox* habetur, neque consequenter habentur *verba*, sed tantum perfecta quaedam humanae vocis imitatio, *sonitu mechanico*, physice ab humana voce producto. Quare *ex telephono*, quod hic in medium proferatur loco *telegraphi*, non solum non tollitur difficultas ex impedimento distantiae in casu, verum etiam ea difficultas non imminuitur. Imminueretur forte, sed etiam certe non tolleretur, si non adhiberetur *telephorum* sed *vociductus*, vulgo *portavoce*; tunc enim revera *ipsa loquentis vox* audiretur. Nihilominus in hoc etiam casu moralis praesentia non haberetur, et *quia distantia habetur*, ita tale adhibetur communicationis medium.

Ad 3um. Non videtur bene se gessisse parochus in casu. Etenim, licet quidem in extrema necessitate, sacramenta conditionate ministrare, cum *tenui etiam probabilitate* de illorum valore, ut docet S. Alphonsus, et docent communiter theologi. Verum *tenuis illa probabilitas*, quam doctores hic in medium proferunt, non est *vera tenuis probabilitas*, quae *vera probabilitas* non est, utpote *tenuis*, ex *tenui motivo* cui innititur, sed est *tenuis probabilitas* quae *vera tamen probabilitas* est, quippe quae *tenuis* ex *tenui gradu* est, i. e. in infimo probabilitatis gradu constituta. Et sane in dubio etiam baptismi, qui maxime necessarius est, baptismus iterari non potest nisi sit saltem *probabilis dubitatio* praecedentis baptismi, ut habetur in Rit. Rom. *De Bapt. adult.*, vel quod item est, nisi sit *probabile dubium* de validitate primi baptismi, ut habetur in Decisione S. Off. 27 Maii 1671, Acta S. Sed. V. 25. p. 256. Porro in casu haberi quidem forte potest *tenue aliquod motivum* pro validitate illius absolutionis, sed *motivum vere prudens, grave et probabile*, licet *in infimo gradu*,

non habetur. Quare non videtur, quod bene se gesserit parochus, etiam sub conditione tantum absolvendo.

Debuisset vero parochus, confessione per telephorum audita, poenitentem excitare ad actum perfectae contritionis, consulendo ipsius aeternae salutis, hoc medio, meliori modo quo fieri poterat. Deinde debuisset, si tempus suppeteret, statim adire domum infirmi, et aliquo praetextu, et simulatione aliqua etiam adhibita alicuius gravissimi pertractandi negotii, penetrare in cubiculum ipsius infirmi, et tunc, *summam* ab ipso facta *confessione*, potuisset ipsum procul dubio absolute absolvere. Verum quid, si sectarii praesentes, omni modo impedirent praedictam summariam confessionem? Si parochus tunc aliud in Titio confessionis signum, ut facilis res esset, adverteret, huiusmodi signum adhuc sufficeret, et Titium absolute absolvere posset. Si vero adveniens domum Titii post auditam per telephorum eius confessionem, eum reperisset sensibus destitutum, tunc quidem seria esset difficultas, sed uti videtur, potuisset Titium sub conditione absolvere. Etenim in Rituali Romano *absolute* dicitur de infirmo, qui sensibus destitutus confiteri non posset, *si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit absolvendus est*. Porro Titius confitendi desiderium omnino ostendit, et *per se* ipsum, per eam nempe confessionem ab ipso prius factam per telephorum. Obstat quidem defectus praesentiae in ea confessione; ex ea tamen bene colligi possunt optimae Titii dispositiones, quibus certe Titius perseverat, et quas ut ordinarie res contingit, externo aliquo effectum et actu significat; ita ut praesumi bene potest quod Titius et habeat et forte adhuc *ostendat confitendi desiderium*, quamvis non advertatur. Enimvero ita nos natura comparati sumus, ut illa interior animi contritio, cum vera et sincera est, regulariter loquendo, exterius prodatur saltem tristitia et demissione oculorum et vultus. Ac si absolvi posset Titius, si eius famulus, e. g. ex ipsius mandato parochum advocasset, et deinde, praesente infirmo, testaretur parochus desiderium ipsius confessionis, vel etiam, si huiusmodi desiderium antea ei testatus esset, et alio negotiorum causa abiisset, ut theologi plures docent, idemne fieri posset in tali casu? Verum necesse non est *speculativam* hanc quaestionem definire, quam indecisam et *omnino dubiam*, a sapientioribus decidendam relinquimus, quia revera *practice* nulla videri potest adesse difficultas in ea absolute conditionate danda. Nam ut olim, ita etiam hodie, haec est praxis omnium confessoriorum, ut infirmos sensibus destitutos reperientes, nisi aliunde constet eorum

positiva, et actualis indignitas, eos sub conditione absolvant. Confer Commentarium de Moribundorum Absolutione et Assistentia.

IANUARIUS BUCCERONI S. I.

X.

De absolutione moribundi sensibus destituti.

Die 24 Maii 1897 hora 18 (6 pom.).

Titius parochus et Caius vicarius, dum simul prandent, vocantur a sacristano nuntiante, parochianum quemdam ea ipsa hora alterum proditorie et postea seipsum occidisse, et utrumque animam agere. Accurrunt ambo ad moribundos: parochus ad homicidam, vicarius ad occisum.

Post horam domum redit uterque et quid egerint alter alteri narrat. — Equidem, ait vicarius, tempestive adveni: nam etsi miser sensibus esset destitutus, vivebat tamen, adeo ut ei absolutionem impertiri potuerim. — Respondet parochus — Male egisti: nam iuvenis ille iusto Dei iudicio occisus semper male et scandalose vixit, ab ecclesia et sacramentis alienus. Ego vero homicidae illi absolutionem negavi, licet adstantes testati fuerint, eum ante meum adventum oculis annuisse nescio quid petens. Sane baptismus esse ne potest sine aqua et ablutione? Eadem ratione sacramentum poenitentiae esse nequit sine actibus poenitentis, qui sunt eius materia, sicut aqua baptismi est. Quoties ergo abest dolorosa confessio, toties applicari nequit forma id est absolutio. — His auditis Caius — In hac causa, inquit, aqua mihi haeret. —

Quaeritur:

1. *An absolvi possit moribundus sensibus destitutus, qui doloris et desiderii confessionis signa non praebeat?*

2. *Uter ex hisce confessariis recte egerit, an uterque, an neuter?*

3. *Quid de ratione a paracho allata?*

Respondeo ad 1^{am}, — limitata quaestione. Nam illud primum quaesitum potest sumi in sensu *strictiori* et in sensu *laxiori*, ita nimirum ut intelligatur *solummodo* de moribundo sensibus destituto, qui doloris et Confessionis signa non praebeat Confessori praesenti, *nec praebuerit* antequam Confessarius accederet; vel ita ut referatur *etiam* ad illum moribundum qui quamvis non praebeat hic et nunc signum aliquod doloris et desiderii Confessionis sacerdoti praesenti, praebuilt tamen antea coram aliis qui de ea re Confessarium certiore reddere possunt. Iamvero si de hoc altero moribundo agitur, teste Billuart (De Poenit. Diss. 6, a. 10, § 7) est « communis et certa sententia in variis Conciliis et locis Iuris definita » talem moribundum esse absolvendum, saltem conditionate et iuxta plurium opinionem valde probabilem potius absolute, quia nihil deest ex iis quae ad absolutionem ita dandam a Theologis requiruntur, et Rituale Romanum (ubi de *Ordine ministrandi* Sac. Poenit.) simpliciter dicit: *Absolvendus est*, loquens de moribundo qui tantummodo *confitendi desiderium*, sive *per se*, sive *per alios* ostenderit. Ista ergo sententia ut communi et certa praesupposita, respondeo ad quaesitum primum, prout intelligitur in sensu illo strictiori et limitato de moribundo illo, qui *nec praebet* signa doloris et desiderii Confessionis sacerdoti *praesenti*, *nec praebuilt* antequam sensibus destitueretur et sacerdos accederet. Talis ergo moribundus potestne absolvi? et si potest, debetne absolvi absolute an conditionate tantum?

S. Alphonsus de casu illo agit l. 6, n. 482 et duplicem exponit sententiam, *negantem* primam, alteram *affirmantem*. Pro *negante* allegat Busembaum, Lugo, Suarez, Roncaglia, Laymann cum aliis et subdit: « Ratio brevis sed valdeurgens est, quia tunc deest materia sacramenti quae debet esse sensibilis ». At nihilominus ipse sequitur *communio*rem sententiam quae *affirmat*, *posse et debere* absolvi licet conditionate tantum, talem moribundum dummodo christiane vixerit. Billuart quoque (l. c.) hanc

sententiam exhibet et defendit ut communioem « quamvis plures et graves theologi contradicant ». Uterque inter alias auctoritates pro hac sententia citat S. Antoninum, cuius verba adducuntur in Sacerdotali Romano impresso a. 1560, ubi dicitur: « Infirmus qui amisit loquelam, vel usum rationis, *si bene vivebat*, quamvis non petierit sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, *debet praesupponi contritus* (vel saltem attritus); *et Sacerdos faciat absolutionem ab omni peccato* ».

Ratio est quia « Sacramenta sunt propter homines », et « in extremis extrema sunt tentanda ». Unde iuxta S. Alph. (l. c.) « ex principio maxime apud Theologos probato, in casu extremae et urgentis necessitatis licitum est uti materia dubia (in administrandis sacramentis)... immo possumus in tali casu uti opinione adhuc *tenuis probabilitatis* ». Et rursus (ibid.): « Necessitas efficit, ut licite possit ministrari Sacramentum sub conditione *in quocumque dubio*; per conditionem enim satis reparatur (i. e. impeditur) iniuria sacramenti, et eodem tempore satis consulitur saluti proximi ».

At brevi antea dixerat S. Doctor pro sententia negante « rationem brevem sed *valde urgentem* esse, quia tunc deest materia Sacramenti *quae debet esse sensibilis* ». Iamvero materia proxima Sacramenti poenitentiae sunt actus poenitentis, contritio sc. et confessio cum intentione satisfaciendi, unde si isti actus non fiunt *sensibiliter*, quomodo potest Sacramentalis absolutio dari et perfici Sacramentum? — Et siquidem illi actus requisiti ex parte poenitentis *nullo modo* sensibiles apparerent in moribundo sensibus destituto, nec *ullo modo* praesumi possent, absolutio sane dari non posset, non solummodo in sententia S. Thomae qui actus poenitentis dicit materiam *ex qua* Sacramenti Poenitentiae (de qua sententia sub qu. 3), sed etiam in sententia Scoti et Scotistarum qui docent eosdem actus esse solummodo materiam *circa quam*, et conditionem *sine qua non* possit dari absolutio: nam, dato etiam sed non concesso, quod sint tantummodo conditio sine qua non, si ista conditio *nullo pacto* verificetur nec *ullo pacto praesumi possit*, quomodo poni poterit *conditionatum*? (Cf. Buccer. S. I. *Comment. De Moribundorum absolutione et assistentia*, n. 11).

Quaeritur ergo, utrum reapse in illo casu moribundi sensibus destituti *omnino* desit sensibilis materia sacramenti, an vero aliquo saltem modo *praesumi* possit, quamvis cum tenui tantum probabilitate? Et bene respondet S. Alph. (l. c.) cum Viva, Sal-

mant. et aliis — « quod eo casu bene adest prudens dubium, « quod moribundus vel ante destitutionem noverit suae damnationis periculum, vel post destitutionem ad illud advertat in « aliquo lucido intervallo, *in quo praesumitur velle et petere absolutionem signis vere sensibilibus*, nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respirationem, quamvis tunc « ista signa Confessarius non percipiat (sc. ut signa *certa*); sufficiunt enim talia signa in tanta necessitate, saltem ex prudenti dubio *praesumpta* ad dandam absolutionem *sub conditione* ». — Quod idem Billuart (l. c.) opinatur: « Quia cum « quis religionem christianam professus est, iure praesumitur, « velle mori christiane et absolvi in morte ut solent omnes fideles: (unde) *probabile est aut saltem dubium* an non omnes « eius (i. e. moribundi sensibus destituti) motus corporales in « hoc statu, gemitus, suspiria, intuitus fixus, aspirationes sint « signa quibus vellet indicare suum desiderium et suam contritionem; sic enim non semel contigisse narrant Marcantius, Decocq, Gabriel a S. Vincentio etc., ergo materia sensibilis seu « confessio dolorosa est dubia » (i. e. saltem dubia adest).

Et inde concluditur, huiusmodi moribundum posse *et debere* absolvi, licet conditionate tantum.

Quam conclusionem Billuart dicit intelligendam « non solum de eo qui vitam christianam, *ut decebat*, duxit, *sed etiam de eo qui verbis et factis simpliciter professus est* religionem « christianam ».

Immo S. Alph. (l. 6, n. 483) ut satis probabilem exhibet sententiam quae docet, posse absolvi *hominem catholicum* sensibus destitutum *in ipso actu peccati*, puta adulterii, vel duelli, « *quia etiam pro hoc merito supponi potest, quod ipse in proximo periculo suae damnationis constitutus, cupiat omni modo suae aeternae salutis consulere....* Secus (autem) dicendum de « *haeretico*; haeretici enim, etiamsi in eo casu dent signa poenitentiae, non debent absolvi nisi expresse absolutionem petant, « *quia tales nunquam prudenter praesumi valent ea signa praebere in ordine ad Confessionem a qua summopere abhorrent* ». (N. B. De absolvendo haeretico moribundo agetur in Casu proxime solvendo).

Unde tunc solummodo catholico moribundo et sensibus destituto neganda erit absolutio, quando *nulla ratione* dispositus praesumi potest et praesertim, quando post vitam absque fide transactam, antequam sensibus destitueretur, sacerdotem ad se

accidentem contumeliose reiecit. — (Vide Commentarium cl. P. Bucceroni, iam supra citatum, in quo omnia fere quae *de moribundorum absolutione* dici possunt, et dicta sunt, perutiliter digesta invenies).

Responsio ad qu^m 2um, — post exposita luculenter patet. Recte egit Caius vicarius, absolvendo miserum illum iuvenem moribundum, dummodo absolverit sub conditione, quod ex casu non apparet. Si enim teste S. Alphonso absolutio dari potest sub conditione homini catholico qui *in ipso actu peccati* sensibus destitutus fuerit, poterit etiam, imo *a fortiori*, dari illi qui inopinato occiditur et iamiam animam agit, « quamvis antea male et scandalose vixerit, ab Ecclesia et Sacramentis alienus », praesertim si agatur de iuvene, qui passionibus potius abreptus quam malitia ductus minus honestam egisse vitam est praesumendus.

Perperam vero egit Titius parochus, negando omnino absolutionem homicidae moribundo. Nam et ille miser, licet odio et amentia ductus duplex patrasset crimen, non tamen propterea moribundus et sensibus destitutus remedio absolutionis omnino privari debuit. Agebatur enim hic de homine catholico qui in ipso actu peccandi sensibus destitutus fuit, post alterum peccatum brevi antea commissum. Imo cum adstantes testati fuerint parocho, ante eius adventum moribundum « oculis annuisse » quasi aliquid peteret, nonne forsitan oculis annuendo petiit sacerdotem et absolutionem? Esto quod hoc minime fuerit certum, praesumi tamen potuit, et cum caeteroquin homini in extremo vitae et salutis periculo meliori quo fieri potest modo succurrendum sit, absolutio certe sub conditione erat impertienda.

Respondeo ad 3um. — *Quid ergo de ratione a parocho allata?* Valet contra ipsum. Optime quidem asseruit « Sacramentum Poenitentiae esse non posse sine actibus poenitentis qui sunt eius materia, sicut aqua baptismi est ». Hoc ipsum docet S. Thomas (Sum. theol. p. 3, q. 84, a. 1, ad 1um), ubi ostendit, Poenitentiae rationem et dignitatem Sacramenti non ideo esse negandam, « quia in ea non adhibentur aliquae *res corporales* »; nam, ait S. Doctor (l. c.), « nomine *corporalium rerum* intelliguntur large etiam ipsi exteriores *actus sensibiles*, qui ita se habent in hoc Sacramento, *sicut aqua in Baptismo*, vel *chrisma in Confirmatione* ». Et rursus, instituta comparatione cum caeteris sacramentis, in quibus actus subiecti se habent dispositive, dicit in poenitentia (et matrimonio) ipsos actus humanos sensibiles esse *de essentia sacramenti*, quia sunt *loco materiae*, ita

ut minister poenitentem absolvens exhibeat *complementum sacramenti*, quatenus sc. materiae, quae a poenitente ipso, *Deo interiorius operante*, praebetur, coniungit formam (l. c. ad 1um et 2um). Articulo vero 2° eiusdem quaestionis idem repetit expressis verbis dicens: « Dictum est autem (art. praec. ad 1 et 2), quod materia *proxima* huius sacramenti sunt actus poenitentis... materia vero *remota* peccata, non acceptanda, sed detestanda et destruenda ».

Unde sequitur 1. contra Scotistas, ex mente S. Thomae actus poenitentis esse sine ullo dubio materiam proximam *ex qua*, accedente forma absolutionis, coalescit sacramentum, non vero materiam *circa quam* vel solam dispositionem et conditionem *sine qua non*; nam ita se habent illi actus in *Poenitentia*, sicut aqua in *Baptismo*, quae certe dum adhibetur ad abluendum caput baptizandi, est materia proxima *ex qua* Baptismi.

2. Infertur contra Titium parochum, eodem modo quo *in casu necessitatis* potest et debet conferri *sub conditione* Baptisma adhibito liquore, qui probabiliter, immo *valde* probabiliter non est aqua naturalis, sed saltem cum *tenui* aliqua probabilitate talis praesumi potest, — eodem inquam modo posse etiam *et debere* conferri absolutionem sacramentalem, *sub conditione* tamen, moribundo sensibus destituto qui cum aliqua etiam tenui probabilitate praesumi potest contritus vel saltem attritus. Et ita Titius argumento *ad hominem* convincitur non recte egisse, dum homicidae illi moribundo absolutionem omnino negavit.

FR. MAURUS MARIA KAISER, O. Praed.

XI.

De absolutione haeretici moribundi.

Die 14 Iunii 1897 hora 18 1/4 (6 1/4 pom.).

Titius adolescens alienigena e Protestantium secta, qui tamen bonis praeditus erat moribus, quique materialiter tantum in fide errare videbatur, dum Ro-

mae una cum matre vidua hiberno, ut solebat, tempore versaretur, gravissimo morbo, quem medicus insanabilem iudicavit, correptus est. Caius sacerdos catholicus eiusdem nationis, qui illius domum frequentabat, statim ad eum accessit, ut illius aeternae saluti consuleret. Dum simul colloquerentur, Titius se peccatorem esse declaravit, simul rogans Caium, ut Deo preces funderet, ad suorum peccatorum veniam ab eo impetrandam. Nactus hanc bonam occasionem optabat Caius eum suaviter, abiurata haeresi, ad fidem catholicam perducere et sub conditione rebaptizare; quod suum desiderium secreto matri manifestavit. At mater, quae eidem sectae pertinaciter adhaerebat, fortiter resistit, simul addens, nec de baptismi validitate esse dubitandum, et data solum venia, ut cum eo de iis tantum, quae haereticis cum catholicis communia sunt, sermonem haberet; et ex eo tempore ad latus infirmi assidua sedit.

Cum autem morbus ingravesceret, Caius, cui nil aliud reliquum erat, in hunc modum Titium allocutus est: — Credis ne quaecumque omnia a Deo per Christum sunt revelata? Doles ne sincere de tuis peccatis? Confirmas ne, quod iam declarasti coram Deo et me, scilicet, te esse peccatorem? Placet ne tibi, ut per meum auxilium ad melius assequendam vitam aeternam, in quantum ego possum, tu ipse iuveris? — Cum ad haec singula infirmus annuisset, — Confide igitur in Deo, ait Caius, et ipse condonabit peccata tua. — His dictis, secreto eum sub conditione absolvit. Paulo post Titius moritur, et iubente matre, ritu Protestantium, ad sepulturam deducitur.

Quaeritur:

1. *An in mortis articulo possit absolvi haereticus materialis, usu gaudens rationis, quin prius de fide catholica convictus eam amplectatur et confessionem peragat?*

2. *An Caius in omnibus recte se gesserit?*

R. ad 1um. S. Alph. loquens de moribundo, sensibus destituto in actu peccati, absolvendo, haereticos omnino excludit, inquiens, l. 6. n. 483.: « haeretici enim, etiamsi in eo casu dent signa poenitentiae, non debent absolvi, nisi expresse absolutionem petant, *quia tales nunquam prudenter praesumi valent* ea signa praebere in ordine ad confessionem, a qua summopere abhorrent ». Haec est certe praesumptio, et *generalis praesumptio* quae cedere debet veritati, et contrariae etiam *praesumptioni, in casu particulari*. Contraria sane esset praesumptio, si haeticus esset omnino *materialis, et in bona fide*, animo omnino dispositus et paratus ad *implenda ea omnia*, quae a Deo sua divina Providentia ordinata sunt ad aeternam hominum salutem.

P. Gury, Cas. Vol. 2. n. 488, distinguit inter haeticum formalem et materiale, et de haetico materiali moribundo sensibus destituto ait esse illi concedendam absolutionem sub conditione. Idque Rymus Génari Consultaz. etc. pag. 255, ad haeticum etiam formalem extendit. Porro, si huiusmodi haetico moribundo sensibus destituto saltem conditionate dari potest absolutio, eidem etiam dari potest, si usu gaudeat rationis, et imminens sit mortis periculum.

Quaestio hic de absolutione danda tali haetico esse potest tantum propter *eius invaliditatem* ex defectu *intentionis* et *actuum poenitentis*. Porro non videtur revera adesse talis defectus. Nam primo, quoad *intentionem*, si in baptismo sufficit intentio implicita, etiam in poenitentia intentio implicita sufficere potest, cum poenitentia non sit maioris necessitatis, nec maiores afferat obligationes quam baptismus. Iamvero intentio implicita sufficienter habetur sincera et explicita voluntate admittendi et adhibendi omnia ad salutem necessaria, a Deo ordinata. *Ad actus* vero *poenitentis* quod attinet, cum sufficiat ad validitatem absolutionis *confessio tantum in genere facta*, bene haec insinuari potest haetico moribundo, ita ut rite confiteatur se peccatorem vel peccasse, et petat deinde a Deo veniam suorum peccatorum cum spe veniae; et tunc neque confessio, neque contritio necessaria deest ad validitatem absolutionis.

Ut habetur in Instr. S. O. 30 Ian. 1833, Collectan. S. C. de P. F. n. 650, « Ad valorem sacramenti necessariam non esse (in ministro) eam intentionem quam vocant *expressam* seu *determinatam*, sed sufficere intentionem tantum *genericam*, nimirum *faciendi quod facit Ecclesia*, seu *faciendi quod Christus instituit*, vel *quod christiani faciunt*, theologi passim docent ». Ac, ut ibi-

dem mox additur, non requiritur intentio *expressa et distincta* faciendi sacramentum, sed sufficit intentio *confusa, implicita, generalis* faciendi quod fit in vera Christi Ecclesia. Atqui, si huiusmodi intentio implicita et generalis sufficit *in ministro*, videtur consequenter et multo magis sufficere *in subiecto* generalis illa voluntas et intentio implendi et adhibendi media omnia a Christo instituta ad propriam sanctificationem et aeternam salutem.

Neque vero difficultas esse potest ex parte *defectus fidei catholicae*. Nam haereticus materialis et in bona fide bene habere potest fidem *supernaturalem*, necessariam ad iustificationem. Neque item defectus esse potest ex eo quod praedicti poenitentis actus, scilicet confessio et contritio ad absolutionem non fuerint *ab eo ordinati*, nam implicita saltem ordinatio non deest generali illa voluntate modo dicta. Idque valet, quatenus ea ordinatio necessaria affirmetur. Si enim nulla talis ordinationis necessitas sustineatur, tunc nulla ex hoc capite erit difficultas.

Insuper theologi fere communiter admittunt, quoad haereticum materiale et sensibus destitutum, quod possit sub conditione absolvi. Iam age, cur sane saltem conditionate absolvi potest huiusmodi haereticus? Haud certe, quia talis haereticus, qui nunquam ullam habuit suspicionem sacramenti poenitentiae, nunc sensibus destitutus cogitet de tali sacramento, et eliciat expressum desiderium confessionis et actum contritionis. Hoc revera absurdum naturaliter est. Neque etiam, quia durante eo statu supernaturaliter a Deo illuminatur, ut cognoscat necessitatem sacramenti poenitentiae, et saltem per brevissimum quoddam temporis spatium usum recuperans rationis rite se disponat ad illud suis actibus. Hoc sane pertinet non *ad probabilitatem*, sed *ad possibilitatem*, non *ad ordinem naturalem rerum*, sed *ad miracula*, adeoque non hac ratione affirmari potest, praedictum haereticum posse saltem conditionate absolvi. Ratio igitur alia esse non potest, nisi quod in tali haeretico praesumi prudenter possunt illi actus dicti, qui absolute loquendo possent sufficere ad validitatem sacramenti.

Quare ad propositum quaesitum respondendum videtur affirmative, posse nempe praefatum haereticum sub conditione absolvi. Apposite La-Croix l. 6. P. 2. n. 1866.: « Si catholicus sacerdos intelligat hominem acatholicum esse ad extrema deductum, prudenter facit, nisi quid aliud obest, si ad eum accedat..... cum eo elicere actus fidei, spei et caritatis, perfectae contritionis de peccatis... Quod si patiantur circumstantiae po-

test postea rogare, an non, si sciret, se non esse in vera fide, vellet amplecti aliam, et facere omnia ad salutem necessaria, an non vellet confiteri et absolvi, si hoc ad salutem foret necessarium. Si ad haec annuat.... absolvi potest sub conditione ».

Ad 2um. Ex dictis Caius videtur recte se gessisse, Titium, quantum in ipso erat et circumstantiae patiebantur, ad sanctam mortem disponendo, eumque sub conditione absolvendo. Quod, iubente matre, ritu Protestantium Titii corpus ad sepulturam fuerit deductum, ad Caium sane privatum sacerdotem non spectabat illud impedire, et ad evitanda maiora mala et peccata ac scandala bene se gessit dissimulando se Titium sub conditione absolvisse, et secretum servando de data absolute. Aliud tamen videtur, quod debuerit Caius prius facere. Caius eiusdem nationis est ac Titius. Quare Caius bene cognoscere debebat rationem conferendi baptismum Protestantium; et ideo dubitans de eius valore Titium sub conditione rebaptizare volebat, et nonnisi a matre obstinata protestante fuit impeditus. Quare, tali stante dubio de validitate recepti baptismi, uti Caius Titium secreto sub conditione absolvit; ita etiam debuisset antea eum secreto sub conditione baptizare, quod facile efficere potuisset, strophilo e. g. aqua madefacto, fronti applicato et leviter compresso, ita ut aliquantulum aqua flueret.

IANUARIUS BUCCERONI S. I.

XII.

De satisfactione.

Die 5 Iulii 1897 hora 18 1/4 (6 1/4 pom.).

Titius dives mercator negotiis plane deditus per annos plures a Sacramentorum participatione abstinuit. Sed enim divina tandem gratia adiutus Confessarium super reservata facultatem habentem adit, et illi sincere, et dolenter omnia admissa etiam reservata

pandit. Confessarius omnibus auditis, ac rite perpen-
sis, eidem scelerum gravitatem verbis exponere cona-
tur, et qualem poenam idcirco promeruerit ostendit;
tum sacramentalem in satisfactionem eidem imponit,
ut centum scutatos nummos indigentibus largiatur, ut
unoquoque die Sabbati per annum integrum ieiunet
eo modo quo ieiunium ab Ecclesia praescribitur, tan-
dem ut voti religione interposita singulis mensibus Sa-
cramentis participet. Titius autem persuasum habens
taliam se mereri, votum continuo post acceptam abso-
lutionem emittit, ac reliqua praestare constituit. Iam-
vero aliquot diebus post occurrit huic amicus merca-
tor, qui adversante fortuna ad egestatem redactus
suum infortunium eidem manifestat; cui misericordia
permotus Titius bis centum scutatos nummos largitur
omnino immemor satisfactionis sibi a Confessario im-
positae; postea vero huius obligationis recordatus in-
tendit ea largitione poenitentiae sacramentali pro illa
parte fecisse satis. Onus ieiunandi, et Sacramenta sus-
cipiendi duobus mensibus e confessarii praescripto exe-
quitur, postea vero adimplere negligit. Denique Pas-
chatis tempore ad Caium Confessarium qui vota com-
mutandi, non autem a reservatis absolvendi facultate
pollet, accedit, eidemque omnia pandit. Hic porro re-
putans animo, Titium ob conditionem, et infirmitatem
suam in gravi periculo et votum transgrediendi, et
ieiunium non servandi versari, statim absque ulla in-
quisitione super peccata, ob quae talis poena data fue-
rat, in quotidianam Rosarii recitationem utrumque onus
commutat; iudicans eleemosynae obligationi memorata
largitione satis abunde illum satisfecisse. At vero paulo
post de hac sua agendi ratione dubius Theologum adit,
et quaerit:

1. *Qualiter Sacramentalis satisfactio sit impo-
nenda, adimplenda, et commutanda?*

2. *Quid de singulis in casu sentiendum, et an
in singulis bene se gesserit?*

Resp. ad 1um. — *Satisfactio imponenda*, imponenda quidem est a confessario pro suo arbitrio, sed *conveniens et salutaris*; quae nempe simul sit *vindicativa* peccatorum commissorum, et *medicinalis* ad praecavendos futuros relapsus, et simul *respondeat* viribus et dispositionibus poenitentis. — Generatim vero loquendo, communiter satisfactiones reprobantur *implicatae et variae*, *nimis diuturnae*, vel *nimis graves*. Illae et istae propter periculum, ne deinde impleantur; hae vero quia non solum id exigit ordinata caritas, verum etiam quia hoc sacramentum ad peccatores Deo reconciliandos, non ad satisfaciendum Deo est institutum. Cf. Suarez de Poenit. D. 38. S. 6. n. 5.

Satisfactio implenda autem est ad instar legum, cum revera sit particularis quaedam lex, seu particulare praeceptum. Quare implenda est *satisfactio* a confessario *imposita*, non alia ad proprium libitum. — *Tempore* item implenda est a confessario *praescripto*; et, si nullum definitum fuerit tempus, quam primum implenda est, ne oblivioni detur, et ut suum obtineat statim effectum satisfaciendi Deo et relapsum praecavendi. — Implendae pariter sunt variae eius *circumstantiae* a confessario etiam *impositae*. Ac quamvis eam quis impleat in statu peccati mortalis, adhuc satisfacit, quamvis careat fructu ex opere operato; quia revera non ideo desinit esse opus poenale. Leviter tamen peccat contra sui caritatem eam ita differens.

Satisfactio commutanda est a confessario, vel ab eodem vel ab alio; uterque enim eandem habet potestatem. Commutari autem potest, si aliquid superveniat, quod eam graviolem reddat, vel non amplius convenientem et salutarem. Commutari tamen ab inferiore non possunt satisfactiones impositae a superiore propter casus reservatos, cum inferior eius sententiam mutare non possit. Alii tamen id negant. Reservatione enim ablata, eadem per se est inferioris et superioris confessarii potestas. S. Alph. l. 6, n. 529. dub. 2. Cum nova *satisfactio sacramentalis* esse debeat, extra sacramentum fieri non potest; et nova, per se, opus est absolutione, vel saltem confessione, nisi adhuc prius iudicium moraliter perseveret. Quin imo non desunt, qui tenent opus non esse iterata confessione, licet summaria vel in confuso; cum iudicium ferendum non sit circa culpas, sed circa impositam satisfactionem.

Ad 2um. — Non videtur primum, quod confessarius bene se gesserit. Satisfactio ab ipso *imposita* non solum ordinaria non est, et omnino extraordinaria ac contra communem praxim, praeser-

tim quoad impositam eleemosynam centum scutatorum, et quoad votum; verum etiam ea omnino gravis est, et tam parum conveniens et salutaris, ut poenitentem exponat, uti de facto exposuit periculo eam transgrediendi. Satisfactio a confessario imposita, in Casu, colligit in se tria illa, quae communiter reprobantur, quod nempe sit *implicata et varia*, sit *nimis diuturna*, sit *nimis gravis*. Titius vero quoad eleemosynam dandam centum scutatorum, cum bis centum dederit, impositae obligationi satisfecit, licet immemor dederit huiusmodi obligationis. Semper enim habet quis generalem voluntatem prius implendi propriam obligationem, et deinde opus supererogationis efficiendi. Unde bene potuit Titius deinde rei memor explicite ratam habere hanc implicitam et generalem voluntatem. Cum autem Titius praescriptam satisfactionem ex alia notabili parte non impleverit, et periculum reapse sit, ne iterum impositam satisfactionem transgrediatur, recte eam alius confessarius commutat. Non videtur obstaculo esse posse, in Casu, quod ipse careat facultate in reservata. Non agitur enim de absolutione a casibus reservatis. Quod vero satisfactio illa imposita fuerit propter peccata reservata neque obstaculo esse potest, in Casu, pro commutatione. Nam primo sunt qui tenent, ut iam notatum est, inferiorem etiam confessarium posse commutare poenitentiam a superiore propter reservata impositam. Deinde revera, in Casu, confessarius qui eam imposuit satisfactionem non erat *Superior*, sed confessarius tantum *privilegiatus*, seu facultatem habens in reservata. Unde non valet ratio quod inferior non potest Superioris sententiam mutare, quod quidem valeret quando Superior talis vere esset, qui posset praeceptum omnino imponere, et satisfactionem illam imponeret, et qua *confessarius* et qua *Superior*. Quod autem novus confessarius iteratam non expetierit confessionem peccatorum, quae iam rite fuerant absoluta, non ideo inquietandus videtur. Causa enim in praesenti amplius non est de numero et gravitate eorum peccatorum, quae iam absoluta fuere; sed de difficultate satisfactionis implendae, quae etiam sine nova confessione satis cognoscitur. Quod commutatio duplicis illius oneris, hebdomadarii ieiunii per annum, et menstruae confessionis, facta fuerit in quotidianam Rosarii recitationem, si per Rosarium integrum Rosarium in sensu obvio intelligatur, Cf. Collectan. S. C. de P. F. n. 1926, nimis gravis adhuc videtur huiusmodi satisfactio. Si vero intelligatur de tertia parte Rosarii tantum, tunc adhuc videndum esset, an huiusmodi satisfactio facile a Titio impleri posset, e. g., si quotidie in eius familia, uti mos est in chri-

stianis familiis, recitetur, si libenter Titius acceptet talem satisfactionem, etc. Secus enim adhuc minor imponenda esset satisfactio. Cum ego quadam die in Ecclesia essem, rusticus quidam petiit a me, utrum vellem audire eius confessionem. Respondi quod libenter id facerem. Tunc ille, patientiam habeas in me et da mihi veniam, quia iam duodecim ab hinc annis ad confessionem amplius non accedo. Addidi illi animum, ut cum omni fiducia tunc confiteretur sua peccata. Verum, non obstante omni interrogatione a me facta, nullum aliud grave peccatum potui in eo reperire, praeter omissam confessionem per duodecim annos. Et sane ille rusticus bonus omnino et honestus vir erat. Tunc ego ab ipso quaesivi, cur igitur per tot annos omisisset frequentare Ecclesiae sacramenta; et ille statim respondit: quia ultima vice quando confessus sum confessarius mihi imposuit, ut recitarem duodecim Rosaria. Ego illa recitare non potui, et nolebam iterum confiteri antequam ea recitassem. Ac quando etiam hodie Ecclesiam ingressus sum, non habebam intentionem confitendi, sed te videns cogitatio simul in me exorta est confessionis peragendae; et nunc contentus sum. Sed ad propositum Casum redeundo, difficultas quidem esset in voto emisso ex confessarii praecepto, seu ex imposita poenitentia, si nempe novus confessarius facultatem non haberet dispensandi in votis vel ea commutandi. Verum in Casu aperte dicitur, quod quamvis novus confessarius non haberet potestatem in reservata; facultatem tamen habebat vota commutandi. Hinc, cum in Casu ageretur non tantum de non impleta poenitentia, verum etiam de violatione voti, ratio profecto adhuc magis urgens habebatur commutationis faciendae. Si vero confessarius nullam haberet ipse facultatem in vota, eam posset pro casu saltem particulari ab Ordinario petere.

IANUARIUS BUCCERONI S. I.

N. 3.

CASUS PROPOSITI ET SOLUTI Anno 1897-98

DE MINISTRO SACRAMENTI POENITENTIAE.

I.

De iurisdictione ordinaria et delegata.

Die 29 Novembris 1897 hora 15 (3 pom.).

Ob diuturnum congruae pluviae defectum Titius parochus non solum publicas indicit preces, verum etiam suos parochianos enixe hortatur, ut stata die seipso duce, piam suscipiant peregrinationem ad insigne sanctuarium B. Mariae Virginis, cuius alias efficacem opem in similibus casibus experti fuerant. Exhortationi Titii parochiani libenter annuunt. Cum ad sanctuarium, quod in proxima dioecesi situm erat, una simul pervenissent, Titius statim sedet in tribunali poenitentiae ad confessiones audiendas. Et cum per multa esset poenitentium turba, Titius advocat in auxilium etiam Caium sui vicarium. Ambo excipiendis confessionibus suorum alacriter vacant, et nonnullos etiam peregrinos ad eorum tribunal accedentes audiunt et absolvunt.

Caius domum reversus rem confert cum amico presbytero, qui animadvertit, illum, secus ac paro-

chum, invalide absolvisse ob defectum approbationis et iurisdictionis ab Ordinario loci ei necessario delegandae. Verum e contra asserit Caius, se, aequae ac parochum, absolvisse valide, tum quia illius dioecesis episcopus, sibi valde familiaris, ad sui petitionem facultatem, si quae necessaria fuisset, concessisset facile, tum quia iurisdicatio delegata secundum se eadem est ac ordinaria et in proprios subditos illa ut haec exercetur. Delegatus enim delegantis iurisdictione utitur.

Quaeritur:

1. *Praeter ordinis potestatem, quid in sacerdote requiratur, ut valide absolvat?*

2. *An absolvere quis possit proprium subditum in aliena dioecesi sine approbatione Ordinarii loci?*

3. *An Titius et Caius valide absolverint tum suos parochianos, tum peregrinos?*

4. *Quid Caii rationibus respondendum?*

Ad I^{um}. Respondemus praeter potestatem ordinis requiri *approbationem et iurisdictionem*. Illa est auctoritativa atque iuridica imo et efficax declaratio de sacerdotis idoneitate ad audiendas confessiones; haec, in re praesenti, est potestas expedita ferendi sententiam in foro interno. — Ad valorem sacramenti utramque expostulari, ex Trid. certum omnino est. Sic imprimis Sess. 23, de Ref. cap. 15: « Quamvis presbyteri in sua ordina-
« tione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen
« S. Synodus nullum, etiam regularem, posse confessiones sac-
« cularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum repu-
« tari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per exa-
« men, si illis videbitur necessarium, aut alias idoneus iudicetur
« et approbationem, quae gratis datur, obtineat, privilegiis et con-
« suetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus ». — Insuper, Sess. 14, cap. 7: « Quoniam natura et ratio iudicii
« illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur,
« persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse
« Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam
« esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordina-
« riam aut subdelegatam non habet iurisdictionem ».

Ex hisce Trident. verbis, cum sat aperte resultet tum approbationem requiri, tum iurisdictionem, ad valorem absolutionis,

tamen non eodem iure; nam de iurisdictionis necessitate S. Synodus, quod semper fuit in Ecclesia Dei persuasum, simpliciter et authentice confirmat, approbationem autem necessariam ipsa facit. Haec itaque iure ecclesiastico est introducta; illa a iure est divino.

Sat exinde apparet, quantum distant approbatio et iurdictio. Prior confessarium directe attingit, quem insimul idoneum declarat et facit ad confessiones audiendas; posterior confessario iam approbato fideles quosdam subditos reddit, qui in foro interno solvi aut ligari ab eodem possint. Quare dicendum iurisdictionem *per se* supponere approbationem, non vero vice versa. Verum consuetudo iam universalis fere viget, utramque ab Episcopis uno approbationis actu conferri.

Hucusque autem dicta de confessario valent, quâ sensu stricto poenitentem solvendi aut ligandi potestate utitur, seu de mortalibus absolvere velit. Cum de venialium solummodo absolutione agitur, *communissima* (S. Alph. n. 543) est sententia, licet contraria etiam sit probabilis, a simplici h. e. non approbato sacerdote eam posse ministrari.

R. ad II^{um}. In dubio hoc, unum est quod supponitur, alterum de quo quaeritur. Primum est, ad Episcopum loci, non vero sacerdotis aut poenitentis, pertinere approbationem. Tres scitum est olim hac de re viguisse sententias, quarum duae mox enunciatae, an. 1700, ab Innocent. XII (Bulla *Cum sicut*) exclusae sunt, qui decrevit: « Confessarios tam saeculares quam regulares, qui cumque illi sint, in vim *Bullae Cruciatæ* nullatenus posse « audire poenitentes sine approbatione *Episcopi loci*, in quo ipsi « poenitentes degunt; neque ad hoc suffragari approbationem seu vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum dioecesium obtinere « tam, etiamsi poenitentes illorum Ordinariorum, qui tales confessarios approbassent, subditi sint ». Deinde Pontifex declarat quod, si secus fieret, confessiones forent invalidae et confessarii suspensi. Ab hac autem lege excipiuntur parochi (et a fortiori Episcopi) qui extra etiam suam dioecesim et quocunque locorum ovium suarum confessiones audire, easque licite et valide absolvere possunt, absque ulla Ordinarii loci approbatione. « Omnes affirmant, ait Benedictus XIV (Inst. 86, n. 7), permitti « parochi ut populum suum in aliena dioecesi confitentem excipiat, licet concessio Episcopi eius dioecesis non interveniat ». Ita utique ex declaratione S. C. Concilii diei 3 Dec. 1707 recte concludunt omnes, et rationem afferunt, quia iurdictio haec non est contentiosa, nec requirit iudicalem strepitum... Altera

etiam fundamentalis ratio in eo sistit, quod nova ab Trident. introducta lex approbationis ad eos non spectat, qui parochiale beneficium obtinuerint.

Ad III^{um}. Respondemus Titium parochum in casu parochianos suos ex modo dictis valide absolvisse. Utrum idem dicendum sit quoad extraneorum absolutionem, negandum foret, si praeter parochiale suum munus et officium, Titius alium approbationis atque iurisdictionis titulum non habuisset. Talem autem et quidem legitimum, imo et non unum, probabiliter habuisse, omnino videtur. Sane Episcopos non exarato tantum libello aut expressis verbis, sed signis quibuscumque aequivalentibus, aut etiam tacite, posse approbationem conferre et iurisdictionem, ullus est qui contradicat. Quare ubi, quod passim occurrit, scientibus ac tacentibus Episcopis, confessarii approbati unius dioecesis in confinibus alterius loci confessiones excipiunt, tacita adesse censetur sed vera eorum adprobatio.

Uterius datis in circumstantiis consuetudo fons est approbationis et iurisdictionis. Iam vero est universalis fere consuetudo in insignibus peregrinationum locis, affluente fidelium multitudine, omnem approbatum sacerdotem, dummodo annuerit Sanctuarii rector, licite et valide poenitentes quoscumque sacramentaliter absolvere posse.

Demum in casu persuasum utique habuerunt fideles omnes, Titium valide posse etiam extraneos absolvere. Iam vero sententia probabilior tenet Ecclesiam supplere, si error adsit communis etiam sine titulo colorato. Caeteroquin in materia sumus favorabili in qua ampliatio datur.

Ex hucusque dictis apparet etiam Caium probabiliter valide poenitentes suos absolvisse.

R. ad IV^{um}. Nil valere rationem a Caio exhibitam, quod illius dioecesis Episcopus, sibi valde familiaris, ad sui petitionem, facultatem, si quae necessaria fuisset, facile concessisset.

A Trident. enim Concilio approbatio ad validitatem requiritur *actu* et absolute existens, neque proinde unquam sufficit praesumpta seu interpretativa, quae cum reapse non existit, neque quid agere potest. Secus tamen dicendum foret, si non iam in voluntatem superioris caderet praesumptio, sed in sufficientiam signorum, quibus voluntatem internam ipse manifestaverit.

Tunc enim iurdictio probabilis haberetur ad absolvendum, maxime si fidelium bonum id exigit, sufficiens.

Ad rationem iam alteram qua Caius validitatem suarum absolutionum tuetur, nempe delegatum delegantis iurisdictione uti, ac propterea, nisi secus hic disposuerit, illum ubicunque locorum delegantis subditos posse absolvere, fateamur* oportet talem rationem ab gravissimis auctoribus, puta Suarezio, De Lugo etc., tanquam convincentem habitam fuisse et etiam nunc a quibusdam, ut sententiam « veriore » haberi (D'Annibale, p. I, n. 339). Ast non abs re animadvertunt alii (v. g. Bucceroni) hic non tam de iurisdictione agi quam de approbatione. Hanc autem Trident. lex necessariam fecit pro confessariis omnibus, solis exceptis iis qui « parochiale beneficium » obtinuerint, necnon ex Bulla Innocentiana ab Episcopo loci approbatio est quaerenda. Huic ergo sententiae calculum et nos adiicimus.

A. ESCHBACH, *Epitomator ex officio.*

II.

De simplici Sacerdote absolvente in articulo mortis.

Die 13 Decembris 1897 hora 15 (3 pom.).

Rusticationis tempore Titius vir nobilis et apprime eruditus in lethalem morbum incidit, et morti proximus recusat confiteri parochi, qui unus in oppidulo erat, quem neque idoneum, neque sibi profuturum existimat. Hinc advocat Caium sacerdotem forte iis diebus in eodem pago commorantem, quem et consilii virum et scientia praestantem arbitratur. Primo anceps haeret Caius, eo quod ab illius dioecesis episcopo necessariam facultatem sibi demandatam non habeat. At precibus infirmi victus illi morem gerit.

Aliquot tantum peccata Titius vi morbi oppressus declarare valet, quorum unum nexam habet excommunicationem Romano Pontifici specialiter reservatam. Nihilominus Caius illum absolvit, licet ei compertum sit, parochum in illum casum ex speciali indulto fa-

cultatem habere; et solum moribundo imponit, ut si convalescat, reliqua peccata manifestet ad materiale confessionis integritatem procurandam. Et revera Titius, post aliquot hebdomadas pristinae sanitati restitutus, ad eundem Caium accedit, et reliquis accusatis peccatis absolutionem iterum recipit, quin aliud ei onus a Caio imponatur.

Quaeritur:

1. *An et quibus sub conditionibus simplex sacerdos possit moribundum absolvere a peccatis et censuris quantumvis reservatis?*

2. *An idem possit, quando est praesens etiam confessarius approbatus et qui circa reservata potestatem habet?*

3. *An Caius, de quo in casu, Titium valide absolverit et in omnibus recte se gesserit?*

Ad I. — Respondemus praemittendo verba Concil. Trident. Sess. XIV, cap. 7, ita decernentis: « Verumtamen pie admodum, « ne hac ipsa occasione (de casuum reservatione agitur) aliquis « pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla « sit reservatio in articulo mortis, atque adeo omnes sacerdotes « quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possint ». — Quare certa et ab omnibus recepta doctrina est, simplicem sacerdotem, qui scilicet tum ordinaria iurisdictione nunc caret tum delegata, hanc ab Ecclesia mutuari, ubi necessitas urget moribundum absolvendi, ita quidem ut iam omnis reservatio cesset. Tanquam vero antiquatam habemus quorundam sententiam, iure tunc divino sacerdotem iurisdictionem in poenitentem habere. Praeterquam enim quod desit omne principium ex quo talis sententia suffragetur, ipsa Tridentini verba oppositum suadent.

Integra enim Concilii doctrina in dicto capite est haec: nullius momenti est absolutio quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem. « Verum Sanctissimis Patribus nostris, ob Christiani populi disciplinam, visum est, atrociora quaedam a summis dumtaxat sacerdotibus absolvi. Attamen ne quis hac occasione pereat, mos semper fuit in Ecclesia, ut in articulo mortis nulla sit reservatio ». Ab Ecclesia itaque tanquam a pia fidelium matre simplex sacerdos habet, ut moribundum absolvere valeat.

Scias demum moribundum iure intelligi non solum iam quasi mortuum seu « quando mors proxime instat et moraliter est certa » et fere inevitabilis (Suarez, disp. XXVI, sect. IV), sed quem-
« cumque in tali casu constitutum in quo frequenter solet mors
« accidere, ut est actuale bellum, longa navigatio, partus mulieris
« et similia ». Sane in huiusmodi casibus adest verum mortis periculum. Porro iura, cum de reservationis cessatione loquuntur, inter mortis articulum et periculum non distinguunt; imo passim in eodem contextu utrumque indifferenter assumunt (cf. cap. *Eos qui, de Sententia Excom.* in VI).

Ad alteram, quae de conditionibus quaerit, propositi dubii partem quod spectat, respondemus, non alias, quoad absolutionem a peccatis, in casu, requiri praeter communes in omni confessione, cuicumque sacerdoti facta, ponendas. — Sed etiam a peccatis simpliciter seu *propter se* reservatis simplex sacerdos moribundum absolute et sine conditione valide absolvit, cum iuxta Trident. omnis reservatio tunc tollatur, nec ius novissimum aliquid in contrarium introduxit.

Secus vero dicendum si de censuris agatur *speciali modo* R. P. reservatis. De his sic Const. *Apostolicae Sedis*: « Absolvere » praesumentes sine debita facultate etiam quovis praetextu, « excommunicationis vinculo, Romano Pontifici reservatae, inno-
« datos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo in
« quo tamen firma sit, quoad absolutos, *obligatio standi mandatis*
« *Ecclesiae*, si convaluerint ». — Quid autem in specie infima sibi velit talis obligatio, non una erat sententia, cum die 19 Aug. 1891, Suprema S. Off. Cong. ad duplicem sibi porrectam interrogationem authentice respondit: — 1. « Obligationem standi
« mandatis Ecclesiae a Bulla *Apostolicae Sedis* impositam esse
« sub poena reincidentiae ». — 2. « Verba *standi mandatis Ec-*
« *clesiae* importare onus, sive per se sive per confessarium, ad
« Summum Pontificem recurrendi ». — Sub huiusmodi itaque conditione moribundum absolvere simplex sacerdos debet a peccatis speciali modo Romano Pontifici reservatis.

Ad II. — Respondemus imprimis duplicem distingui praesentiam, physicam scilicet et moralem, quae ultima v. g. obtinet, si approbatus confessarius non quidem in moribundi cubiculo aut domo, sed in pago adsit, ita ut facili omnino ductu posset vocari. Iam vero de hoc casu amplius dubium non moveri, ex responso S. C. S. Off. diei 29 Iulii 1891, certum est, quod responsum in Collectanea S. C. de Prop. Fide n. 2169 sic iacet:

« Non sunt inquietandi, qui tenent validam esse absolutionem
« in articulo mortis concessam a sacerdote non adprobato, etiam
« quando facile advocari seu adesse potuisset sacerdos adproba-
« tus; et qui tenent validam esse absolutionem, in eodem arti-
« culo mortis concessam, a peccatis reservatis, sive simpliciter
« sive cum censura, per sacerdotem non habentem iurisdictionem
« in reservatis, etiamsi advocari seu adesse facile potuisset sacer-
« dos habens praedictam iurisdictionem ».

Hisce praemissis, fateamur oportet circa propositum dubium mirum esse, quantum acriter a tribus circiter saeculis non levioris notae auctores, in contrarias abeuntes sententias, disputarunt et etiamnum disputant: quas tamen, cum suis patronis singulisque, quibus fulciuntur, rationibus, recensere, non est hic, locus. Rem itaque quoad seipsam magis scrutemur.

Ad fundamenti solutionis instar stant supra enunciata Tridentini verba, quibus Patres, de salute moribundorum solliciti, id sanxerunt quod semper in Ecclesia custoditum est, nempe, *negative*, in mortis articulo nullam dari reservationem; *positive*, omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere posse. Duplex itaque horum verborum sensus est et valor, historicus scilicet et disciplinarius. Ille ad consuetudinem se refert, circa moribundi absolutionem olim in Ecclesia Dei vigentem: hic ad regulam in eadem materia post Conc. servandam. De saeculari antetridentina consuetudine quanam fuerit, sciunt omnes. Tunc utique temporis sacerdotis approbati aut non approbati nesciebatur distinctio, quam in alterius casus disceptatione dicebamus Trident. Patres introduxisse (1). Nihil itaque, ut propositum hoc dubium solvant, ii proficiunt, qui ad saecula Conc. antecedentia oculos vertunt. — Verum non historico solum more S. Synodus in citato loco fideles docuit: sed insuper quid in futurum servandum sit, decrevit. Utrum autem eadem etiam absoluta latitudine, hic quaeritur. Iam vero cum verba Patrum ipsissima et sine addito sint, quibus vetus recolitur consuetudo, possessio stat pro sensu aequaliter lato et absoluto h. e. etiam post Concilium omnes sacerdotes, nullo habito respectu ad approbationis distinctionem, moribundum quemlibet posse a quocumque ligamine absolvere.

Qui limitationem introducendam esse putat, id convincientibus argumentis, cum de re odiosa agitur, probare tenetur. Hucusque autem allatas rationes tales non esse, ex hoc iam evin-

(1) Cfr. *Anal. Eccl.*, vol. V, pag. 504.

citur, quia controversia ea de re continuo perdurat. Quae principaliter S. Alphonsum aliosque amplectendam traxit sententiam, non esse validam absolutionem, in casu, a simplici sacerdote coram approbato collatam, Catechismi Romani atque Ritualis Pauli V auctoritas magni sane ponderis est, imo etiam quaenam intima fuit plurimorum Trid. Patrum hac de re persuasio, Catechismi forsitan textus indigitat; ast talem interpretationem publici iuris factam esse exinde non eruitur; nam a nemine unquam vel Catechismus ad Parochos vel Rituale Romanum ut authenticum Trident. doctrinarum organum habita sunt.

Caeteroquin sententia eadem cum expressa Trident. mente facile componi non videtur. Sane ex defectu iurisdictionis in confessario aliquem moribundum perire S. Synodus omnino noluit. Porro si, praesenti approbato, simplicis sacerdotis absolutio nihil efficeret, passim hoc accidere dicendum foret, v. g. cum aut ex ignorantia aut ex sententia opposita, aut obreverentiam, aut alia quacumque etiam levi de causa, approbatus non approbatum moribundi confessionem excipere, rogaverit.

Haec cum ita sint, donec authenticus legum Ecclesiae interpretes secus pronuntiaverit, putamus, simplicem sacerdotem, etiamsi non desit approbatus, moribundum posse valide absolvere.

Ad III. — Respondemus Titium moribundum valide a Caio fuisse absolutum; in omnibus autem recte hunc non egisse.

Et sane quoad primum, dato iam supra relato S. C. S. Officii responso, nulla amplius moveri potest difficultas.

Alterum etiam perspicuum est; nam ob peccatum, quod nexam habebat excommunicationem R. P. specialiter reservatam poenitenti Caius imponere debuisset, ut, si ad sanitatem redeat, coram legitimo Superiore aut absolvendi facultatem habenti, se sistat. Male insuper egit Caius rursus absolvendo eundem Titium ad sanitatem iam restitutum, cum nova haec erat confessio neque necessariam facultatem sibi demandatam ab episcopo loci ipse habebat.

A. ESCHBACH *Gallici Seminarii Rector,*
Epitomator ex officio.

III.

**De ignorato a poenitente in confessario iurisdictionis defectu,
qui ab Ecclesia suppletur.**

Die 3 Ianuarii 1898 hora 15 1/4 (3 1/4 pom.).

Titius antea coenobita, deinde a religione apostata, falsis literis testimonialibus usus, cum esset simplex sacerdos, ostendit, se et concionatoris munus exercuisse et monialium exceperisse confessiones. Obtinet ergo in dioecesi quapiam haec eadem officia et concionatoris et monialium confessarii. Verum in literis facultativis haec clausula apponitur: « si vera sunt exposita et alibi idem munus exercuerit ».

Demandatum sibi munus cum magno zelo et virtutis specie Titius exercet; sed in excipiendis confessionibus puellarum, quae educationis causa in monasterio degabant, saepe commendabat matrimonii statum, et ut gravissimum perpetuae castitatis votum et clausurae onus insinuabat. Id innotuit tandem Abbatissae, quae, diligentius explorando in illius vitae rationem, agnoscit de ipso quod erat occultum, nec non eiusdem a religione apostasiam. Illico perterrita doctum confessarium vocat eique rem totam exponit.

Hic autem secum quaerit:

1. *An et sub quibus conditionibus Ecclesia suppleat iurisdictionem, quando poenitentes huius defectum invincibiliter ignorant?*

2. *An absolutiones a Titio datae fuerint validae?*

3. *Qua prudentiori ratione sit providendum in casu?*

R. *Ad I.* — Iurisdictionem Ecclesia supplet, ratione boni communis, si eam tamen dare potuisset. Quare eam non supplet, si Abbatissa e. g., de qua in casu agitur, moniales et saeculares omnes absolveret ad Monasterium accedentes. — Eam vero supplet primo quando aliquis eam exercet *cum titulo colorato et er-*

rore communi, ratione iam dicta boni communis. Supplet secundo, quando aliquis eam exercet *cum errore communi, sed sine titulo colorato*. Id quidem plures negant, sed probabilius alii affirmant. Eadem enim est publicae utilitatis causa, stante errore communi, sive adsit sive desit titulus coloratus in iurisdictionem exercente. Supplet tertio, quando aliquis eam exercet, *stante ipsius probabilitate*. Ratio est, universalis hac in re confessoriorum consuetudo, et consuetudo iurisdictionem praebet. S. Alph. l. 6. n. 573. *Probabilitate*, nempe *iuris*, e. g. an valeat non approbatus, approbato praesente, moribundum absolvere. Quid de *probabilitate facti*? e. g., An tempus delegatae mihi iurisdictionis praeterierit. Non desunt qui affirmant. Affirmat inter alios se retractans D'Annibale, Edit. 3, P. 1. n. 80. nota 78. inquit: « Suppletur (iurdictio) in re dubia, modo dubium sit non mere negativum, sed positivum et vere probabile... *seu iuris... seu facti, secus ac olim censui* ». Verum id communiter non admittitur, et ipse D'Annibale eadem Edit. 3. P. 3. n. 321. se iterum retractans ait: « Supplet iurisdictionem Ecclesia cum subest opinio probabilis *in dubio iuris, non item in dubio facti* ». Ratio autem est, quia si pro probabilitate iuris affirmari potest universalis confessoriorum praxis et consuetudo, haec sane affirmari non potest etiam pro mera facti probabilitate. Hinc multo magis dicendum est, Ecclesiam minime supplere iurisdictionem *in dubio mere negativo*, si quis e. g. mere dubitet utrum ipsi fuerit delegata iurdictio; vel etiam, et a fortiori, *in ignorantia* iurisdictionis, si quis nempe ignoret, an ipsi fuerit collata iurdictio. Item iurisdictionem Ecclesia non supplet, si quis utatur iurisdictione mere *praesumpta* seu *interpretativa* pro certo habens Ecclesiam eam ratam habituram. Actus enim in casu ratihabitione validus fieri non potest; et communissime ac ab omnibus doctoribus hic casus vel explicite excluditur, vel saltem implicite, cum illum non recenseant cum aliis casibus, quibus Ecclesia iurisdictionem supplet.

Ad II. — Affirmative respondendum videtur. Si cum errore communi titulus coloratus exigatur, ut Ecclesia iurisdictionem suppleat, titulus coloratus in casu non deficit. *Titulus* enim est causa, qua ius aliquod acquiritur, et *coloratus* est, quando licet ei nihil deesse videatur, nihilominus occulto laborat vitio, unde nullum transfert ius. Iam vero Titius ab Ordinario loci, id est ab habente ad id potestatem *litteras* obtinet *facultativas* ad audiendas confessiones, quibus litteris solet omnibus confessoriiis approbatio et iurdictio legitime conferri. Titius ergo *titulo* non

caruit. Verum ille titulus mere *coloratus* erat; laborabat enim substantiali obreptionis vitio, cum confessiones audiendi facultas non fuerit ipsi absolute concessa, sed hac conditione formali, *si vera sunt exposita, et alibi idem munus exercuerit*; quae conditio non verificabatur. Verum neque defuit in casu *error communis*. Videtur sane primo ad aspectu deficere cum non agatur nisi de uno monialium monasterio. Reapse tamen error adfuit communis. *Error enim communis* hic non est error *de facto* multorum, maioris partis communitatis, totius communitatis. Cum agatur *de validitate actuum*, et *de actibus omnino successivis*; si error communis esset error communis *de facto et in actu secundo*, iam actus illi non inciperent esse validi, nisi postquam iam quis fere *totam communitatem* absolvisset, vel *minorem partem communitatis*, vel saltem plures sed nondum *multos*; et tunc *quot*? adeoque res maneret semper incerta pro *ultimis* absolutis; pro *primis* vero nihil prodesset Ecclesiae benignitas, quae tamen supplet iurisdictionem ratione boni *omnium animarum*. Insuper, si quando incipiunt iam esse saltem *multi*, vel *maior pars communitatis*, vel *tota communitas*, primus qui absolvitur, valide tunc certe absolvitur, et valide absolvitur ratione *erroris communis*, ratione *boni communis*; quomodo sane *in hoc uno* habetur *error communis* et *commune bonum*? Error ergo communis et communis boni ratio iam a primo, qui solvebatur, verificabatur; adeoque iam ille primus valide solvebatur. Quare error communis intelligi non potest error *de facto et in actu secundo*; sed error communis *de iure et in actu primo*, i. e. in tali rerum statu seu conditione, ut error *publice* seu *communitatis* sequi naturaliter possit et debeat; si res nempe naturalem cursum suum sequatur. Porro talis est status seu conditio, in qua Titius reperitur. Habet enim Titius facultativas litteras *monialium Dioeceseos confessiones* audiendi; adeoque non restrictas ad unam vel aliam domum duarum vel trium sororum; sed generalem habet *in Dioecesi* facultatem audiendi *confessiones monialium*, prout nunc S. C. EE. et RR. Episcopus facere exhortatur, ut nempe moniales facile ad eos recurrere possint. Decr. *Quemadmodum* 17. Dec. 1890. § IV. Si autem Titius *specialem* obtinuit *approbationem* pro monialibus, *approbationem* certe obtinuit etiam pro omnibus aliis Christifidelibus, praesertim cum munus etiam concionatoris simulaverit. Unde, si ipse in publica quadam Ecclesia inceperit etiam confessiones audire, constituto sibi aliquo confessionali, ut fieri solet, ex hoc etiam capite satis superque apparet error communis in casu Titii.

Demum error communis ex eo etiam eruitur, quod Titius omni arte conetur celare suam veram conditionem, et publice se iactare concionatorem et confessarium, ac confessarium donatum etiam speciali approbatione monialium in ea Dioecesi. Id quidem non explicatur in casu, sed ex eius expositione satis eruitur, cum dicatur quod magnum zelum et virtutis speciem prae se ferret.

Ad III. — Cum confessiones validae fuerint in casu, monialium et puellarum conscientiae turbandae non sunt. Quare alto premendus est silentio in eo Monasterio defectus iurisdictionis Titii. Verum Abbatissa rem totam Ordinario loci denuntiare tenetur. Neque vero interim possunt moniales et puellae Titio confiteri, adeoque tenetur Abbatissa statim alium petere ab Ordinario confessarium. Obligatio vero in Abbatissa Titium denuntiandi non tantum exoritur ex defectu iurisdictionis Titii, verum etiam ex scandalo, quod facile potuit haberi ex ea matrimonii commendatione, et ex eo castitatis ac religiosae vitae onere vel exaggerato vel praeter omnem opportunitatem et prudentiam puellis declarato.

JANUARIUS BUCCERONI S. J.

Epitomator ex officio.

IV.

De iurisdictione et approbatione Regularium.

Die 17 Ianuarii 1898 hora 15 1/2 (3 1/2 pom.).

Titius sacerdos regularis ab episcopo dioecesis, in qua morabatur, confessionum excipiendarum munere cohonestatus, e sui superioris mandato, ob causas ipsi notas, ad aliam dissitam provinciam missus fuit dempta eidem facultate fidelium confessiones audiendi. Longum erat ad eam provinciam iter, neque iis in locis, quae Titius erat peragraturus, illius regularis familiae domus ulla extabat. Quare Titius una vel altera vice penes confessarium saecularem confessionem instituit, imo in illius defectu semel peccata confessus est sacerdoti saeculari non approbato.

Cum porro in praestitutam novae provinciae domum pervenisset, ita sibi loci episcopum conciliavit, ut invito ac reluctantante superiore, confessarii approbationem habuerit, nec non quotidie confessiones audiret, in quibus excipiendis, oblata sibi occasione, in votis etiam iuxta privilegia regularium propria poenitentes dispensavit.

Quaeritur:

1. *An Regulares, sive in monasterio degentes, sive itinerantes, confessarium libere sibi eligere possint?*

2. *An valide saeculares religiosus absolvat, inscio vel invito suo superiore, et ex sola delegatione episcopi loci?*

3. *Quid de tota Titii agendi ratione iudicandum?*

Resp. ad I. — Praenotandum primo est quoad resolutionem praesentis quaesiti et sequentium, hic non agi de recentioribus religiosis, qui cum non gaudeant privilegio exemptionis, neque gaudeant communicatione privilegiorum cum regularibus proprie et stricte talibus, nullo speciali gaudent privilegio quoad confessionem ipsorum regularium et quoad confessionem saecularium. Posito igitur quod agatur de regularibus proprie et stricte talibus, negative respondendum est quoad regulares in monasterio degentes. « Omnes Religiones, ait S. Alphonsus l. 6., n. 574., privilegium habent ab Innocentio IV. et aliis Pontificibus, ne Religiosi extra Ordinem aliis confiteantur sine consensu suorum Praelatorum ». Quod privilegium pro Societate Iesu in particulari primum concessum est a Paulo III. Const. *Licet debitum*, XV. Kal. Nov. 1549., nuperrime iterum datum a Leone XII. Br. *Plura inter*, 11. Iul. 1826., et a Leone XIII. confirmatum cum aliis Societatis privilegiis Br. *Dolemus inter*, 13. Iul. 1886. Huic autem privilegio alii Ordines communicant, cum a privilegiorum communicatione inter regulares non excludatur. Confirmari res ista potest ex Pagella S. Poenitentiariae. Etenim num. VIII. fit confessario Pagellam habenti facultas absolvendi regulares a casibus reservatis, sed haec additur clausula: « dummodo apud te legitimam habuerint licentiam peragendi confessionem sacramentalem ». Unde etiam patet agi hic de privilegio in plenissimo vigore. — Quoad itinerantes idem S. Alph. l. c. n. 575. ait:

« Religiosi peregrinantes, si habent socium (idoneum) sui ordinis debent ipsi confiteri, ut dicunt communiter . . . . Si vero desit socius idoneus vel alius confessarius idoneus sui Ordinis, bene possunt ex praesumpta licentia Praelati confiteri alteri sacerdoti idoneo regulari vel saeculari; et in hoc omnes conveniunt ». *Ex praesumpta licentia*, praesumpta nempe de praesenti, S. Alph. ibid.

Resp. ad II. — Affirmative. Ratio est, quia Ordinarius loci bene conferre potest iurisdictionem in proprios subditos regulari licet exempto. Uti enim Ordinarius loci potest illam iurisdictionem conferre sacerdoti extraneo non suo subdito; ita potest etiam illam conferre regulari exempto. Exemptio enim non opponitur huic iurisdictionis delegationi. Haec vero delegatio iurisdictionis ab Ordinario loci regulari facta nulla generali lege, nulloque alio regularium particulari privilegio irritatur. Sed verumne est quod *valide* praefatus religiosus saeculares absolvat, inscio vel invito suo superiore, ex sola *delegatione episcopi*? Negandum videtur, et dicendum potius videtur praedictum religiosum revera non carere ipsius Summi Pontificis iurisdictione, a quo religiosi ex privilegio iurisdictionem habent. Hanc enim iurisdictionem Summus Pontifex non communicat immediate praelatis dumtaxat, ab his deinde *subdelegandum* propriis subditis; sed ipsemet Summus Pontifex eam immediate communicat religiosis, *ab Ordinariis* locorum respective *approbatis*. Clara quidem sunt verba recentissimae omnium concessionis Leonis XII. Brevi citato *Plura inter*. Ita enim ea effertur: « *Religiosis viris* in Societatem Iesu cooptatis veniam facimus, qua *Christiani populi* sacras confessiones possint excipere. . . . *assentientibus ac probantibus quibusque locorum Ordinariis Praesulibus*, in quorum dioecesi vel quasi dioecesi eos versari contigerit ». Confirmari Responsio haec potest ex Resolutione S. C. EE. et RR. 2. Mart. 1866. Enchirid. Moral. n. 564. Etenim proposito primo Dubio: « An Religiosus non approbatus iuxta leges proprii Ordinis a suo Superiore, vel ipso invito, *cum sola facultate Ordinarii* valide excipiat confessiones saecularium? », Sacra Congregatio respondit: *Affirmative*. Proposito altero Dubio: « An Superiores Regulares, iurisdictionem habentes, possint *subditos suspendere ab audiendis confessionibus saecularium*, etiam ex informata conscientia? », Sacra Congregatio *absolute* respondit: *Affirmative; ita tamen, ut Religiosus suspensus illicite, non vero invalide confessiones excipiat*, videlicet si sit ab Ordinario loci approbatus, ex Conc. Trid. S. 23. C. 15. de Ref., quodlibet privilegium abrogante. Enimvero

multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem, prout edicitur noto Innocentii III. axiomate.

Resp. ad III. — Titius usus est iure suo quando confessionem instituit apud saecularem confessarium, et bene egit. An item bene egerit quando confessus est sacerdoti non approbato, disputatur; nihilominus, ut asserit idem S. Alph. l. c., n. 575., *communissime et verius* negant dd. approbationem requiri. Privilegium enim Regularibus hac in re concessum clarum omnino est, ut nempe in itinere, deficiente socio idoneo, *quemcumque alium presbyterum idoneum et discretum* eligere valeant, qui eorum audiat confessiones. Ita Innocent. VII. Const. *Provenit*, XVI. Kal. Nov. 1404. pro Ordine Praedicatorum. Ex qua Const. *idoneus et discretus reputatur* quilibet simplex sacerdos, aptus ad excipiendas confessiones, licet a nullo Praelato sit approbatus. *Approbatio* enim posterius inducta est a Conc. Trid., quo, nullo modo, praedicto privilegio derogatur. Tridentinum enim S. 23. C. 15. requirit confessarium approbatum ab Episcopo tantum ad confessiones *saccularium* non vero regularium. Haec tamen valent quidem pro Titio, si Titius non sit Capuccinus. Capuccini enim ex speciali iure confiteri in itinere non possunt, nisi confessario ab Ordinario loci approbato, ut habetur Br. Benedicti XIV *Quod communi*, 30. Mart. 1742. Cf. Enchir. Moral. n. 557.

Licet vero Titius valide eos poenitentes absolverit, illicite tamen munus exercuit confessionum audiendarum. Suo enim Praelato regulari in re tam gravi obedire tenebatur. Minime vero irregularitatem incurrit Titius, cum ea suspensio lata fuerit non per modum censurae, sed per modum particularis mandati.

Titius item dispensans in votis proprios poenitentes iuxta regularium privilegia illicite egit. Privilegia enim regularibus concessa, ita semper concessa intelliguntur, ut non praeiudicent potestati dominativae praelatorum, quam ob votum obedientiae super subditos habent. Unde est quod praelati regulares possint auferre vel etiam limitare privilegiorum usum. S. Alph. l. 1. Append. 2. de Privil. par. VI. l. 4. n. 64. Verum egitne Titius etiam invalide? Quoad quaestionem generalem, sufficit hic tantum annotare, quod in Societate Iesu, in qua cum omni rigore privilegia subditis nonnisi a superioribus communicantur, declaratur tamen usus privilegiorum sine praedicta communicatione duntaxat illicitus, quin etiam invalidus declaretur, ut videre est in Compend. Privileg. Soc. Iesu, Praefat. n. 1. Verum, praescindendo a quaestione generali, de qua in praesenti non agitur, non videtur quod Titius

invalide in votis dispensaverit. Privilegia enim regularibus concessa alia concessa sunt praelatis, ab his propriis subditis communicanda; alia ipsis regularibus sunt directe a Summis Pontificibus concessa, quae consequenter rationem habent *gratiae factae*, imo etiam rationem *legis singularis*, quando ea nempe inserta sint in Corpore Iuris. Conferatur e. g. Br. Leonis XII. *Plura inter* 11. Iul. 1826., ubi clare omnino apparet duplex ille modus concessionis privilegiorum. Porro ad praesentem casum quod spectat Sistus IV in Const. *Sedes Apostolica*, 27 Maii 1474, inserta in Bullario Romano §§ 6, 7, non ipsi Francisco de Paula Fundatori et Superiori Fratrum Eremitarum S. Francisci de Paula, sed directe *sacerdotibus huiusmodi Congregationis* facultatem concedit confessiones audiendi *votaque quaecumque permutandi et relaxandi*. In aliis Constitutionibus Pontificiis datur quidem facultas a votis dispensandi religiosis, *a suis superioribus ad audiendum confessiones deputatis*, Leo X. C. *Etsi a summo* 4. Iul. 1513, § 40., etc.; sed cum approbatio ad audiendum confessiones saecularium ex Conc. Trid. ab Ordinario loci sit hodie obtinenda, abrogatis quibuscumque privilegiis, videtur consequenter dicendum, quod si religiosus sit ab Ordinario loci ad audiendas saecularium confessiones approbatus, sufficienter iam reperiatur in ea *deputationis* conditione, qua possit praedicto uti privilegio. Ac si sermo sit non de *dispensatione* votorum, sed de eorum *commutatione*, hanc facultatem cit. Brevi *Plura inter* Leo XII. ipsis *religiosis viris* absolute et immediate concedit, dum e contra specialem aliam facultatem *dispensandi a votis etiam castitatis et religionis*, idem Leo XII. Praeposito Generali elargitur, *ab ipso ad alios delegandam*.

IANUARIUS BUCCERONI S. I.
Epitomator ex officio.

V.

De confessario Monialium.

Die 28 Februarii 1898 hora 16 1/4 (4 1/4 pom.).

Recentioris cuiusdam Congregationis Moniales in more habent, ut in parochiali ecclesia sacramentalem

confessionem instituunt apud Titium confessarium, ab Episcopo loci pro illis specialiter designatum. Quadam die aliquot ex his Monialibus, quae, indulgentiae lucrandae causa, ad confitendum venerant, rescientes, Titium ab adeunda ecclesia ex infirmitate impediri, accedunt ad Caium qui in eadem ecclesia confessionibus audiendis incumberebat. Vix Caius, inter reliquos suos poenitentes, Moniales obstupefactus cernit, vellet e sede confessionali egredi eisque iubere, ut recederent eo quod pro Monialibus specialis requiratur approbatio, qua ipse destituitur. Sed rem melius recolens absque scrupulo eas excipit et absolvit, quia, intra se ait, dum extra monasterium versantur sunt oves ab aliis nequaquam absimiles. Eodem modo insuper se gerit relate ad Monialem claustratam, quae valetudinis causa extra monasterium debebat.

Mox vero Caius de sua agendi ratione anxius ab amico presbytero quaerit:

1. *An Monialium claustralium confessarii specialis approbatione indigeant?*

2. *An absolvi possint a quocumque confessario, tum religiosae claustratae, extra monasterium degentes, tum recentiorum Institutorum Moniales?*

3. *An ipse in utroque casu valide absolverit?*

Ad 1um. Agitur in 1. quaesito de confessario *monialium claustralium* h. e. illarum dumtaxat, quae sub regula communi in claustro vivunt, non vero illarum, quae rigorosam clausuram servare non tenentur.

Ad confessiones monialium claustralium excipiendas ex Constitutionibus R.R. Pontificum, *specialis* approbatio requiritur; quin proinde sufficiat generalis approbatio ad Christifidelium confessiones audiendas concessa. Neque approbatio pro uno monasterio secum trahit approbationem pro omnibus monasteriis, etsi eiusdem Ordinis: nisi data fuerit approbatio pro monialibus in genere.

Si moniales non sint exemptae, vel si sint exemptae et Sedi Aplicae immediate subiectae, confessarii deputatio ad Episcopum spectat. Si vero sint exemptae et Praelatis Regularibus subiectae, confessarii, qui tamen sit eiusdem Ordinis, deputatio pertinet ad

Praelatum Regularem. Sed necesse est, ut insuper accedat Episcopi approbatio specialis (Const. Gregorii XV *Inscrutabili*, Clementis X *Superna*, Benedicti XIV *Pastoralis officii et Pastoralis curae*).

Romae aliquot sunt monasteria mulierum quae subiiciuntur Emo S. R. E. Cardinali, qui circa illa non solum Protectoris munere fungitur, sed etiam ordinaria gaudet potestate. Ad hunc praeter alia pertinet etiam deputatio confessarii, quem tamen seligere debet inter eos, qui iam ab Emo Card. Urbis Vicario specialiter pro monialibus sunt approbati.

Duplex distinguitur monialium confessarius, *ordinarius* videlicet et *extraordinarius*.

Confessarius ordinarius tenetur accedere ad audiendas monialium confessiones toties quoties vocatus fuerit. Caveat autem, ne se tamquam monasterii superiorem gerat, cum ipsi talis auctoritas nullo modo competat. Insuper (*ex Decreto S. Congreg. Episc. et Regul. die 20 Septemb. 1642*) confessarius ordinarius non potest approbari, nisi pro triennio, quo elapso, non potest amplius audire confessiones in eodem monasterio sine licentia eiusdem S. Congreg. Sed huiusmodi restrictio non ubique servatur et tunc approbatio valet, usque dum verbis aut facto revocetur.

Circa obligationem mutandi confessarium ordinarium post triennium, habenda est prae oculis responsio, quae a Sacra Congreg. Propag. Fidei data est sub die 20 Iulii 1875 Archiep. Oregonopolitano, qui circa illam obligationem aliquot dubia proposuerat. Ex hac responsione sequentia *eruantur*. a) Obligatio mutandi confessarium ordinarium post triennium urget non solum pro monasteriis et conservatoriis, sed et pro qualibet societate mulierum more communitatis conviventium et quae confessarios ordinarios habent: b) Inest tamen Episcopo facultas eos una vel altera vice confirmandi, servatis de more servandis, et praesertim quando desint alii confessarii ad id muneris idonei: c) Violatio huius dispositionis non importat invaliditatem actus, sed tantum illiciteatatem: d) Haec praescriptio mutationis triennalis confessarii non respicit religiosas, quae extra monasterium solent confessionem peragere in publicis ecclesiis (*Analecta Eccl.*, vol. VI, p. 447).

Circa confessarium extraordinarium Concil. Trident. Sess. XXV Cap. X De regularibus et monialibus statuit: « Praeter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Episcopo et aliis

Superioribus bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat ». Neque vero Concil. Tridentinum prohibet, ne plures praeficiantur confessarii extraordinarii, neque ultra duas vel tres vices offerantur. Sensus igitur Decreti est, eos ad minus saltem bis vel ter concedendos esse.

Extraordinarii confessarii deputatio ad eum pertinet, ad quem pertinet deputatio ordinarii. Si vero Praelatus Regularis negligat dare confessarium extraordinarium, supplet eius negligentiam Episcopus: si Episcopus ipse negligit dare confessarium extraordinarium, nihil aliud monialibus conceditur, quam ad Maiorem Poenitentiarium recurrere.

Moniales omnes et singulae tenentur se praesentare confessario extraordinario, ut constat ex Bulla Benedicti XIV. *Pastoralis*. Ratio autem huius dispositionis est, ut consulatur libertati monialium, quae ministerio confessarii extraordinarii forte indigeant; secus enim timor vel displicendi confessario ordinario, vel in suspicionem incidendi penes alias moniales, facile eas prohiberet. Non tenentur tamen confiteri confessario extraordinario, sed sufficit, ut coram illo se sistant, puta ut eius benedictionem petant, aut ab eodem salutaria monita suscipiant: prout constat ex citata Bulla Bened. XIV.

Praeterea moniali postulanti extraordinarium confessarium, concedendus est; a) in articulo vel periculo mortis: b) si alias nequit adduci, ut ordinario confessario confiteatur: c) imo, etsi id non recuset, si modo ex causa rationabili alterum desideret, ut puta ex sola ratione spiritualis consolationis et profectus, dummodo et ex parte monialis et ex parte confessarii, quem sibi deposcit, nihil appareat, ex quo huiusmodi profectus spiritualis sperandus non sit.

Hic revocandum est quod a Decreto S. Cong. Episc. et Regul. 17 Dec. 1890 art. IV statuitur; « Praeterea firmo remanente quoad confessarios ordinarios et extraordinarios communitatum quod a Sacrosancto Concilio Tridentino praescribitur in Sess. XXV cap. X de Regul. et a Bened. XIV statuitur in Constitut. quae incipit *Pastoralis curae*, Sanctitas sua Praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegent subditis confessarium, quoties ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur; quin iidem Superiores ullo modo petitionis rationem inquirent, aut aegre id ferre demonstrent. Ac ne vana tam provida dispositio fiat, Ordinarios hortatur, ut in locis propriae dioeceseos, in quibus mulierum communitates existunt, ido-

neos sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro Sacramento Poenitentiae recurrere oae facile queant ».

Id autem, ut patet, non eo usque progreditur, ut ad extraordinarium confessarium constanter recurrant, quin unquam adeant confessarium ordinarium. Hinc a S. Cong. Episc. et Regul. 1 Febr. 1892 declaratum est « Dispositiones artic. IV Decreti *Quemadmodum* exceptionem tantum legi communi constituere pro casibus dumtaxat verae et absolutae necessitatis, quoties ad id adigantur, firmo remanente quod a S. Conc. Tridentino et a Constit. Bened. XIV - *Pastoralis curae* - praescriptum habetur.

Ad 2um. Quoad primam partem 2ⁱ quaesiti respondendum est *affirmative*.

Sane a) Constitutiones Greg. XV *Inscrutabili* et aliorum SS. Pontificum, quae prohibent, ne moniales confiteantur alteri sacerdoti, quam specialiter ab Episcopo pro monialibus approbato, non videntur intelligendae, nisi de *monialibus in monasteriis degentibus*: supponunt enim, quod moniales semper intra claustrum versentur. Quilibet igitur confessarii, licet pro monialibus non approbati, absolvere possunt moniales *per accidens* ad se venientes: b) Praeterea nimium incommodum plerumque adesset, si moniales peregrinae solis confessariis specialiter approbatis confiteri deberent: saepe enim carere deberent sacramentis poenitentiae et eucharistiae: c) S. Congreg. Episc. et Regul. ad quaesitum: an religiosae claustratae, quae extra monasterium retento habitu ex legitima causa degunt, absolvi possunt a quovis confessario (licet pro monialibus non approbato), sub die 27 Augusti 1852 respondit: *affirmative durante mora extra monasterium*. Scavini vol. III, n. 393.

Quoad secundam partem respondeo, *specialem approbationem* Episcopi in ordinario confessario sororum, quae ad recentiora instituta pertinent, non esse iure canonico requisitam (Ius enim canonicum loquitur de *monialibus* stricte talibus). Verum ea requisita est a) ex particulari dispositione S. Sedis in approbandis constitutionibus harum Congregationum: b) ex peculiari dispositione Episcoporum, qui in approbandis confessariis pro fidelibus utriusque sexus, excipiunt ab hac approbatione *moniales*, comprehendendo etiam sororum recentiora instituta, imo et conservatoria et societates quaslibet mulierum more communitatis viventium. Sane heic Romae in pagella, qua datur facultas confessariis excipiendi confessiones sacramentales utriusque sexus fi-

delium, additur: « non tamen Monialium, Oblatarum, Puellarum, aliarumque in Monasteriis aut Conservatoriis degentium ».

Igitur in huiusmodi recentioribus monialium institutis, imo in quibuscunque mulierum et puellarum una viventium coetibus, seu conservatoriis, *confessarius ordinarius* speciali indiget Episcopi approbatione, quem idcirco singulis trienniis renovandum esse censuit S. Cong. Episc. et Regul. die 27 Septembris 1861 et die 20 Iulii 1875.

Quoad *confessarium extraordinarium* pluries in anno ab Episcopo constituendum, ad id Episcopus iterum stricte non obligatur *ex iure canonico* propter eandem rationem. Verum ad id obligatur, et sub gravi, ex naturali lege caritatis et iustitiae, qua debet prospicere bono spirituali suorum subditorum. Recolenda hic sunt, quae habentur in Decreto S. Congreg. Episcop. et Regul. 17 Decemb. 1890 art. IV, cuius verba relata sunt in respons. ad 1um.

Ad 3um. Caius confessarius in utroque casu valide absolvit. Et quidem valide absolvit recentioris Congregationis moniales. Etenim ubi moniales huiusmodi in ecclesiis confiteri solent, cuiusvis alias approbato confiteri possunt, quod ex consuetudine fere communiter vigenti introductum est. Neque obstat quod Titius confessarius ab Episcopo loci specialiter designatus fuerit. Huiusmodi quippe dispositio uti mere oeconomica habetur, atque adeo nihil ad quaestionem de iurisdictione pertinet; nisi expresse Episcopus addidisset, neminem praeter designatum haberi posse, ut pro illis monialibus *approbatum*, quod in casu non verificatur.

Pariter valide absolvit monialem claustratam, quae valetudinis causa extra monasterium degebat, prout probatum est in respons. ad 2um.

PETRUS CHECCHI, *Epitomator ex officio*.

VI.

De casuum reservatione et de conditionibus ad eam incurrendam requisitis.

Die 14 Martii 1898 hora 16 1/2 (4 1/2 pom).

Dum Titius confessarius novensilis totus audiendis tempore paschali confessionibus incumbit, praeter alios

accedit ad eum Caius, qui ante omnia confitetur, se praecedenti paschate culpabiliter a communione abstinuisse; quod peccatum Romae Emo Urbis Vicario reservatur. Cum Titius facultate in haec reservata careat, anceps haeret; sed dein opportune ei in mentem subit, probabiliter ignorantiam reservationis ab ea incurrenda excusare. Hinc certior post congruam interrogationem factus, poenitentem huiusmodi reservationem ignorare, illum reliquis auditis peccatis absolvit.

Paulo post accedit alius poenitens ab anno pariter non confessus, qui se accusat, quod praecedenti paschate, licet non absolutus, sacrilege nihilominus communicaverit, ut tesseram paschalem sibi a paracho haberet, ostendendam deinde viro ecclesiastico, cui famulabatur. Bene novit Titius, per sacrilegam communionem praecepto paschali nullatenus satisfieri; hinc putat, illum perinde se habere ac si in paschate non communicasset. Ratus proinde, hunc poenitentem, reservationis alioquin conscium, in eadem incidisse, aegro animo ad alium confessarium facultate necessaria pollentem eum remittit.

Quaeritur:

1. *Quid sit peccatorum reservatio et quae conditiones ad eam incurrendam requirantur?*

2. *An ignorantia reservationis ab ea incurrenda excuset?*

3. *An Titius in utroque casu recte se gesserit?*

Resp. ad 1um. Reservatio potest afficere tum peccata, tum censuras. At hic est sermo tantum de reservatione *peccatorum*, in ordine scilicet ad absolutionem dandam et recipiendam. Definiri solet: est restrictio, seu limitatio iurisdictionis, id est negatio potestatis absolvendi a certis peccatis, salva potestate absolvendi ab aliis. Hinc aliud est simpliciter denegare iurisdictionem, aliud reservare, seu iurisdictionem limitare.

Concilium Tridentinum *Sess. XIV, cap. VII*, ex professo tractans de reservatione casuum, sequentia docet:

a) *Competit Ecclesiae, idest Romano Pontifici et Episcopis, facultas reservandi casus, idest atrociora quaedam et gra-*

viora crimina. Sane Superioris est conferre iurisdictionem inferioribus super suos subditos, ut in Sacramento poenitentiae absolvantur. Iamvero Superior nulla lege tenetur inferioribus suis potestatem in omni sui amplitudine communicare.

Et sicut potest eam negare, datam revocare, eam minuire vel ampliare quoad tempus, loca et personas, sic potest eam restringere et coarctare, quoad peccata, idest potest quaedam peccata sibi reservare.

b) Indicatus *finis* istiusmodi reservationis, scil. reservatio casuum *magnopere pertinet ad christiani populi disciplinam*, idest ad rectum Ecclesiae regimen. Hinc reservatio non fundatur immediate in privato bono ipsius delinquentis, sed in ipsa gravitate causae *ad commune societatis bonum*, quod illa reservatio directe respicit, et cui procurando superior praeest iudex. Sane exigit commune societatis bonum, ut quando agitur de atrocioribus et gravioribus causis, iudicium circa ista agatur et sententia proferatur a iudicibus superioribus, qui sunt prae inferioribus magis periti, qui possunt melius et rectius causas discernere et iudicare quatenus obligationes a poenitentibus sint implendae, quatenus remedia suggerenda et an absolutio sit danda, differenda, vel deneganda. Graviore morbi debent curari a peritioribus medicis.

Non excluditur autem quod reservatio possit esse etiam, sed secundario *poenalis et medicinalis*: scilicet potest dici quod reservatio sit etiam iusta delinquentis vexatio et conveniens poena peccati. Nam necessitas recurrendi ad superiorem non est sine gravamine poenitentis. Absolutio est difficilior et magis onerosa. Insuper hoc incommodum et gravamen adeundi superiorem, peccatum committendum praecavet et relapsus impedit et coercescit.

c) Haec delictorum reservatio *non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habet.*

d) *Effectus* reservationis non est simplex prohibitio actus, idest absolutionis, sed eiusdem irritatio. Inferiores, ut ait *Concil. Trident.* loc. cit. *in reservatis nihil possunt*, idque unum eis reliquum est, ut *poenitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.*

e) *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis percat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt.*

Conditiones, quae requiruntur ad reservationem incurrendam, sunt sequentes.

a) Peccatum debet esse *mortale* non modo ratione obiecti, sed etiam malitiae in actu voluntatis. Cum non sit obligatio confitendi peccata venialia, nec mortalia iam per claves Ecclesiae remissa, ea frustra reservantur, nec de facto ex communi Ecclesiae consuetudine reservari solent; licet absolute reservari etiam possint, siquidem ad haec etiam absolvenda opus est Ecclesiae iurisdictione.

Imo vult Tridentinum *loc. cit.*, ut a Superioribus, quibus facultas reservandi data est *in aedificationem, non in destructionem* populi christiani, reserventur *atrociora quaedam et graviora crimina*. Hinc reservatio facta sine iusta causa est graviter illicita, licet valida sit. Et valida quidem est, quia cum tota inferioris confessarii iurdictio a Superiore sit, ut Superior potest illam dare quoad aliquem casum, ita potest hunc casum sibi reservare.

b) Peccatum debet esse grave *actu simul interno et externo*: idest praeter gravem malitiam interioris voluntatis, etiam actio exterior secundum se debet gravitatem habere. Peccata etiam interna absolute reservari possunt; quia omnia peccata etiam interna absolvuntur vi iurisdictionis, quam Ecclesia confert, et quam limitare potest. Verum satis ad christiani populi disciplinam, ad quam magnopere pertinet reservatio, conferre visum est, si ea reserventur peccata, quae extrinsecus prodeunt, et in alienam possunt perniciem vergere.

c) Peccatum debet esse *opere consummatum et perfectum* et non tantum attentatum. Ratio est, quia verba legis accipienda sunt cum effectum, praesertim si odiosa sit lex. Quandonam opus censi debeat *consummatum*, atque adeo cadens sub reservantem legem, ex legis ipsius verbis definiendum est. Et fieri exinde potest, ut inspectis verbis ipsius legis reservantis consummatum censendum sit opus, quod alioquin consummatum *in genere suo* et secundum suam intrinsecam naturam non videtur. Ita ex. gr. si reservetur *quolibet exterior lapsus carnis*, sub reservatione cadent etiam actus in genere luxuriae imperfecti, dummodo actio exterior per se grave peccatum praeferat.

d) Peccatum debet esse *certum quoad factum et quoad ius*, nempe certo commissum et certo reservationis lege comprehensum. Ratio est, quia reservatio est strictae interpretationis, quippe quae odiosa est. Etenim est limitatio facultatis absolvendi con-

fessariorum et restrictio libertatis poenitentium, qui idcirco quemvis confessarium adire prohibentur.

Resp. ad 2um. Quoniam hoc in casu agitur de reservatione peccatorum, non censurarum, quaesitum secundum est intelligendum, de ignorantia merae reservationis peccati. Ignorantia autem reservationis hic consideratur non ex parte confessarii sed poenitentis. Extra dubium si simplex confessarius ignarus reservationis, nihilominus a peccato reservato absolvat, absolvit invalide. Inferiores enim, ut ait Trident. loc. cit. extra mortis articulum in reservatis nihil possunt. Sed dubium est an ignorantia reservationis, qua poenitens laboret, et quae eum non excusat a peccato, excuset saltem ab incurrenda reservatione.

Adsunt hac in re duae theologorum sententiae. Discrepantia autem opinionum ex eo oritur, quod theologi non sunt concordēs in adsignando fine si non unico, saltem praecipuo reservationis.

Prima sententia affirmat ignorantiam a peccati reservatione excusare. Ratio huius sententiae est, quia omnis reservatio *poenalis vel certe medicinalis est*. Atqui ignorantia a poena excusat, eaque *medicinam* omnino irritat, siquidem reservatio ignorata a peccato cohibere non potest. Si ergo neque poena, neque medicina esse potest, reservatio cessat. Et re quidem vera rationabiliter praesumi nequit, quod Superior velit etiam hunc casum sub reservatione comprehendere, quando cessat omnino finis ab eodem superiore intentus. Quod autem omnis reservatio poenalis et medicinalis sit, ex eo probatur, quod ideo reservatio introducta fuit, ut fideles metu eius a reservatis peccatis deterrerentur, delinquentes vero iuste punirentur. Hanc sententiam tenent plures et graves theologi.

Verum altera sententia est longe probabilior et communior quae absolute negat ignorantiam a peccati reservatione excusare. Etenim primo, reservatio est restrictio iurisdictionis in confessario. Ignorantia autem poenitentis hunc iurisdictionis defectum sane non supplet. Insuper licet omnis reservatio sit poenalis et medicinalis, non hic certe est finis primarius reservationis, attenta natura rei et mente Ecclesiae, nisi aliud in particulari casu positive et expresse declaratur. Sane *Tridentinum* in loco saepius citato, *Sess. XIV, cap. VII*, ubi data opera et ex professo de casuum reservatione agit, non ad delinquentium *poenam* sed *ad populi christiani disciplinam* et ad bonam Ecclesiae gubernationem, institutam esse reservationem declarat. Enimvero supremi

pastores melius diiudicare poterunt in huiusmodi causis ad commune christiani populi bonum maxime spectantibus. Igitur licet stante ignorantia, cesset pro reservatione ratio poenae et medicinae, non cessat tamen finis primarius ab Ecclesia intentus in reservandis peccatis.

Resp. ad 3um. Casus reservati Emo Cardinali Urbis Vicario sunt tantum duo: nempe a) peccatum, quod committunt illi, qui omittentes culpabiliter communionem, intra tempus quod intercedit a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusive, non satisfaciunt praecepto paschali: b) Excommunicatio *ipso facto* incurrenda ab iis, qui vel mutuo dant, vel recipiunt schedulam, vulgo *Bollettino*, communionis paschalis receptae. Haec excommunicatio, cum sit particularis, respicit enim Urbem tantum, non est abrogata per Constit. *Apostolicae Sedis*.

Hic agitur de primo casu reservato.

Titius confessarius in absolvendo Caio recte se gessit, ut enim patet ex responsione ad 2^m circa quaestionem, an ignorantia reservationis ab ea incurrenda excuset, duae sunt Theologorum sententiae, ambae vere probabiles. Titius igitur innixus sententiae affirmanti ignorantiam a reservatione excusare, absolvit Caium, qui reservationem ignorabat, cum iurisdictione probabili probabilitate iuris. Atqui ut docet S. Alphonsus, *Lib. VI, num. 573*: « Sententia communis docet, licitum esse absolvere cum probabili iurisdictione, modo opinio sit vere probabilis, gravi fultura ratione et auctoritate ». Casu enim, quo forte deficeret iurisdictio, Ecclesia huiusmodi defectum certe supplet.

Et hinc, ut idem S. Alphonsus notat, confessarius absolvendo, non absolveret cum sola opinione probabili, sed *moraliter certa* non directa certitudine, sed reflexa.

Sed e contra male Titius se gessit cum altero poenitente, eum remittendo ad alium confessarium facultate in reservata pollemente, cum ipse bene potuisset illum absolvere.

Sane secundus iste poenitens sacrilege communicando graviter peccavit, nec satisfecit praecepto paschali, ut patet: attamen non incurrit in peccati reservationem. Non incurrit propter omissionem communionis paschalis, quia hanc non omisit. Reservatio est quid odiosum, quod proinde subiacet strictae interpretationi, et ut peccatum sit reservatum debet esse consummatum et perfectum. Nec incurrit reservationem propter sacrilegium, quia tale sacrilegium non est peccatum externum, ideoque non est reservatum. Titius igitur confessarius alterum poenitentem, licet

reservationis conscium, bene potuisset absolvere. Ita communiter sentiunt clarissimi Examinatores Cleri Romani.

PETRUS CHECCHI

Epitomator ex officio.

VII.

De absolutione a peccatis Episcopo reservatis.

Die 28 Martii 1898 hora 16 3/4 (4 3/4 pom.).

Titius, dum sacramentaliter se accusat de incestu patrato cum Caia sibi consanguinea in secundo gradu, ex confessarii animadversione discit, in ea dioecesi, peccatum illud esse Ordinario reservatum; proinde vel eidem, vel parocho ad id facultatem habenti, confiteri oportere. Verum, absente per id temporis parocho, Titium piget ad episcopum accedere, eo vel magis quod hic commissi facinoris certitudinem facile inde assequi posset, cuius iam in suspicionem devenerat. Tunc confessarius poenitenti suadet, ut in aliam migret dioecesim, in qua incestus peccatum reservationi non subiacet. Hoc consilium Titius exequitur, quin tamen alterius dioecesis confessario manifestet, patratum peccatum in sua patria ut reservatum haberi.

Reversus in patriam Titius semel et iterum in confidentiam absolutionis a parocho facile obtinendae, in incestus culpam labitur, quam tamen dum eidem parocho, urgente communionis paschalis praecepto, confitetur, inabsolutus dimittitur, eo quod ei facultas in reservata episcopalia ad tempus concessa, paulo ante cessaverat.

Tandem, ut liberius absque reservationis incurrendae periculo suis cupiditatibus indulgeat, Romam comitante Caia petit, qua in urbe per aliquot dies commorans pluries incestum patrat, et pridie ante-

quam domum redeat, facti sincere poenitens ibidem absolvitur.

Quaeritur:

1. *An absolvi possit subditus alterius dioecesis, quando peccatum est in ipsius dioecesi reservatum, non autem in loco confessionis; et viceversa?*

2. *Quid sit ex propria dioecesi in aliam migrare in fraudem reservationis?*

3. *Quid de singulis, prout in casu, iudicandum?*

Respondeo ad 1um — Certum est ex natura ipsa Sacramenti Poenitentiae et ex constanti Ecclesiae catholicae doctrina a Synodo Trid. rursus confirmata (Sess. 14, c. 7): « Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem ». Absolutio enim est sententia *iudicialis* quae nonnisi in *subditum* ferri potest; unde ad hoc ut valida et efficax sit absolutio requiritur omnino, ut poenitens sit subditus confessarii saltem in foro poenitentiae, dum recipit absolutionem, etiamsi non sit subditus eiusdem modo permanenti. Quod idem est ac dicere, confessarium non posse valide absolvere poenitentem, in quem non habeat iurisdictionem, vel *ordinariam* i. e. officio suo inhaerentem et permanentem, vel *subdelegatam* i. e. ab eo qui habet ordinariam, sibi vel permanentem vel transeuntem tantum commissam. — *Reservatio* porro est restrictio iurisdictionis quae ex communi sententia directe afficit confessarium, indirecte poenitentem, ut dictum est in solutione casus praecedentis.

His breviter prae-notatis respondeo ad quaesitum primum iuxta sententiam communioem: *Affirmative* ad 1^{am} partem, nisi tamen poenitens migraverit in aliam dioecesim *in fraudem* reservationis; *negative* ad 2^{am}.

Inter moralistas recentiores Card. D'Annibale in egregia *Summula Theol. Mor.* (Proleg. n. 341, ed. 3) haec habet: « Quoad locum in quo absolutio dari potest, aliud in *peccatis*, aliud in *censuris* iuris est. Nam in peccatis *inspicitur locus in quo absolutio datur*; proinde, si in eo reservata sunt, absolvi nequeunt, licet in loco ubi non erant reservata fuerint admissa; *et contra* — In censuris *respiciendus est locus ubi censura contracta fuit*; atque ideo absolvi non poterit in alia dioecesi, tametsi nulla in ea vigeat censurae huiusmodi reservatio. Diversitatis

ea est ratio, quod *iurisdictio ad peccata absolvenda* datur ab Ordinario loci in quo confessiones excipiuntur, *iurisdictio ad absolvendas censuras* datur ab Ordinario qui censuram irrogavit ».

Cl. P. Bucceroni S. I. in suis *Inst. Theol. Mor.* (vol. II, n. 797): « Cum peregrini ex communi consuetudine confiteantur et absolvantur *tamquam incolae loci*, in quo degunt, absolvi non possunt a reservatis in loco confessionis a simplici confessario; absolvi vero possunt a reservatis in patria, nisi eo venerint in fraudem reservationis, et agatur de censuris *ab homine reservatis*.

Gury-Dumas S. I. in *Compendio Theol. Mor.* (vol. II, n. 573) idem docet ut sententiam iuxta recentiores *communioem et longe probabiliorem*, additque sententiam oppositam omni carere solido fundamento, quod equidem adeo absolute affirmare non ausim, cum videam hanc sententiam etiam nostra aetate a magni nominis theologis defendi (cf. Gury-Ballerini, II, n. 573, in notis, cui assentit cl. Lehmkuhl in *Theol. Mor.*, II, nn. 379, 384 seqq.).

Omissis aliis e recentioribus qui in solvenda proposita quaestione secuti sunt S. Alphonsus, placet huius praeclari Doctoris afferre doctrinam, eamque confirmare ex iis quae S. Alphonso coaetaneus Billuart O. P. scripsit de eodem argumento.

Quaerit igitur S. Alph. in opere maiori Theologiae moralis (l. 6, n. 587): *An peregrinus discedens in aliam dioecesim possit ibi absolvi a casibus reservatis?* Et respondet: « Si peccatum in utraque dioecesi est reservatum, commune est apud omnes non posse absolvi a quolibet confessario ». — Et ratio patet: sive enim dicas, confessarium absolvere huiusmodi peregrinum vi iurisdictionis acceptae ab Episcopo loci, sive mavis peregrinum absolvi iurisdictione tacite accepta ab Episcopo ipsius, cum agatur de casu ab utroque Episcopo reservato et de simplici confessario qui a neutro habet facultatem in reservata, peregrinum *talem a tali* confessario absolvi non posse liquet.

Sed dubitatur 1. — ita rursus S. Alph. (l. c. n. 588): *An possit absolvi a simplici Confessario peregrinus habens peccatum quod est reservatum in illa dioecesi, sed non in patria?* — *Prima* sententia affirmat, quam tenent Fagundus et Stoz, Sotus et alii apud Suar. (D. 30, sect. 1, n. 6). Ratio, quia peregrinus debet iudicari iuxta leges Superioris sui, cuius tacito consensu Confessarius loci eum absolvit. — *Secunda* vero sententia negat, et hanc tenent Suar. Lugo, Bonac. Conc. Wigandt, Ciera et Salm. etc. Ratio, tum quia peregrinus debet se conformare legibus loci, in quo se subiicit iudicio sacramentali; tum quia

sicut talis poenitens sentit commodum ut possit a quolibet Confessario absolvi de peccatis reservatis tantum in sua patria..... ita debet sentire incommodum, ut non possit absolvi a peccatis reservatis in loco Confessionis. Et sic resolvit S. C. Episc. 17 Nov. 1616 apud *Pitton. de Confess.*, n. 620. Haec sententia est quidem *communior et longe probabilior*, quia peregrini stante hodierna consuetudine..... nempe quod absolvuntur ubique a quocumque confessario approbato, hodie non amplius absolvuntur ex voluntate suorum Episcoporum sed ex voluntate Ecclesiae, quae talem consuetudinem approbando tribuit facultatem, *ut habeantur ipsi tanquam incolae loci ubi confitentur*; cum autem reservatio respiciat confessarios, non poenitentes, confessarius loci nequit absolvere eos a peccato, in quo sibi limitata est iurisdictio a suo Ordinario.

Dubitatur 2. — *An possit absolvi peregrinus irretitus peccato, quod est tantum in sua dioecesi reservatum?* — *Prima* sententia negat..... Ratio, quia cum peregrinus absolvatur ex licentia sui Episcopi, non videtur credibile quod Episcopus qui in sua dioecesi casum reservat, non reservet etiam extra. — *Secunda* vero sententia *communissima et verior* affirmat..... Ratio, quia sic habet universalis consuetudo, ut peregrini quoad Confessionem reputentur *ut incolae loci* ubi versantur. Haecque consuetudo approbata est consensu Praelatorum, et maxime Eugen. IV, qui... approbavit quod ii qui in alieno Episcopatu bona fide versantur, se gerant in ordine ad Confessionem sicut incolae illius loci. Valde autem rationabilis est talis consuetudo, alias confessarii vix possent ullum peregrinum absolvere, cum saepissime accidat, quod neque poenitentes neque confessarii sciant casus in aliena dioecesi reservatos.

Idque confirmatur ex Bulla *Superna* Clem. X, 21 Iun. 1670, in qua sic dicitur: *Posse autem regularem Confessarium in dioecesi in qua est approbatus, confluentes ex alia dioecesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessarius est approbatus, absolvere nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Non explicat S. Doctor quomodo ista confirmet ea quae ipse docet de absolutione peregrini a casibus reservatis in dioecesi tantum ipsius peregrini, sed hoc facile intelligitur. Si enim Confessarii regulares ex concessione Ecclesiae possunt absolvere quoscumque peregrinos ad se accedentes etiam a casibus in eorum dioecesi reservatis, non vero reservatis in loco confessionis, patet, ex mente Ecclesiae poenitentes peregrinos

omnino tractandos esse, *ac si essent incolae loci*, qui nimirum et ipsi vel a confessariis regularibus non possunt absolvi a casibus ibi reservatis citra iurisdictionem specialem acceptam *ab Episcopo loci*. Si vero peregrini quoad confessionem sunt tractandi *ut incolae loci*, patet rursus, eosdem quatenus etiam a confessariis saecularibus absolvuntur, absolvi iurisdictione *ab Episcopo loci* et accepta et per reservationem limitata. Est nihilominus discrimen inter confessarium regularem et saecularem quoad absolutionem peregrinorum. Regularis nimirum absolvit peregrinum ut incolam quidem loci, at a peccatis non reservatis in loco confessionis absolvit iurisdictione accepta a Summo Pontifice, a reservatis vero iurisdictione concessa ab Episcopo loci; confessarius vero saecularis ab utrisque peccatis absolvit vi iurisdictionis ab Episcopo loci acceptae. Limitationem autem a Clem. X in praedicta Bulla appositam quoad peregrinos « qui *in fraudem reservationis* ad alienam dioecesim pro absolutione obtinenda migraverint », valere non tantum pro confessariis regularibus sed etiam (imo tanto magis) pro saecularibus, ut l. c. addit S. Alph., nemo erit qui serio possit negare.

At posset quis obiicere: Ergone peregrinus extra suam dioecesim etiam a peccatis ibi reservatis absolvitur absque ulla proprii Episcopi licentia? Sed respondetur 1° non requiri licentiam Episcopi, quando adest iurdictio concessa ab Ecclesia, i. e. a Summo Pontifice qui est pastor pastorum et Episcopus Episcoporum. Porro cum indubium sit vel ex sola Const. *Superna* Clem. X, poenitentem peregrinum tractandum esse sicut *incolam loci* ubi versatur, patet, eum absolvi iurisdictione delegata ab ipso Summo Pontifice, quae iurdictio licet diversimode concedatur confessariis regularibus et saecularibus, ut modo dictum est, nihilominus, etiam nolente Episcopo ipsius poenitentis peregrini, suum obtineret valorem.

Quod si alicui ista responsio non placeat, respondeo 2° cum Billuart (De Poenit. Dissert. VI. a. 6, § 3): « Quilibet confessarius « communis, alias nullam habens iurisdictionem in reservata, « potest absolvere poenitentes ad se ex alia dioecesi venientes « a casibus in illa dioecesi reservatis, si non sint reservati in « dioecesi in qua est approbatus et confessionem excipit, nisi « noverit eos venire in fraudem reservationis. Et contra non potest eos absolvere si habeant casus reservados in dioecesi in qua est tantum communiter approbatus, licet non sint reservati « in dioecesi ex qua veniunt.

« *Ratio utriusque partis est, quia ut supra (l. c. a. 2) diximus, iter sine fraude agentes, sive iuris interpretatione sive consensu tacitoq Ordinariorum, sive ex Decreto Eugenii IV, ut testatur Caietanus in Summa, verbo Absolutio, sortiuntur forum poenitentiae loci in quo sunt et fiunt tantisper subditi* » *Episcopis locorum per quae transeunt, quoad receptionem sacramentorum*: ergo Ordinarius qui vel tacite, vel expresse concedit illis posse confiteri in aliena dioecesi, censetur illis concedere ut absolvantur, praesertim cum confessarius unius dioecesis non teneatur scire casus reservatos in altera ».

Quae dum attente perpenduntur patet, istum auctorem sane non infimae notae, mediam quamdam viam tenere inter auctores supra a S. Alphonso citatos, quorum sc. alii docent poenitentem peregrinum absolvi iurisdictione tacite accepta ab ipsius Episcopo tamquam eius Superiori ordinario, alii vero contendunt absolvi iurisdictione concessa ab Episcopo Confessarii, qui sc. ex consuetudine et ex mente Ecclesiae fiat Superior peregrini quoad Sacramentum poenitentiae.

Billuart nimirum hanc ultimam sententiam admittit quidem at simul docendo, etiam tacito Ordinariorum consensu fieri posse, ut peregrini sortiantur forum poenitentiale loci in quo sunt *fierique tantisper subditos Episcopis locorum* per quae transeunt; ita sc. ut absolvantur iurisdictione ab his concessa, sicut incolae loci, et nihilominus non absolvantur absque licentia proprii Episcopi.

Et sane quid rationi magis consentaneum, quam ut Episcopus suos subditos extra dioecesim morantes, quoad Sacramentum Poenitentiae, relinquat curae Episcopi loci ubi morantur, et ut huius loci confessarii in poenitentes peregrinos eadem utantur potestate qua in incolas loci, vel limitata per reservationem vel non limitata, prout eorum Episcopo visum fuerit? Nonne singulare est dicere, v. gr. Titium confessarium simplicem, cui Episcopus suus propter defectum vel aetatis maturioris, vel etiam scientiae aut morum probitatis non nisi limitatam concessit iurisdictionem, posse nihilominus peregrinos ad se venientes a pluribus casibus reservatis et plerumque difficilioribus absolvere a quibus non poterit absolvere incolas loci? Si e contra peregrinus cum peccato reservato in sua dioecesi accedit alibi ad confessarium cuius iurdictio a proprio Episcopo non est limitata, aequum omnino videtur, ut huiusmodi confessarius erga peregrinum eadem facultate absolvendi utatur qua erga incolas loci,

dummodo tamen peregrinus non in fraudem legis ad absolutionem impetrandam e propria dioecesi discesserit.

Respondeo ad 2.um — Omissis aliis explicationibus quas videre est apud S. Alph. (l. c. n. 589), placet eam hic ponere quam S. Doctor cum Lugo ut probabiliorē habet, dicens: « Alii tandem probabilius explicant *to in fraudem*, quando quis alienam petit dioecesim ob *principalem finem* obtinendi absolutionem, vitandique iudicium proprii Pastoris. Ratio, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait Barbosa, *Axiomate* 102, n. 4. Eluderetur autem hic reservationis lex, si poenitens alio migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Unde bene ipse absolvi poterit, si abscesserit ad aliquam dioecesim ob aliquem honestum finem, puta negotii agendi vel Indulgentiae lucrandae; *vel ut confiteatur cum minori incommodo*, aut citius confessionem expediat, vel ut confessarium incognitum, aut prudentiorem inveniat, qui melius eum dirigat, tranquillitati suae conscientiae consulat *et alia similia*. Secus (ut diximus) si ibi accederet ex principali fine ut effugiat iudicium sui Superioris, vel ut facilius absolvatur ».

Billuart (l. c.): « Non censetur venire in fraudem reservationis qui accedit ad confessarium vicinum alterius dioecesis, quia solitus est illi confiteri; neque *qui non habet in proprio domicilio qui possit absolvere a reservatis*; secus si haberet, et alio migraret, ut fugeret difficultatem absolutionis et severitatem correctionis et remediorum, ut solet (quae sc. adhiberi solet) in casibus reservatis ». Censet igitur Billuart (licet probabiliorista) poenitentem, qui habet casum ab Episcopo reservatum, at non habet *in proprio domicilio* qui eum possit absolvere, non teneri ad adeundum ipsum Episcopum, sed posse recurrere ad confessarium alterius dioecesis.

Respondeo ad 3.um — Notetur imprimis Titium, dum sacramentaliter se accusabat de incestu patrato . . . . *ex confessarii animadversione didicisse*, in ea dioecesi peccatum illud esse Ordinario reservatum; ergo antea hoc ignoravit, unde quaeri potest utrum reapse incurrerit reservationem: — est enim controversia inter DD. utrum reservatio episcopalis, quae sit sine censura, incurratur etiam ab ignorante eam. Et quamvis sententia affirmans iam ut communior et probabilior sit hâbenda (nisi tamen Episcopus reservans sibi aliquod peccatum expresse statuatur, illam reservationem non incurri prima vice ab ignorantibus eam), nihilominus etiam sententia negans suam habet probabilitatem et

defenditur inter alios a Gury-Ballerini (vol. II, n. 571, in notis).

At omissa illa controversia (non enim omnia possunt hic in extenso disputari) ponamus Titium reapse incurrisse reservationem episcopalem: quid de eiusdem agendi ratione iudicandum?

Et primo quidem piguit eum ad Episcopum accedere, eo vel magis quod hic commissi facinoris certitudinem facile inde assequi possit, cuius iam in suspicionem devenerat. Parocho quidem confiteri voluisset (sicut postea confessus est), at parochus absens fuit, unde de consilio confessarii migravit in aliam dioecesim in qua incestus peccatum reservatum non erat. — Ad haec quid dicendum? Respondeo: Titium, nullo modo *in fraudem* reservationis in aliam migrasse dioecesim, unde, cum peccatum incestus ibi non esset reservatum, iuxta dicta in responsione ad 1um, ibidem absolvi potuit quin manifestaverit, patratum peccatum in sua dioecesi ut reservatum haberi. — Quod autem non in fraudem reservationis in aliam migraverit dioecesim, satis ex adiunctis patet: nam si parochus qui habuit facultatem in reservata adfuisset, huic sane confessus fuisset prima vice sicut postea confessus est; Episcopum ipsum vero adire extra suum domicilium et forsitan longe habitantem iam per se non tenebatur (cf. supra Bill. sub resp. ad 2um), et insuper cogi non poterat ad manifestandum se Episcopo, qui iam in suspicionem commissi sceleris devenerat. Immo non expedit, ut Episcopi per se excipiant confessionem casuum reservatorum, si forte casum aliquem etiam in foro externo tractare debeant.

Parochus vero Titii, qui eundem postea idem peccatum reservatum urgente communionis paschalis praecepto confitentem inabsolutum dimittit, non recte egit, saltem si Titius communionem paschalem absque scandali vel infamiae periculo differre non potuit. Licet enim facultas in reservata episcopalia ei ad tempus concessa paulo antea cessasset, scire tamen debuit, plures esse casus etiam extra mortis articulum, in quibus simplex confessarius a peccatis etiam cum excommunicatione reservatis absolute potest, quoties nimirum Superior adiri nequit sine scandalo, aut nota infamiae, vel sine magna difficultate... et ex alia parte *urgeat necessitas communicandi, vel implendi praeceptum annuae confessionis*, aut ne diu poenitens maneat in peccato mortali (S. Alph. l. 6, n. 585). Et siquidem agatur de casu Summo Pontifici reservato, vel simpliciter vel etiam speciali modo, iam post Decretum S. Inquis. 23 Iunii 1886 (et subsequentes de-

clarationes) simplex confessarius in casibus urgentioribus ab huiusmodi reservatis non indirecte tantum sed directe absolvere potest, at sub poena reincidentiae in easdem censuras, nisi poenitens absolutus infra mensem per epistolam et per medium confessarii recurrat ad S. Sedem, ad obtinendam sc. absolutionem definitivam. Qua de re fusius agetur in solutione casus sequentis.

Si vero agatur de reservatione episcopali, in praedictis casibus simplex confessarius, quamvis poenitentem ab huiusmodi reservatis non possit absolvere directe, potest tamen indirecte, imposita pariter obligatione, ut poenitens data opportunitate se sistat Superiori vel alteri facultatem in reservata habenti, nisi forsitan impedimentum adeundi Episcopum sit longi temporis, quod computatur a sex mensibus ad quinquennium; tunc enim poenitens etiam directe absolvi poterit cum onere se sistendi superiori aut delegato, si peccatum sit reservatum cum censura; secus si censuram adnexam non habet.

Si vero impedimentum adeundi Episcopum sit *perpetuum*, seu ultra quinquennium duraturum (quod tamen nostra praesertim aetate non adeo facile obtinebit) reservatio censetur simpliciter sublata, et poenitens directe absolvitur quin ullum onus postea coram Superiori vel eius delegato comparendi eidem imponatur (S. Alph. l. c.).

In casu ergo, cum ageretur de *urgente communionis paschalis praecepto*, parochus Titium saltem indirecte a reservatis absolvere potuisset, monendo eundem ut post aliquod tempus ad se rediret, renovata interea sibi facultate in reservata, vel ut data occasione ab alio sacerdote hanc facultatem habente directam peteret absolutionem.

Et hoc quidem, si Titius absque scandalo vel nota infamiae communionem paschalem differre non potuit; si vero huiusmodi scandali vel infamiae periculum nullum aderat, parochus optime potuit immo debuit prorogare Titio tempus communionis paschalis peragenda, usque dum vel a se ipso, renovata facultate in reservata, vel ab alio hanc facultatem habente absolutus fuisset.

Quod vero Titius comite Caia Romam petivit, ut liberius absque reservationis incurrendae periculo suis cupiditatibus indulgeret, non ideo *in fraudem* reservationis Romam migrasse censendus est *pro absolutione obtinenda* (ut dicitur in Bulla Clementis X, *Superna*), sed ad liberius peccandum; cum igitur peccatum incestus Romae non sit reservatum, ibidem iuxta dicta

in responsione ad 1um a quocumque confessario approbato absolvi poterat, tum ab incestu Romae patrato, tum ab eiusdem speciei peccatis, quae in patria sua commissa Romam secum attulerat.

Fr. MAURUS KAISER, *Ord. Praed.*
Epitomator ex officio.

VIII.

De absolutione a reservatis Romano Pontifici.

Die 18 Aprilis 1898 hora 17 1/4 (5 1/4 pom.)

Die dominico Titius summo mane ecclesiam parochialem petit, et ad Caium accedit, ut sacramentaliter confiteatur. Inter cetera se accusat de peccato, cui annexa est excommunicatio specialiter Papae reservata. Caius, qui potestate absolvendi ab huiusmodi casibus destituitur, negat, se ab hoc casu eum absolvere posse, usque dum facultatem ad id requisitam petat et obtineat.

Instat nihilominus Titius, ut statim absolvatur; tum quia durum est ei in mortali tamdiu permanere, tum quia mox nuptias est celebraturus et simul cum sponsa Eucharistiam sumere sibi oportet, ne secus scandalum praebeat et infamiam certissimam incurrat: « Quidquid sit, ait Caius, ego in tali causa nihil possum ». Interrogat Titius, an saltem in tanta casus urgentia possit sibi providere per contritionem caritate perfectam. « Absit, reponit Caius; nam censura ligatus nec sacramenta suscipere, nec administrare potest, nisi prius censurae vinculo solvatur ».

Quaeritur:

1. *Quid iuris circa absolutionem a casibus Pontifici reservatis post recens decretum S. Inquisitionis sub die 23 Iunii 1886?*

2. *An unaquaeque ex duplici ratione a Titio allata, fuisset sufficiens ad eum statim et directe absolvendum?*

3. *An Tilius non absolutus potuisset sibi providere per contritionem caritate perfectam et ad Eucharistiam accedere ac matrimonium celebrare, non obstante censura?*

Respondeo ad 1um — Quamvis generatim quaeratur *quid iuris* etc., praecipue tamen agitur de poenitente, qui cum casu Romano Pontifici reservato accedit ad Confessarium non habentem facultatem in reservata pontificia, et alioquin sine absolutione dimitti non posset absque gravi incommodo. Nec de poenitente in articulo vel periculo mortis constituto quaestio esse potest, cum in tali casu omnis reservatio cesset. Quaeritur ergo quomodo simplex confessarius cum tali poenitenti extra mortis articulum se gerere debeat post decretum sub 23 iunii 1886, editum a S. Inquisitione.

Decretum vero de quo agitur continet responsionem S. Inquisitionis ad sequentia quaesita:

I. Utrum tuto adhuc teneri possit sententia docens ad Episcopum aut ad quemlibet sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum etiam *speciali modo* Papae reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate *personaliter* adeundi S. Sedem?

II. Quatenus *negative*, utrum recurrendum sit saltem per literas ad Emum S^{ae} Poenitentiariae Praefectum *pro omnibus casibus Papae* reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis, ad obtinendam absolvendi facultatem?

Porro fer. IV, die 23 Iunii 1886, Emi ac Revmi PP. Cardinales in rebus fidei Generales Inquisitores, suprascriptis dubiis mature perpensis, respondendum esse censuerunt

Ad I: Attenta praxi S^{ae} Poenitentiariae, praesertim ab edita Constitutione Apostolica s. m. Pii IX, quae incipit, *Apostolicae Sedis, Negative*.

Ad II: *Affirmative*; at in casibus *vere urgentioribus*, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo confessariorum conscientia oneratur, dari posse absolutionem iniunctis de iure iniungendis, a censuris

etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium Confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem.

Fer. IV, die 30 Iunii 1886 Sanctissimus resolutionem EE. PP. approbavit et confirmavit.

De vi obligandi et de extensione huius Decreti valide utiliter legitur cl. Bucceroni S. I. *Commentarius de Censuris* nn. 58 et seqq. (ed. 4^a Romae 1895). Quamvis porro quoad eiusdem valorem seu vim obligatoriam universalem dubium aliquando fuerit ex ea praesertim ratione, quod non fuerit promulgatum in forma specifica quae pro legibus requiritur, iam huiusmodi dubium sublatum est per expressam S. Inq. Declarationem editam 30 martii 1892, in qua respondetur ad quaesitum 5um ex sex propositis: *Decretum 23 Iunii 1886 omnino obligare, praximque contrariam tolerandam non esse*. Et sane, ut optime advertit auctor prae laudatus (l. c.) « unicum debet esse Christi fidelium circa doctrinam et mores iudicium unaque professio. Hoc ipso ergo quod aliquid a S. Sede *doctrinaliter* definitum fuerit immediate vel mediate (i. e. per sacram aliquam Congregationem) vel ad solam doctrinae securitatem tuendam decisum; iam illud cognoscentes debent sine alia promulgatione id tenere et confiteri ». Deinde vero probat idem Decretum reapse *novam legem* non esse, sed legis et iuris praeexistentis interpretationem, unde nec specialis eiusdem approbatio, *in forma specifica*, ut dici solet, nec sollemnis *promulgatio* requiritur; sed sufficit omnino approbatio communis, seu *in forma communi*, et simplex *publicatio*, nempe ut simpliciter innotescat (l. c. n. 72).

Rursus quoad extensionem eiusdem Decreti dubia plura sublatam sunt per alias tam S. Inquis. quam s. Poenit. Declarationes, quas summatim placet afferre.

Ad dubium igitur utrum praedictum Decretum respiciat etiam casus Summo Pontifici reservatos *sine censura*, respondit S. Poenit. die 7 Nov. 1888 respicere.

Ad dubium utrum casus *simpliciter* reservati eodem modo comprehendantur Decreto ac *specialiter* reservati Summo Pontifici, respondit eadem S. Poenit. sub eadem die: *Affirmative*, nisi casus sint occulti; tunc enim integra manet facultas Episcopis concessa a Concilio Tridentina per caput *Liceat* (Sess. 24, de Ref. 6).

Ad dubium utrum propter hodiernum periculum, ne aperiantur epistolae a potestate civili, tollatur obligatio per epistolam

recurrendi ad S. Sedem, postquam in casibus urgentioribus data est absolutio a reservatis Pontificiis, S. Poenit. eadem die 7 Nov. 1888 respondit: *Negative*, cum in precibus nomina et cognomina sint supprimenda. Neque opus est ut poenitens in casu urgentiori absolutus *per medium confessarii* recurrat ad S. Sedem; sed potest ipse, tacito si vult nomine, infra mensem ad S. Poenit. scribere. Et hoc quidem ipsa S. Poenit. eadem occasione expresse declaravit, quoad poenitentem obiter transeuntem quam deinde Confessarius non potest iterum videre, sed videtur universim valere etiam pro aliis poenitentibus, cum praesertim S. Poenitent. facto recurso concedat poenitenti facultatem sibi eligendi Confessarium a quo definitive absolvatur.

Rursus dubitabatur, utrum responsum datum in Decreto 23 Iunii ad I^{um} valeret etiam pro casu quando poenitens fuerit *perpetuo* (i. e. ultra quinquennium) impeditus personaliter Romam proficisci; et respondit S. Inq. sub die 17 Iunii 1891: *Affirmative*, declarans simul clausulam « sub poena tamen recidivae » referri ad censuras tum speciali modo tum simpliciter reservatas, ita tamen ut poenitens absolutus *in articulo (vel periculo)* mortis a simpliciter reservatis, non teneatur postea, si valetudinem recuperet, ad S. Sedem recurrere, teneatur vero, si absolutus fuerit a reservatis speciali modo.

Dubitabatur etiam, an absolutio data in casibus urgentioribus a censura etiam speciali modo S. Pontifici reservatis vi eiusdem decreti esset *directa* vel tantum *indirecta*; et responsum est a S. Inquis. sub die 19 Augusti 1891, et rursus die 30 Martii 1892: *Affirmative* ad primam, *negative* ad secundam partem. Unde cum detur absolutio *directa* (licet non *definitiva*), sublata est quoad Casus Pontificios controversia, utrum nimirum ille qui in Casu necessitatis recurrit ad simplicem Confessarium pro obtinenda absolutione, debeat, an non, confiteri etiam peccata reservata; certum enim est, reservata Pontificia esse accusanda, cum iam in illa Confessarius habeat potestatem. Quoad casus vero Episcopales controversia manet, quia nimirum Decretum 23 Iunii 1886 respicit solummodo reservata Pontificia, non vero episcopalia, unde quoad haec etiam nunc antiquum Decretalium ius valet.

Insuper in eodem Decreto sermo est tantummodo « de casibus urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat *absque periculo gravis scandalii vel infamiae* », unde dubium adhuc manebat pro casu, quo nec scandalum nec infamia est in absolutio-

nis dilatione, *sed durum valde est pro poenitente* in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis; praesertim quum theologi cum S. Alphonso de Ligorio ut quid durissimum habeant pro aliquo per unam vel alteram diem in mortali culpa permanere. Quod dubium, cum iisdem plane verbis propositum fuisset ab Episcopo Mimatensi (*Mende*, in Gallia), Sacra Inquisitio sub die 16 Iunii 1897 respondit, *facto verbo cum Sanctissimo*, etiam in illo casu licere simplici confessario a censuris S. Pontifici reservatis directe absolvere, iniunctis de iure iniungendis, et pariter sub poena reincidentiae in easdem censuras nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurat ad S. Sedem. Quaeri tamen potest utrum illud *durum valde* sit intelligendum *objective* i. e. re in se spectata, an vero *subiective*, i. e., spectata poenitentis dispositione? Et patet subiective esse intelligendum, non vero objective; secus enim absolutio a reservatis semper esset danda, cum semper sit res objective dura, immo periculosissima, etiam per horam manere in peccato mortali. Oportet igitur ut confessarius, considerata poenitentis conditione et dispositione, prudenter iudicare possit, eum sincere velle, ut quamprimum per absolutionem e statu peccati in statum gratiae transferatur. Non autem requiritur ut poenitens iam tum tali desiderio accedat ad confessarium; sed poterit optime ipse confessarius per opportunas admonitiones tale desiderium in eo excitare, ut postea sincere poenitentem et pacem cum Deo petentem absolvat. Immo ut bonus pastor totis viribus in hoc incumbere debet (Cf. *Monitore Eccles.*, Vol. X, p. I, p. 214).

Quae omnia si attente perpendantur, responsio ad quaesitum 1um propositi casus iam obvia est. Manifestum est enim quoad casus Pontifici reservatos, sive cum censura sive absque censura, S. Sedem per decretum illud 23 Iunii 1886 et subsequentes declarationes, inter quas eminet Responsio data die 16 Iunii 1897, multo faciliorem reddidisse absolutionem poenitentium, stante impedimento Sanctam Sedem adeundi, sive de impedimento longissimi, vel longi, vel brevis temporis agatur. Nam sublata penitus huiusmodi distinctione, extra mortis articulum numquam quidem datur absolutio a casibus S. Pontifici reservatis, sine onere Romam recurrendi, et etiam pro absoluto in articulo mortis, si postea convalescat, manet huiusmodi onus, quoad casus S. Pontifici speciali modo reservatos; verumtamen si necessitas declinandi infamiam vel scandalum instat, vel etiam, si absque tali

necessitate *durum valde* sit poenitenti manere in statu peccati donec petatur et concedatur facultas ipsum absolvendi, potest a reservatis Pontificiis *quibuscumque* a quocumque simplici confessario *directe* absolvi, iniunctis tamen de iure iniungendis, et sub poena reincidentiae, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem. — Videatur pro ulteriori explicatione Commentarius cl. P. Bucceroni iam supra laudatus (edit. 4^a Romae 1895). Cf. etiam Lehmkuhl S. I. *Theol. Moralis* (Vol. II, nn. 410 et seq.).

Respondeo ad 2um — Affirmative omnino; si tamen reapse incurrit excommunicationem; nec opus est multo sermone ad hanc responsionem probandam. Nam Titius mox nuptias celebraturus, non potuit abstinere a sumenda Eucharistia simul cum sponsa absque periculo scandali et infamiae; quo posito absolvi potuit vi decreti 23 Iunii 1886. — Rursus *durum* ei foret in mortali permanere, usque dum Caius sacerdos facultatem in reservata Pontificia petat et obtineat; quo posito absolvi potuit vi Declarationis datae a S. Inq. sub die 16 Iun. 1897 — servatis servandis, ut ex supradictis constat.

At primo Caius sacerdos secum inquirere debuisset, utrum Titius reapse incurrerit excommunicationem. Nam Titius quidem inter cetera se accusavit de peccato, cui adnexa est excommunicatio specialiter Papae reservata; sed numquid hanc censuram novit? Hoc ex casu ipso non apparet, sed Caio confessario inquirendum erat, Titium interrogando; et si quidem hic censuram ignorasset, quia poena ignorata non incurritur propter defectum animi contumacis, potuisset sine ullo dubio a Caio absolvi, sine ullo onere ad S. Sedem postea recurrendi.

Resp. ad 3um — Affirmative pariter. « Licet nimirum censura ligatus nec sacramenta suscipere, nec administrare possit, nisi prius censurae vinculo solvatur », ut ait Caius confessarius (quod tamen quoad usum passivum Sacramentorum neque de suspensione neque de interdicto, sed de sola excommunicatione plene verificatur), et licet graviter peccaret excommunicatus, etiam toleratus qui scienter et absque gravissima ratione sacramenta vellet recipere, ab omni tamen culpa eum excusant non solum inculpabilis ignorantia, sed etiam metus mortis, mutilationis, *infamiae*, gravis iacturae bonorum etc. ut S. Alphonsus docet cum Busembaum et sententia communi (Lib. 7 n. 158). *Et ratio* est, quia censura utpote lex ecclesiastica, non obligat cum tanto rigore. Unde Titius, cum absque *infamia* ab Eucharistia sumenda abstinere non

posset, et Caius caeteroquin ex ignorantia, ut patet, Decretorum S. Sedis, eum absolvere nollet, potuit optime sibi providere per contritionem caritate perfectam et ita ad Eucharistiam accedere ac matrimonium celebrare, nonobstante censura. Potuit, inquam ita sibi providere, nisi forsitan adfuit tempus et occasio ante matrimonii celebrationem ad alium praeter Caium recurrendi confessorium, qui eum absolvisset. Quod sane fieri non potuit, si vel nuptiae *statim* erant celebrandae, vel alius sacerdos omnino deerat.

Caius proinde male functus est ministerio suo, dum non absolvit quem absolvere potuit ac debuit, et alio legitimo modo sibi providere volentem Titium etiam ab hoc impedit. Quid tandem fecerit Titius, in casu non dicitur; at quamvis *potuerit* sibi providere per actum contritionis perfectae, cum tamen neque hoc sibi licere a Caio audierit, certe valde perplexus haesit nec adeo facile conscientiam practice certam, qualis ad honestatem actuum nostrorum requiritur, sibi efformare valuit.

FR MAURUS M. KAISER, Ord. Praed.
Epitomator ex officio.

IX.

De absolute complicitas in peccato turpi.

Die 2 Maii 1898 hora 17 1/2 (5 1/2 pom.)

Titius excipiens confessionem Bertae, cum qua inter solatia tactus, licet non graviter turpes, exercuerat, eam ob interiorum animi voluptatem in iis excipiendis lethaliter peccasse cognoscit, et nihilominus eam absolvit. Similiter se gerit cum amico, cum quo inhonestos sermones habuerat et una simul, data mutua sollicitatione ad malam foeminam invisendam accesserat. Tandem absolvit Caiam sui complicitam in re turpi, quae diuturno, licet non periculoso morbo laborabat, nec adveniente paschali tempore et hortantibus

consanguineis, ut sacro convivio reficeretur, communionem poterat omittere. Nullus alius sacerdos praesto erat, nec brevi alium venturum spes habebatur. Huc accedebat, quod ideo etiam ab eius confessione excipienda Titius abstinere non poterat, ne forte Caiæ maritus in suspitione de uxoris adulterio cum ipso Titio confirmaretur. Quin imo altera vice Titius enixe rogatus eandem Caiam absolvit, quia improvise morbo correpta videbatur, cum tamen media confessione cognitum sit, esse deliquium, et interim antequam absolveretur alius sacerdos forte advenerit.

Haec omnia Titius recolens, dum spiritualibus exercitiis vacat, a confessario quaerit:

1. *Quale sit peccatum turpe, et quo sensu intelligenda complicitas in hoc peccato iuxta Constitutionem Benedicti XIV. « Sacramentum poenitentiae »?*

2. *An absolutio data complici sit illicita tantum, an etiam invalida; et quas poenas confessarius complicem absolvens incurrat?*

3. *Utrum et quae exceptio circa absolutionem complici praebendam in eadem Constitutione assignetur?*

4. *Quid iudicandum de sui agendi ratione quoad singula, prout in casu?*

R. Ad 1.um *Peccatum turpe*, quoad complicitis absolutionem, est peccatum certo grave, exterius consummatum, contra Sextum Decalogi Praeceptum, licet sit tantum tactus, aspectus, colloquium. Id constat ex C. Benedicti XIV. *Sacramentum Poenitentiae* et ex S. O. 28 Maii 1873. — *Complicitas* vero ita accipienda est in casu, ut alter alteri sit *socius criminis*, ut habetur in altera C. Benedicti XIV. *Apostolici muneris*. *Socius*, adeoque sciens volens alteri scienti volenti. *Criminis* i. e. socius in eodem opere exteriori graviter inhonesto.

Ad 2.um Absolutio data complici *illicita* et simul *invalida* est, ut statuitur in utraque C. Benedicti XIV. modo laudata. Confessarius vero complicem absolvens incurrit in excommunicationem *specialissimo modo* reservatam Summo Pontifici, ut habetur eisdem Benedicti XIV. CC., et C. Pii IX. *Apostolicae Sedis* de censuris, nec non ex Declaratione S. O. 4 Apr. 1871.

Ad 3.um Exceptio quidem habetur eaque unica omnino est, et cit. C. Benedicti XIV. *Sacramentum Poenitentiae* ita effertur; nempe ne complex complicem absolvat « extra casum *extremae necessitatis*, nimirum *in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio sacerdote*, qui confessarii munus obire possit ». Ex alia vero C. Benedicti XIV. *Apostolici muneris* deficere censetur quicumque alius sacerdos, qui confessarii munus obire possit, si « alius sacerdos vocari aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia *vel* scandalo nequeat ». Hac eadem vero C. declaratur, quod, si sacerdos complex complicem nihilominus in articulo mortis citra praedictam necessitatem absolvat, absolutio *valida* sit, quamvis illicita, et idem sacerdos excommunicationem reservatam incurrat.

Ad 4.um Titius Bertam absolvens non incurrit in praedictam excommunicationem. Peccatum enim non fuit grave in ratione actus externi, ut aperte dicitur in casu. In eam incurrit amicum absolvens; cum eo enim, ut eruitur ex toto tenore Casus, sermones habuit graviter inhonestos, unde deinde *una simul, data mutua sollicitatione, ad malam feminam invisendam accesserat*. In eandem etiam incurrit excommunicationem Caiam prima vice absolvens. Etenim licet Caia diuturno laboraret morbo, ille tamen non erat periculosus. Quare Caia neque in articulo, neque in periculo erat mortis. Neque vero paschale tempus Caiam in praefato mortis articulo vel periculo constituebat. Quare necessitas paschalis communionis Titium non excusabat. Undecumque haberetur obligatio paschalis communionis, ex Iure tantum ecclesiastico vel ex Iure etiam divino, certum est quod Benedictus XIV., qui hanc cognovit obligationem, hunc casum positive exclusit, cum nonnisi casum *extremae necessitatis*, eumque *in mortis articulo*, excluserit. Neque valet instare, quod ex una parte *Caiam* eius consanguinei hortabantur ad communionem, unde si abstinuisset, infamia pro ipsa fuisset; *Titium* vero ex altera parte ad confessionem excipiendam cogeat timor suspicionis adulterii in marito Caiæ exoriturae. Etenim duplex hoc infamiae incommodum non constituit Titium et Caiam in praedicto casu *extremae necessitatis* et *in articulo mortis*. De mortis articulo clara res est. Facile autem infamia vitari potest. Etenim Titius se habet ex Benedicto XIV. C. *Sacramentum Poenitentiae* uti quilibet alius sacerdos *iurisdictione privatus*. Porro quilibet alius simplex sacerdos, nondum approbatus, iurisdictione carens, eam certe non acquireret in praedicto casu. Ergo neque Titius. Insuper, si alius adesset

sacerdos, iurisdictione carens, posset tunc Caia, stante vero infamiae periculo, elicitu actu contritionis, Communionem recipere. Ergo idem facere potest, praesente tantum Titio. Praeterea, uti vitetur suspicio adulterii, necesse non est, ut vere confessionem Caiiae Titius excipiat, eamque absolvat; sed advocatus ad confessionem Caiiae excipiendam, si alius revera vel interim, vel postea advocari non possit confessarius citra scandalum vel infamiam, poterit ipse tunc, loco excipiendi confessionem Caiiae, eamque absolvi, eam exhortari et excitare ad eliciendum actum contritionis perfectae, eique declarare quod bene possit in huiusmodi angustiis Communionem recipere sine Confessione et Absolutione, solo contritionis perfectae actu, ne forte peccet ex erronea conscientia. Titius vero altera vice Caiam absolvens nullam incurrit excommunicationem. Etenim eius confessio vere fuit *in periculo mortis*, licet apparenti tantum. Periculum mortis reale et apparens idem hic sunt, dummodo tamen, ut in Casu, illud periculum sit *prudenter* existimatum; secus enim periculum haberetur salutis animarum. Nullus alius praeterea aderat confessarius in eo momento. Quare bene tunc poterat Titius confessionem excipere. Confessione incepta, licet deinde et illud periculum evanescat et alius adsit confessarius, eam iure potest perficere, et Caiam absolvere. Ratio est, quia iurdictio, quae habetur initio actus, perseverat usque dum idem actus perficiatur. « Ubi acceptum est semel iudicium, ibi et finem accipere debet ». L. *Ubi* 30. *De Iudiciis*, Dig. lib. 5. tit. 1.

JANUARIUS BUCCERONI, S. J.
Epitomator ex officio.

X.

De casu deficientiae cuiuslibet sacerdotis praeter complicem extra mortis articulum.

Die 16 Maii 1898 hora 17 3/4 (5 3/4 pom.)

Titius sacerdos missionarii officio fungitur in valde dissita insula. Decursu temporis nimia familiaritate cum Berta illius regionis puella usus, cum eadem in

carnis peccatum misere labitur. Berta statim in se reversa et vehementer de peccato dolens, Titium, unicum in illa insula sacerdotem, adit, ut apud ipsum prout prius sacramentaliter confiteatur. Sed a Titio audit, a se utpote complici in peccato turpi absolvi non posse nisi in mortis articulo. Concidit ipsa animo, et quo se vertat nescit. Dum enim ex una parte nulla spes affulget, propter loci distantiam et segregationem, alium sacerdotem unquam illuc adventurum, ex alia timet, ne gravem sui suspicionem ingerat, si in posterum a Sacramentis abstineat, quae prius frequentabat. Nec alio ad confessarium quaerendum divertere potest. Obstat enim iterandi difficultas, cum vix unquam naves ad illam insulam accedant; insuper matri viduae chronico morbo laboranti praesto semper esse debet, nec scit, quo praetextu huiusmodi discessum cohonestari posset.

Post unam vel alteram hebdomadam remorsibus conscientiae lacerata et territa, ne ex insperato et nullo morbo, quasi adventus sui praemisso nuntio mors sibi adveniat, redit ad Titium in lacrymas effusa et petit ut poenitentiae sacramentum sibi administret, quod tandem aliquando medium est a Christo institutum pro omnibus fidelibus ad iustificationem obtinendam. Titius illi morem gerit eamque absolvit.

Quaeritur:

1. *An propositus casus benignam epicheiam admittat et aequiparari possit casui extremae necessitatis, de quo unice loquitur Benedictus XIV in Constit. « Sacramentum poenitentiae »?*

2. *An Titius recte se gesserit, Bertam absolvendo?*

Quaestio praesens cum illa, de qua in proxime superiori coetu disputatum est, arcte connectitur, appendicis vel speciminis instar; quare et hodierna resolutio e praegressae resolutionis norma ac momentis quasi corollarium prono defluere alveo videbitur.

Hoc posito veniam mihi dari rogabo, ut plura fortasse ab optimo Conlega meo nuper praeclare disserta, regerere non abs-

tineam; quippe quae ad rectam et integram subiecti Casus positionem prae oculis habeantur oportet.

Norunt omnes, quod aliquando vigiles quidam sacri ecclesiarum Pastores aut particulares quaedam Synodi caverant, illud primo pro christiana Ecclesia universa, ob supremi sui regiminis potestatem, Benedictum XIV pie ac prudenter sanxisse sua Constitutione *Sacramentum Poenitentiae*, data sub die 1 Iunii 1741; qua, inter cetera, districte prohibetur Sacerdoti confessario, peccati conscio in re turpi, adversus VI Decalogi praeceptum admissi, complicem sui criminis in Sacramento audire et absolvere, sub poena *nullitatis* actus pro utroque, nec non excommunicationis maioris pro confessario, latae sententiae atque uni Summo Pontifici reservatae. Id tamen (en exceptio quae nos expendenda manet), extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo et deficiente tunc quocumque alio sacerdote qui confessarii munus obire possit.

Postea vero, quum plures dubitationes exortae fuerint quoad huiusce legis interpretationem, Summus idem Pontifex novam edidit Constitutionem « *Apostolici muneris* » die 28 Februarii 1745; qua ad rem nostram duplex adiecta est declaratio. Primo scilicet, lata olim interdictione plane confirmata, traditur alium sacerdotem, in complicitis locum, subrogandum esse, etiamsi alias ad confessiones excipiendas non approbatum. Statuitur deinde, si quando casus urgentis qualitas et circumstantiae ineluctabiles eiusmodi adsint, quo sine gravi infamia et scandalo sacerdos alius accedere nequeat, istum tunc censi perinde ac revera absentem, absentia quidem morali, ut ita dicam, non physica. Eapropter Sacerdos complex in casu a legitima communis criminis absolutione nequaquam impediretur; gemina tamen subiuncta conditione; idest, modo gravis infamiae et scandali discrimen verum fuerit nec sibi ultro a Confessario complici confictum; praetereaque nihil ipse industriae ac diligentiae intentatum reliquerit, ut absque ullius scandalo aut infamia alteri cuivis sacerdoti ad morientem complicem accessus praeberetur. Quorum alterutrum si desit, sacramentalem ipse confessionem complicitis excipere et absolutionem largiri ausus, valide quidem absolvat, ne sontis confessarii culpa insons ac sincere poenitens complex in aeternum depereat; ast enormis noxae reus, excommunicationis soli Pontifici reservatae poenam minime effugiet.

Binis tandem Benedicti XIV Constitutionibus accessit nuper Constitutio *Apostolicae Sedis* Pii IX, lata IV Idus Octobris

MDCCCLXIX; qua, sub numero X, excommunicationi latae sententiae ac speciali modo R. Pontifici reservatae subiiciuntur: « Absolventes complicem in peccato turpi, etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia vel scandalo, possit exci-
« pere morientis confessionem ».

Ex his itaque iuris documentis plane colligitur de *peccato agi turpi et inhonesto*, sive, ut alibi inquit idem Benedictus XIV (De Synodo L. VII, c. XIV, n. 4) de *admisso impudicitiae scelere*: ad-
misso quidem per peccatum 1) *grave*, seu mortale, utpote ex gravitate poenae satis ostenditur; 2) *externum*, nempe opere impletum, vel actu, vel etiam sermone, iuxta communio-rem sententiam, licet contrarium sentiant praeclari scriptores (Vide Gury, Vol. II, n. 585; D'Annibale, P. III, n. 192), supra citatis innitentes verbis Benedicti XIV et reputantes turpiloquium, quasi lenocinium ad complicitatem quidem disponens, sed non eam inducens per se. Ad complicitatem item statuendam requiritur peccatum nedum *externum*, sed et 3) *mutuum*, idest admissum utrinque, *utroque consentiente, etsi non utroque patrans* (D'Annibale, loco cit.); secus aderit forte sollicitatio, vel alia id genus singularis noxa, non autem complicitas in peccato.

Agitur tandem de pertentata criminis *absolutione*. Nam licet pridem non perperam disceptatum sit an violatae legis Sacerdotem reum efficeret sola peccatorum auditio sub sacramenti specie inter complices acta; quod ex Benedictinae Constitutionis litera haud satis fluere videbatur; nunc quaestio dirempta est per Constitutionem Pianam pressius urgentem: « *Absolventes comp-
« cem in peccato turpi* »; (Pennacchi: Commentar. in Constitution. *Apostolicae Sedis*; Append. IX).

Iamvero conditiones, adiuncta et fere dicam, elementa reatus a praedictis Apostolicis Constitutionibus requisita, cuncta in hodiernam nobis propositam quaestionem concurrere patet. Prostat equidem peccatum turpe adversus VI praeceptum Decalogi, grave, externum, mutuum; a quo Confessarius istius peccati conscius absolvere complicem praesumit. Nihilo minus, priusquam sententiam decernere placeat, consistendum erit mature ac prudenti examine ac legitimae auctoritatis consulto, ne praepropere iudicium dicentes, a recto aberrasse deprehendamus.

Casus in specie idem est iisdemque fere conceptis verbis descriptus, ac ille, quem clariss. Antonius Ballerinius, omnium fortasse primus, protulit in suis Appendicibus ad Opus theologico-morale

Ioh. Petri Gury. Verum, eo accuratione maxima exposito, haerere se animo ostentans, nihil conclusit. Curnam nescio: subiecit equidem ipse binas animadversiones, quae argumentandi robore ac luciditate, haesitatione omni submota, rem totam absolvunt; adeo ut eximii scriptoris, plusquam satis est, mentem quisque dignoscere valeat.

I.^o quidem certum habebitur « Benedictum XIV, lege sua, « voluisse gravissimi scandali occasionem remove; nequaquam « autem viam reconciliationis a Christo Domino constitutam ac « fidelibus omnibus impositam praecludere; immo vero idcirco con- « fessarium criminis complicem ad huius reconciliationis mini- « sterium inhabilem effecisse, quo aptius et certius haec alterius « sacerdotis ministerio obtineretur ».

Pontifex enim, praesertim tunc temporis, alios Sacerdotes semper ac ubique haberi existimavit; quorum alteri in casu poenitens pro sacramentali absolutione se sistere posset: ratus fortasse vel oppositum, prorsus extra rerum ordinem, non adfuturum; vel necessitati, si advenerit, extraordinaria quoque provisione consultum iri.

II.º « Ecclesiae mens et praxis nunquam extitit, ut quan- « documque iurisdictionem ad quaedam remittenda peccata re- « stringit sive aufert eorumque absolutionem certis quibusdam « reservat, committere voluerit ut posthabita Christi lege de pec- « catorum venia per sacramentum poenitentiae quaerenda, iu- « stificationis gratiam solum per contritionem (*si fieri possit*) « aut etiam solum per indirectam criminum remissionem fideles « consequerentur ». Porro ex Tridentini lege in articulo mortis cessat reservatio (Sess. XIV, cap. VII); neque vero pro solo mortis discrimine ita cautum est ab Ecclesia; quae, iuxta Sacros Canones et unanimem catholicarum scholarum sententiam, a reservatione dispensat, quoties quis ex legitimo impedimento, vel absolute vel ad longum tempus, probatum ad reservata absolvenda adire nequeat. Quinimo, necessitate urgente et catholico quovis sacerdote deficiente, non interdicat ut poenitens catholicus a schismatico sacerdote absolutionem sacramentalem requirat. — Unde fas erit inferre alienissimum ab Ecclesiae mente et consuetudine esse ita iurisdictionem ad peccata absolvenda quandoque coarctare, ut peccatori bene disposito nullus, per diuturnum tempus vel imo ad mortis usque articulum, ad peccati sacramentalem remissionem aditus pateat.

Quae cum ita se habeant, nihil iam vetare videtur, quominus in re nostra concludi queat iusta legis interpretatione abso-

lutionem complicitis a culpa et poena excusari. Enimvero rectissime, ni fallor, ita argumentari, nedum a *pari*, sed a *fortiori* conceditur. Quandoquidem legislator ipse Benedictus XIV, comperto gravis infamiae periculo, extremae necessitatis esse duxit ut pro Sacerdote complice de interdictione apposita derogaretur; ecquis dubitet quin et ipsemet, comperto instanti periculo perdendi iustitiam et vel ipsam aeternam salutem, necessitatis extremae esse decrevisset itidem derogari pro complice poenitente? — Illic enimvero agitur de malo temporali haud immeriti confessarii; hic autem de pernicie spirituali et perpetua poenitentis, uti censetur, bene dispositi.

Neque vero refragetur quis animadvertens rem hic esse de praecepto positivo; cuius tota vis ac sensus e conceptorum verborum significatione et comprehensione definitur, quin extendi possit per inductionem ad alia, utut similia et analogia, quae silentio praetermissae sint. Hanc utique normam, absolute si sumpseris, nimiam fieri et a veritate aberrare facile patet. Nam solae divinae leges irreformabiles extant et immutabiles, utpote quae ab infallibili atque aeterna Dei sapientia procedunt: leges, inquam, generales; peculiare enim ad quoddam tempus vel locum ab ipso Deo edici possunt, veluti lex caeremonialis Mosaica. Ast hominum leges, *provisionales*, quas nuncupant, vel directivae, sunt mutabiles ac reformabiles per se, quatenus necessitas vel utilitas maior exposcat; ne, mutatis adiunctis, quod aequum pridem profuerat, noxium postea evadat vel iniquum. Quocirca, in specie nostra, credere iuvat, novis circumstantiis praeceptum incommodum nimis ac nocens reddentibus, legislatoris ipsius mentem fuisse, ne lex sua districte urgeretur. Quidni? Nonne iudices quotidie, pro eorum munere legem interpretantes, per rectam epicheiam ad species singulas aptant sententiam, etiam ubi lex tacere videtur, iuxta iuris adagium: *Legibus omissum quod est, non omittatur religione iudicantium* (L. Quamvis, ff.)? eo vel magis, quando lex adsit prohibens atque poenalis, plus minus libertatem coarctans, quae remissiori interpretationi obnoxia esse censetur.

Hisce autem omnibus ad casum hodiernum relatis, aperte ac fidenter benigniorem meam sententiam affirmare non abnuo pro bonitate ac validitate actus Sacerdotis Titii Bertam complicem de peccato turpi absolventis. Neque difficile foret talem conclusionem probatorum scriptorum, inprimis recentium, auctoritate fulcire; nisi, quod, brevitatis curandae gratia, consultius abstineo, (C. Pennacchi - Commentar. in Bull. Apostolicae Sedis, l. c.).

Ad Dub. itaque I et alterum, respondendum conseo: « *Affirmative* ».

ALEXANDER M. BARAVELLI,
Sod. Barnab.

XI.

De confessario sollicitante ad turpia.

Die 6 Iunii 1898 hora 18 (6 pom.)

Titia ad sacramentalem confessionem uti solebat. Caio viro religioso, cuius linteis vestibus lavandis reficiendisque operam impendebat. Quadam die confessione peracta, in qua, quod nunquam antea, de adulterio se accusaverat, Caius eam rogat, ut post communionem ad monasterii atrium se conferat. Id se facturam Titia promittit, et non multo post ad atrium accedens praestolantem se confessarium invenit. Dum sermonem interserunt de quibusdam vestibus reficiendis, Caius Titiam osculatur, aliosque turpes tactus cum ea exercet, quibus illa consentit. Post haec non semel accidit, ut cum ipsa ad audiendam Missam templum ingrederetur, Caius in confessionali sedens, eam ad se accedere digito invitaverit eidemque ad aures dixerit: « *expecta me hodie domi; veniam ad te invisendam* ». Caius tandem eidem promittit, se eius necessitatibus subventurum, si posthabitis reliquis amatoribus, ipsi tantum deserviret: quod quidem per triennium contigit.

Quaeritur:

1. *Quodnam sit sollicitationis crimen, de quo loquuntur Constitutiones tum Gregorii XV « Universi gregis », tum Benedicti XIV « Sacramentum poenitentiae »?*

2. *Quaenam sint clausulae, sub quibus huiusmodi Constitutiones de hoc crimine carent?*

3. *An in propositi casus circumstantiis vera ad fuerit sollicitationis species, et quam clausulam respiciat?*

Ad 1um. Ut plenius respondeam, puto sollicitationis crimen, prout exponitur in Constitutionibus Gregorii XV: « *Universi gre-gis* » et Benedicti XIV: « *Sacramentum poenitentiae* » consistere in quadam provocatione sive explicita, sive implicita ad res venereas, facta a Confessario, sub datis quibusdam clausulis. Provocatio dicitur explicita si fiat ex. gr. tactu, osculo, vel amplexu impudico; dicitur vero implicita si fiat illicito et inhonesto sermone vel tractatu; huiusmodi enim sermones et tractatus, licet supponantur fieri sine ullo animo sollicitandi, tamen per se ad res venereas alliciunt, excitant et provocant. Sanctitas autem Sacramenti requirit non solum ut animus sollicitandi excludatur, sed etiam ut factum non ponatur, ex quo directe et per se excitatio ad venerea sequatur.

Ad 2um. Plura disputant Theologi quoad clausulas, sub quibus sollicitationis crimen verificari potest. Etenim iuxta recensitas Constitutiones, sollicitationis crimen haberi dicendum est, si provocatio ad venerea fiat vel in *actu* sacramentalis Confessionis, vel immediate *ante*, aut immediate *post*, sive *occasione*, aut *praetextu* Confessionis, licet Confessione non sequuta, et quidem aut in *confessionali*, aut in loco ad Confessiones recipiendas *destinato* vel *electo*, cum *simulatione* tamen Confessionis.

Hinc Theologi deducunt quatuor esse clausulas, ex quibus sollicitationis crimen deduci potest, nempe; 1. si fiat in actu Sacramentalis Confessionis; 2. si fiat immediate ante vel immediate post; 3. si fiat occasione aut praetextu Confessionis, etiam Confessione non secuta; 4. si fiat extra occasionem Confessionis, in Confessionali, aut in loco ad Confessiones excipiendas destinato vel electo, cum simulatione Confessionis. Has autem clausulas dum explicant varii varia opinantur, praesertim dum sermo est de distinctione facienda inter clausulam « *in actu confessionis* » et aliam « *occasione confessionis* ».

Nimis longum esset de singulis sermonem facere. Dicam tantummodo, iuxta plures, tunc haberi sollicitationem *occasione* Confessionis, cum quis sollicitandi motivum sumit aut ex petitione Confessionis, aut ex Confessione ipsa, aut ex notitia habita in ipsa Confessione. Fateor me non posse hanc doctrinam amplecti utpote quae onus imponeret poenitenti prodendi seipsum. Si enim

ex notitia habita in confessione, scilicet ex proclivitate poenitentis ad venerea in confessione cognita, Confessarius occasionem sumeret sollicitandi, poenitens non posset illum denunciare absque sui diffamatione. Siquidem ad demonstrandam connexionem, Confessionem inter et sollicitationem demonstrare deberet Confessarium occasionem sollicitandi sumpsisse ex manifestatione quorundam suorum peccatorum; secus enim inter utrumque factum nulla connexio appareret. Hoc autem esset revera prodere seipsum, ad quod nemo tenetur.

Ut itaque meam opinionem aperiā, puto clausulas positas a Summis Pontificibus, ita intelligendas esse, ut teneatur sollicitationis crimen incurri cum quis provocare tentaverit poenitentes ad venerea signis, verbis, nutibus, osculis, scripturis etc., aut sermonibus et tractatibus inhonestis, sive id fiat immediate ante Confessionem, vel in ipso actu Confessionis, vel immediate post Confessionem, et quidem non solum in hypothesi verae Confessionis, scilicet *occasione* Confessionis, sed etiam in hypothesi Confessionis simulatae, scilicet *praetextu* Confessionis, idque non tantum in Confessionali, sed etiam in quocumque alio loco ad Confessiones excipiendas destinato vel electo, dummodo vel vera, vel tantum simulata Confessio intercedat.

Ad 3um. Ex his pronum est deducere Caium, de quo in casu, sollicitationis crimen non incurrisse, ideoque non esse denuntiandum. Etenim quomodocumque intelligatur clausula « *occasione confessionis* », non liquet ex casu an revera Caius ex habita notitia adulterii mulieris, occasionem sumpserit mulierem ipsam sollicitandi; imo neque patet Caium, dum mulierem ad atrium invitavit, animum habuisse illam sollicitandi. Siquidem solebat cum illa colloqui, eodem in loco, de linteis et vestibus lavandis et reficiendis, et revera de iisdem locutus est etiam illa vice. Insuper si animum sollicitandi habuisset, certe non invitasset in locum publicum et apertum, ubi ab omnibus videri poterat. Quod si postea in Confessionali cum sederet, mulierem pluries appellavit ut eam rogaret ad eum domi expectandum; tamen sollicitationis crimen non incurrisse dicendus est; siquidem mulierem allocutus est stantem coram ipso, et Confessionem neque perficientem neque simulantem. Ideoque nullimode a muliere denunciandus videtur.

IOACHIM FERRINI, *Ministr. Inf.*

XII.

De obligatione denunciandi confessarios sollicitantes.

Die 27 Iunii 1898 hora 18 1/4 (6 1/4 pom.)

Titius sacramentalem Bertae confessionem excipiens animadvertit, eam a quodam confessario ad turpia sollicitatam fuisse. « Oh! dignum hominem, exclamat, accusandum et puniendum ». « Absit, respondet Berta, mori vellem potius quam id agere ». Hinc Titius existimans monitum de denuntiatione facienda hic et nunc non profuturum, sed cessurum potius in suae poenitentis perniciem de ea silet, hortaturque Bertam ut saepe ad confessionem accedat, sperans ex sacramentorum frequentia eam ad hoc onus sustinendum disponi. Itaque absolutam eam dimittit. Pluries revera in posterum Berta ad confessionem accedit et tandem Titius obligationem denunciationis ei aperte imponit. Renuit nihilominus mulier, eo quod nimis longum a sollicitatione elapsum esset tempus. Insuper ille confessarius indubia emendationis signa iam praebuerat; imo vir erat aetate et meritis commendatus. Tandem addit nolle hominem prodere, cuius beneficentiam pluries erat experta et a quo adhuc maiora sperabat.

Titius, omnibus perpensis, inutile imo perniciosum iudicat ulterius obligationem denunciandi urgere et Bertae absolutionem impertitur. Postea anxius ab amico theologo quaerit:

1. *Quae vis et cuius iuris sit lex denuntiandi confessarios sollicitantes ad turpia?*

2. *Utrum confessarius de hac lege poenitentem semper et illico admonere debeat, vel differre ad tempus admonitionem possit?*

3. *Quid de sua agendi ratione cum Berta?*

Respondeo ad 1um. Quae sit vis, seu qualis ac quanta sit obligatio legis denuntiandi confessarios ad turpia sollicitantes, hoc plene definiri non poterit, quin prius statuatur, cuius iuris sit ista lex, utrum iuris tantum ecclesiastici, an etiam iuris di-

vini naturalis. Et sane esse iuris ecclesiastici, nemo est qui ambigat cum de iure illo ex Constitutionibus RR. Pontificum, et Decretis S. Officii abunde constet; sed quaeritur utrum sit *solius* iuris ecclesiastici. Et mirum est, quod Frassinetti in *Comp. Theologiae Moralis* italice edito, ex quo libro caeteroquin multa utilia disci possunt, hoc adeo absolute affirmare potuerit, dicens: « Obligatio tuendi bonum publicum media denuntiatione sollicitantium, subsecuta est legem ecclesiasticam quae hanc denuntiationem praescribit. Primis quindecim saeculis Ecclesiae talis obligatio non aderat; ita ut Confessarii, quibus se sistebant mulieres in confessione sollicitatae, talibus nihil tunc injungerent nisi ut ad confessarios a quibus fuerant tam infeliciter tractatae, non redirent ». (*Comp. Tract. XVI*, nota 170 ad n. 506). Profecto hic duo confunduntur quae tamen inter se sunt valde distincta, obligatio nimirum *denuntiandi* confessarium sollicitantem, et obligatio denuntiandi eundem *determinato modo*. Hanc alteram obligationem esse ex solo iure Ecclesiastico facile concedimus; illam priorem vero etiam ex iure naturali oriri, cum S. Thoma et communi Doctorum omnino pro certo habemus.

« Quandoque, ait Doct. Angelicus (2. 2., q. 70, a. 1. ad 1), sunt talia quae statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur, *puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem, vel corporalem*, vel in grave damnum alicuius personae, vel si quid aliud est huiusmodi, quod quis pro palare tenetur vel testificando, vel *denuntiando* et contra hoc debitum obligari non potest per secretum commissum quia in hoc frangeret fidem quam alteri debet ». Si ergo agitur de iis quae pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem, obligatio de iis testificandi, vel ea denuntiandi, Sancto Doctori adeo evidens videtur, et sane ex iure naturali, ut neque per secretum commissum ista obligatio tollatur, in eo nimirum qui aliunde habet notitiam illarum rerum; nam si talem notitiam haberet ex solo secreto sibi commissum, et praesertim vel confessionis causa vel ad petendum consilium, auxilium etc. sane non posset secretum sibi commissum manifestare. — Iamvero, sollicitationem ad turpia peractam cum abusu Confessionis esse rem quae pertinet ad corruptionem multitudinis spiritualem, nisi opportuno remedio impediatur, hoc adeo patet, ut nulla profecto indigeat probatione. Unde *aliqua* obligatio denuntiandi confessarium sollicitantem etiam ex iure naturali habetur et habebatur antequam a. 1622 per Bullam Greg. XV *Universi Dominici gregis* statueretur

obligatio faciendi denuntiationem istam *determinato modo*, statuta etiam gravi poena ecclesiastica in non facientes. Talem obligationem ex iure naturali ortam Doctores caeteroquin *communiter* agnoscunt, ita ut Pignatelli dicere merito potuerit, ex viginti sex doctoribus, quos Leander citat ad probandum, confessarium qui sollicitavit quidem sed iam est emendatus, non esse denuntiandum, plures scripsisse longe ante recentiora Decreta Pontificum *et locutos esse de obligatione quae ex lege naturali et divina est*, non autem de illa quae oritur ex edictis S. Officii (Noviss. Consult. Can. c. 117 cit. apud cl. P. Bucceroni in *Comm. de Constit. Bened. XIV Sacramentum Poenitentiae* n. 43).

Inter recentiores idem cl. Bucceroni refert (l. c. n. 5) sententiam Petri Scavini docentis, etiam independentem a Pontificiis Constitutionibus, illum qui scit sacerdotem vel clericum turpiter vivere aut ad turpia sollicitare, teneri (*naturali nempe lege*) illum Episcopo denuntiare: agitur enim de avertendis gravissimis malis in ruinam delinquentis, in perniciem animarum, et in Religionis dedecus vergentibus. Deinde subdit: « Iamvero haec naturalis legis obligatio, ubi agatur de Episcopo denuntiando, maiori ratione valet, si revera adsit praedictum scandali periculum ».

Et de his satis. Iam inquirendum est quatenam sit vis illius legis denuntiandi confessarium sollicitantem ad turpia. Et siquidem lex consideratur quatenus oritur ex ipso iure naturali, graviter obligat vel saltem obligare potest duplici ratione: *primo* quidem ratione correctionis fraternae, quatenus ad salutem ipsius delinquentis nulla alia praeter denuntiationem via patet. « Si enim, ait D. Augustinus in *Reg.*, frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet secari; nonne crudeliter a te sileretur, et misericorditer indicaretur? Quanto ergo potius debes manifestare, ne deterius putrescat in corde! » Si vero sollicitans alia via, puta per simplicem monitionem fraternam, emendari posset et multo magis, si iam esset emendatus, obligatio eum Superiori suo denuntiandi, *quatenus est ex iure naturali*, iam cessaret. *Secundo* ratione publici boni, ne scilicet sollicitans nisi denuntietur, sordescat in prava habitudine et veluti lupus inter oves animas perdat, quas salvare deberet. Sed rursus patet obligationem denuntiandi etiam ex hoc capite vi iuris naturalis cessare, si constet saltem de probabili emendatione delinquentis. In neutro vero casu personae sollicitatae tenentur, *vi iuris naturalis*, sollicitantem immediate per se ipsas denuntiare, sed possunt per alios; vel si ipsae denuntiare velint, possunt id praestare per litteras, utique non anonymas, (quibus nulla vel parva

fides merito praestatur), quin personaliter adeant superiorem, cui facienda est denuntiatio, et qui emendare possit delinquentem.

Si vero lex denuntiandi confessarios sollicitantes spectetur, quatenus est iuris positivi ecclesiastici, eius vis obligandi latius patet et plura comprehendit, quae sane e solo iure naturae non sequerentur. Ea vero constant praesertim:

1. ex Constit. Greg. XV *Universi Domini gregis* 30 Aug. 1622.

2. ex Declarationibus S. Officii factis ad instantiam Cardinalis Albizi die 11 Febr. 1661 circa praedictam Bullam Greg. XV et confirmatis a Bened. XIV in Constit. *Sacram. Poenit.*

3. ex Const. Bened. XIV modo citata 1 Iun. 1741 qua confirmatur et extenditur Bulla Greg. XV.

4. ex Instructione S. Inquisitionis a. 1867 data circa observantiam Constit. Bened. XIV.

Adsunt etiam inter propositiones damnatas ab Alexandro VII die 24 Sept. 1665 sexta et septima, quae de isto argumento tractant necnon diversa alia decreta S. Inquisitionis. — Quae omnia in unum congesta et dilucide exposita inveniet lector in *Comment.* iam laudato, sed rursus laudando cl. P. Bucceroni S. I.

Porro ex fontibus illis constat imprimis de gravi obligatione legis, quippe quae respicit rem omnino gravem et gravibus poenis sancitur, deinde:

a) *Quoad eos qui sunt denuntiandi.* « Denuntiandi sunt omnes et singuli sacerdotes tam saeculares quam regulares, quomodolibet exempti . . . . . cuiuscumque dignitatis et praeeminentiae, aut quovis privilegio et indulto muniti » ad turpia cum abusu confessionis sollicitantes. (Dum dicimus *cum abusu confessionis*, complectimur clausulas omnes, sub quibus Constitutiones Pontificiae Greg. XV et Bened. XIV de crimine sollicitationis cavent, et quae exposita sunt in Casu praecedenti).

Denuntiandi sunt etiam sacerdotes sollicitantes qui iurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careant. Denuntiandi sunt probabilius, iuxta S. Alph. l. 6. n. 685, etiam Episcopi sollicitantes, contradicentibus aliis, quia nimirum in Constitutionibus Apostolicis et Decretis S. Sedis Episcopi expressis verbis non nominantur, odiosa vero sunt restringenda; sed respondetur etiam Episcopos sufficienter exprimi in Constitutionibus Apostolicis, dum ibi dicitur denuntiandos esse sacerdotes sollicitantes, *cuiuscumque sint dignitatis*. Spectato vero iure naturali, ipsos ratione scandali dati vel timendi, sicut gravius peccant quam simplices sacerdotes, ita potiori ratione esse denuntiandos, iam supra dictum est.

Denuntiandi sunt laici et clerici non sacerdotes, qui in confessione sollicitant simulantes se confessarios, non quidem vi prae-dictarum Constitutionum Apostolicarum, in quibus de ipsis non est sermo, attamen vi Edictorum S. Officii, cui denuntiandum est quodvis delictum quod ad eius forum pertinet; quare cum laici tale crimen perpetrantes merito habeantur suspecti de haeresi, sicut et ipsi sacerdotes, ex hoc capite sunt denuntiandi.

In Decretis S. Officii a. 1661 quaeritur 2do loco: An Confessarius consentiens sollicitationi, sed statim desistens de illa turpi materia loqui, differendo illius complementum ad aliud tempus et non praebendo absolutionem poenitenti, incidat in poenas contentas in Bulla Gregorii XV et sit denuntiandus? Et respondetur: *Affirmative*, reiecta opinione contraria ut non probabili. Quam respon-sionem denuo confirmavit S. Officium in Instructione data a. 1867.

Rursus in iisdem Decretis quaeritur 9° loco: An confessa-rius sollicitatus, si *metu inductus*, sollicitationi consentiat, sit denuntiandus? Et respondetur pariter: *Affirmative*, et opinionem negativam non esse probabilem. Sed in Instructione a. 1867, hoc 9um Decretum penitus omittitur. Unde merito dubitari potest, utrum adhuc valeat, cum praesertim S. Inquisitio in illa Instru-ctione *ea omnia quae contra abusum*, qui tum in denuntiationis onere adimplendo tum in iudicio contra sollicitantes instituendo irrepserant, ab ipsa *ad tramites sacrorum canonum decreta fue-runt, in unum collecta prae oculis ponere voluerit*. Et revera plu-res inter Moralistas recentiores, inter quos Cardinalis d'Annibale, docent, in hoc casu obligationem denuntiationis probabiliter ces-sare. Immo cl. Bucceroni in *Com.* iam pluries citato (n. 29), ad quaestionem: An denuntiandus sit confessarius qui consentit poeni-tenti sollicitanti, *sed ipse non sollicitavit* — simpliciter respondet: *Controvertitur*, et sententiam negantem iis fulcit argumentis quae non sunt facilia solutu; ne tamen contraria iis docere videatur, quae S. Officium a. 1661 statuit (decreto 2do superius relato) et a. 1867 confirmavit, ipse (l. c. 3°) scite ostendit, in decreto illo non agi de confessario *mere consentienti*, sed de consentienti *et sollicitanti*, ita ut sit *mutua sollicitatio*. (Vide reliqua l. c.).

Denuntiandus est etiam sacerdos qui sollicitaret poeniten-tem ad peccandum cum alio; non vero nec ipse poenitens, qui in confessione sollicitat sacerdotem, nec interpret forsitan adhi-bitus a poenitente ad confitendum, si sollicitet poenitentem, nec mandans confessario, ut in confessione sollicitet.

Obligatio autem denuntiandi confessarium sollicitantem quam-vis, ut iam supra habetur, *spectato solo iure naturali*, cesset sane

si constet vel probabiliter tantum de emendatione delinquentis, non cessat tamen spectato iure positivo ecclesiastico. Et ratio est iuxta Pignatelli (cit. in *Comm.* cl. Buccer. n. 43), quia forum iudiciale intendit bonum publicum (non vero solam delinquentis salutem), ac impedire ac punire delicta, et per delictorum punitionem incutere timorem, non modo delinquenti sed aliis omnibus. Ita quoque, si sollicitans sit iam iudicatus ac punitus pro delicto commisso, rursus denunciandus est si rursus delinquat. Neque cessat obligatio denunciandi ob diuturnitatem temporis iam elapsi post sollicitationem, sed sola morte sollicitantis, qui cum a foro humano iam puniri non possit, neque denunciari debet.

b) *Quoad eos qui denunciare debent.* Dicendum teneri imprimis omnes et singulos poenitentes sollicitatos, etsi in sollicitationem consenserint; mulier vero (et quivis alius poenitens) consentiens confessario sollicitanti, non tenetur suum consensum manifestare; immo nec potest super hoc ab Episcopo interrogari (Ex Decr. S. Off. 27 Sept. 1624). Sed praeter ipsos sollicitatos tenentur ad denunciandum omnes, etiam impuberes, qui utcumque crimen sollicitationis satis certo norunt, videlicet 1° ii qui ipsum factum suis sensibus perceperunt, i. e. *testes immediati*; 2° ii, qui sive a persona sollicitationem passa, sive a teste immediato, sive ab alia persona fide digna rei notitiam hauserunt, testes igitur *mediati* (Ex Decretis S. Officii 11 Febr. 1661 et 10 Martii 1667).

Imo tenetur ad denunciandum etiam ille qui scit crimen sollicitationis sub secreto naturali, aut promisso etiam cum iuramento; non vero ille, cui manifestata sit sollicitatio ad petendum consilium et sub secreto commisso, quia bonum commune exigit, ut tale secretum servetur. Confessarius insuper qui notitiam sollicitationis haberet solummodo ex confessione sibi facta, etiam sigillo Confessionis impeditur quominus ipse denuntiet sollicitatorem. Tenetur tamen opportune monere poenitentem de obligatione denunciandi, sicut mox sub quo 2do dicitur.

Est autem discrimen, quoad obligationem denunciandi, inter personas ipsas sollicitatas, et testes, tum immediatos, tum mediatos. Nam illae tenentur ad denunciandum sub poena excommunicationis latae sententiae (sed nemini reservatae) confirmatae in Bulla *Apostolicae Sedis* 1869, si infra mensem a cognita obligatione denuntiationem culpabiliter non perfecerint; testes vero hac poena non adstringuntur, quia in ipsos non est lata. Rursus si persona ipsa sollicitata denuntiationem peregerit, testes quidem mediati ab obligatione denunciandi evadunt immunes, non vero immediati, cum horum testimonium magnopere conferre possit ad

probandum crimen. Et ita etiam per denuntiationem factam ab uno teste immediato, caeteri testes pariter immediati, non liberantur ab onere denuntiandi propter eandem rationem. (Cf. Lehmkühl *Theol. Mor.* II, n. 977; Marc. *Theol. Mor.* n. 1798; Bucc. *Comment.* iam pluries citato n. 35, 37).

Neque ullus a lege denuntiandi excusatur ob difficultates intrinsecas et communes, quales sunt: verecundia personae sollicitatae; timor commovendi in se suspicionem iudicis; periculum levis subeundi incommodi, vel damni Ecclesiae animabusque inferendi; imo nec timor gravis sed vix probabilis damni: huiusmodi enim difficultates non sunt tanti ponderis, ut locum dent epikeiae. (Marc. l. c. ex Amort. De Poenit. disp. 10 § 1, qu. 21). Attamen fundatus timor poterit esse motivum, vel differendi denuntiationem, vel obtinendi dispensationem (Marc. *ibid.*).

Nemo denique tenetur seipsum denuntiare; unde nullus Confessarius ad hoc obligare potest.

c) *Quoad modum faciendi denuntiationem.* — Plura sane hic dicenda forent, sed ut aliquatenus brevitati consulamus, praecipua tantummodo dicemus, pro caeteris remittendo lectorem ad Instr. S. Inquisit. a. 1867 quam ubi possit invenire iam diximus. Refertur tota in Actis S. Sedis Vol. III (a. 1878) pag. 499 seqq.

Est ergo facienda denuntiatio intra mensem a cognita obligatione. Facienda autem est Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis, i. e. Ordinario loci, in quo versatur poenitens, etiamsi poenitens et confessarius sollicitans ad aliam dioecesim pertineant. Ad loci Ordinarium vel Inquisitorem pertinet excipere iuratum denuntiationem, eamque transmittere ad Episcopum sacerdotis rei. In Instr. citata n. 1. dicitur « rem ad S. Sedem vel ad loci Ordinarium deferendam esse ». Obligationi satisfacit, qui denuntiat huiusmodi delinquentes Supremo Tribunali S. R. U. Inquisitionis (cl. Bucc. in *Comm.* cit. n. 44).

« Denuntiationes *anonymae* contra sollicitantes ad turpia nullam vim habent; denuntiationes enim fieri debent in *iudicio*, nempe coram Episcopo eiusve delegato cum interventu ecclesiastici viri, qui notarii partes teneat, et cum iuramento et cum expressione et subscriptione sui (i. e. denuntiantis) nominis; nec sufficit si fiat per apochas, vel per litteras sine nomine et cognomine auctoris » (Instr. cit. n. 6).

Denuntiationis onus est *personale*, et ab ipsa persona sollicitata adimplendum: Ita Inst. S. Off. n. 7. Verumtamen ex hoc non sequitur, Inquisitorem vel Ordinarium esse *personaliter* adendum, ut coram eis fiat denuntiatio; sed possunt moneri per epi-

stolam, vel nuntium, vel alio modo, ut mittant virum idoneum, ad recipiendam denuntiationem ab eo, vel ab iis qui eam facere tenentur. Quod praesertim valet si agatur de monialibus vel puellis alicuius Conservatorii, vel aliis legitime impeditis (Cl. Bucc. l. c. n. 45). At per solam *epistolam*, etiam debite subscriptam, denuntiatio *iudicialis*, qualis per legem positivam ecclesiasticam praecipitur, incipi tantum, perfici nullatenus potest, nisi ex speciali dispensatione S. Sedis. Si vero agatur de obligatione denuntiandi, quae in casu aliquo particulari ex iure naturali consequitur, illa utique etiam per solam epistolam sufficienter impleretur (Bucc. l. c.).

Quodsi persona sollicitata (vel etiam testis qui ad denuntiandum tenetur) *gravissimis difficultatibus* impediatur, quominus denuntiationem perficere ipsa possit, tunc — iuxta Inst. S. Off. n. 7 — vel per se, vel per epistolam, vel per aliam personam sibi benevisam, suum adeat Ordinarium, vel S. Sedem per Sacram Poenitentiarum, vel etiam per hanc supremam Inquisitionem, expositis omnibus circumstantiis et deinde se gerat, iuxta Instructionem quam erit acceptura. Si vero necessitas urgeat, se gerat iuxta consilia et monita sui confessarii. Ast si *nullo impedimento* detenta denuntiationem omnino renuat, in hoc casu aliisque memoratis laudandus est confessarius, qui operam suam poenitenti non denegaverit et vel Ordinarium vel Sanctam Sedem pro opportunis providentiis consuluerit, suppresso tamen poenitentis nomine.

Verum iam antea n. 3. dictum habetur in eadem Instructione: « Huiusmodi denuntiationes a nemine absque culpa lethali omitti possunt. Qua de re poenitentes *debent admoneri*, neque ab iis admonendis instruendisque eorum bona fides excusat ».

Et n. 4. « Sacerdotes ad sacras audiendas Confessiones constituti, qui de hac obligatione poenitentes suos non admonent, *debent puniri* ».

N. 5 vero: « Poenitentes admoniti et omnino renuentes nequeunt absolvi: qui vero ob instam causam denuntiationem differre debent, eamque quo citius poterunt faciendam spondent serioque promittunt, possunt absolvi ».

R. ad 2um — brevius tamen, quia longior ad primum evasit responsio; hoc tamen culpa nostra non est, sed illius, qui conscribendo hos Casus morales, ea proposuit quaesita, ad quae solvenda librum fere exarare oportet. Amicus cum sit, amicam etiam feret reprehensionem.

De obligatione monendi poenitentem, qui fuerit sollicitatus (vel etiam testes), ut sollicitantem denuntiet, iam e modo dictis

constat, et cautum est in ipsa Bulla Bened. XIV, ubi dicitur: « Meminerint praeterea omnes et singuli sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se ac obligari, suos poenitentes quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos sedulo monere, *iuxta occurrentium casuum circumstantias*, de obligatione denuntiandi Inquisitoribus sive locorum Ordinariis praedictis, personam, quae sollicitationem commiserit. . . Caveant insuper diligenter Confessarii, ne poenitentibus quos noverint *iam ab alio sollicitatos*, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denuntiationem praedictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti Iudici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos, spondeant ac permittant. (§. 2)

Ista clara sunt. Monendi poenitentes, de obligatione denuntiandi confessarium sollicitantem; sed quaeritur utrum *semper et illico* moneri debeant. Respondemus: nec illico, nec semper. Non *illico*: nam hoc non praescribitur neque lege naturali, neque lege positiva. Immo si praevideatur poenitens postea verisimiliter facturus, quod hodie ab eodem minus disposito frustra exigeretur, prudentia christiana omnino suadet, ut monitio differatur. Et sane, cum propter graves difficultates ipsa denuntiatio differri possit, cur non etiam monitio de facienda denuntiatione, praesertim si hic et nunc praevideatur inutilis futura vel etiam nociva? Dicitur utique in Instructione S. Off. supra relata, poenitentes debere admoneri, neque ab iis admonendis eorum bonam fidem excusare, at non dicit *illico* faciendam esse admonitionem, quia hoc neque a Constitutionibus Greg. XV et Bened. XIV exigitur. —

At si non illico, semper tamen eruntne monendi, etiam si monitio, quandocumque tandem fiat, inutilis praevideatur? Respondemus, saltem excipiendum esse casum mortis, ita nimirum, ut morte poenitentis instante, si confessarius praevideat, eum hic et nunc in bona fide existentem non esse unquam denuntiaturum, non tantummodo non teneatur eum monere, sed male ageret monendo. Nam nemo tenetur facere rem inutilem et nocivam. Porro iuxta hypothesim illa monitio inutilis est *bono communi* procurando, cum omnino inefficax praevideatur, et nociva est *bono privato* poenitentis, qui per huiusmodi monitionem in malam fidem et in aeternam damnationem conjiceretur. Insuper, si quid valet clausula apposita in Constitutione *Sacramentum Poenitentiae* ab ipso Benedicto XIV, monendi nempe poenitentes *iuxta occurrentium casuum circumstantias*, absolute obligatio non est *semper et in quocumque casu monendi*. Ergo saltem in exposito casu, vero extremo. (Buccer. *Comm. cit. n. 33*).

Sed est et alius casus, in quo confessarius a monitione facienda abstinere debet, *ratione nimirum scandali*, si mulier in bona fide et simplicitate constituta sollicitationem non intellexit. Attamen puella ita sollicitata, postquam deinde compos effecta fuerit et notitiam praeteritae sollicitationis acquisiverit, confessarium sollicitantem denunciare tenetur. (Ex Decl. S. C. 11 Maii 1707 relata ex Giraldi in *Comm. cl. Buccer. n. 41*).

Resp. ad 3um. — Titius in pluribus erravit. Et primo quidem nimis facile abstinuit a monenda Berta, eo quod ipsa se potius mori velle quam denunciare responderit. Debuit enim mulieris animum diligentius scrutari et deinceps monitionem vel peragere vel differre; non vero statim, audito illo verbo, a monitione facienda excusabatur. Quod autem interim, dum a monitione sibi abstinendum putabat, Bertam absolverit in bona fide relictam, in hoc non est reprehendendus. Sed rursus erravit, dum monitione tandem facta, propter rationes a Berta allatas, obligationem denunciandi non ulterius urgendam existimavit Bertamque denuo absolvit. Nulla enim ex rationibus a Berta allatis eam ab onere denuntiationis excusavit, ut patet ex dictis in responsione ad primum: nec diuturnitas temporis post sollicitationem elapsi; nec signa emendationis praebita a Confessario sollicitante; nec bona fama qua ob vitae probitatem gaudebat; nec beneficia in Bertam collata. Si enim huiusmodi rationes vel aliae similes a facienda denuntiatione excusarent, lex ipsa denunciandi mox illusoria redderetur et magnum inde sequeretur damnum commune. Hoc est quod Titius Bertam docere debuit, adiectis aliis opportunis suasionibus ad minuendam difficultatem peragendae denuntiationis. Qua in re prae oculis habere debuit, quae in Instr. S. Officii a. 1867 (nn. 10, 11, 12) dicuntur et ex quibus patet, quanta prudentia ac moderatione utitur hoc Venerandum Tribunal, tam in excipienda denuntiatione, quam in procedendo contra denuntiatos; quae quidem Emus D. Cardinalis Parocchi, Summi Pontificis in Urbe Vicarius, dum iste Casus moralis in Coetu S. Pauli disputabatur, doctissime pro more suo illustravit. Si vero Berta nullo modo ad denunciandum moveri potuisset, Titii erat, dilata interim absolutione, vel directe vel per Episcopum ad S. Sedem recurrere pro remedio obtinendo, iuxta praefatam Instructionem S. Officii; non vero rem prout fecit, privata auctoritate dirimere. Laus Deo et B. Virgini Mariae Immaculae.

Fr. MAURUS M. KAISER, O. Praed.

N. 4.

CASUS
PROPOSITI ET SOLUTI
Anno 1898-99

DE OFFICIO CONFESSARII TUM IN CONFESSIONE
TUM POST CONFESSIONEM.

I.

De admonendo poenitente obligationem aliquam ignorante.

Die 28 Novembris 1898 hora 15 (3 pom.)

Titio sacerdoti beneficium parochiale confertur, quod praecipue decimis parochianorum constituitur, additis dumtaxat incertis quibusdam sat paucis redditibus et ducentis libellis, quas ex congruo supplemento quotannis ipse habet. Non multo post ab inchoato officio animadvertit, fere omnes e paroecia, ob defuncti praedecessoris incuriam, qui utpote ex patrimonio dives illarum exactionem neglexerat, ab aliquot iam annis decimas non solvere, et solutionis obligationem oblivioni velut demandasse.

Et quidem Titius plane novit gravem difficultatem revocandi suas oves ad decimarum praestationem, quam nihilominus urgere curat innixus Tridentini verbis Sess. XXV de reformat. Cap. XII: « Praecipit igitur S. Synodus omnibus, ad quos decimarum solutio

spectat, ut eas... integre persolvant: qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur ». Hinc quotquot ad confitendum accedunt de obligatione decimas solvendi severe admonet. Et quoniam ex his fere omnes tergiversantur, et ad praxim contrariam, quae inoleverat, sese referunt, Titius illos tamquam indispositos sine absolutione remittit. Exinde populi murmur et querimoniae in parochum adeo invalescunt, ut iam vix ullus ad confitendum illi se sistat.

Dolens Titius et conscientiae angustiis pressus totam rem cum eximio theologo confert, ab eo quaerens :

1. *An sit semper monendus poenitens, qui aliquam obligationem ignorat?*
2. *An monitio facienda sit in dubio, utrum profutura sit, vel obfutura?*
3. *An ipse recte se gesserit, et quid a se modo faciendum?*

Ad I. Respondeo quaedam hac de re existere ab omnibus recepta, alia de quibus disputatur.

1. Docent omnes semper monendum esse et instruendum poenitentem, — *a)* qui gravem obligationem ignorantia vincibili et culpabili ignorat, nec proinde ad absolutionem dispositus recte indicatur; — *b)* qui quacumque ignorantia in iis laborat, quae de necessitate fidei sunt, vel ad primaria legis naturalis principia eorumque proximas conclusiones se referunt, vel ad sacramentum valide et fructuose suscipiendum requiruntur; — *c)* qui, licet in ignorantia invincibili et inculpabili constitutus, praevидetur ex monitione salutarem fructum percepturus, quin damnum ullum inde sequatur. Horum singulorum obviae rationes neminem latent.

2. Dubitatur num itidem semper sit monendus poenitens aliquam obligationem invincibiliter ignorans, cum praevидetur monitionem aut nihil profuturam, imo etiam nocituram poenitenti. Affirmantem sententiam prae caeteris P. Concina tenuit atque vehementiori fusiorique stylo contra adversarios defendit (*Apparatus ad Theol.*, tom. II, pag. 13 et seq.), hisce potius innixus argumentis:

a) « Christianos investigandae veritatis mandato adstringi, nullus est ambigendi locus », neque ulli « pernicioſa » veritas divina eſſe poſteſt.

b) Confessariorum Chriſti vices gerit qui, apud Ioan. XV, ſic ait: « Si non veniſſem et locutus non fuiſſem eis, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo ». Erant itaque Iudaei in ignorantia quam dicunt invincibilem et Chriſtus, licet ipsis ſuam doctrinam non profuturam imo obfuturam eſſe praeviderit, eos tamen monuit et docuit.

c) Caeteroquin ſacramentum nonniſi dignis eſt miniſtrandum. Sed qui non habet propositum univerſam Dei legem eiusque praecepta omnia ſervandi, ad abſolutionem rite diſpoſitus non praesumitur.

Hiſce autem non obſtantibus, communis iam theologorum ſententia eſt poenitentem, in caſu, non eſſe monendum, et hanc putamus veram et in praxi ſequendam. Et quidem

1. De quo apud ſcholae magiſtros diſputatur, id ut certum non habetur. Certa itaque, ne plus dicam, lex non eſt obligans confessorium ut in hypotheſi moneat poenitentem. Immo ſi animadvertas qui talem obligationem nullam dari tenent, principes in re theologica et morali nuncupari, puta Suarezium, Laymann, Lugonem, Salmantic., Sporer, Elbel, S. Alphoſum; adverſarios autem eſſe perpaucos, valde minoris notae, theologos, puta Concinam, Gonzalez, Elizalde, Adrianum; concedas oportet, vix ſuperesſe cur amplius dubium manere dicatur.

2. Semel poſito confessorium non teneri monere poenitentem in alienius obligationis ignorantia invincibili conſtitutum, cum praevidet monitionem nihil eſſe profuturam vel etiam obfuturam, inde ſequitur hanc debere omitti. Sane cum poenitens ſit in bona fide, nec ullum practice urgeat monitionis praeceptum, neque ius eſt apud confessorium illum monendi cum probabili periculo eum, ob animae infirmitatem, proiciendi in malam fidem et formale peccatum. Secus non patris atque medici munus obiret ſed tyrannidis.

3. Fundamentalis caeteroquin noſtrae ſententiae ratio ſita in hoc eſt, quia inſtante diſiunctive duplici malo, quod utrumque vitari nequeat, permittendum potius eſt malum minus. Porro minus ſane malum dicendum eſt peccatum materiale, quod bona fide poenitens, omiſſa monitione, admittere pergit, quam formale in quod, ſi moneatur, continuo incideret.

Reſtat ut ad rationes in contrarium reſpondeam.

Ad a) « Christianus investigandae veritatis mandato adstringitur »: *Dist.*; quae est de necessitate medii aut praecepti tenendae: *Conc.*; quae talis non est, *Subd.*; si monitus fuerit, aut dubitat: *Conc.*; secus: *Nego.*

Perniciosa divina veritas nemini esse potest: *Dist.*; ex se et propria efficacia *Conc.*, per accidens et ob moralem hominis infirmitatem: *Nego.*

Ad b) Confessarius vices gerit Christi qui non ita egit: *Dist.* Confessarius qua talis gerit vices Christi erga unum fidelem poenitentem: *Conc.*; erga communitatem collective sumptam: *Nego.* Porro communitatem allocutus Christus aiebat: « Si non venissem etc.... » Cum pluribus verbum eius esse profuturum sciebat, id ob malam eorum voluntatem in caeterorum perniciem verti permisit.

Ad c) Dignus sacramento non habetur qui integram legem servare non invenitur: *Dist.*; quam scit pro suo statu esse servandam: *Conc.*; quam nescit aut quae nonnisi in circumstantiis urget peculiaribus et a se alienis: *Subd.*; si ex proposito illam posthabere vellet: *Conc.*; si passive se tenet: *Nego.* Lex v. g. est christianum potius atrociora tormenta pati quam negare Christum. Qui autem passive circa huiusmodi legem se haberet, neque etiam ad eam animum vertere vellet, ex hoc indispositus ad sacramentum non fieret.

Unum adhuc animadvertas vellem, ex toto a veritate exulare qui cum P. Concina teneret poenitentem, dum coram confessario sistit, iam amplius in ignorantia invincibili legis non versari, eo quia tunc « aperta iam via est veritatem ignorantiae oppositam addiscendi, et Confessarius paratus est veritatem patefacere ». Recte utique respondet S. Alphonsus (n. 610): « Ad constituendam ignorantiam vincibilem non solum requiri, ut pateat via ad veritatem praecepti assequendam, sed etiam omnino requiritur ut occurrat dubitatio de praecepto ». Unde merito d'Annibale: « Quis enim exploret de quo non cogitat? Ergo desipiunt qui putant vincibilem esse ignorantiam, quotiescumque non deest addiscendae veritatis via ». (Part. I, n. 132).

Ad II. Respondeo duplicem poni debere hic hypothesim, prout vel solius interest poenitentis ut monitio fiat aut omittatur, vel etiam alius tertii: puta, si de obligatione restituendi agatur, aut solvendi debitum, prout in casu. Rursus obfutura potest praevideri monitio vel quia poenitens emendaturus non sit et formaliter deinceps peccabit, vel quia scandala, infamia, dissidia ab aliis timeantur. Unde

1. Si unius poenitentis interesse in causa est, omittendam monitionem putamus, quotiescumque confessarius serio dubitat eam esse vere profuturam. Charitatis enim maxime est eius officium, prohibens ne poenitentis animae potius noceat quam faveat.

2. Si ex monitione timeatur scandala probabiliter oritura esse, vel dissensiones aut alia huiusmodi, rursus ab ea confessarius abstinere debet, etiamsi nullus dubitet poenitenti fore profuturam. Ratio est, quia probabili periculo se exponeret, tollendo peccatum materiale, graviora causandi formalia.

3. Demum si alterius interest ut moneatur poenitens, mature, prout res ipsa expostulat, ponderandae sunt dubitandi rationes, neque a monitione abstinenda, nisi probabilius praevideatur, eam, ne quidem aliquo interiecto temporis intervallo, esse profuturam. Tacendo, tertio confessarius non censetur tunc causare damnum, quod, etiamsi moneret poenitentem, aequaliter inferendum foret.

Ad III Resp. — 1. Non recte neque prudenter egit Titius, quotquot ad confitendum accedebant de obligatione decimas solvendi indiscriminatim severe admonendo. Sane, cum ob defuncti praedecessoris incuriam parochiani, ab aliquot iam annis, decimas non solvebant atque solutionis obligatio oblivioni velut demandata erat; cum caeteroquin facile scire quisque poterat, fere universim in Ecclesia decimarum legem in desuetudinem abiisse, nil mirum, si istorum non pauci bona fide persuasum habuissent, neque apud se amplius legem eandem urgere. Titii itaque muneris erat investigare imprimis de bona vel mala fide poenitentium; monere istos, tacere cum illis, dum monitionem praevideret eis probabilius non esse profuturam. Imo neque recte egit tanquam indispósitos habendo atque sine absolutione remittendo indiscriminatim omnes, postquam semel ab eo moniti adhuc tergiversabantur, ad praxim contrariam quae inoleverat sese referentes. Data enim temporum in quibus degimus indole, contigisse potuit parochianos bona etiam fide putasse minime ad litteram sumenda esse sui parochi verba, ad utilitatem propriam aperte se referentia.

2. Quoad alteram quaesiti partem, respondeo Titium optime nunc acturum, si ad Episcopum suum Ordinarium se convertens ei candide rem totam enarrare atque ab eodem tanquam integrae dioecesis pastore et medico, opportuna consilia et remedia expostulare velit. Caeterum, cum iam apud fideles suos parvipendatur parochi auctoritas, omnia suadent, ut arrepta v. g. Sa-

crae Quadragesimae occasione, missionarium ipse advocet, qui populum christianae religionis veritates et praecepta, non omitta etiam solvendarum decimarum lege, exponat, suaviterque et fortiter hortetur, ut in iisdem servandis salutis animarum suarum aeternae consulere singuli sedulo studeant.

A. ESCHBACH

Gallici Seminarii Rector.

II.

De monendo poenitente contracti iam matrimonii impedimentum ignorante.

Die 12 Decembris 1898 hora 15 (3 pom.)

Bertha, quae ab aliquot mensibus Caio invita nupsit, accedit ad Titium confessarium, eique praeter alia aperit, se gravi dubio angere circa sui matrimonii validitatem, eo quod illud in statu lethalis peccati contraxerat; additque, se ob hoc dubium debitum non reddere viro suo, qui aegre id ferens eam contumeliis et vexationibus afficit. At confessarius, re penitus investigata, detegit, matrimonium a Bertha contractum esse revera invalidum, sed ex alia prorsus causa poenitenti ignota, scilicet ob affinitatem contractam ex illicita copula, quam ipsa cum viri consobrino ante matrimonium habuerat.

Nihilominus Titius nil aliud Berthae reponit, quam rationem ab ea allatam pro sui matrimonii invaliditate nullius esse ponderis, et defectum sanctificantis gratiae non validae, sed fructuosae sacramenti susceptioni obstare. Insuper ei mandat, ut viro suo petenti debitum reddat. Et quoniam Bertha id promittere recusat ob naturalem, qua afficitur, a viro aversionem, Titius illam inabsolutam dimittit.

Quaeritur :

1. *An coniux monendus sit de invaliditate matrimonii ob occultum impedimentum, quod detegit confessarius ?*

2. *An confessarius possit obligare coniugem impedimenti ignarum et negantem debitum ad illud reddendum etiam sub comminatione denegandae absolutionis ?*

3. *An Titius in omnibus, de quibus in casu, recte se gesserit ?*

Ad I. R. Tria hic praesupponuntur, scilicet a) coniugem, de quo quaeritur, esse in ignorantia invincibili seu in bona fide constitutum; b) hic agi de impedimento qualicumque dirimenti, neque exclusis iis quae uti indispensabilia habentur, quatenus vim suam ex ipso iure naturali aut divino nacta sint; c) vocem *occultum* non solum ad factum, prout apud S. Poenitentiarium mos est, sed etiam ad ius referri.

Quibus praemissis:

1. Dicimus monendum utique esse coniugem de invaliditate sui matrimonii, quotiescumque confessarius perspectum habet ex monitione nullum damnum secuturum esse, atque intra breve temporis intervallum necessariam dispensationem esse impetrandam. Ratio est, quia confessarius tum de procuranda coniugibus sacramentali gratia, tum de evitandis peccatis etiam materialibus curare debet.

2. Quoties autem, prouti consuetudo contingere est, ex monitione praevidentur consequi damna gravia, puta discordias, separationem coniugum, fornicationes, scandala, spreta Concinae aliorumque paucorum opposita sententia, tacere confessarius potest imò et tenetur.

Sane a) ratio mediorum a fine sumitur. Finis in themate est duplex: matrimonii infirmi revalidatio; peccatorum materialium suppressio. Porro pro datis circumstantiis monitio medium omnino inefficax supponitur ad finem hunc consequendum.

b) Ex c. de viduis 27 q. 1 nulli laqueum debemus iniicere. Sed admonere in hoc eventu nihil aliud esset quam laqueum et offendiculum opponere; nam constituti in bono statu et bona fide, confessoris monitione, in malo et periculoso versantur, quia deinceps v. gr. uxor impedimenti conscia tenetur

potius mortem subire, quam reddere debitum, et forte vir non credet impedimentum subesse. (Sanch. L. II, disp. 38 n. 6).

c) Malum minus recte permittitur, ne malum maius sequatur. Porro peccata materialia malum minus sunt quam v. gr. diffamatio ex revelatione peccati carnis cum consanguinea coniugis, scandalosa coniugum separatio, etc.

Quod theologicae rationes suadent, Sanctorum exemplis et auctoritate corroboratur. « Sic enim legitur D. Carolum Borromaeum, habito Concilio ecclesiastico, reliquisse in bona fide nobilem illum qui matrimonium contraxerat cum propria et sorore et filia, ex propria matre damnatissimo incestu suscepta, postquam nefandum nefas mater ipsi sanctissimo Archiepiscopo confessa fuit ». (Sporer. Theol. Sacram., P. IV, n. 444).

Ad II. R. Quod coniungi impedimenti occulti ignaro, qui ex aversione aliave non laudabili de causa reddere debitum recusaret, deneganda sit absolutio, in plano res est. « Confessarius eum non potest absolvere, quia poenitens est in statu peccati, cum credat se iniuste denegare debitum ». Ita Bonacina.

Porro inabsolutum poenitentem dimittere, quin de negata absolutione negationisque ratione moneatur, sane non licet. Quare necessario instruendus ipse est, et quidem « sub comminatione denegandae absolutionis », se obligari ad reddendum debitum.

Quaenam itaque restat quaesiti formalis ratio? Nulla utique, nisi quanam loquendi formula uti confessarius debeat, ut obligationem poenitenti significet: utrum scilicet ipsi liceat dicere: « Teneris reddere debitum marito », vel magis generice: « Teneris obligationi tuae satisfacere ». Priori formula quippe per se mendaci, confessarium uti posse negant Soto, Bonacina, Hurtadus, concedunt Lugo, Sanchez, Filliucius, Croix, negando formulam esse mendacem, eo quia, licet non per se, tamen ex subiectiva persuasionem matrimonium esse validum coniux ad reddendum debitum tenetur. S. Alphonsus de Lig. cum l. v. De Poenit. n. 611 dixerit hanc sententiam communioem esse et probabilio-rem, in alio opere, *Homo Apost. Tract. XVI n. 113* ait: « Sed in hoc tutior mihi videtur opinio Soti, quod tunc confessarius ei dicat in genere, ille nequit absolvi si obligationi suae satisfacere renuit, et quod iam scitur, coniugem teneri debitum reddere ». Si hac de re quid sentiam, potius de decentiori modo loquendi quaestio movenda est, quam de formulae liceitate.

Ad III R. — 1. Titius recte egit monendo Bertham nullitatis sui matrimonii rationem ab ea allatam, h. e. in statu le-

thalis peccati se contraxisse, nullius esse ponderis. — 2. Prudenter etiam a vero occulto impedimento revelando Titius abstinuit, cum id absque viri diffamatione patefacere non potuisset, neque revelationis atque monitionis fructum, stante iam mulieris a viro aversione, sperare sinebatur, imo per separationem coniugum discordiae atque scandala gravissima ex eadem consecutura esse, iure et merito praevideretur.—3. Neque demum ex supra expositis reprehendendus est Titius quod poenitenti mandavit ut viro suo petenti debitum reddat, atque illam id recusantem inabsolutam demisit.

A. ESCHBACH

Gallici Seminarii Rector.

III.

De confessarii obligatione interrogandi poenitentes.

Die 2 Ianuarii 1899 hora 15 $\frac{1}{4}$ (3 $\frac{1}{4}$ pom.)

Titius et Caia summo mane matrimonium contracturi parochum arcessunt, confessionis instituendae causa. Titius, qui prior accedit, post alia plura confitetur, cum sua sponsa pluries, imo et nocte proxime elapsa turpiter egisse, subditque, se praeter peccata accusata, nil aliud habere quod adderet. At parochus certo cognoscit, eum paulo ante a gubernio bona ecclesiastica sine debita venia emisse, de qua tamen emptione Titius omnino silet. Illum parochus interrogat, an unquam aliquid in Ecclesiae perniciem eiusque iura molitus sit. At ille, nil aliud praeter ea quae accusaverat, sibi esse manifestandum asserit. His auditis, dubius haeret parochus, sed postea eidem sacramentalem absolutionem impertitur.

Excipit deinde parochus confessionem sponsae, sed ne verbum quidem ista movet de peccatis lasciviae, quae cum sponso commiserit. Verbis charitate plenis illam parochus hortatur, ut sincere omnia confiteatur,

et quaerit, an forte in aliquo contra castitatem deliquerit. Sed frustra. Hinc quin absolvat, potius super illam aliam orationem recitat, et paulo post celebrat Missam, in qua illis communionem praebet, eosque in matrimonium coniungit.

Quaeritur:

1°. *De quibus praecipue debeat confessarius tamquam iudex interrogare poenitentes ad causam instruendam, et qualis debeat esse huiusmodi interrogatio?*

2°. *Quomodo se gerere debeat confessarius, quando vel dubitat de sinceritate poenitentis, vel certo scit peccatum aliquod a poenitente reticere vel negari?*

3°. *An parochus, de quo in casu, in omnibus recte se gesserit?*

Respondeo ad 1um. — « Sacerdos, ait S. Thomas (in 4 sent. dist. 19 in expos. textus), debet perscrutari conscientiam peccatoris in confessione, quasi medicus vulnus et iudex causam: quia frequenter quae pro confusione confitens taceret, interrogatus revelat ».

Et statim exponit S. Doctor qualis debeat esse huiusmodi interrogatio. « Sed tamen in interrogationibus faciendis tria sunt attendenda: *Primo*, ut quilibet peccator interrogetur de peccatis, quae consueverunt in hominibus illius conditionis abundare: non enim oportet quod a milite quaeratur de peccato clericorum, aut religiosorum, aut e converso. — *Secundo*, ut non fiat *explicita* interrogatio de peccatis, nisi de illis quae omnibus manifesta sunt: de aliis adinventionibus peccatorum ita debet a *longinquo* fieri interrogatio, ut si commisit dicat, si non commisit non addiscat (poenitens). — *Tertio*, ut de peccatis praecipue carnalibus non descendat nimis ad particulares circumstantias: quia huiusmodi delectabilia quanto magis in speciali considerantur, magis concupiscentiam nata sunt movere, ut dicitur in 3 Ethicorum, et ideo potest contingere, ut confessor talia quaerens, et sibi et confitenti noceat, et sic quandoque deficient in suo scrutinio iniquitates scrutantes. »

Et ista quidem respiciunt interrogationes quas confessarius tum ut medicus tum ut iudex facere debet: ut medicus quidem ad vulnera animae sananda, ut iudex vero ad causam instruendam

seu ad integritatem confessionis procurandam, quando nimirum ut ait Rit. Rom. (*Ordo ministrandi sacramentum Poenitentiae*), ipse poenitens *numerus, et species et circumstantias peccatorum explicatu necessarias* non expressit. Tunc etenim Confessarius ut index eum *prudenter* interrogare tenetur. « Sed caveat, dicitur « ibidem, ne curiosis aut inutilibus interrogationibus quemquam « detineat, praesertim iuniores utriusque sexus, vel alios, de eo « quod ignorant *imprudenter* interrogans, ne scandalum patiantur « *indeque peccare discant* ». Et sapienter admodum monet Rituale; praeter numerum et speciem peccatorum sc. mortalium eas tantum circumstantias esse explorandas a Confessario quae sunt *explicatu necessariae*; tales autem non sunt nisi illae quae vel ex peccato veniali faciunt mortale et dicuntur mutare speciem *theologicam* peccati, vel addunt eidem peccato novam malitiam *specificam* eamque gravem, vel efficiunt ut incurratur aut non incurratur censura aliqua aut reservatio, propter quam simplex confessarius poenitentem absolvere non posset. Si vero agitur de circumstantiis quae malitiam peccati in eadem specie actus moralis aggravant tantum, sicut non est certa obligatio poenitentis accusandi huiusmodi circumstantias, ita neque certa est obligatio confessarii circa easdem poenitentem interrogandi, saltem *ut index* ad causam instruendam, quamvis ut medicus et doctor etiam circa illas aliquando interrogare possit ac debeat. Et est e. g. propositio damnata ab Innocentio XI: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem*; attamen obligatio certa accusandi peccati consuetudinem generatim non adest (Cf. Bucc. II, n. 107).

Egregie Billuart (*De Poenit. Dissert. VI, art. 10 § 2*): « Quando Confessarius *iure suspicatur* poenitentem omittere sive « culpabiliter sive inculpabiliter aliquid *necessario* requisitum, « ut sacramentum sit validum et fructuosum, puta numerum, « species, circumstantias graves peccatorum, tenetur illum examinare examine *moralis et prudentis*. Quod si ex ignorantia vel « negligentia gravi omittat, fit reus lethalis peccati. Ratio est « quia... confessarius tenetur efficere ut iudicium sit validum et « rectum, tam ex parte sua, quam ex parte poenitentis, ideoque « non ferre sententiam nisi causa integre cognita, quantum moraliter cognosci potest. Propter eandem rationem, si ratio « subsit dubitandi de dispositionibus poenitentis, de dolore, de « proposito, de animi dispositione circa restitutionem et fugam « occasionum, debet etiam super haec illum interrogare. Dixi :

« *examine morali*, i. e., non summo et exquisito, sed humano et
 « mediocri et conformiter ad capacitatem poenitentis; non enim
 « sacerdos tenetur plus examinare poenitentem, quam poeni-
 « tens ipse teneatur se examinare, cum confessarius *in defectum*
 « *poenitentis* teneatur ipsum examinare: poenitens autem non
 « tenetur se examinare summa et exquisita diligentia, sed hu-
 « mana et morali ». — Dixi *examine prudenti*... et hic praeter
 ea quae supra habentur ex S. Thoma, monet Billuart: « Ne exa-
 « men sit *praematurum*; sed sinatur poenitens prius seipsum
 « explicare quantum potest, ne importunitate terreatur, aut alio-
 « rum confitentorum obliviscatur. Si tamen Confessarius ipse
 « timeat oblivisci alicuius necessario interrogandi, debet aut ali-
 « quo modo memoriam iuvare, aut quod melius et securius puto
 « debet in decursu confessionis breviter uno vel altero verbo nu-
 « merum et circumstantias graviores tantum inquirere, ampliori
 « discussione post confessionem factam remissa » (l. c.).

Similia habet S. Alph. (l. 7, n. 607) et Doctores commu-
 niter. Billuart quidem alibi docet ut probabilius (De poen. Diss.
 VII, art. 2, § 3) etiam circumstantias malitiam peccati in eadem
 specie aggravantes esse necessario accusandas, quod nisi fiat, etiam
 circa eas interrogandum esse poenitentem; atque hanc esse etiam
 Doctoris Angelici sententiam, quod tamen valde probabiliter ne-
 gatur. (Cfr. S. Thomam, in 4 sent. dist. 16, q. 3, a. 2, quaestiunc. 5
 et opusc. 12 ad Lectorem Bisuntinum).

Respondeo ad 2um. — Quoad primam partem huius quae-
 siti quomodo sc. se gerere debeat confessarius *quando dubitat*
de sinceritate poenitentis, communis est regula et simplex admo-
 dum, quam S. Alph. (l. 7, n. 631) proponit ex S. Thoma (Quodl.
 1, a. 12): *credendum esse* — in foro poenitentiae — *poenitenti*
tam pro se quam contra se dicenti. Paucae ergo sed opportunas
 interrogationes tunc faciat confessarius et poenitentem negare
 perseverantem tandem absolvat. Ratio est, quia poenitens in sa-
 cro tribunali reus simul et testis est, accusator sui et advocatus,
 et aliunde in dubio verax semper praesumendus, idque eo magis,
 quo maius damnum spirituale ipse ex mendacio pateretur. (Cf.
 cl. Bucc. II, 823).

Quid vero si confessarius *certo sciat*, i. e. absque dubio pru-
 denti, peccatum aliquod a poenitenti reticeri vel negari, ut in
 secunda parte quaesiti habetur? Tunc distinguendum est; nam
 confessarius peccatum, quod a poenitente reticetur, vel etiam a
 poenitente interrogato negatur, nosse potest triplici modo: *primo*

quidem *per se ipsum*, eo quod *vidit* (vel *audivit*) peccantem; *secundo* vero per relationem alterius sed *extra confessionem*; *tertio* denique per relationem alterius *in confessione*. Si *primum*, sane uti potest tali scientia ad interrogandum, convincendum et redarguendum poenitentem, qui si nihilominus neget, absolvi nec potest nec debet, dummodo tamen prudenter praesumi non possit, eum iam alibi esse confessum; licet enim *in dubio* de sinceritate poenitentis praesumi debeat verax, attamen manifesta veritas hanc praesumptionem excludit. Si *secundum*, i. e. si confessarius novit peccatum, quod a poenitente vel reticetur vel etiam negatur, ex relatione alterius sed extra confessionem, tunc rursus valet axioma: Credendum est poenitenti tam pro se quam contra se dicenti. Nam relatio alterius *per se* maiorem fidem facere non potest, quam declaratio ipsius poenitentis, nec proinde magis aliis, quam ipsi confessarius credere tenetur, sed praesumere potius debet, illum aut sui peccati oblitum esse, aut alteri confessum, vel iustam habere causam illud reticendi, aut relatores ipsos deceptos fuisse (Cf. cl. Bucc., II, n. 824).

Si denique *tertium* obtinet, i. e. si confessarius peccatum grave unius poenitentis novit *ex confessione* alterius, tunc controversia quaedam est inter Doctores circa modum agendi quem sequi debeat confessarius. Omnes quidem docent, quod docere omnino debent, cavendum esse in primis, ne violetur *ullo modo*, nec directe nec indirecte, sigillum sacramentale per interrogationes imprudenter factas. Quo posito, alii quidem (ut Lugo, et Billuart) docent, in tali casu poenitentem, qui post interrogationes aliquas eidem generaliter factas negare pergit, posse ac debere absolvi absolute; alii vero (ut Elbel) debere absolvi sub conditione; alii tandem (ut la Croix, quem sequitur S. Alph. l. 7, n. 631) contendunt talem poenitentem absolvi non posse, sed confessarius, aiunt, aliquid orare debet ad occultandam absolutionis negationem et ita dimittere poenitentem.

Equidem controversiam istam dirimere nolim; at candide fateor, tertiam sententiam minus quam duas priores mihi arripere, nec sine multiplici ratione; 1° enim sacerdos orans aliquid ad occultandam - ipsi poenitenti - absolutionis negationem, manifeste *simulat* sacramentum, id quod *vix unquam* licere, communiter tradunt Doctores. Poenitens enim ita dimissus *necessario* putat se accepisse absolutionem, quam nihilominus non accepit. Si vero Confessarius ideo aliquid orare debeat ut occultet forte adstantibus absolutionis negationem, non vero ipsi poenitenti, tunc qui-

dem simulatio sacramenti non habetur, sed *dissimulatio* negati sacramenti, quae utique licet et interdum etiam fieri debet; at, quaeso, quomodo tunc salvum erit sigillum confessionis? Nam poenitens, cui absolutio negatur, si reapse commisit peccatum quod reticet vel negat, facile suspicari poterit, eam ideo sibi negari, quia complex in confessione hoc peccatum revelaverit; si vero non commisit, et caeteroquin satis dispositus appareat, *sub quo praetextu* sine absolutione dimittetur?

Adde 2° quod La Croix, ad fulciendam istam suam sententiam, eam tribuit etiam Suaresio, Dicastillo et Illsung, sed quo iure, videatur apud Gury-Ballerini, vol. II, n. 619 in nota.

3° Vero si quaeratur de sententia Doctoris Angelici in re quae modo versatur, eam ipsam esse, quam Billuart cum Lugo defendit, facile apparet, tam directe quam indirecte. *Indirecte* quidem ex eo quod S. Thom. expresse docet (4 sent. dist. 21, q. 3, a. 1, quaestiunc. 1, ad 3^m et 2. 2, q. 70, a. 1 ad 2^m), confessarium posse etiam iurare, se nescire illud quod scit tantummodo ex confessione, quia hoc non scit *ut homo*, sed *ut Deus*; ergo neque uti potest tali scientia ad negandam absolutionem alteri. *Directe* vero sententia S. Doctoris apparet ex iis quae docet in opusc. 7, al. 12, q. 6: « In confessione est credendum « peccatori confitenti et pro se et contra se; *sed contra alium* « *nullo modo est ei credendum*: alioquin daretur multis occasio « fictae confessionis, et fraudulentae infamationis ». — Sed si peccatori confitenti et contra alium dicenti *nullo modo est credendum*, certe hic alius neque absolutione privari poterit propter revelationem peccati eiusdem ab altero in confessione factam. — Et sane si *per se* relatio alterius facta *extra confessionem* maiorem fidem facere non potest quam declaratio ipsius poenitentis in confessione, ut cum caeteris Doctoribus docet etiam S. Alph., cur huiusmodi relatio alterius facta *in confessione* maiorem fidem merebitur? Id sane non apparet.

Unde Billuart ad quaestionem, quid agere debeat confessarius, quando novit peccatum poenitentis de quo non se accusat, innixus doctrina Angelici Doctoris, respondet:

« Si illud (peccatum) novit *ex confessione* alterius, ne sigillum confessionis violetur, non debet de illo statim interrogare, sed de variis aliis et inter haec de isto, si tamen moris sit de talibus interrogare; si autem poenitens interrogatus negaverit, nihil reponat, sed hortetur dumtaxat generaliter ad integritatem confessionis, si tamen id possit citra suspicionem,

« *et poenitentem negare persistentem absolvat.* — Ratio est quia
 « non tenetur magis credere alteri, quam illi, nec aliunde po-
 « test frangere sigillum confessionis. *Quidam* dicunt debere re-
 « mitti sub aliquo praetextu, puta, quod non sit sufficienter
 « examinatus, aut dispositus; *sed id difficile fieri potest sine,*
 « vel ipsius poenitentis, vel sigilli iniuria.

« Si vero aliunde quam ex confessione alterius novit, *vel*
 « ipse confessarius vidit peccantem, et certo scit non esse con-
 « fessum; *vel* novit tantum ex aliorum relatione, aut non con-
 « stat non esse confessum (etsi sc. ipse confessarius viderit pec-
 « cantem). Si primum, debet ipsum negantem ut certo indispo-
 « situm repellere; si secundum, debet absolvere: quia poenitenti
 « pro se et contra se dicenti creditur, quando *evidenti confes-*
 « *oris notitia* convinci non potest, nec magis alii quam illi
 « credere tenetur confessarius: aut si commisit, forte confessus
 « est ». (Tract. *De Sacr. Poenit.* Diss. 6, a. 10, § 2).

Patet autem pro *evidenti notitia* Billuart, eam solam habere,
 quam acquisivit *ex visu*. Et ita Suarez (De Poenit. D. 32, s. 3,
 n. 9): « *Quantumcumque* confessor sciat peccatum poenitentis *ex*
 « *aliorum relatione*, tenetur in hoc iudicio magis credere ipsi
 « poenitenti. . . . ».

Non ergo distinguit *doctor eximius* inter relationem alterius
 quae fit *extra confessionem* et eam quae fit *in confessione*, sed
 in utroque casu Confessarius potius poenitenti quam alii de eo
 referenti credere debet. — Et de his satis.

Resp. ad 3um. — Iam quaeritur, an parochus in casu
 recte se gesserit: a) Titium absolvendo; b) non absolvendo Ca-
 iam; c) utrique S. Communionem praebendo eosque in matrimo-
 nio coniungendo.

Ad a). — Ratio dubitandi est, quia parochus *certo cognovit*
 Titium paulo ante confessionem a gubernio bona ecclesiastica
 sine debita venia emisse, de qua tamen emptione Titius omnino
 siluit, etiam post interrogationem a parochi factam, licet a *longin-*
quo tantum, ut monet S. Thomas. Et sane prudenter egit
 parochus, dum non nisi a longinquo et indirecte Titium interro-
 gavit de peccato, quod ab eodem commissum fuisse suspicari potuit.
 Facile enim ii, qui a gubernio bona ecclesiastica emunt in bona
 fide inveniuntur, putantes gubernium suo iure agere vel saltem
 sibi de actibus gubernii nullam esse reddendam rationem. Quorum
 ex numero fuisse et Titium, satis patet ex eo, quod nihil unquam
 se in Ecclesiae perniciem eiusque iura molitum esse parochi

sciscitanti respondit. Nec ulla fuit necessitas eum *statim* instruendi de rerum veritate; immo hoc non sine gravi incommodo et periculo illo temporis momento factum fuisset. Bene ergo fecit confessarius eum in bona fide relictum absolvendo. Utrum vero postea Titius monendus fuerit necne, hoc diiudicetur ex iis quae in casibus praecedentibus a doctissimo viro sapienter disputata sunt.

Ad b). — Responsio patet ex iis quae sub quaesito 2. habentur. Optime pariter egit parochus dum verbis charitate plenis Caiam hortabatur, ut sincere omnia confiteretur, et generaliter tantum quaerebat, an forte in aliquo contra castitatem deliquerit. Sigillum enim sacramentale respectu Titii omnino talem cautelam ac prudentiam exigebat. Nec reprehendi potest parochus eo quod, iuxta sententiam La-Croix, quam egregius Doctor S. Alphonsus ut meliorem proponit, Caiam non absolverit, sed potius super illam orationem *aliquam* recitaverit, sc. ad occultandam *ipsi poenitenti* absolutionis negationem. At si eandem simpliciter et absolute absolvisset, nescio qualem tunc incurrisset censuram, sequendo S. Thomam, necnon Ioannem de Lugo S. I., qui teste S. Alphonso (*l. 3, n. 552 in fine*) post *D. Thomam non temere inter alios Theologos facile Princeps dici potest.*

Ad c). — Nulla difficultas. Nam scandalo excluso, quod in casu nullum apparet; exclusa censura excommunicationis, quam Titius emens bona ecclesiastica bona fide nullam incurrit; sane parochus sponsis nec S. Communionem, nec assistantiam suam in contrahendo matrimonio ullo modo negare potuit, cum negando et sponsis ipsis et sigillo sacramentali gravem intulisset iniuriam.

FR. MAURUS M. KAISER
Ord. Praed.

IV.

De absolutione danda, differenda, vel deneganda.

Die 16 Ianuarii 1899 hora 15 1/2 (3 1/2 pom.)

Titius sacerdos, ad confessiones audiendas a suo episcopo adprobatus, totus illis audiendis incumbit. At

admodum difficilem se praebet in absolvendis poenitentibus, ex metu, quod in illis deficiant necessariae dispositiones, quarum plerumque, ut ipse contendit, indubia signa deprehendi nequeunt. Hinc poenitentes non absolvit, nisi de illorum dispositione certum iudicium sibi efformaverit, eo vel magis, ut ipse ait, quod in sacramentis conferendis uti non licet probabilitate. Si vero huiusmodi certitudinem circa alicuius poenitentis dispositionem assequi nequeat, illi absolutionem differt ad aliquot dies, experimenti causa, eumque deinde non absolvit, nisi ab omni relapsu interim abstinuerit. Demum quoties accedunt pii poenitentes, qui de peccatis valde levibus se accusant, toties eos sine absolutione dimittit, data tamen communicandi venia, tum quia, ut Titius ratiocinatur, hoc ipso quod materiam necessariam non afferunt, ius ad absolutionem non habent, tum quia subest timor, ne de illis levibus peccatis satis non doleant.

Per aliquot annos in sacramento poenitentiae administrando huiusmodi praxim Titius servat. At vacans forte exercitiis spiritualibus una cum aliis confessariis audit piam collationem, in qua concionator praxim prorsus oppositam in poenitentibus absolvendis proponit et commendat. Hinc conscientiae anxietatibus pressus omnia viro theologo aperit consilii capessendi causa. Hic, ut morem Titio gerat, secum quaerit:

1. *Quaenam regulae confessario praesto esse debeant circa absolutionem dandam, differendam, vel denegandam?*

2. *An praxis usque adhuc a Titio servata in aliquo sit reprobanda?*

3. *Quid rationibus ab ipso allatis sit respondendum?*

Respondeo ad 1um. — Regula generalis est Confessarium in danda, differenda, deneganda absolutione nec rigidiorum nec faciliorem esse debere, ne sc. per nimium rigorem odiosum reddat Sacramentum Poenitentiae, repellendo peccatores quos attrahere

deberet, nec per nimiam facilitatem horrorem peccati in eisdem minuatur, augeat vero numerum confessionum sacrilegarum (cf. S. Alph. l. 6, n. 464 in fine).

Regulae autem *particulares* in hac re sequendae plures sunt, quas e. cl. P. Bucceroni S. I. (*Inst. Theol. Mor.* II, n. 809, hic proponimus, paucis explicandas.

Reg. 1.^a: Potest Confessarius absolutionem tuto dare, semper ac prudenter iudicet, poenitentem esse sufficienter dispositum, h. e. « neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse », ut dicitur in Cat. Rom. P. 2, cap. 5, n. 60 (non vero in *Rituali Rom.*, ut habet Frassinetti, in *Compendio Theologiae moralis* italice edito, II, nota 140, edit. 1875). *Prudens* autem iudicium de dispositione sufficienti non necessario debet esse iudicium *certum*, sed sufficit tantum *probabile*, tale nimirum quod excludit quidem *prudentem* formidinem errandi, non vero omnem prorsus erroris vel formidinem vel etiam possibilitatem. « Non enim oportet, ait « S. Thomas (*Sum. Theol.* 1. 2. q. 91. a. 3. ad 3^m), quod « omnis mensura sit omnino infallibilis et certa, sed secundum « quod est possibile in genere suo ». Et rursus (2. 2. q. 47. a. 9. ad 2^m): « Dicendum quod secundum Philosophum certitudo « non est similiter quaerenda in omnibus, sed in unaquaque « materia secundum proprium modum. Quia vero materia prudentiae sunt singularia contingentia, circa quae sunt operationes humanae, non potest certitudo prudentiae tanta esse, « quod omnino sollicitudo tollatur ». — Quoties igitur prudens iudicium de dispositione sufficienti poenitentis habetur, *toto tuto dari potest* absolutio. Et ratio patet: nam si, non contentus iudicio prudenti seu probabili, requiris iudicium omnino certum de dispositione poenitentis, equando tunc dari poterit absolutio? Nec uno casu inter centum. — Prudens autem iudicium de sufficienti dispositione poenitentis ex ipsa poenitentis assertionem (non sola tamen), ex eius confessione, ex confessionis modo aliisque circumstantiis eiusdem confessionis efformandum est; neque profecto aliunde desumi potest. « Spiritualis pastor, ita Doctor Angelicus (*Quodl.* 1. a. 2. ad 2^m) vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exterius vitam eius: *sed per modum confessionis non potest diligentius scrutari, sed oportet quod credat ea quae sibi a subdito dicuntur* ».

Non diffitemur, in efformando huiusmodi iudicio prudenti de sufficienti dispositione poenitentis posse interdum aliquam in-

veniri difficultatem, eamque non levem, si agatur praesertim de occasionariis, habituais et recidivis, de quibus in Casibus sequentibus sermo ex professo recurrit; sed propter plus minusve difficile principii alicuius applicationem ipsum principium non evertitur, et ita semper verum erit, Confessarium *posse tuto dare* absolutionem, quoties *prudenter* iudicet, ex signis modo ordinariis, modo extraordinariis, poenitentem esse *sufficienter* dispositum. Neque difficultas in efformando huiusmodi iudicio etiam circa poenitentem occasionarium, habituatum, recidivum exaggerari debet, ne Sacramentum poenitentiae tum Confessariis, tum poenitentibus intolerabile evadat. Et tunc forsitan peccata pauciora erunt et plures animae salvabuntur?

Ex hoc autem, quod poenitens, qui prudenter habetur ut sufficienter dispositus, *possit* tuto absolvi, non necessario sequitur, eum etiam semper statim absolvi *debere* (ut rursus docet Frassinetti l. c.), nam est

Reg. 2.^a sc.: Confessarius absolutionem tuto etiam differre potest, quando poenitens, licet sit sufficienter dispositus, non est tamen invitus, et dilatio potius sit ei profutura, quam absolutio statim data.

Sane si haec duo verificantur, nulla apparet difficultas differendi absolutionem, saltem pro brevi tempore. At si poenitens hinc quidem est seu indicatur sufficienter dispositus, inde vero desiderat absolvi nec libenter consentit in absolutionem differendam, sed est potius invitus, tunc generatim loquendo parvam admodum vel nullam omnino utilitatem ex huiusmodi dilatione capiet, nisi forsitan dixeris utilitatem spiritualem in eo esse, ut anima per plures dies maneat in peccato mortali potius quam in statu gratiae. Poenitenti ergo huiusmodi potius danda est absolutio, quam differenda. Diximus *generatim loquendo*; nam utilitatem differendi *aliquando* absolutionem etiam poenitenti invito, sufficienter tamen disposito, docent plures et graves theologi, praesertim si agatur de recidivis et occasionariis, ut nimirum huiusmodi poenitentes dilatione absolutionis melius cognoscant gravitatem peccati et necessitatem emendationis (S. Alph. l. 6. n. 461). Attamen, et haec est

Reg. 3.^a observanda, utilitas requisita ad absolutionem differendam poenitenti, ceteroquin sufficienter disposito, sive consentienti sive invito, notabilis esse debet; et consequenter absolutio non nisi ad breve tempus differenda erit. — Si enim parva tantum utilitas vel nulla ex absolutione differenda secutura videatur, ratio

differendi iam nulla erit; si vero ad longum tempus differatur absolutio peccatori, ut hic supponimus, in statu peccati mortalis constituto et sufficienter disposito ad absolutionem recipiendam, sane ex absolutione statim data maiorem concipiet utilitatem, gratiam sc. sanctificantem et gratias sacramentales ad peccatum vitandum vitamque emendandam, quam ex absolutione diu dilata, manendo sc. in peccato mortali. Differatur ergo absolutio, si eam differendi ratio sufficiens adsit, ad breve tantum tempus, i. e. ad aliquot horas, ad diem, ad duos vel tres dies, ad hebdomadam, ad summum ad quindecim dies; quia grave omnino est manere in statu peccati mortalis etiam per paucos dies, et *per se loquendo* magis prodest absolutio statim data quam eius dilatio, docente S. Thoma (*Suppl. qu. 25. a. 1. ad 4^m*): « Maius remedium praebetur contra peccata vitanda ex gratia quam ex assuetudine nostrorum operum ». Ista quidem S. Doctor profert ad probandum indulgentias quas concedit Ecclesia, non esse in destructionem sed potius in aedificationem, quatenus nimirum etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda conceditur; at facile etiam ad praesens argumentum applicari possunt.

Reg. 4.^a — respicit poenitentem de cuius sufficienti dispositione prudenter dubitatur. Tali quidem, nisi ex denegata vel dilata absolutione grave damnum timeatur, absolutio est omnino differenda, donec sufficienter dispositus redeat. Prius tamen confessarius omnem conatum adhibere debet ut ipsum disponat, praesertim si de rudibus agatur qui vix se ipsos apte disponere valent. Si vero ex denegata vel dilata absolutione grave damnum poenitenti dubie disposito immineat, absolvendus quidem erit, sed conditionate, ut tum Sacramenti reverentiae, tum saluti poenitentis meliori quo fieri potest modo provideatur. Nam Sacramenta propter homines.

Reg. 5.^a et ultima observanda, quando poenitens nolit implere gravem aliquam, quam habet, obligationem, vel quando peccatorum commissorum sincerum dolorem non habet, neque propositum non peccandi de caetero: tunc nimirum confessarius tenetur absolutionem negare. His quidem, et his solis, ait optime cl. Bucceroni l. c., deneganda absolute est absolutio. Ratio clara est, quia *hi* et *hi soli* absolutione indigni sunt. Peccatum enim remitti non potest ei qui vult in peccato perseverare. — Et haec est doctrina clare proposita in *Rituali Romano*, quod sub titulo III, cap. I, *De Sacramento Poenitentiae*, n. 22, haec habet: « Videat autem diligenter sacerdos, quando et quibus conferenda,

vel deneganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos qui talis beneficii sunt incapaces; *quales sunt qui nulla dant signa doloris*; qui odia et inimicitias deponere, aut aliena si possunt restituere aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata relinquere, *et vitam emendare nolunt*: aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant; neque etiam eos absolvat, quorum peccata sunt superioribus reservata ».

Istae regulae quas particulares diximus respectu regulae generalis initio positae de via media tenenda inter nimium rigorem et nimiam absolvendi facilitatem, generales tamen et ipsae sunt, quatenus sc. omnes casus complectuntur. Quomodo vero applicandae sint, si agatur de poenitentibus habituatis, recidivis et occasionariis, dicetur in casibus sequentibus ab ipso clarissimo Auctore, quem in eisdem exponendis secuti sumus, qui et egregium Commentarium conscripsit *de Absolutione danda, differenda, deneganda*, cuius his ipsis diebus quarta prodiit editio.

Resp. ad 2.^{am} — Non in aliquo tantum, sed in omnibus praxis a Titio hucusque servata est reprobanda, utpote regulis supra traditis directe opposita, et inanibus rationibus, ut statim ostendetur, innixa.

Resp. ad 3.^{am} — a) Titius admodum difficilem se praebet in absolvendis poenitentibus, ex metu, quod in illis deficient necessariae dispositiones, *quarum plerumque*, ut ipse contendit, *indubia signa deprehendi nequeunt*. — Sed respondetur, nullatenus oportere, ut dispositiones necessariae et sufficientes ad recipiendam absolutionem per signa *prorsus indubia* innotescant; sufficit ut prudens seu probabile iudicium de sufficienti dispositione poenitentis habeatur; secus tribunal poenitentiae tormentum erit tam pro Confessariis quam pro poenitentibus.

b) Hinc Titius poenitentes non absolvit nisi de illorum dispositione *certum iudicium* sibi efformaverit, eo vel magis, ut ipse ait, *quod in sacramentis conferendis uti non licet probabilitate*. — Respondetur quoad iudicium de dispositione poenitentis, ut supra; quoad usum probabilitatis in sacramentis conferendis, distinguendo: Si per usum probabilitatis valor sacramenti periclitatur, *concedo*; secus, *nego*. — Atqui sacerdos absolvens poenitentem iuxta regulas superius traditas cum iudicio probabili de sufficienti dispositione poenitentis, valorem sacramenti scienter nulli periculo exponit, immo natura sacramenti poenitentiae

talis est ut plerumque non nisi iudicium probabile de dispositione poenitentis haberi possit. Unde fit ut absolutio aut plerumque dari non possit, si nimirum iudicium certum de dispositione poenitentis requiratur, aut tuto dari possit cum indicio tantum prudenti ac probabili.

c) Si vero (huiusmodi) certitudinem circa alicuius poenitentis dispositionem assequi nequeat, Titius illi absolutionem differt ad aliquot dies, experimenti causa, eumque denique non absolvit, *nisi ab omni relapsu* interim abstinuerit. — Miseros sane poenitentes, qui ad huiusmodi confessarium recurrunt! Ecquomodo se gerent, ut eum de sufficienti sua dispositione *certum* reddant? — At esto, quod Titius, licet immerito, ob defectum huiusmodi certitudinis poenitenti absolutionem ad aliquos dies differat, profecto inepte ratiocinatur et perperam agit, non absolviendo deinde poenitentem, *nisi ab omni relapsu abstinuerit*. Hoc enimvero intolerabilem sapit rigorismum. Iam audivimus S. Thomam dicentem « quod maius remedium praebetur contra peccata vitanda *ex gratia*, quam ex assuetudine nostrorum operum » (supra ad 1um). Audiatur et La-Croix quem S. Alph. dicit egregie tractasse de sacramento poenitentiae: « *Saepe iuvat*, ait, *relapsis absolutio*, tum ob auxilia gratiae quae confert Sacramentum, et quibus potest muniri absolutus, quia pia exercitia ab efficacitate Sacramenti habebunt maiorem vim, eruntque Deo gratiora et efficaciora, utpote facta ab amico Dei, et ex institutione Christi inerit eis maior vis satisfactoria; tunc etiam spes est usurum ferventius mediis praescriptis; nam dilatio multos offendit, quia non redeunt, sed redduntur obstinati » (Apud S. Alph. lib. 6, n. 464). Et *Salm. c. 5, n. 67 in fine*: « Cur de peccatore non habente gratiam per dilationem quam de constituto in amicitia Dei per absolutionem melius sperandum sit? » (S. Alph. ibid.). Ipsum vero Rituale Romanum (*De Sacr. Poenit. n. 19*) monet: « In peccata facile recidentibus utilissimum erit consulere, ut saepe confiteantur, et si expediat communicent ». « Ergo Rituale, ita concludit S. Alph. (l. c.)... supponit pravam habitum ab eis (i. e. facile recidentibus) non adhuc esse avulsum; sed hoc non obstantē docet gratiam Sacramenti — quae datur per absolutionem — multum conferre ad emendationem » (l. c.). Quae omnia profecto Titii agendi rationem plane damnant.

d) Demum *quoties* accedunt pii poenitentes, qui de peccatis valde levibus se accusant, *toties* eos sine absolutione dimittit, data tamen communicandi venia, *tum* quia, ut Titius ratiocinatur, hoc

ipso quod materiam necessariam non afferunt, ius ad absolutionem non habent, *tum* quia subest timor, ne de illis levibus peccatis satis non doleant. — Respondetur ad primam rationem hic a Titio allatam, peccata venialia, licet non sint materia, quae necessario clavibus subiici debeat, sed materia libera, esse tamen materiam sufficientem, quae clavibus subiecta cum dolore saltem attritionis, est obiectum validae absolutionis. Quoad timorem vero Titii, ne de illis levibus peccatis poenitentes satis doleant, duplex adest remedium: nam vel ipse confessarius proposita peccati etiam levis malitia poenitentem ad sincerum de huiusmodi peccatis dolorem aptis verbis, moderate tamen, moveat; vel poenitentem hortetur, ut ex peccatis vitae anteactae gravius aliquod vel speciem aliquam graviorum peccatorum una cum levibus post ultimam confessionem commissis clavibus subiiciat, simul de omnibus vere dolendo. Quod si Titius *interdum* poenitentem aliquem sola venialia eaque leviora accusantem sine absolutione, sed cum sola benedictione dimitteret, dubitans sc. de materiae vel de doloris sufficientia, in hoc utique non esset reprehendendus; quod autem omnes poenitentes venialia tantum valde levia accusantes sine absolutione dimittit, in hoc profecto excedit, iniuste privans poenitentes huiusmodi beneficio absolutionis ad quam recipiendam ius habent, quoties libere vel unum peccatum veniale, quod tamen vere peccatum sit nec simplex imperfectio, cum debito dolore clavibus subiiciant. Dicunt tamen theologi, ut Suarez, Sanchez et alii, negare absolutionem de materia levi non excedere veniale.

Fr. MAURUS M. KAISER
Ord. Praed.

V.

De confessarii agendi ratione cum occasionariis.

Die 27 Februarii 1899 hora 16 $\frac{1}{4}$ (4 $\frac{1}{4}$ pom.)

Berthae ancillae cum Caio hero suo saepe peccanti Titius confessarius imponit, ut illius domo statim discedat. Id autem peragere ipsa renuit, tum quia Caius emendationem promiserat, tum quia ab aliquot

annis stipendium famulatus ei non solvit, quod tamen brevi recipere sperabat, non amplius receptura, si discessisset. His auditis Titius eam absolvit, simul iniungens, ut singulis hebdomadis ad confessionem redeat. Verum nonnisi post sex menses cum relapsu pluries iterato Bertha ad Titium revertitur, easdem adducens rationes, ne heri domum relinquere cogatur. Et quoniam confessarius ab eadem audit, herum paucos post dies Neapolim profecturum, ubi diutius commorari ei necesse erat et simul ipsam velle ea die communicare, ne indulgentia plenaria privaretur, iterum absolutio- nem impertitur. Factum revera est, ut antequam he- rus Roma discederet, nullum cum eo peccatum Bertha patraverit.

Interim Caius Neapoli degens confessario mani- festat, se Romae ancillam concubinam habere, quam tamen vix in patriam reversum se forse dimissurum promittit: exinde fit ut statim absolvatur.

Verum cum postea Romam redierit, sermonem ea de re cum ancilla interserit, et ne ab invicem sepa- rentur ambo firmiter statuunt, non amplius in poste- rum delinquere. Labitur integer mensis et propositum fideliter servant. Mox autem urgente paschali praece- pto confessarium adeunt, qui, de re certior factus eos inabsolutos dimittit, donec se separent. Ad alium pro- inde confessarium accedunt, qui, omnibus auditis, se- cum quaerit:

1°. *Quid et quotuplex sit occasio peccati?*

2°. *An et in qua occasione poenitens constitutus absolvi possit?*

3°. *Quid iudicandum de agendi ratione confes- sariorum, quoad singula prout in casu?*

R. Ad 1um. Occasio est exterior quaedam circumstantia, nobis afferens periculum peccandi. Hoc periculum provenit ex eo quod illa exterior circumstantia de se alliciens sit ad peccandum. Unde patet quod occasio vera causa moralis sit peccati, licet *per ac- cidens*, et non *per se*. Si praedictum peccandi periculum sit

possibile, sed non probabile, occasio est *remota*. Si vero periculum vere probabile sit, occasio est *proxima*. Sed uti probabilitas periculi in indivisibili non est, sed est minor et maior probabilitas, et deinde moralis certitudo; ita occasio proxima est minus vel magis proxima, et simpliciter proxima. Occasio proxima, si talis sit respectu alicuius in particulari ob eius specialem fragilitatem, occasio *respective* est, si vero talis sit regulariter respectu omnium, occasio *absolute* est. Si iterum talis sit, ut non possit auferri, vel nonnisi cum gravi sui detrimento, vel e contra omnino potest removeri, tunc occasio est simpliciter necessaria, moraliter necessaria, voluntaria. Si tandem eam quis secum habeat, vel secus, dicitur *in esse seu praesens*, vel *non in esse seu absens*.

Ad 2um. In quacumque occasione sit poenitens constitutus absolvi quidem potest, si sincere doleat et proponat. Et haec revera est tota difficultas: prudenter indicare de sinceritate contritionis et propositi. Quare illud quod dicitur, quod occasionarius saltem prima vice absolvi potest, nulla ratione dicitur. Si occasionarius neque prima neque centesima vice exhibet signa contritionis et propositi, nunquam absolvi potest; et contra potest, per se loquendo, semper absolvi si semper sinceram contritionem et sincerum propositum exhibeat. Hinc, si sit in occasione voluntaria et eam non removeat, et ideo in peccata labatur, sinceræ contritionis et propositi prudens argumentum profecto non habetur, adeoque absolvi non potest. Si sit in occasione necessaria, eamque conetur remotam reddere, adhibitis opportunis mediis, etiamsi aliquando iterum in peccata labatur, argumentum e contra habetur sinceritatis doloris et propositi, unde, per se loquendo, absolvi potest.

Ad 3um. Bertha reperitur in occasione si non simpliciter necessaria, moraliter quidem necessaria. Titius confessarius bene fecit prima vice eam absolvendo. Nam ex una parte Caius emendationem promiserat, ex alia Bertha etiam emendationem promittit, et serio promittere videtur, quia libenter acceptat frequenter ad confessionem accedere ex optima confessarii monitione et hortatione. Bene etiam agit secunda vice Titius confessarius Bertham absolvendo. Seria enim apparet bona voluntas Berthæ ex confessione sponte peracta, licet post sex menses, et ex desiderio Communionis et Indulgentiæ plenariæ. Occasio vero interim physice removetur itinere heri. Ac sincera Berthæ voluntas hac vice ipso etiam facto est comprobata, quia nullum

post confessionem et ante heri discessum peccatum commissum est. Caius etiam Neapoli recte absolvitur a suo confessario. Nam, cum remotus sit ab occasione, et eam promittat ablaturum, seria eius voluntas apparet non amplius peccandi, et consequenter sincera eius contritio dicenda est. Hisce praemissis et praesuppositis, seria etiam apparet post heri reditum, voluntas Caii et Berthae non amplius peccandi, quae etiam confirmatur experientia integri mensis. Unde non videtur posterior confessarius, ad quem mox urgente paschali praecepto accesserunt, bene egisse eis absolutionem denegando, nisi prius ab invicem separarentur.

Atque hic notandum est, quod cum ageretur de praecepto paschali, non erat absolutio deneganda hac etiam speciali de causa, sine graviore ratione. Insuper Bertha et etiam Caius personae apparent, licet fragiles, religiosae, et quae Ecclesiae leges verentur. Unde confessarius non debuisset illa absolutionis denegatione, tam praecise facta, eos potius arcere a confessione, quam ad eam allicere et invitare. Postremo et aliud quoad proximum attendendum est quoad hunc Casum, aliosque similes. Caius dimittet Bertham, Bertha deseret Caium. Sed assumens Caius aliam ancillam nonne novum et peius pro ipso forte esse poterit periculum? Et Bertha alium reperiens dominum, nonne et ipsa novam reperire forte poterit et peiorem occasionem? Unde nonne esset melius occurrere veteri malo, quam novo forte occasionem praebere? Sed haec certe est in huiusmodi casibus practica difficultas, et magna opus est consideratione omnium circumstantiarum, ut iudicium vere prudens efformetur.

IANUARIUS BUCCERONI S. I.

VI.

De confessarii agendi ratione cum consuetudinariis et recidivis.

Die 13 Martii 1899 hora 16 $\frac{1}{2}$ (4 $\frac{1}{2}$ pom.)

Titius sacerdos fidelium confessiones excipiens in templo, qua die solemne B. Virginis festum magna populi frequentia celebrabatur, inter plures alios, ab-

solutionem impertitus est bibulo cuidam seni, qui a decem annis a sacramentis abstinuerat; praeterea cuidam iuveni a septem circiter annis impudiciis et mollitiei dedito, licet hic solitus fuisset pluries per annum ad poenitentiae sacramentum accedere; tandem cuidam mulieri, quae meretricio more vivebat, quaeque licet effusis lacrymis a se admissa defleret et suum miserrimum statum detestaretur, tamen, ne ex indigentia ad iterum relabendum impelleretur, valde timebat.

In sacrarium reversus laetitia Titius gestiens exclamat: « Oh quam salubriter haec festa instituta sunt! dici vix potest, quam uberrimi fructus ex poenitentiae sacramento percipiantur! » Deinde tres recensitos casus, generalibus verbis, Caio confessario, qui forte aderat, enarrat. Hic Titii rationem agendi valde miratus est; non enim sibi persuadere poterat, quomodo huius generis peccatoribus, nulla interposita mora, et ante emendatum habitum et vitatum relapsum, absolutio concedi queat. Ratum enim habebat, non aliud verius et securius poenitentiae signum esse, quam a peccatis abstinere et eum, qui sincero corde non amplius peccaturum proponit, non tam cito esse relapsurum, sicut domus solide aedificata non tam cito corruit. Itaque hac de re fit inter eos contentio, cui ut finis imponatur, ambo simul virum theologum doctrina et fama clarissimum consulunt. Hic quaestione cognita secum quaerit:

1°. *Quid veniat nomine consuetudinarii et recidivi?*

2°. *Quae poenitentiae signa in huiusmodi peccatoribus adesse debent, ut absolvi possint?*

3°. *Quid de utriusque confessarii sentiendi et agendi ratione, prout in casu, iudicandum?*

R. Ad 1um. Consuetudinarii hic dicuntur, qui consuetudinem peccandi contraxerunt. Haec autem consuetudo, ut in omnibus rebus moralibus, fixa et determinata non est tali lapsuum nu-

mero; sed ex maiore vel minore frequentia quamdam habet latitudinem. Consuetudinarius est, qui vicesies vel decies in hebdomada blasphematur, et consuetudinarius etiam est, qui tantum quinquies vel semel in hebdomada blasphematur. *Recidivi* autem dicuntur, qui post confessionem, licet a confessario admoniti in eadem relabuntur peccata, sine ulla vel fere ulla emendatione. Quare licet *consuetudinarii* sint etiam *recidivi*, *recidivi* tamen hic non appellantur, nisi *post confessionem* relabantur in eadem peccata, *ante iam admoniti* et *sine ulla vel fere ulla emendatione* reincidant.

Ad 2um. Relapsus in peccata, sive alia, sive eadem, absolutionem per se impedire non potest. Peccanti enim ex sententia ipsius Jesu Christi, non solum septies, verum etiam *septuagies septies* dimittitur. Unde patet evidenter, quod secuta iam emendatio, uti non est necessaria et essentialis ad veram poenitentiam, ita neque necessario ad absolutionem est praerequisita. Sed et aliud inde evidenter patet, etiam quoad consuetudinarios et recidivos sine ullo fundamento dici eos saltem prima vice absolvi posse, vel semel et iterum, vel ter, vel ter et quater. Nam si prima et quarta vice huiusmodi recidivus potuit absolvi, hoc ideo fuit, quia habebat contritionem et propositum; cur ergo eam et quinta et sexta vice habere non poterit? Unde, si eam recidivus semper habeat, semper, absolute loquendo, absolvi poterit. Sed quibusnam signis sufficiens contritio et sufficiens propositum dignoscatur? Sunt qui requirunt signa extraordinaria. Sed praeterquam quod extraordinaria signa, quae assignant, plura saltem cum ordinariis confunduntur, et fallacia etiam esse possunt, cur ordinaria signa sufficere non possunt secunda vice, e. g., si prima sufficebant? Cur ille, qui serio omnino affirmat et toto suae confessionis tenore comprobatur se habere dolorem et propositum prima vice, non poterit et secunda et tertia et quarta et quinta vice serio omnino affirmare et demonstrare sinceram animi sui poenitentiam? Quare iterum haec est tota difficultas: prudenter iudicare de sinceritate doloris et propositi, quibuscumque tandem signis quis inducatur ad huiusmodi prudens iudicium. Diffitendum tamen non est, quod quamvis absolutio dari possit, aliquando tamen expedit eam differre; idque sive pro recidivis sive pro occasionariis valet; quando nempe illa dilatio poenitenti profutura iudicetur. Si enim ad officium iudicis pertinet iudicium absolutionis dandae vel denegandae; ad officium medici pertinet eam dare tempore opportuno pro maiore poenitentis utilitate.

Quare, si confessarius eam dilationem iudicet utilem spirituali poenitentis bono eam prudenter differre poterit, quin teneatur, nempe, si poenitens sit sufficienter dispositus. Ceterum omnes fere conveniunt mitius agendum esse tum cum illis qui versantur in occasione necessaria, quia graviore difficultate detinentur, tum cum consuetudinariis et recidivis, quia maiore infirmitate laborant. — Traditam doctrinam, quoad ipsam rei substantiam, habet etiam S. Alphonsus, qui Hom. Apost. Tract. ult. n. 13, ait: « Semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit iudicari poenitens mutasse voluntatem bene absolvi potest ». Et ibidem agit S. D. de occasionariis et recidivis.

Ad 3um. Titius bene egit bibulum senem absolvendo, qui a decem annis a sacramentis abstinuerat. Quod enim dubium esse potest, quod iste bibulus sponte accedens iterum ad sacramenta post decem annos sincera non moveretur poenitentia? Signum certe adest, quo prudenter iudicari poenitens potest voluntatem mutasse. — Absolvi etiam potuit iuvenis ille mollitiei deditus, si nempe eum Titius prius convenienter excitaverit ad dolorem et propositum. Spontanea sacramentorum frequentia signum certe est sinceræ voluntatis. Utile forte erit etiam, quia solitus ille est pluries per annum ad sacramenta accedere, si eum nonnihil terreat Titius, ostendatque, ut ait S. Alph. l. c. n. 15, ac si non posset eum absolvere. — Bene item Titius meretricem absolvit, quæ non tantum ordinaria verum etiam, effusis lacrymis, extraordinaria signa contritionis ostendit. Timor futuri relapsus sinceritatem præsentis doloris non impedit, adeoque nulla esse potuit ex hoc capite absolvendi difficultas.

Ad Caium vero quod spectat, certe secuta vitæ emendatio optimum poenitentiae signum est, sed etiam sine ea vera poenitentia haberi potest. Id, aliis nunc relatis, aperte constat ex prop. 36. Syn. Pistor. damn. a Pio VI. Item ex eo quod quis cito relabatur post dolorem et propositum et post confessionem, absolute loquendo, argumentum non est defectus sinceræ poenitentiae. Potest enim quis animum a mundanis rebus revocans, et memorans novissima sua, Dei adiuvante gratia, concipere veram et perfectam contritionem. Ea concepta statim, e. g., sese obicit peccandi occasio rem sensibus obiciens, imaginationem vehementer percellens, animum acius irritans, unde mundana iterum cogitans mundanis adhaeret, idque pro libertate et mutabilitate humanæ voluntatis. Quare ille, qui modo vere diligebat Deum, nunc diligit creaturas; uti ille qui modo vere se-

debat, nunc stat. Nihilominus diffitendum item non est, quod aliqua prudens suspicio defectus sinceræ poenitentiae haberi potest ex eo quod poenitens admonitus, et saepe iam admonitus, redeat sine ulla vel fere ulla emendatione. Nam revera cuinam prudenti viro non suspecta ea fides videri debet, quam quis semper fefellit? Sed, cum haec sit tantum suspicio, praesumptio et coniectura ex ipso facto non servati propositi, res sedulo est examinanda cum omnibus suis circumstantiis, et tunc, si prudenter adhuc dubia poenitentis dispositio appareat, ei certe absolutio dari non potest, sed ea vel deneganda, vel saltem differenda. Illud vero non intelligitur quod habet D'Annibale, Summ. P. 3, n. 340, Ed. 3^a quod nempe requiratur ut recidivus appareat non *dubie* sed *satis dispositus*, et tamen neganda sit eius absolutio, quia nulla amplius apparet *probabilis spes emendationis*. Venia illustris theologi, contradictoria et practice impossibilia videntur.

IANUARIUS BUCCERONI, S. I.

VII.

De confessarii agendi ratione cum scrupulosis.

Die 10 Aprilis 1899 hora 17 (5 pom.).

Titius confessarius tum in reliquis poenitentium generibus, tum maxime in scrupulosis curandis omnem adhibet diligentiam. In hac autem posteriori animorum aegritudine sananda sequentem tenet modum: Impri-
mis scrupulosis et nominatim illis, qui circa validitatem confessionum perpetuis anguntur dubiis, vehementer suadet, ut generalem totius vitae instituant confessionem. Si in personas de cetero devotas et timoratae conscientiae incidat, quae se accusant de cogitationibus contra fidem, vel blasphemiis, eas primo diligenter examinat, an consenserint, nec ne; et si illae, se id valde timere respondent, eis multis rationibus turpitudinem huius generis cogitationum explicat, quo salutare eis ingerat horum peccatorum horrorem.

Contigit quodam die, ut ad Titium accederet, qui se pene ad desperationem redactum esse diceret, eo quod in omnibus quae agebat de peccato timeret. Cui Titius: « Abiice, inquit, timores istos; nam scrupuli sunt ». « Audivi vero, ait poenitens, non licere cum dubio agere ». « Age audacter, respondet Titius; nam dubia tua inania sunt ». Tum poenitens: « Fateor, inquit, pleraque esse inania; sed quid, si inter ea dubia, quae me iubes contemnere, aliquod fundatum sit? Et quid si forte scrupulosus non sim, qualem me existimas? Nonne regula illa tua manifesto me peccandi periculo exponit? »

His auditis ipse Titius anceps haeret, iuratque se nullius iam scrupulosi confessionem auditorum.

Quaeritur:

1°. *Quid sit scrupulus et quibus indiciis scrupulosi dignoscantur?*

2°. *Quodnam sit primum remedium scrupulosis persuadendum?*

3°. *An Titius scrupulosos sapienter curet?*

4°. *Quomodo Titius rationes ultimi poenitentis solvere debuisse?*

Resp. ad 1.^m Scrupulus, spectato vocis etymo, dicitur a scrupis, seu lapillis, qui sese ingerentes in calceamenta viatorum, illorum pedes vexant et torquent. Translato autem sensu, scrupulus est spirituale quoddam offendiculum, quod impedit, quominus homo inoffenso pede et libero gradu in vita christiana et in suis actibus procedat.

Scrupulus igitur sensu morali definitur: *inanis apprehensio, et hinc ortus timor et anxietas, alicubi esse peccatum ubi non est*. Dicitur a) *apprehensio*, quia proprie tunc habetur, quando intellectus, neque determinate iudicat, neque practice dubitat, an hoc vel illud sit peccaminosum, sed solum habet apprehensionem, vel suspicionem peccati. Dicitur b) *inanis*, idest quae innititur vel levi vel nullo fundamento, idest vana et inani ratione. Unde scrupulus spectat, tum ad intellectum, in quantum est inanis apprehensio, tum ad voluntatem, in quantum ex hac inani apprehensione oritur timor et anxietas.

Definito scrupulo, iam intelligitur, quid sit *conscientia scrupulosa*: est scilicet dictamen, seu iudicium practicum fundatum in scrupulo, et dictans quid, supposito scrupulo, idest inani apprehensione de peccato, sit hic et nunc agendum vel omittendum. Ex quo liquet, illum merito dicendum esse scrupulosum, qui solet cum conscientia scrupulosa procedere, idest, qui ex levibus et inanibus motivis solet concipere dictamina practica de peccato, ubi revera nullum est peccatum et fortasse nullum omnino peccandi periculum.

A conscientia scrupulosa distinguitur *conscientia tenera*, quae prorsus exoptanda est praesertim in sacerdotibus, qui quotidie celebrant, in religiosis, qui perfectioni student, in iis, qui frequenter communicant, etc. Huiusmodi conscientia iuxta veram normam tum ante, tum post factum animadvertit et discernit etiam minimos defectus, eosque magni aestimat, retenta tamen recta distinctione inter peccatum mortale et veniale.

De indiciis, quibus scrupulosi dignoscuntur, passim agunt Doctores, inter quos consule *S. Alphonsus Lib. I Tract. I de consc. num. 11*; *Reuter Neo-confessarius Parte III, cap. XIII quaest. I num. 256*; *Ballerini Opus Theologicum-Morale, Tract. II de Consc. n. 180 etc.*

Resp. ad 2.^m De remediis pro huiusmodi scrupulosis adhibendis, consule etiam Auctores mox citatos, qui fuse de illis pertractant. Audiatur prae aliis *S. Alphonsus loc. cit. n. 12*: « Super omnia praecipuum, imo unicum potest dici remedium huiusmodi infirmorum esse, omnino acquiescere iudicio sui superioris seu confessarii, ut omnes docent patres, theologi et spirituales magistri. Hinc valde proderit ad sedandas conscientias scrupulis agitatae, ut confessarius eis ante oculos exponat has egregias sapientum auctoritates, quas hic subdo ». Et post plurius relatas sententias concludit n. 13: « Quapropter confessarius enixe curet poenitentibus scrupulis vexatis suadere, quod omnino tutus incedit, qui sui directoris consiliis acquiescit et obtemperat in omnibus, in quibus evidens peccatum non apparet: tunc enim non homini obedit, sed ipsi Deo dicenti: *Qui vos audit me audit et qui vos spernit me spernit* (*Luc. X, 16*). Contra vero inculcet, magno suae salutis discrimini se committere, qui praeceptis sui confessarii renuit obedientiam praestare; tunc enim periculo se exponit amittendi non tantum cordis pacem, devotionem, et in virtute progressum, verum etiam mentem (quot enim scrupulosi obedientiae non acquiescentes in a-

mentiam ceciderunt!) item corporis valetudinem: imo, quod deterius est, etiam animae iacturam faciendi: nam eo possent scrupuli devenire, ut ad tantam eum redigerent desperationem, qua vel sibimet mortem inferret, ut pluribus contigit, vel ut sic de sua salute desperans, habenas ad omnia vitia amplectenda laxaret ».

Resp. ad 3.^m Titius, dum scrupulosus et nominatim illis, qui circa validitatem confessionum perpetuis anguntur dubiis, vehementer suadet generalem totius vitae confessionem, eos omnino insipienter curat. Sane confessio generalis prohibenda est poenitentibus ut nociva, quando praeter iacturam temporis prudenter pertimescenda sunt ex ea gravia incommoda, scilicet anxietates, conscientiae perturbatio etc. Si enim tantum confessionis generalis onus pro confessario et poenitente non est suscipiendum sine spe notabilis fructus, a fortiori cum timore notabilis damni. Iam vero experientia constat, in hisce scrupulosus confessionem generalem ordinario multo plures scrupulos generare, quam destruere. Peracta enim confessione generali, mox novi circa eam scrupuli succedunt; et post completam primam, statim aliam instituere volunt et post secundam etiam tertiam suscipere importunis precibus petent cum summo animae detrimento.

Si quis igitur quoad confessiones praeteritas scrupulos habet, quasi aut non explicaverit omnia peccata, aut circumstantias, aut numerum, aut non satis doluerit, quando confessarius praesertim noscat, poenitentem fecisse iam confessionem generalem, nunquam permittendum est ipsi, ut rursus generaliter confiteatur. Imo confessarius ipsi imponere debet, ne de vitae praeteritae peccatis rursus se examinet, nec deliberate de illis recogitet, neque verbum ullum faciat de confessionibus aut peccatis praeteritis, nisi cum iurare possit culpas illas vere fuisse mortales et certus sit pariter eas se nunquam confessario aperuisse. Qua de re hanc rationem reddit *S. Alphonsus in Prax. Confess. n. 37*: « quia DD. docent scrupulosos etiamsi ex inadvertentia omisissent grave aliquod peccatum, non teneri, saltem cum de hoc certi non sunt, cum tanto incommodo ad servandam confessionis integritatem, a qua minora etiam incommoda ex communi doctrina excusant ».

Insipienter etiam se gerit Titius circa personas devotas et timoratae conscientiae, quae se accusant de cogitationibus contra fidem et blasphemias. Neque enim opus est ut eas *diligenter* examinet, an consenserint, nec ne. Nam si forte ab iis praestitus fuisset tentationi verus et deliberatus consensus, id statim et

sine dubio cognoscerent. « Ratio huius a priori, est, *ut docet S. Alphonsus, Lib. VI, tract de poenit. num. 476*, quia is, qui habitualiter Deo adhaeret et valde timet, ne divina gratia privetur, si contingat aliquando ab eo averti, magnam sibi vim inferre debet, ut remorsum conscientiae contemnat et in peccatum deliberate se proiciat; id autem non potest agere, nisi certo advertat malum quod amplectitur ».

Et multo minus opus est, ut Titius iisdem personis turpitudinem huius generis cogitationum multis rationibus explicet, quo salutare eis ingerat horum peccatorum horrorem. Nam personae illae, utpote devotae et timoratae conscientiae, habitualement huiusmodi salutare horrorem erga peccatum iam habent et Titius per vehementes exhortationes, quas cum eis adhibet, potius quam remedium afferre, magis illarum phantasiam accendit et vexationem turbationemque conscientiae ingerit. « Quando scrupulus, *ait S. Alphonsus in Praxi confessarii num. 96*, consistit in timore, ne consenserit pravis cogitationibus v. g. contra fidem, puritatem, caritatem, confessarius sit liber et intrepidus in parvi pendendo eum et in asserendo poenitenti, has cogitationes esse sibi poenas ad peccata. Et in hoc praecipue confessarius utatur illa regula DD., quod cum persona est timoratae conscientiae, si non est plusquam certa de peccato mortali, debet iudicare eam non admisisse. Unde prodest scrupulosis imponere, ne de talibus cogitationibus penitus se accusent, nisi certi sint et cum iuramento possint testari, se consensisse ».

Quoad tentationes *contra fidem* docendus est poenitens, ne positive pugnare velit contra tentationem, eliciendo actus oppositos; sed habeat se quasi permissive et cum contemptu, velut si ea a quopiam alio stulto dici audiret et potius quam in aestu tentationis velit dicere actum fidei, facilius vincet si mentem abstrahat. Idem suadendum illis, qui internis vexantur tentationibus, quasi Deum blasphemant, velint destruere etc. videtur enim istis haec omnia e corde provenire, ob vehementiam scilicet et turbationem phantasiae. Phantasia, si hisce repraesentationibus sit assueta, non subiacet libertati. Contemptu igitur utendum, nec litigandum est cum illis, quasi velit quis eas expellere, nec dein disputandum, an consensus accesserit. Suadetur, ut tunc numeret vel dies mensis, vel literas alphabeti, aut quot vitris constet fenestra, aut solum lateribus.

Sapienter autem Titius curat postremum scrupulosum, qui se pene ad desperationem redactum esse dicebat, eo quod in omnibus quae agebat de peccato timeret. « Hisce, inquit *S. Al-*

phonsus in Praxi Confessarii n. 98, suadendum ut libere et audacter operentur, scrupulo contempto. His valet dictamen: quidquid non video esse manifestum peccatum, id libere possum agere. Nec permittendum, ut se accusent de factis cum dubio ».

Resp. ad 4.^m Postremus poenitens primo opponit: « Audi non licere cum dubio agere ». Hoc est quod huiusmodi scrupulosos maxime vexat, ita ut putent in omni opere peccare, eo quod quoties operantur agunt cum timore peccati et proinde ut ipsi dicunt cum conscientia dubia.

Verum aliud est agere cum dubio practico circa actionis liceitatem, aliud agere cum scrupulo. Dubium practicum importat incertitudinem et formidinem intellectus iudicantis: habetur scilicet quando mens suspendit assensum circa actionis hic et nunc ponendae liceitatem. Hinc nunquam licet operari cum conscientia practice dubia. Sola enim conscientia certa, regula morum est.

E contra scrupulosus non suspendit assensum, ut dici debeat vere dubitans: scrupulus enim est velut quaedam caligo, fumus, nubes, quae certum iudicium iam efformatum de actionis honestate obscurat quidem aliquatenus et obtenebrat, sed non tollit. Unde semper est licitum imo expedit operari cum conscientia scrupulosa. Sane ad licite operandum sufficit, quod operans prudenter iudicet, se hic et nunc operando non peccare. Atqui, stante etiam scrupulo et vana apprehensione, scrupulosus potest prudenter iudicare quod hic et nunc operando non peccat. Nam vana apprehensio peccati non tollit iudicium practicum prudens de honestate actus. Hoc practicum iudicium scrupulosus potest sibi efformare variis modis, ut puta, ex confessarii iudicio, ex iis quae didicit ex libris, catechismis, concionibus: ideoque in promptu habet ex quo vincat vanam apprehensionem. Quomodo scrupulosus, etiam manente scrupulo, possit sibi certam conscientiam efformare, appellando ad iudicium confessarii, bene ostendit *Lessius* sequentibus verbis: « Quamvis ego, quoad me, potius iudicarem, hoc esse peccatum, quia tamen meus confessarius dicit contrarium, possum et volo facere hoc, quod ille mihi dicit et certus sum, me bene agere; quia Deus vult ut faciam, quod ille mihi dicit, cum ipse mihi sit interpretes divinae voluntatis ».

Monet autem *S. Alphonsus Lib. I tract. I de consc. n. 19* non opus esse, ut scrupulosus ad singulos actus efformet illud dictamen practicum: quia hoc esset ab illo exigere aliquid impossibile. Sed satis est, quod illud dictamen practicum iam sibi efformaverit ex iudicio confessarii, vel alio modo. Hoc enim iu-

dicium, quod debeat sua dubia et suos scrupulos spernere et quod iis non obstantibus possit agere, hoc inquam iudicium manet habitualiter vel virtualiter licet tenebris obscuratum; est velut ignis latens sub cineribus.

Unde scrupulosus non debet putare, se peccasse, si agit cum formidine scrupulosa et non recordatus fuerit adesse scrupulum, qui spernendus sit.

Ait secundo poenitens: « Fateor pleraque dubia esse inania; sed quid, si inter ea dubia, quae me iubet contemnere, aliquod fundatum sit? Nonne regula illa tua manifesto me peccandi periculo exponit? »

Resp. Regula illa ad summum exponet poenitentem periculo aliquando errandi vel peccandi materialiter. At nunquam scrupulosus peccabit formaliter, ratione bonae fidei in qua versatur et ratione obedientiae, quam confessario praestare tenetur.

Ex alia vero parte, permitti potest ut per illam regulam scrupulosus exponatur periculo aliquando errandi aut materialiter peccandi; illa enim regula est medium valde efficax et unicum, ut poenitens vitet scrupulos et periculum incidendi in desperationem.

Ultimo opponit poenitens: « Et quid si forte scrupulosus non sim, qualem me existimas? »

Resp. In sacramento poenitentiae poenitens est reus, accusator suipsius, testis et defensor; sed non est index. Iudicium enim de peccatis a poenitente commissis, utrum debeant remitti vel retineri, de illius dispositionibus et de statu in quo versatur exclusive ad confessarium spectat. Attendat igitur poenitens ad iudicium confessarii, et huius iudicio se humiliter subiiciat.

PETRUS CHECCHI.

VIII.

Confessarius et poenitens inter se diversa opinantes.

Die 24 Aprilis 1899 hora 17 1/4 (5 1/4 pom.)

Titius inter confitendum Caio confessario aperit, se iamdiu rem valde pretiosam casu invenisse, eamque, domino post diligentem inquisitionem non comparente,

velle nunc suam facere, praesertim cum angustiis rei familiaris valde prematur. Caius e contra illi iniungit, ut, re devendita, pretium pauperibus largiatur. « Parce quaeso pater, ait poenitens; novi ego timoratae conscientiae virum, cui, simili in casu, a proprio confessario venia facta est, rem a se inventam in proprios usus convertendi ». — « Sed haec non est mea sententia, subdit confessarius; contrariam opinionem teneo: perge igitur, mi bone, te absolvere nequeo, quia contra conscientiam agere nefas est. Quaere alium confessarium, qui tecum consentire et connivere queat ». His dictis, Caius dolentem Titium a se repellit.

Praeterea ad eundem Caium alius accedit poenitens, de cuius dispositionis sufficientia neque probabile iudicium efformare valet. Hinc absolutionem ad tempus differt. Et licet poenitens contrarium putet et confessario asserat, se esse sufficienter dispositum ad absolutionem recipiendam, nihilominus Caius in hoc etiam casu contra poenitentem suam sententiam sequitur, eumque inabsolutum dimittit.

Quaeritur :

1°. *Utrum confessarius possit, vel debeat absolvere poenitentem, qui tenet sententiam suae oppositam?*

2°. *An Caius utroque in casu recte se gesserit?*

Resp. ad 1um. Quod attinet ad quaestionem, utrum confessarius possit vel debeat poenitentem absolvere, qui tenet sententiam oppositam sententiae confessarii, multa sunt distinguenda.

Nam vel agitur de sententia, quae respicit directe sacramenti administrationem, vel sermo est de sententia, quae versatur circa alias speciales poenitentis obligationes.

Si primo agatur de sententia, quae directe respicit sacramenti administrationem, manifestum est, minime attendendum esse ad sententiam poenitentis, sed a confessario procedendum iuxta proprium prudens iudicium. « Certum est, ait *Lugo de poenit. disp. 22, n. 45*, quod, quantumcumque poenitens iudicet vel opinetur posse fieri sacramentum, si confessarius non putet saltem probabilem esse talem opinionem, non poterit se conformare opi-

nioni poenitentis; v. g. si confessarius indicat, poenitentem non habere sufficientem dispositionem, vel non fecisse diligens examen, vel se non habere iurisdictionem, non poterit absolvere, licet poenitens contrarium opinetur, nisi confessarius saltem existimet, opinionem poenitentis esse probabilem. Ratio est clara: quia tunc non solum agitur de permittenda poenitenti sua opinione, sed de amplectenda illa in operatione propria, ut confessarius opere-
tur iuxta illam: quod non potest facere, nisi iudicet illam esse probabilem ».

Si autem sermo sit de sententia, quae versatur circa alias speciales poenitentis obligationes, videndum est, utrum confessarius sententiam poenitentis habeat ut probabilem, an vero ipsam existimet falsam. Si confessarius sententiam poenitentis habeat ut probabilem, potest et debet contra opinionem propriam etiam probabilio-rem, eum absolvere: v. g. si poenitens probabiliter putat sibi licere, ideoque etiam posthac velit rem inventam, domino non comparente, retinere, confessarius tenetur eum absolvere etiamsi existimet probabilius esse, quod non liceat. Fas igitur non est uti opinione tantum probabili ad imponendam obligationem; nec refert, utrum poenitens sciat se habere ius sequendi sententiam oppositam: iniquissimum enim foret, hominis ignorantia ita abuti, ut ipsi imponatur obligatio, quae a Deo legislatore non imponitur, et quae insuper poenitenti in perditionis laqueum cedere posset.

Quod si confessarius sententiam poenitentis existimet omnino falsam, ulterius examinandum est, utrum illa sententia sit poenitenti probabilis probabilitate publica, ita ut non modo ipse, sed alii communiter eam ut talem reputent, soli autem confessario falsa appareat: an e contra probabilis sit poenitenti probabilitate privata, ita ut non solum confessarius, sed alii etiam communiter eam reiiciant ut falsam. Si sententia poenitentis sit probabilis probabilitate publica, confessarius prudenter deponet suam certitudinem in contrarium, reflectendo se non solum prae aliis omnibus sapere: quod si hoc facere non valeat, eo quod res evidens omnino ipsi videatur, poterit de errore suo monere poenitentem, quem nihilominus dictis acquiescere nolentem ordinarie debet absolvere, iudicans eum adhuc versari in bona fide et in ignorantia invincibili; non enim a poenitente tanti faciendae sunt opiniones confessarii, ut semper eas amplecti teneatur. Ad rem idem *Lugo loc. cit. num. 46*:

« Quando agitur de corrigendo poenitente, qui vult retinere rem alienam, vel pluralitatem beneficiorum, vel quidpiam aliud

iuxta opinionem, quam putat esse probabilem, debet prudenter advertere confessarius, ne sine maturo examine et debito consilio, iudicet improbabilem sententiam, quam ipse non tenet. Rursus contingit aliquando, quod vir doctus, qui vim argumenti attento studio magis penetravit, videat quod argumenta contrariae sententiae ex aequivocatione procedunt, vel ex falso fundamento, et ideo apud se illam iudicet improbabilem et sine fundamento, non tamen ideo debet poenitentem obligare ad eam deserendam, quia, licet illa sententia apud ipsum sit improbabilis, apud alios tamen multos et doctos, qui rem ita accurate non penetrarunt, existimatur adhuc vera, et per consequens est vere probabilis; quare poenitens illam sequendo amplectitur opinionem vere probabilem ».

Verum si agatur de probabilitate privata tantum, confessarius poenitentem instruet et adhortabitur, ut hanc suam singularem opinionem deserat, nisi fortasse per accidens opportunius existimetur, illum in ignorantia ad tempus relinquere. (*Confer S. Alphons. lib. 6 n. 610: Gury, vol. 2 n. 610*).

Quod si poenitens admonitioni factae obtemperare recuset, non erit absolvendus extra casum, quo adhuc prudenter praesumi posset ipsum remanere in bona fide. Audiatur iterum Lugo loc. cit. n. 47: « Quando clare sciret confessarius, illam poenitentis opinionem et apud se et apud alios esse omnino improbabilem, debet servare regulam..... circa obligationem auferendi ignorantiam poenitentis. Si enim videt esse ignorantiam culpabilem, debet omnino docere poenitentem, et repugnantem non absolvere; si vero sit ignorantia inculpabilis, et videat ex eius ablatione maius malum secuturum, debet dissimulare. nisi in casibus supra exceptis (*confer Gury loc. cit.*), in quibus et in aliis in quibus debet auferre ignorantiam invincibilem, debet etiam eum docere de improbabilitate illius opinionis; quem si viderit adhuc repugnare, et nolle confessario cedere, sed retinere suam sententiam, confessarius non debet connivere, quia hoc esset eum in suo errore positivo fovere, sed debet urgere, ut consulat homines doctos et pios, et proponat confessarii motiva ut iudicent, et si hoc admisierit et proponat stare eorum iudicio, poterit eum absolvere; sin minus *Victoria*..... dicit nullo modo esse absolvendum, quia iam illa est ignorantia vincibilis et culpabilis, imo videtur esse affectata, et ad minus praesumptio videtur esse contra poenitentem, qui remedium ita facile non vult acceptare; quid enim facilius, quam consulere homines doctos, praesertim si ipse confessarius sese offerat ad eos consulendos? Merito ergo poterit et debet confessarius iam tunc praesumere, poenitentem non esse

legitime dispositum, et negare absolutionem. Per quod patet responsio ad ea, quae pro contraria parte adducta sunt: nam in hoc casu poenitens non praesumitur dispositus ad sacramentum, cum ignorantia illa, cum tanta obstinatione retenta, non possit regulariter esse invincibilis ».

Et haec quidem valent pro casu, quo poenitens, utpote doctus, suam habet opinionem. Quando autem res est cum homine rudi, et confessarius falsum reputat illud quod ab aliis probabile iudicatur, nec potest hanc suam certitudinem ullo modo deponere, debet ipse iuxta illam agere, atque obligationem denunciare (nisi agatur de casu, in quo oportet poenitentem relinquere in bona fide); secus enim operaretur contra conscientiam. *Confer Bouquillon, Institut. Theolog. Moral. fundament. n. 355 seqq.*

Resp. ad 2um. Caius confessarius primo in casu male se gessit. Sententia enim, quam Titius poenitens sequi volebat, scilicet, quod inventor, qui in inquirendo domino debitam diligentiam adhibuit, et hunc rescire non potuit, rem perditam possit licite retinere, sine obligatione iustitiae aliquid dandi pauperibus, aut expendendi in alias pias causas, est sententia vere et practice probabilis; imo a plerisque theologis defenditur ut probabilior prae opposita. Et quoniam poenitens, quando agitur de opinionibus, quae speciales sui obligationes respiciunt, habet ius sequendi quamlibet ex istis, quae sit vere et practice probabilis, hinc debuisset Caius permittere Titio usum opinionis probabilis circa rem a se inventam, eumque, ceteroquin dispositum, absolvere.

Sed e contra Caius illi *iniungit*, ut re devendita, pretium pauperibus largiatur; in hoc igitur male se gerit.

Nec valet, quod Caius dicat, poenitentis opinionem non esse suam, sed oppositam sequi. Neque enim confessarius ius habet, ut poenitenti imponat proprias opiniones, etiamsi probabiliiores essent. Confessarius enim non est iudex opinionum sed peccatorum et dispositionum poenitentis. Nec timere debet, quod secus contra conscientiam ageret. Nam stante vera et practica probabilitate alterius sententiae, poterat facile suam certitudinem in contrarium deponere, et alteri sententiae tuto se conformare et sic efformare sibi conscientiae dictamen practice certum.

Nec solum Caius poenitenti suam imponit opinionem, sed insuper illi absolutionem denegat; et in hoc pariter male se gerit. Nam poenitens facta confessione ius habet ad absolutionem, nisi ex alia parte indispositus videatur. Gravem igitur iniuriam

illi irrogat Caius eum privando gratia sacramentali et adigendo ad confessionem apud alium magno cum onere iterandam.

Tandem non erit abs re animadvertere, quod Caius confessarius sententiam, cui adhaerebat, potuisset in casu sine ulla difficultate Titio applicare. Titius enim fatetur, rei familiaris angustiis valde premi. Potuisset igitur Titio permittere, ut rem a se inventam sibi retineret, si non praecise ut inventori, saltem ut pauperi et indigeni.

Quoad alteram partem casus, dicendum videtur, quod Caius per se loquendo recte se gessit. Ut enim dictum est in respons. ad 1um quando agitur de opinione, quae directe respicit sacramenti administrationem, minime est attendendum ad sententiam poenitentis, sed a confessario procedendum est iuxta proprium iudicium prudens. Iam vero Caius, prout dicitur in casu, circa poenitentis sufficientem dispositionem neque probabile iudicium efformare potuit. Hinc licet poenitens contrarium assereret, recte absolutionem ad tempus distulit. Dixi: *per se loquendo*. Nam ex prima parte casus satis apparet, Caium esse confessarium propriae opinioni nimis addictum, et plus aequo rigori indulgere. Posset igitur suspicari, quod Caius in efformando prudenti seu probabili iudicio de sui poenitentis dispositione fuerit nimis morosus et difficilis. Sane ad hoc prudens iudicium efformandum multum conducit ipsius poenitentis assertio, nisi aliud in contrarium obstet. In iudicio enim sacramentali testis est ipse reus seu poenitens, et causa sola quanta est, non ex aliorum testimonio, sed ex ipsa confessione poenitentis diiudicanda est in bonum et utilitatem tantum ipsius poenitentis. Si poenitenti creditur circa poenitentiam iam peractam, circa integritatem confessionis, quando asserit, praeter accusata peccata, alia se peccata non habere, cur non credetur eidem poenitenti affirmanti serio, dolorem se ex corde habere suorum peccatorum, et sincerum propositum non peccandi de cetero, seu affirmanti se esse ad absolutionem recipiendam dispositum? Et revera poenitens, de quo in casu, confessario asserit, se esse dispositum ad absolutionem recipiendam, eamque desiderat.

PETRUS CHECCHI.

IX.

De obligatione corrigendi defectus in confessione commissos.

Die 8 Maii 1899 hora 17 $\frac{1}{2}$ (5 $\frac{1}{2}$ pom.)

Titius confessarius tribus angitur : a) Interrogatus de modo restitutionis faciendae a quodam poenitente, qui a viro ditissimo, deinde defuncto, mille libellas surripuerat, eidem poenitenti iniunxit, ut praefatam summam in piam causam impenderet, nil tunc recogitans de haerede necessario, quem defuncto successisse iam noverat. b) Caii divitis mercatoris, a quo plura beneficia acceperat, confessionem excipiens, quemdam bona fide ab eo initum contractum certo novit usurarium esse, tacuit tamen de contractus iniustitia et de obligatione lucri exinde percepti reddendi, veritus, ne illum offenderet eiusque animum a se alienaret. Ex quo Caii contractu paulo post agnovit Titius grave damnum alteri obvenisse. c) Mercatorem alium ad contractum bona fide initum, qui prima fronte iniustus sibi visus est, rescindendum et ad lucrum inde perceptum reddendum inconsiderate adegit. Sed, re deinde perpensa, graviter se errasse cognovit : non est ausus tamen de errore poenitentem admonere, ne imperitus in scientia morali haberetur.

Ad conscientiae stimulos compescendos doctum theologum adit, eique omnia pandit, quaerens :

1°. *Ad quid teneatur confessarius, qui suo officio fungens errores in materia iustitiae commisit?*

2°. *Quid de singulis prout in casu iudicandum?*

3°. *An ad aliquid ipse modo teneatur?*

Obligationes, quibus ratione iustitiae subiici potest Sacerdos Confessarius in sacro ministerio exercendo, referuntur plane ad ipsius munus doctoris sive magistri erga suum poenitentem, nec tamen erga tertium vel extraneum, nisi forte accidentaliter et indirecte. Quocirca adnotare iuvat (Ligor. n. 607) officium docentis, ad Confessarium quod attinet, per se et stricte ordinari dum-

taxat ad rectam Sacramenti administrationem; videlicet, in concreto, ad hoc ut poenitens reddatur bene dispositus et aptus ipsius Sacramenti perceptioni; nec nisi per accidens extendi posse ex charitate ad ipsum edocendum de ceteris, quae scire ipse tenetur, quin per se vel per alium addiscere compos sit. Verum, bene advertit Ballerinius (De Sacr. Poenit. Sect. II, n. 610) obligatio huiusmodi haud magis Confessarium afficit, quam alios quotquot necessitatem proximi norunt eique sine gravi incommodo valent prospicere.

Iamvero Confessarius, suo Doctoris munere fungens, errores atque obligationes incurrere potest, natura et gravitate diversas, quatenus diversae habeantur circumstantiae in casu occurrentes. Sane distinguere primum oportet an actus positivus accesserit vel negativus; quod nempe ille siluerit, dum loquendum erat, vel locutus quidem sit, at praeter vel contra rationem: sive iniungendo ubi obligatio non aderat, sive ubi aderat eximendo. — Rursus mature dispiciendum utrum ille inculpatim, an culpabiliter errorem admiserit, et quidem gravi cum culpa vel levi.

Hisce habitis, quae mihi necessario vel certe utiliter praenotanda esse duxi, veniam ad singula ac specialia dubia quae hodie nobis pro discussione atque resolutione exhibentur.

Quaeritur in primis: *Ad quid teneatur Confessarius, qui suo officio fungens errores in materia iustitiae commisit?*

Heic aperte conspicitur quaestionem contrahi et institui de erroribus in materia iustitiae reparativae admissis, ac praecise circa debitum reddendi domino bonum male perceptum atque detentum, aut resarciendi damnum iniuria aliis illatum. Quod de istiusmodi obligatione, si quando oporteat, Confessarius monere debeat poenitentem et hortari ad officium suum implendum, haudquam ambigitur; quippe quia id exigit doctoris munus erga poenitentem, ut iste ad bonam confessionem sincere disponatur: qua super re quasi contractus intercedere creditur inter Sacerdotem et fidelem qui noxas suas ipsi pandit absolutione delendas. Ast, absolute, dici nequit Confessarium in casu teneri ratione iustitiae potius quam simplicis charitatis. Sententiam etenim severiorem, qua sub iustitiae lege teneri putabatur confessarius parochus vel alius ex munere suo confessiones excipiens, obsolevisse modo censetur: parochus quidem nedum ceu confessarius, sed et ceu pastor, ad fidelium animas sibi concreditas bona vita instituendas tenetur, non vero ad temporalia ipsorum negotia curanda et regenda (Ballerin. l. c. n. 857).

Hoc itaque nos in praesenti inquirere manet; an et quomodo

Confessarius errare queat (plerumque adversus solam charitatem) circa officium suum de poenitente monendo super aliqua eius obligatione ex iustitia.

Primo sciscitandum est num Confessarius in casu habuerit se passive seu negative, quatenus nihil locutus sit; vel positive loquendo erraverit, statuens aut excludens poenitentis obligationem. In priori hypothesisi de silentio, suspicari poterit eum charitati defecisse erga poenitentem, quem ab ignorantia vel errore eruere neglexerit; at saltem iustitiam nullo pacto laeserit erga tertium, quem in eadem conditione reliquit, qua pridem erat, quin istam deteriorefficeret: quare nullam obligationem incurrit ipsi satisfaciendi (Ligor. n. 621). Ita tradit expresse clariss. Lugo; *quia, inquit, omittens monitionem de restitutione, non omittit aliquid quod ipse debeat creditoribus poenitentis, sed solum quod debebat poenitenti ad bonum animae suae.* (Disp. XXII, n. 67). — E contra, in hypothesisi posteriori, de falsa monitione vel responsione, qua vel debita restitutio solvitur vel indebite edicatur, Confessarius sic errans iniustae saltem damni illationis reus fiet, iuxta inferius dicenda. Quare, anceps animo si fuerit, satius sibi silentio consulat, quam incauto nec bene firmo sermone.

Quinimmo prudens silentium, uti tradunt communiter Doctores, saepe utilius erit, sed et necessarium; utpote cum serio timeatur ne admonitio, quin proficiat, poenitenti noceat, e materiali ipsum ad formale peccatum deducendo, dum solida nulla spes arrideat resipiscentiae et emendationis. Tunc scilicet consultius erit illum in sua ignorantia propriae obligationis relinquere (Gury. cum Ballerinio l. c. n. 611).

Sed e contra nequit confessarius rectam atque rei accommodatam instructionem omittere, si ab eodem poenitente consulatur: huius quippe sciscitatio satis probat eum ex bona fide vel invincibili ignorantia haud excusari; neque licet Confessario per silentium eum inducere ad operandum cum inexcusabili conscientiae fallacia. Verumtamen aliquando obtingere potest, ut Confessarius, licet interrogatus a poenitente, cuius bene novit indolem animique praesentes dispositiones, prudenter iudicet isti nocituram potius quam profecturam esse magis specificam ac integram iuris cognitionem. Hoc autem posito, iuvabit (quin tamen illicitum unquam pro licito aut e converso affirmetur) interrogationem dissimulare ac veluti evagando respondere, quasi postulatum poenitentis haud bene adverterit ille vel intellexerit. Ita tradit

peritissimus Berardi (Prax. Confessar. Cap. III, Art. 2, Punct. 12, n. 36), auctoritate fretus Lugonis atque Salmanticensium.

Statuunt etiam communiter Theologi Confessarium, praevisa quidem monitionis inutilitate, vel etiam periculo spirituali ipsius poenitentis, silentio indulgere non posse, quando societatis publicae damnum hinc eventurum foret: propterea quod bono aut malo publico ac generali cedat semper oportet particulare ac privatum. Sed et hic Confessarius obligationem incurreret ex ordine charitatis, non iustitiae; ut Berardus ait: *quatenus ex charitate, quae haud facile urget* (l. c. n. 113).

Distinguunt tandem theologi silentium culpabile Confessarii ab inculpabili. Ast, transmissa nunc quaestione de ipsius culpa coram Deo plus minusve probabili, nil aliud, aut fallor, ad rem nostram inde consequitur; nisi quod obligatio, charitatis et non iustitiae, qua Confessarius monere tenetur poenitentem de errore per se admissio, ob gravioris dumtaxat damni aut incommodi rationes suspendi valet, si culpabiliter ille tacuit, quam si absque culpa.

Nunc autem de opposita alia hypothesis dicendum; qua Confessarius monuerit quidem poenitentem in materia iustitiae, at perperam ac per errorem. — Quod si poenitentem a debita restitutione aut reparatione errans exemerit, certum est teneri ad ipsum, quo prudentiori modo poterit, iterum admonendum, ad dicta prius retractanda. Secus obnoxius fieri potest obligationi reddendi vel resarciendi per se; si id nequeat aut nolit agere poenitens, qui loco suo et tempore monitus potuisset ac voluisset (Ligor. n. 621). Longum nimis foret hic recensere quaestiones, quas hac super re a doctoribus agitantur. Hoc unum cum Ligorio (n. 618) advertere iuvat vel ipsum Confessarii silentium aliquando, adiunctorum habita ratione, idem valere ac positivum consilium, iuxta iuris regulam, qua qui tacet, dum loqui debet, consentire et adprobare videtur. Tunc vero de tali silentio arguendum foret, uti de fallaci exemptione.

Item quod de ista iam tradidi, ex paritate, repeti valet de iniuste imposita obligatione; cui non erat locus ex iure. In utroque etenim casu Confessarius errorem suum per novam et rectam admonitionem corrigere debet: hac tamen ratione, quod si absque malitia vel notabili negligentia erraverit, ad errorem amovendum non tenetur cum tanta incommoditate, cum quanta teneretur si ex gravi erroris culpa deliquerit. Verum si quando levi cum incommodo satisfacere posset, ac tamen negligeret, subiiceretur obligationi restitutionis; iuxta sententiam, quam S. Alphonsus communioem atque verioem definit (n. 621).

Hisce omnibus nimis fortasse fuse exploratis, nullius negotii erit ad singula hodiernae Quaestionis capita adducere et aptare resolutiones.

Ad I.^m itaque, superius relatum, Resp. Haud dubium est Confessarium ex suo Doctoris munere teneri ad monendum atque edocendum poenitentem, qui se protulit aliquo iustitiae debito innodatum. Id vero si praetereat, sive ob ignorantiam, vel desidiam, vel pusillanimitatem, sive etiam ob pravam voluntatem, muneri suo deesse convincitur; muneri quidem charitatis, nam, uti confessarius, ad bonam tantum Sacramenti administrationem directe obligatur. Verum vel ex ipsius charitatis officio tenetur errori suo consulere per explicitam admonitionem; nisi quando inutilis prorsus ista evasura perspiciatur; secundum iuris axioma: *ad imitia nemo tenetur*.

Sin autem Confessarius positive erraverit, praeposteram sententiam pronuntiando, obligationem subito remedium, quo citius meliusve possit, adhibendi per novam monitionem, qua veritatis integritas restituatur; cum maximo etiam incommodo, si ex animi pravitate falsum docuerit; vel cum mediocri, si absque gravi peccato. Secus enim ad restitutionem ipse tenebitur; imo tenebitur etiam, quatenus mala fide erraverit, si novam instructionem tamdiu neglexerit, ut impos fieret poenitens ad restituendum (Ligor. n. 621).

Ad II.^m *Quid de singulis prout in casu iudicandum?* Prima vice Titius Confessarius, qui ex mero inculpabili memoriae vel attentionis defectu monens erravit, tenetur quidem, si fieri potest, de irrepto errore certiore facere poenitentem, ipsumque rectius edocere. Ast, si pecunia in piam causam impensa fuerit, nec facile aut sine periculo res in integrum redigi valeat, ad nihil aliud teneri puto Confessarium. Namque ex veriori sententia nemo ad restitutionem sive compensationem tenetur, qui nulla theologica gravi culpa in alterius damnum concurrat (Ligor. Lib. III, Cap. V, n. 550). Altera vice Titius a gravi culpa adversus charitatem nequit excusari; at, nisi, in specie, eius silentium approbationis vim sumpserit, ad restitutionem ipsum haud obligatum in solido esse censeo, cum nullo positivo actu contra ius tertii ipse iverit. Porro adhuc, qua poterit, poenitentem de officio suo docere debet. — Vice tandem postrema Titius tenetur falsam suam iniunctionem retractare, etiam, iuxta Ligorium, cum gravi suo incommodo, tametsi haud gravi culpa erraverit. Nihilominus, mea sententia, non tenebitur resarcire damnum illatum poenitenti, qui iussum fortasse perfecit; nisi quatenus ex pravitate animi, sciens ac volens, poenitenti nocere

statuerit. Hoc autem a vero absimile esse videtur, et, in specie nostra praesenti, excluditur.

Ad III.^m An ad aliquid ipse modo teneatur? Resp. Provisum in praecedentibus: profluit enim ex dictis.

ALEXANDER M. BARAVELLI

Sod. Barnab.

X.

De obligatione sigilli sacramentalis eiusque obiecto.

Die 29 Maii 1899 hora 18 (6 pom.)

Innotescit Titio sacerdoti ex sacramentali confessione, Caium amicum suum in proximo versari vitae periculo, dum noctu domum reversurus solet quadam via incedere, in qua insidias ei parat antiquus eius inimicus Sempronius. Peracta confessione Titius accersit Caium et longiori sermone ab eo quaerit, utrum Sempronius adhuc in eum inimicitias habeat: respondet Caius, se id non arbitrari. Reponit Titius, semper esse timendum et subiungit: « Quam viam tenes noctu domum rediens? ». Indicat amicus viam et rursus ei Titius: « Hanc ego viam declinarem, ut tutior essem; ibi enim proxima est domus inimici tui, qui posset... » et sermonem abrumpit.

Recogitat Caius Titii sermonem, et secum animo reputans quid factururus sit, ab eo discedit. Nocte superveniente milites vocat, et in dicta via celat, qui et insidias detegunt, et Sempronium armis instructum reperientes in carcerem detrudunt.

Quaeritur:

1°. *Quanta sit sigilli sacramentalis obligatio et quodnam eius obiectum?*

2°. *Quantum eadem obligatio se extendat, quando agitur de tuenda vel propria vel alterius vita?*

3°. *Quid iudicandum in casu de Titio?*

Sigilli Sacramentalis nomine, penes Theologiae Moralis scriptores, venit: *arctissima de his, quae quis accepit ex confessione sacramentali, si poenitentem prodere possint, secreti obligatio* (D'Annibale n. 226; secus Suares. et Lugon.). Haec autem, quatenus afficit Sacerdotem Confessarium (de quo tantum nunc agimus) proprie respicit confessionem peccatorum sacramentaliter peractam ad ipsorum recipiendam absolutionem.

Quamobrem Doctores omnes, Suaresio obsequentes, norunt atque statuunt secreti legem Confessario obvenire ex *omni et sola confessione sacramentali*; idque est *axioma omnium theologorum*, inquit Sporer (n. 340). *Ex omni confessione* dicitur, quia aequae confessionem spectat de peccatis veris ac certis, quam de aliis ita a poenitente perperam putatis vel dubiis; cum confessionem rectam ac validam, completam, absolutione perfectam, tum fallacem, invalidam, sed et sacrilegam, inchoatam dumtaxat, vel denegata absolutione interceptam.

Additur vero *ex sola*; quoniam illi solum sacramentaliter factae Divinus Auctor talem obligationem adiicere voluit, quae ad nozarum absolutionem atque peccantium reconciliationem dirigatur. Non itaque sigillum protegit confessionem aliter actam; exempli gratia, ad consulendum simpliciter vel solatium capiendum, ad circumveniendum confessarium, illudendum, seducendum, imo vel ipso sigilli vinculo, quamvis frustra, coercendum: nullo quidem absolutionis studio, sed fraude atque mala fide impellente.

Verumtamen et super his prudens silentium Confessario, quoad possit, suadetur, ad scandala cavenda, quae fere indeclinabilia censentur (Ballerin. n. 908): eo vel magis, quo de poenitentis intentione saepe ambigi datur; atque in dubio de confessionis veritate aut validitate, Ligorius cum aliis (C. VI, n. 633) tradit favendum esse legi, quippe quae possidet, et servandum silentium.

Sigilli finis apertus est ac quam maxime sanctus; ut scilicet prospiciatur potissime reverentiae Sacramento debitae: nec non bono poenitentium, quibus, onus omne vel odium omnimode arcendo, peccatorum confessio liberior, faciliior et gratior redatur (Suares. XXXIII, 1 - 7: Lugo, XXIII, 8).

Itaque auctoritas nulla valebit huiusmodi obligationem unquam relaxare: nulla item necessitas, nedum utilitas quantumvis magna, illius transgressionem quomodolibet excusare. Una posset e culpa eximere ipsius poenitentis licentia, explicite tamen et liberrime data necdum revocata; nec ultra condiciones vel exceptiones ab ipso fortasse appositae adhibenda.

Morale ac iuridicum tantae obligationis fundamentum esse constat: 1. Ius positivum divinum; quandoquidem Deus Ecclesiae auctor sacramentum poenitentiae, animarum saluti admodum necessarium, instituere voluit ad rationem confessionis secreto commissae: utpote quod e certa constantique traditione christiana catholica indubitate edocemur; 2. Ius etiam positivum ecclesiasticum, quo Ecclesia illud tuita est et confirmavit, leges iubendo ad rem atque poenas sanciendo. Satis erit celeberrimum memorare Canonem Innocentii III: *Omnis utriusque sexus* (De Poenit. et Remiss. Cap. XII); ubi Confessarius ita serio admonetur: « *Caveat omnino ne verbo aut signo aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem. Sed si prudenti consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personae caute requiratur; quoniam qui peccatum in poenitentiali iudicio sibi delectum praesumpserit revelare, non solum a sacerdotis officio deponendum decernimus, verum etiam, ad agendam perpetuam poenitentiam, in arctum Monasterium detrudendum* ». Poena quidem isthaec, non latae, sed ferendae esse sententiae conceditur; 3. Ius denique naturale; quod reprobatur infidelitatem quoad secretum commissam, atque, etsi tacite, promissum ex virtuali pacto inter confessarium inito ac poenitentem; et insimul alienae famae offensionem. Quare peccato Confessarii foedifragi multiplex inesse malitia probatur, cum adversus religionem, tum adversus iustitiam ac proximi charitatem. Probatur item per doctores omnes iure merito iudicari sigilli Sacramentalis violationem, saltem *directam*, nunquam non esse culpam mortalem; nec materiae parvitatem unquam admittere, quatenus materia, etiam levissima per se, totam continet rationem praecepti (Ligor. n. 635). Id autem, recte adnotat Ballerinius, accipiendum est, quatenus temeratur sacramenti sanctitas, sacrilegium nempe committitur quod est ex toto genere suo mortale; licet, inspecta sola infidelitate vel iniustitia, effici queat maius crimen aut minus; uti tradit Lugo: *Potest aliquando contrahi malitia gravis sacrilegii, sine malitia gravi iniustitiae* (De Poenit. Disp. XXIII, 17).

Quin immo ex defectu plenae animi attentionis vel ex insufficiencia indiciorum quae perhibentur, haberi valet ex parte confessarii temere loquentis culpa mere venialis. Ita citatus Lugo inquit (ib. n. 69): *Ex defectu advertentiae non est dubium quod possit saepe contingere ut in violatione sigilli detur culpa venialis*; et infra (ib. n. 71) *facilius levitas materiae admitti posset, quando res quae narratur est talis, ut sit utique periculum aliquod ingerendi alicui suspicionem; sed adeo tenue peri-*

culum ac remota suspicio, ut non sufficiat ad imprudentiam gravem, nec ad gravem irreverentiam contra sacramentum. Negari enim non potest obligationem non loquendi de auditis in confessione non consistere in indivisibili, quia aliquando nullum est periculum manifestationis; aliquando manifestum est periculum, et tunc ita loqui est grave peccatum; aliquando vero potest esse adeo remotum periculum, ut, licet melius esset tacere, et possit esse veniale loqui, non tamen sufficiat ad mortale.

Sigillum autem sacramentale bifariam infringi potest, directe scilicet vel non directe.

Violatio directa conficitur ex duobus elementis sive actibus insimul iunctis: quatenus tum res ex confessione perceptae revelantur, tum etiam persona poenitentis. Indirecta habetur, si alterum ex his manifestatur, de altero autem indicia plus minusve proxima exhibeantur.

Directa sigilli infractio, ceu dixi, semper est culpa mortalis, nulla admissa, etiam post poenitentis interitum, relaxatione aut excusatione ex ignorantia sive inconsiderantia, quae, in specie, crassa ac prorsus vincibilis, quin tenuet, aggravare crimen certo dignoscitur.

Infractio indirecta est pariter mortale peccatum per se; ast locum dare potest circumstantiis attenuantibus, quibus a culpa mortali, nunquam vero a veniali, eximatur: utpote si plenae revelationis periculum valde remotum sit ac minus probabile (Cf. Gury, Theol. Mor. n. 649; Berardi Prax. Confessar. nn. 1150-1152).

Hisce cunctis expositis, satis superque explevisse me arbitror resolutionem prioris partis Quaestionis primae: quae sic describitur: *Quanta sit sigilli sacramentalis obligatio?* Posteriores autem partes, qua postulatur: *et quodnam eius obiectum?* nunc expedire satagam, vestigiis insistens clarissimi D'Annibale Viri Cardinalis.

Agitur hic, ni fallor, non quidem de obiecto formali, sive de ratione et caussis, bene vero de materiali obiecto, idest materia propria sigilli sacramentalis. Materia itaque huius sigilli 1. ac principaliter sunt peccata cuncta quae a confitente aperiuntur; 2. ipsorum occasiones, finis, circumstantiae et adiuncta, quae necessario, vel non, addixit poenitens, veluti peccatis connexa; 3. denique notitiae quaelibet aliae, ex confessione acceptae, *quas tacere poenitentis interest*, ut inquit Busemb. (CLII, 5).

Quapropter, enucleatius disserendo, triplex materia sigilli decernitur: 1. *Directe et per se*, tota et sola materia ipsa confessionis; peccata scilicet quaecumque, mortalia aut venialia, praeterita

vel futura (dum, licet nondum actu completa, voluta iam sunt ac parata), vera ac realia aut supposita, nempe ita reputata a confitente ex ignorantia aut scrupulo; formalia tantum at non materialia, aut vice versa: nec non, iuxta communio-rem sententiam, notoria quoque, ob periculum exaggerationis, qua magis publica vel certa reddantur, quam reapse sunt; 2. *Indirecte et per consequens* seu *reductive*, omnia quae poenitens adiecit confessioni culparum, animo eas melius explicandi vel definiendi, etiamsi fortasse superflua sint et inutilia; *impertinentia licet et ineptissima*, ait D'Annibale (n. 229); 3. *Adventitiae ac per accidens*, ea quae in confessione vel ex confessione poenitens profert et confessarius percipit.

Quoad *materiam directam*, seclusa poenitentis licentia, prohibetur manifestatio expressa. Hanc haberi decernitur, quoties revelantur sive in genere, sive in specie, peccata mortalia; venialia item in specie. In genere namque venialium confessio (utpote quid minimum possibile) materia sigilli non esse videtur; cuius proinde revelatio nihil novi aut secreti expromit. Quemadmodum neque confessio peracta subiacet sigillo per se, quia publicum quid est ac bonum; neque illius partes essentielles, dolor, accusatio, satisfactio imposita; modo isthaec exprimantur *in genere: in specie* enim procul dubio exprimi nequeunt absque sigilli violatione: veluti ex. gr. si confessarius testaretur magnum poenitentis dolorem, permulta ab eo peccata, etsi venialia, declarata, satis gravem ei poenitentiam iniunctam; vel aliud simile, unde suspicio de magna poenitentis malitia iniiceretur (D'Annibale, n. 229, not. 27).

Quoad *materiam indirectam*, haud licet prodere peccatum tertii, e sola sacramentali confessione cognitum; neque causas vel occasiones culparum ipsius poenitentis, nec huius aut tertii consuetudinem pravam etc.

Quoad *tandem materiam accidentalem*, subdistinguendum est cum doctoribus. Tria namque istius summa capita enunciari solent; videlicet virtutes sive gratiae gratis datae, defectus atque scrupuli. Virtutes et gratiae per se, utpote quid melius, licite manifestantur: nisi *per accidens* a poenitente memoratae fuerint in argumentum ingrati animi ac perfidioris malitiae in peccatis suis admittendis. — Defectus autem poenitentis enumerantur sive corporis, sive conditionis ac status, sive animi. Priores, quatenus e sola confessione innotescant, sigillo obnoxii sunt, si manifestatio odiosa et gravis fieret ipsi poenitenti; ceteri, qui attingunt ex. gr. natalia spuria, ignobilitatem, urbanitatis aut bonae disciplinae inopiam etc., eo magis celari debent, quo revelatio plerumque poe-

nitenti ipsi dedecori vertitur vel damno; postremos denique, utpote morales atque pravae indolis ut plurimum indicia et effectus, haud dubium sigillo sacramentali obstringi; vitium etenim quoddam poenitentis produnt, qui non aliter illos patefecit, nisi tamquam peccata vel causam peccati. — Scrupuli item, seu falsa existimatio peccati, communiter subiiciuntur secreto; ne poenitenti nimis gravis et odiosa evadat confessio sacramentalis. Excipit tamen Ligerius (n. 644); si defectus notorius foret, neque poenitentis gravamen inde sequeretur.

Iamvero veniendum est ad Quaestionem II^{am}, quae ita inscribitur: *Quantum eadem obligatio se extendat, quando agitur de tuenda vel propria, vel alterius vita?*

Hac super quaestione, ad vitae tantum tuitionem redacta, theologorum discrepant sententiae; quarum altera strictior nullam prorsus exceptionem a generali regula in casu consentit; altera minus tenax epicheiam aliquando prudentem vel necessariam dari posse decernit. Ceterum disciplinae nostrae studiosos non latet Veterum Moralistarum nostrorum scholam quasdam iam admisisse sigilli relaxationes; quas nunc temporis schola prorsus excludit.

Ut autem ad rem nostram propius accedamus, pronuntiata duo praestituimus, communiter probata.

I. *Non frangitur sigillum, si peccata ita referas ut, moraliter loquendo, persona innotescere non possit, neque communitas aliqua etiam parva infametur, ut quod ibi talia vitia regnent.* (Busemb. *U.*, 3, cum Ballerin. n. 911). Id autem, a pari, sed et a fortiori, de simplici scientiae confessionis usu tenet Ligerius (n. 657) dicens: *Generalis regula est, fere ab omnibus recepta, licitum esse uti scientia confessionis ubi nulla revelatio intervenit, nec ullum poenitenti gravamen infertur.* Quod Concina expresse refert ad speciem vitae propriae tuendae. Praestant etiam quam maxime verba, quibus S. Alfonsus (n. 661) tractatum de sigillo sacramentali absolvit; videlicet: *Generaliter loquendo, dico quod esto confessarius in hac materia tam gravi et periculosa debeat esse valde cautus ne poenitentes ex confessione aliquod gravamen subeant; tamen non tenetur cavere omnes leves coniecturas, quae facile malitiosi faciunt, sed tantum ne praebeat suspiciones probabiles de peccatis auditis: suffragantibus Lugone, Scoto, La Croix aliisque post S. Thomam (Quodlib. V, art. 13).*

II. Certissimum est legislatorem quemvis iustum ac sapientem, hominem quoque, nedum Deum, duo numquam praecepta indicere, quae collidantur inter se, quorum nempe alterum observari nequeat, quin alterum infringatur. In specie autem duo

adsunt mandata, aequae negativa (quae semper obligant et ad semper), ex iure tum divino, tum naturali; nimirum et secretum sacramentale non violandi, et sibi per actum directum et positivum necem non inferendi; cuiusmodi foret me veneno infectam potionem scienter sorbere, aut locum certum adire, in quo sicarium me novi necatum iri.

Porro Suaresius et alii cum ipso Ligorio docent haud licere, pro sigillo tuendo, aliquid snapte natura malum perpetrare, ne leve quidem mendacium adhibendo. Quid igitur in casu? *Nodum hunc solverint alii*, ait argute D'Annibale, reticens se quippe *neutiquam nosse*.

Duos, exempli caussa, e pluribus penes probatos scriptores exagitatis, seligam casus, qui potiores ac diiudicatu difficiliore esse videntur.

I. Si poenitens urget confessarium ut eum absolvat et minatur ei mortem ni absolvat; potest confessarius fugere vel etiam auxiliantem clamare; quia *minae illae et voluntas occidendi*, notat Lugo (Disp. XXIII, n. 116), *non sunt materia illius confessionis sed peccatum ibi tunc commissum*. Ligorius quidem non id consentit, nisi absente periculo denegatam absolutionem suspicandi; secus enim approbat alias orationes recitari, quibus poenitens ignarus acquiescat. Ballerinius tamen tale effugium respuit, quasi scenicum quid nec tutum semper, nec dignitati consonum; ac bene animadvertit fugam in casu non a sola absolutionis detrectatione deduci posse, sed et a plurimis aliis causis. Non est igitur illa per se *revelatio negatae absolutionis, sicut non est revelatio longa confessio vel iussio redeundi*; et si qua suspicio oriretur, *culpa non in confessarium qui ius habet fugiendi, sed in poenitentem reiici debet qui ad fugam cogit* (n. 1020).

II. *Confessarius ex confessione Titii audit illum cum aliis complicibus veneno infecisse vinum quo Confessarius ipsemox usus erit in Missa, vel ei parasse venenum in proxima coena, vel struxisse insidias, dum paullo post ad talem domum profecturus est*. Hoc ponit clarissimus Berardi (Prax. Confessar. Part. I, Sect. III, 1153, n. 3); atque sic resolvit: *In hoc casu Confessarius quaerere debet aliquem praetextum, quo a Missa celebranda, vel coena aut domo illa adeunda se eximat. Sed quamvis, non obstante praetextu isto, complices de confessione a Titio facta exinde coniecturam caperent; Auctores probatissimi, contra alios, confessarium a quovis reatu excusant. Ratio est, quia manifestatio confessionis ex una parte non esset directa et verbis expressa, sed indirecta et ex facto deducta; et ex alia parte iis dumtaxat, qui*

factum iam sciunt, innotesceret; gravissima insuper caussa urgeret: Ita Scotus cum Scotistis fere omnibus, Layman, Koninchius, Palao etc. adstipulantur.

Haec utique bene se habere sentio. Quomodo tamen prospiciatur discrimini detrimenti aut gravaminis ipsius poenitentis, trahitur in anceps.

Porro, pro qualibet quaestionis resolutione, haud modica, tum in favorem, tum ex adverso, momenta consistunt; quare haud facile poterit quis definitivam sententiam decernere.

Ad praxim vero quod attinet, si quando casus iste, quem, ad academicam magis exercitationem quam ad practicam directionem excogitatum, numquam evenisse arbitror nec unquam eventum iri, mihi occurreret; sagacissimi Card. D'Annibale (n. 232) consilio obsequerer libenter. Rogarem poenitentem confessum licentiam eiusmodi scientia utendi; quam ipse, si bene dispositus et animo peccatorum a Deo veniam obtinendi confessus est, certissime dabit. Ad hoc enim tenetur ex gravi officio iustitiae, ne me insontem perdat, ut se liberet omnimode noxium, sive per se, sive cum sociis, lethum mihi paraverit. Quod si forte *negat, is nequissimus omnium*, ait Em. Auctor; *adeoque confessario pro certo esse poterit hunc non confiteri sibi, verum illudere voluisse; et hoc in casu prior sententia* (de usu licito) *videtur verior; nam quid heic reddere potest odiosam confessionem huiusmodi?*

Hisce late iam disceptatis super priori parte secundae Quaestionis, quatenus nempe vita Confessarii propria in discrimen deveniat; reliquum est ut alteram eiusdem partem resolvere satagamus. Istud vero, pluribus de caussis, breviori ac pressiori sermone licebit expedire. Non equidem defuerunt scriptores, qui etiam tunc usum notitiae e confessione perceptae licitum docerent; quin tamen aequae validis rationis et auctoritatis momentis iuniterentur. Notandum in primis heic agi de tuendo summo proximi bono, ex lege charitatis quae mitius semper urget et absque graviore incommoditate; quare saepe physica vel moralis impotentia eximere valet. Deinde confessarius, dum periclitantem proximum admonere abstinet, nihil actu ponit in eius perniciem et iniuriam, negative se habens. Igitur, si monendo proximum, nullam revelationem confessionis nec poenitenti gravamen afferat, confessarius licite ac laudabiliter illius saluti consulere nitatur; si secus rem evasuram prudenter ac probabiliter suspicetur, meo sensu, consultius tacebit, nisi quod ab ipso poenitente veniam requisitam obtinuerit.

Ad tertiam denique Quaestionem Resp., ut patet, impro-

bando agendi rationem Titii confessarii, quoad omnia; quippe qui absque dubio, maxima pro sua et inexcusabili imprudentia, levitate ac temeritate, sigilli sacramentalis legem, saltem indirecte, violaverit.

ALEXANDER M. BARAVELLI
Sod. Barnab.

XI.

De subiecto sigilli sacramentalis.

Die 12 Iunii 1899 hora 18 $\frac{1}{4}$ (6 $\frac{1}{4}$ pom.)

Dum Titius insignis fur sacramentaliter confitetur, ita accusat peccata sua, ut Caius qui prope sacrum tribunal erat, audiat magnum furtum, quod ex circumstantiis cognoscit peractum fuisse contra Sempronium. Itaque statim Sempronium ipsum adit, eique narrat, Titium reum esse talis ingentis furti, omnesque aperit circumstantias, quas in eius confessione audiverat, ex quibus evidenter ita rem esse constat. Quaerit Sempronius, quomodo id didicerit? Respondet Caius, casu id accidisse, dum paschali tempore Titius confitebatur, voce non adeo demissa, idque totum ab eo audivisse. Largum dat ei praemium Sempronius; adhibitisque opportunis diligentibus, probationes furti invenit, Titium accusat, qui carceri traditur, reus vincitur et ad triremes damnatur: atque hinc eius uxor et filii mendicare coguntur.

Queritur:

1°. *Quinam teneantur ad sigillum sacramentale servandum?*

2°. *An et contra quam virtutem Caius peccaverit ea referendo, quae in confessione audivit?*

3°. *Potuit ne Sempronius uti notitia sic accepta a Caio?*

4°. *Damna illata Titio eiusque familiae debent ne reparari, et a quo?*

Ad I. R. Est doctrina certa eos universim omnes ad sa-

eramentale teneri sigillum, ad quos notitia rei sigillo clausae, modo quocumque, pervenit, puta, praeter confessarium, circumstantes qui ex industria (quod jam per se foret sacrilegium) vel casu dicta intra confessionem alterius audierint; eos quibus vel isti vel confessarius eadem narraverit; superiorem ad quem forsitan pro absolutione reservatorum recurritur; interpretem quo poenitenti uti placuerit, ut peccata accuratius declaret; nam hic, sicut participat actum clavium, ita participare censetur sigillum (S. Thom. in 4, dist. 21, q. 3, art. 1, quaest. 3).

Scias tamen istorum singulos in eadem undequaque linea non se habere in ordine ad sigillum. Sane, si a sacramento abstrahas, confessarius, interpres, superior ad secretum tenentur ex pacto vel explicite vel tacite cum poenitente inito, unde secretum ipsis est commissum et promissum, dum assistantibus caeterisque qui casu illud acceperint, secretum mere naturale dicendum est. In ordine autem theologico persuasum Ecclesia semper habuit, mnis et singulis silentium absolutum impositum esse iure divino, ab ipso scilicet sacramentorum Auctore, ne confessio odiosa fiat atque fideles ab ea removeantur. Quare obligatio absoluta sigilli qua talis oriri dicenda est ex iniuria quae secus fieret sacramento, si unquam revelaretur; neque aliquid mali adeo grave occurrere potest, quo non sit gravius christianis confessionem exosam fieri, prout contingeret, si contra poenitentis voluntatem revelari ipsa unquam posset. (Cf. Navar. super cap. Sacerdos de Poen. dist. 6, n. 118).

Ad II. R. Grave utique peccatum contra religionem per se admisit Caius referendo ea quae audierat Sempronio, et hoc, ex modo dictis, in plano est. — Nonne autem insuper peccavit ipse contra iustitiam? Plura suadent quod sic.

1) « Sane nihil magis proprium est hominis, ait Lugo (De
« iust. et iure disp. XIV, s. VII, n. 104), quam sua arcana,
« quorum dominus et possessor est; quod ius non quasi ab ex-
« trinseco et propter communem pacem, sed ex principiis intrin-
« secis habet, ita ut ipsimet angeli non possint hominis arcana
« penetrare. » — Porro contra tale ius videtur agere qui revelat
secretum, maxime si indebite acceptum.

2) Revelando crimen incognitum Titii Caius eum diffamavit, quod est contra iustitiam; nam, donec publice non constet de contrario, quisque ius habet ad bonam famam.

3) Insuper manifestando Sempronio quis eum furatus est, bene praevidebat Caius ab eodem hunc coram iudice fore citandum et in bonis temporalibus damnum maximum passurum.

Hisce tamen non obstantibus, puto Caium in casu contra iustitiam non peccasse.

Imprimis animadvertendum est nos hic non amplius in materia sacramentali versari, sed iustitiae et restitutionis. Ne ergo quae distinctae res sunt confundamus, demus hypothesim Caium casu audivisse Titium non in sacro tribunali se accusantem, sed amico crimen suum narrantem. Potuissetne, illaesa iustitia, hoc referre Sempronio? Si consentis, ergo etiam in themate des oportet. Porro cum affirmanda atque multiplicanda non sunt peccata absque ratione sufficienti, onus probandi incumbit ei qui tenet Caium licite id non potuisse, atque revelando crimen Sempronio contra iustitiam egisse. Nostrum erit allatas ponderare rationes utrum cogentes sint necne.

Ad secretum itaque quod attinet, recolendum dari istud extra sacramentum, triplex: *naturale* scilicet, *commissum* et *promissum*. Hoc et alterum includunt vel explicitum vel implicitum de servando silentio pactum et propterea ex iustitia oritur huiusmodi servandi secreti obligatio; quoad primum autem vel iniuste atque cum iniuria fuit acquisitum, et ut res aliena habendum est, neque illaesa iustitia per se revelari potest, vel fuit acceptum absque culpa et iniuria, et tunc per se nulla datur obligatio illud secretum servandi, sed per accidens tantum, si revelatio damnum aliquod inferret iniustum.

Iam vero Cuii secretum neque commissum fuit neque promissum, sed mere naturale, casu necnon absque iniuria acquisitum. Quare dicendum per se ex iustitia nullam obligationem creasse. Utrum autem per accidens, ob damnum scilicet famae et bonorum temporalium inferendum, non deesse mihi videntur ob quae rursus negative respondeatur. Mea sententia, valet in casu quod ex Lugone aliisque sic docet La Croix: (1) « Si neque sub
« secreto (commisso aut promisso) habeas, neque tu iniuriam fe-
« ceris in acquirenda notitia alieni delicti, poteris uti illa no-
« titia et tale delictum manifestare ad impediendum eiusmodi
« damnum tuum (aut alterius innocentis), quod non tenereris
« ex caritate subire ad impediendum damnum illud, quod alteri
« iuste infligi poterit propter manifestatum ipsius delictum;...
« quia non habet ius ut delictum suum occultetur, quando ex
« occultatione illius aliquis innocens pateretur damnum respec-
« tive notabile (in casu Sempronius pateretur damnum furti
« magni quod recuperare non posset); tunc enim expedit ad com-

(1) Lib. III, part. II, n. 1234.

« mune bonum Reipublicae ut manifestari possit, partim ut im-
« pii deterreantur a sceleribus etiam occultis, partim ut inno-
« centibus sit iusta potestas se defendendi. »

Rationes legitimas itaque habuisset Caius revelandi Sempronio auctorem furti, nisi talem ex sacramentali notitia novisset: unde contra solam religionem pugnat revelatio ab eodem facta.

Ad III. Respondeo negative, scilicet Sempronium citra sacrilegii peccatum non potuisse uti, modo quo id fecit, notitia accepta a Caio. Utique si aliud quid praesto non esset nisi ipsa intrinseca natura sacramentalis sigilli, prout istud hucusque definivimus, dubitare liceret quid respondendum. Sane omnem usum notitiae ex confessione haustae, cum indirecta etiam revelatione imo cum revelationis periculo, omnino excludi, certa regula est; cum in omnibus practice standum semper sit iis quae sigillo favent. Ulterius alteram Suarezius (1) ponit regulam sic habentem: « Quando ex usu confessionis nulla sequitur indirecta revelatio nec morale periculum eius, non est per se malus usus imo poterit saepe esse honestus et licitus *nisi specialiter prohibeatur* ». Hoc ultimum incisum restrictivum adiunxit eximius doctor ob Pontificium decretum, quo Clemens VIII universe atque sine distinctione prohibuerat, ne Regularium superiores aut confessarii « ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur ». — Supponamus iam in adhibendis opportunis diligentibus, ut probationes furti inveniat, Sempronium nihil egisse quo revelaretur se sacramentali uti notitia, neque etiam fuisse ullum revelationis periculum, cum caeteroquin honestum et licitum sit furem coram iudice citare ut res ablata sibi restituatur, evidenter minime constaret male eundem Sempronium fecisse. Ast quod Suarezii tempore specialiter adhuc non erat vetitum, id prohibuit Innocentius XI, decreto in Cong. Gen. Universalis Romanae Inquisitionis, sub die 18 nov. 1682 exarato, quod sic legitur: « Praevia matura consultatione D. D. Consultorum facta fuit discussio sequentis propositionis: *Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione et gravamine poenitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur...* Et statuerunt dictam propositionem, quatenus admittit usum dictae scientiae cum gravamine poenitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione sive limitatione (nisi aliud etc...), et praesenti decreto pro-

(1) De Poen. disp. XXIII, sect. VII, n. 9.

hibent, ne quis ultra audeat talem doctrinam publice aut privatim docere;... mandantes etiam universis sacramenti Poenitentiae ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsus abstineant». — Ex quibus elucet Sempronium non potuisse licite notitia uti a Caio habita ut Titium iudici denunciaret.

Ad IV. R. Cum neque a Caio neque a Sempronio peccatum est contra iustitiam, obligatio non datur resarciendi a quocumque damna Titio ex iudicis sententia ob crimen suum illata.

A. ESCHBACH
Rector Seminarii Gallici.

XII.

De variis modis violandi sigillum sacramentale.

Die 26 Iunii 1899 hora 18 $\frac{1}{4}$ (6 $\frac{1}{4}$ pom.)

Titius neoparochus quodam die, quo multorum confessiones audierat, prandens cum amicis narrat: « Primus et ultimus eorum, quos hodie audiui, adulteri erant ». — « Hoc minime mirandum, ait alter parochus, nam in hac regione pauci sunt, qui fidem coniugalem servant. Quare ego frequenter contra hoc vitium concionari soleo ». — « Non solum adulteri plerique hic sunt, ait tertius, sed etiam fures, quibus hoc oppidulum adeo est plenum, ut ego ante multos annos eorum primipilum vix in famulum non adscivissem, nisi ex confessione eius agnovissem, hominis vitium. Quo comperto mox animum mutavi, nihil illo de re suspicante ».

Dum tres amici ita inter se loquuntur, subito coenaculum ingreditur syndicus oppidi, quem Titius festive salutatur dicens: « Videte amici, quem praeclarum hic consulem habemus, qui non solum in foro, sed etiam in choro omnibus praeest: nam hodie omnium primus apud me confessus est ».

Quaeritur:

1°. *Quotuplici modo violari possit sacramentale sigillum?*

2°. *An frangat sigillum, qui dicit tale vitium*

regnare in civitate vel pago, aut ibi gravia crimina committi?

3°. *An et quomodo tres parochi illud violaverint?*

Respondeo ad 1.^{am} — Communis est doctrina sigillum sacramentale duplici modo violari posse, *directe* sc. vel *indirecte*. Quam doctrinam meo iudicio optime inter theol. moralistas recentiores exponit cl. Bucceroni S. I. in suis Institutionibus theologiae moralis (vol. II, n. 850) hoc modo: *Directe* aliquis violat sigillum, revelando expresse aliquid ex sola confessione cognitum, quod nimirum reapse sit obiectum sigilli, v. g. si dicat: Titius hoc fecit etc.; *indirecte*, aliquid dicendo aut faciendo, aut non dicendo, non faciendo, vi sacramentalis confessionis, ex quo alius argumentando cognoscere aut suspicari possit peccatum vel defectum poenitentis vi solius confessionis cognitum, aut ex quo poenitenti vel aliis, e. g. complicibus, possit oriri pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen, aut odium in sacramentum, unde generatim fideles a confessione averti aut retardari possent.

Ista distinctio est magni momenti, ideo praesertim quia violatio directa sigilli non admittit parvitatem materiae, ita quidem ut si quis cum plena advertentia et perfecto consensu etiam minimum peccatum veniale, per confessionem sacramentalem cognitum, directe revelet, graviter peccet. Indirecta vero sigilli violatio parvitatem materiae admittere videtur, idque duplici modo, ut explicat Lehmkuhl (Theol. mor. II, n. 465): 1. si cum narratione vel usu rei sub sigillo cognitae nihil nisi periculum admodum leve noscendae personae coniungitur; 2. si confessarius loquens ex notitia confessionis de peccatis in certo loco, urbe vigentibus, gravamen admodum leve loco illi eiusque incolis contra institutum Sacramenti creat, neque diffamatio ullius momenti censeri debet. In dubio tamen... pro malitia gravi standum est.

Porro tam directa quam indirecta sigilli violatio multiplex esse potest, ut patet vel ex ipsa utriusque definitione et videre est apud auctores, ubi de isto argumento loquuntur (Vid. Bucc. II, 851 seqq.). Quoad directam quidem violationem notandum est, eam non solum haberi, quando confessarius (vel alius ad sigillum obligatus) narret peccatum aliquod determinatum, licet minimum, de determinato aliquo poenitente, sed etiam quando e. g. *generatim* dicit, *talem* peccata sua *mortalia* magno cum dolore confessum esse; vel quando duo confessarii eiusdem poenitentis de huius peccatis inter se loquantur... Indirectam vero sigilli violationem si confessarius vitare velit, sit valde parvus

in loquendo de iis, quae in confessione audivit, etiamsi nullum omnino violandi sigilli periculum adesse putet.

Qua de re sapientissime monet Billuart (*De Poenit.* Dissert. viii, art. 2): « Abstinendum est (seclusa utilitate instructionis vel consilii petendi) a similibus narrationibus et colloquiis; tum quia simplices scandalizantur, *putantes* inde frangi sigillum confessionis; tum propter periculum revelationis, quae contingere potest et quandoque contingit, ex collatis confessarii dictis in diversis locis et temporibus; ut si dicas uno tempore primam tuam poenitentem confessam fuisse adulteram, et alio tempore, *prioris dicti tui immemor*, dicas coram iisdem talem fuisse primam tuam poenitentem », vel ipsa forsitan, ioci vel vanitatis causa, hoc dicat. — Caveant praesertim *iuniores* confessarii, ne praepropere loquantur de auditis in confessione, tum propter rationes modo allatas, tum etiam ne contracta consuetudine de istis loquendi, quae per se nullum frangendi sigilli periculum exhibent, facilius tandem etiam ea proferant quae sine manifesto eiusmodi periculo dici non possunt; — *propter pronitatem*, ut ait Doctor Angelicus, *quae ex consuetudine accidere posset* (Suppl. qu. XI, a. 2. in corp.).

At non solum per imprudentem *narrationem* eorum, quae ex confessione sciuntur, indirecte violari potest sigillum, sed etiam per *usum* eorum, talem nimirum, qui aptus sit ad reddendam confessionem odiosam vel onus incommodumque poenitenti creandum (cf. Lehmkühl l. c.). Et hic quaeritur potissimum de Superioribus, utrum possint uti notitia ex confessione habita ad externam gubernationem. Duo vero extant Decreta S. Sedis quae omnem dubitationem hac in re de medio tollunt. Alterum est Clementis VIII d. d. 26 maii 1594, quo Pontifex mandat « ut tam superiores pro tempore existentes quam confessarii, qui postea ad superioris gradum fuerint promoti, *caveant diligentissime*, ne ea notitia, quam ex aliorum peccatis in confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur; atque ita per quoscumque *regularium* Superiores quicumque illi sint, observari mandamus ». — Quamvis autem, ait S. Alph. (l. vi, n. 655) hoc Decretum emanatum fuerit tantum pro superioribus regularibus, tamen scite dicunt Holz. et Croix (quibus adde Billuart et alios) extendi debere ad omnes, cum eadem ratio quae urget pro regularibus valeat etiam pro saecularibus, ne sc. confessio reddatur odiosa. Praeterquam quod id certius fit ex alio Decreto Innoc. XI, d. d. 18 Nov. 1682, qua die nimirum hic Pontifex sequentem damnavit propositionem: « Scientia

ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta *revelatione et gravamine poenitentis*; nisi aliud multo gravius ex *non usu* sequatur, in cuius comparatione prius (sc. gravamen) merito contemnatur ». Etiam si igitur ex *non usu* scientiae acquisitae ex confessione sequatur gravamen seu incommodum multo maius, quam sequeretur pro poenitente ex *usu* illius scientiae, nihilominus huiusmodi usus non licet.

« Neque refert — ait Billuart loquens de illis Decretis (l. supra c.) — quod poenitens forte non advertat id fieri ex notitia confessionis, et non frangatur sigillum (sc. per directam vel indirectam *revelationem*); sufficit quod patiatur gravamen; *si namque fideles scirent haec licite fieri posse ex sua confessione, ab ea omnino deterrentur*. Et quamvis olim plures et insignes theologi aliter censuerint, praesertim quoad actiones quae non laedunt ius strictum poenitentis, sic tamen nunc videtur dicendum post laudata decreta. Unde quod dixit Auctor (i. e. S. Thomas in *Supplem.* qu. XI, a. 1 ad 3^m et 4^m) superiorem posse amovere ab officio, seu denegare suffragium ei quem ex confessione novit indignum propter alios defectus, puta scientiae, aetatis vel huiusmodi, *intelligendum est*, si indignitas seu defectus extra confessionem innotescant, et quod propter eos sic egisset superior, etiam si confessionem non audivisset ». Et eadem plane, eodem tempore fere quo Billuart, docuit et scripsit S. Alphonsus lib. VI, n. 655. — Quam doctrinam omnino prae oculis habeant *novitiorum magistri*, qui vi Regulae et Constitutionum sui Instituti, imo etiam Decretorum S. Sedis, confessiones novitiorum audire, et insuper de admissione eorum ad professionem religiosam suffragium ferre debent. Caveant, inquam, ne in huiusmodi suffragio ferendo notitia utantur ex confessione habita, nisi forte cum licentia omnino libere data ipsius poenitentis, de quo agitur. Possunt tamen *in confessione*, etiam negata absolutione, obligare candidatum quem *certo* noverint ineptum, ut ipse sponte recedat.

Omissis aliis, quae de directa vel indirecta sigilli violatione apud omnes in confesso sunt: —

Respondeo ad quaesitum 2um propositi Casus, an sc. frangat sigillum, qui dicit tale vitium regnare in civitate vel pago, aut ibi gravia crimina committi? — Subintelligitur autem agi de vitio vel de criminibus, quorum notitia habetur ex confessione sacramentali; nam secus fractio sigilli locum habere non posset. Porro iuxta S. Alph. (l. VI, n. 654) communissima et longe probabilior sententia docet, quod si oppidum (civitas, pagus) sit

parvum, puta si non constet *tribus millibus hominum* circiter, tunc violatur sigillum. Ratio: quia, licet tunc non reveletur persona, tamen cum revelatio emanet in infamiam totius communitatis, redundat etiam in gravamen poenitentis, qui illius communitatis est membrum, et ideo ex tali revelatione reddetur ei odiosa Confessio. Secus vero, si oppidum sit amplum, et crimina sint publica. Quo in casu confessariis licet etiam in concionibus *generatim* invehere in vitia, dummodo non dicant, se talia audisse in confessionibus; facile enim fideles, praesertim rudiores, tunc scandalum paterentur, putantes violari sigillum. Quod si coram sacerdote confessario sermo sit, ut saepe contingit, de vitiis vel criminibus notoriis, quorum ipse tum ex confessione, tum aliunde notitiam habet, potest quidem et ipse de talibus loqui, cavendo tamen, ne quid addat quod ei ex sola confessione notum sit; secus enim periculum frangendi sigillum vix evadit.

Respondeo ad 3^{am}. — Neque difficilis responsio est, si ea quae in casu proposito acta sunt, cum supra dictis conferantur.

a) Quoad Titium neoparochum, sane imprudentissime dixit prandens cum amicis, primum et ultimum eorum, quorum illa die confessiones audiverat, fuisse adulteros; nam etiam praecisione facta ab eo, quod deinde contigit superveniente syndico oppidi, nonne potuit aliquis ex collegis parochis casu vidisse et novisse primum illum qui ad Titium accessit, et similiter ultimum!? En igitur manifestum frangendi sigillum periculum, cui Titius per istiusmodi locutionem se exposuit. Esto quod de tali periculo non cogitaverit; at confessarius ea, quae muneris sui sunt, cogitare debet, nec tantum in confessione, sed etiam ante et post confessiones vel audiendas vel auditas, et praesertim ea quae sigillum sacramentale respiciunt cogitare debet, ne sacrilegii simul atque iniustitiae reus evadat. Quod vero Titius supervenientem syndicum illo modo salutaverit, dicens post alia: « nam hodie omnium primus apud me confessus est » — hoc, inquam, vix intelligi potest nisi vel ex nimia ignorantia, vel ex nimia animi levitate. Intellegerem etiam, si Titius *in fine* prandii, nimio forsitan vino onustus, illa dixisset; at hoc ex Casu non patet. Quidquid sit, ille fuit Titii tam agendi quam loquendi modus, ut initio quidem manifesto violandi sigilli periculo se exposuerit, deinde vero sigillum non indirecte tantum, sed directe, vel saltem fere directe fregerit. Eius vero exemplum luculenter ostendit, quod supra ex Billuart attulimus, quantopere sit vitanda consuetudo, sine manifesta utilitate loquendi de auditis in confessione.

b) Alter parochus, quod audierat a Titio, minime mirandum

duxit. « Nam in hac regione, ait, pauci sunt qui fidem coniugalem servant. Quare ego frequenter contra hoc vitium concionari soleo ». — Iam vero, si iste secundus sub regione illa, intellexit locum ipsum, in quo tunc cum collegis audierat confessiones, quique a tertio parcho dicitur *oppidulum*, vel alium locum non habentem saltem tria millia hominum: tunc et ipse iuxta superius dicta ex S. Alphonso, indirecte violavit sigillum, si tamen, ut videtur, ex confessionibus auditis noverit, paucos esse in illa regione qui fidem coniugalem servant. Nam hoc propalando, totam illam (parvam) regionem diffamavit, quae diffamatio in gravamen eorum, qui apud ipsum confessi sunt, redundat, ipsisque confessionem reddit odiosam. Si vero pro regione intellexisset complexum plurium locorum, uti reapse fert illa vox *regio*, si sensu strictiori et proprio sumatur, non adeo facile de violato sigillo accusandus foret, tum quia eius verba de singulis illius regionis incolis non nisi valde remote sumi possent, tum etiam, quia notitiam de vitio adulterii in illa regione grassanti potius ex publica fama quam ex confessionibus hausisse dicendus esset.

Quod vero hic alter parochus saepe contra vitium adulterii concionabatur, in hoc vel laudandus vel reprehendendus est, secundum modum quo se gerebat. Sane si utens notitia ex confessionibus hausta ita de adulterio concionari solebat, ut suspicio adulterii facilius in unum vel plures ex parvo oppido cadere posset, male agebat et contra sigillum sacramentale. Si e contra generatim tantum in adulterium invehebatur, et publica fama potius innixus quam auditis in confessione, laudandus est, dummodo tamen caste etiam et caute de re adeo difficili loquebatur.

c) De tertio parcho post dicta iam nil dicendum superest. Nam iuxta ipsum *plerique* incolae *illius loci*, quem *oppidulum* dicit, non solummodo *adulteri* sunt sed etiam *fures*. Et istum damnavit S. Alphonsus de violatione indirecta sigilli, ut constat ex dictis sub qu.º secundo. — Insuper bonus ille vir notitia confessionis usus est contra poenitentem quem prius in famulum sibi adsciscere voluit, sed post confessionem, et propter ea quae in confessione ab ipso noverat, non adscivit. Egit ergo manifeste contra Decreta pontificia, sub qu.º 1º relata, tam Clementis VIII quam Innocentii XI. Sane si confessario liceret huiusmodi usus notitiae confessionis, haec nimis odiosa evaderet.

Laus Deo et Virgini Immaculatae.

FR. MAURUS MARIA KAISER
Ord. Praed.

N. 5.

CASUS
PROPOSITI ET SOLUTI

Anno 1899-1900

DE SACRAMENTIS
CONFIRMATIONIS, EXTREMAE UNCTIONIS ET ORDINIS.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS

I.

De materia Confirmationis.

Die 27 Novembris 1899, hora 15 (3 pom.).

Titius episcopus, dum sacramentum Confirmationis in sua cathedrali ecclesia pueris frequentissimis administrat, animadvertit, aliquot ex illis templum ingredi, postquam sacra caeremonia initium habuerat; nimirum quando, recitatis orationibus consuetis expansisque manibus super confirmandos, iam ad singulos pueros chrismate inungendos ipse devenerat. Nihilominus neque cessat, neque iterum preces recitat; sed circumiens circulum, in quo confirmandi ordinate dispositi sunt, dum ad pueros illos pervenit, quos serius advenisse conspexit, eos quemadmodum et alios sacro chrismate ungit, reliquamque caeremoniam perficit.

Pestilenti morbo per dioecesim deinde grassante,

idem Titius, ut sibi aliquo modo provideat, sicut in conferenda adultis peste infectis extrema unctione instrumento utitur ad eos sacro oleo ungendos, ita etiam ad liniendam frontem confirmandorum, qui eodem morbo laborabant, penicillum sacro chrismate intinctum adhibet.

Quaeritur:

1. *Quae sit materia adaequata et totalis sacramenti Confirmationis?*

2. *An valida fuerit Confirmatio illorum puerorum, qui precibus et impositioni manuum initio sacri ritus super omnes confirmandos peractis non interfuerunt?*

3. *An licuerit Titio eos pueros chrismate ungere, quos serius venire perspexerat?*

4. *Quid iudicandum de confirmatione ab eodem collata mediante penicillo?*

Ad I Resp. — Sic circa dubium hoc S. Alphonsus: « Olim de hac quaestione in antecedentibus editionibus huius operis (Theologiae scilicet Moralis), iam pertractavi, sed nuper volui eam rursus ad trutinam revocare, et fateor quod, cum per quindecim fere dies desudassem perlegendo canones et scriptores, nequibam iudicium ferre quid pro certo tenendum. Denique vis rationum, quas in fine quaestionis adducam, omnem a mente mea dubitationem sustulit atque de mea sententia certum iudicium efformavi ». Sententia sancti Doctoris hodie facta iam est universalis atque a recentioribus theologis communiter docetur tum dogmaticis tum moralistis. Tenet autem materiam « adaequatam » et totalem Confirmationis esse chrismatis unctionem, quae pro « confirmandis per impositionem manus episcopi adhibetur ». Multa utique ad eandem amplectendam nos etiam movent, quarum tamen, cum singula hic afferre non iuvet, pauca in medium producemus.

Sane celebris est atque indubius canon quem apud S. Augustinum (De Bapt. L. IV c. 24) sic legimus: « Quod uni-
« versa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum sed semper re-
« tentum est, nonnisi apostolica auctoritate traditum rectissime
« creditur ».

Porro Ecclesiam universam tum latinam tum graecam, tam occidentalem quam orientalem, schismaticis minime exclusis, tenere unctione chrismatis in fronte Confirmationem esse ministrandam, res est facti omnibus conspicui. Id autem a Concilio aliquo fuisse introductum atque ecclesiis impositum, nemo est qui unquam dixerit. Quod autem idem semper fuit ab Ecclesiae exordio retentum ecclesiastica monumenta authentica testantur atque Patrum antiquissimorum traditio docet, qui tum verba Pauli, 2 Cor. I, 2; Eph. IV, 30; tum Ioannis, 1 Ep. II, 37, de sacramento hoc interpretati sunt. Hisce itaque innixi ut certum habemus, unctionem chrismatis esse Confirmationis materiam et quidem totam et integram. Sane, si quid ulterius in ratione sacramentalis materiae requireretur, hoc foret manuum impositio seu extensio quam ante unctionem super confirmandis faciendam, Pontificale praescribit. Sed haec apud Graecos neque in usu est neque unquam fuit, cum tamen, auctore Benedicto XIV, « nemini fas sit asserere in Ecclesia Graeca non adesse sacramentum Confirmationis ».

Inde vero ad eiusdem materiam nullam requiri manus impositionem cum haec in ipsa unctione necessaria includatur, ex universali traditione deducitur. Unde Ven. Beda: « Illa unctio « quae per manus impositionem fit ab episcopo, vulgo Confirmatio dicitur »; et Michael Palaeologus, in professione fidei ad Gregorium X: « Aliud est sacramentum Confirmationis, « quod per manuum impositionem episcopi conferunt chrismando « renatos ».

Caeterum quod confirmandos in fronte pollice ungens episcopus eisdem manum vere imponere dicendus sit, vix est cur contra Sirmondum animadvertamus. Non absimili ratione apud Marcum VII, 32, legimus surdum et mutum Christo adductum esse « ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba « seorsum misit digitos suos in auriculas eius ».

Ad II Resp. — Ex dictis affirmative. Unde rubrica Pontificalis, postquam de prima generali extensione dixerit, pergit: « Pontifex.: illos confirmet genuflexos ». Hucusque ergo nihil actum est quod ad esse substantiale Confirmationis pertinet. Quare interrogata, quid agendum circa fideles quos casu missionarius, omitta prima manuum impositione, confirmaverat, S. Cong. de Propaganda Fide, die 6 Aug. 1840, respondit: « Non « esse repetendam Confirmationem sub conditione ».

Ad III Resp. — Peropportunum utique dicendum est mox

confirmandos omnes et singulos primae generali manuum episcopi impositioni atque Ecclesiae precibus interesse, quibus ad essentiales sacramenti ritus via sternitur. Pontifici autem ad culpam verti si etiam eos chrismate ungat, quos serius advenisse animadverterit, nihil est quod suadeat, cum talem usum universim a saeculis invaluisse certum sit. « Multi, sic Vitassius (saec. XVII), « post peractam eiusmodi primam manus impositionem « nem accedunt, chrismatis unctionem percepturi, quibus Confirmationis sacramentum sola illa unctione tribui nemo dubitat « nec dubitare potest, nisi damnata episcoporum omnium Ecclesiaeque totius consuetudine ac sententia ». Eodem plane sensu S. Alphonsus: « Episcopi communiter non satagunt, ut omnes « confirmandi sint praesentes in principio ritus, cum minister « elevans manus profert orationem, nec dubitant ipsi confirmare « eos, qui postquam primus ille ritus iam est completus ac « cedunt ».

Ad IV Resp. — Respondemus ex superius allatis Titium ungendo confirmandos non pollice atque immediate imponendo manum, sed mediante penicillo, nec licite, nec valide ministrasse sacramentum: Dubium hoc Suarezius videtur primus movisse (Disp. XXXIII, sect. II), quod aliquantulum haesitando ita solvit: « Probabile mihi est, esse necessarium et essenziale, ut « haec unctio immediate fiat manu seu digito episcopi;... est « enim probabile manus impositionem esse aliquo modo de essentia huius sacramenti; quin potius ait Durandus (L. VI « Ratinaeis, cap. 84) pollicem Pontificis ad hoc specialiter in « eius consecratione consecrari ».

Quod probabile putabat Suarezius, progredienti scientia theologica, certo iam constat. Quare recte Lehmkühl: « Debere « fieri unctionem non mediante instrumento, sed immediate per « manum episcopi, idque ad essentiam pertinere omnino tenendum est ».

A. ESCHBACH

Gallici Seminarii Rector.

II.

De subiecto Confirmationis.

Die 11 Decembris 1899, hora 15 (3 pom.).

Titius missionarius, facultate gaudens confirmandi, ita se gerit quoad huius sacramenti administrationem:

a) In loco missionis, in quo ipse versatur, infantibus omnibus Confirmationem administrat immediate post baptismum.

b) Idem sacramentum confert etiam adultis moribundis destitutis sensibus, etsi nullam antea intentionem illud suscipiendi ostenderint.

c) Adultos, quorum aliquos in mortali existere facile contingere poterat, passim ad Confirmationem admittit, quin curet, ut sacramentalem confessionem praemittant, eos solum exhortans, ad eliciendum actum contritionis charitate perfectae.

d) Infidelem quemdam ad fidem conversum, iamque baptizatum et confirmatum, cum in dubium venerit de illius baptismi validitate et adhuc post factam inquisitionem remanente dubio, sub conditione baptizat, et deinde etiam conditionaliter confirmat.

Quaeritur:

1.º *Qualis aetas ad Confirmationem requiratur?*

2.º *Qualis intentio in adulto ad validitatem, et quae dispositio ad fructuosam eiusdem sacramenti susceptionem necessaria sit?*

3.º *An Titius missionarius in omnibus, de quibus in casu, recte se gesserit?*

Ad I. Resp.: 1. Si validitatem inspiciamus, nulla ad Confirmationem requiritur definita aetas. Quemadmodum in hoc negotio, teste Suarezio, non datur sexuum aut statuum distinctio, sic nec aetatum, dummodo de baptizatis agatur. Itaque sive infans rationis usum non adeptus, sive adultus sacramenti huius est capax, hic per suae voluntatis consensum, ille per voluntatem Christi,

et Ecclesiae. Ratio est quia Apostolos constat manus imposuisse sine limitatione aut distinctione super omnes baptizatos, necnon « omnes fideles per manus impositionem episcoporum Spiritum « Sanctum accipere debent, ut plenè Christiani inveniantur ». (Urban. P. de Consecr. Dist. 5, cap. 1).

2. Quoad liceitatem, dicendum ex hodierna Ecclesiae latinae disciplina infantibus usum rationis nondum adeptis, nonnisi rationabili imo gravi de causa, Confirmationis sacramentum esse ministrandum. — Ab Ecclesiae exordio utique ad saeculum usque fere decimum tertium, simultanea vigeat Baptismi et Confirmationis collatio, quae tamen postea omnino obsolevit; ita ut iam eandem quoad infantes reintegrandi potestas apud episcopos minime sit. Interrogatum hac de re a Vicario Apostolico Sandwic., S. Officium, die 11 dec. 1850, respondit: « neminem confirmandum, nisi saltem septimum attigerit suae aetatis annum; neque « ab hac Latinae Ecclesiae praxi recedendum, nisi ob causas omnino graves, ex gr. si infantes periculose decumbant, aut ob « distantiam locorum, amissa praesenti occasione, aliam vix essent habituri ».

Non absimili sensu, saeculo praecedenti, die scilicet 23 April. 1774, S. Congregationi Concilii dubium sequens propositum fuerat: « An attentis peculiaribus circumstantiis sacramentum Confirmationis administrari possit etiam pueris et infantibus, nulla habita aetatis ratione in casu? » — Ad quod responsum est: « Affirmative, nonnisi in gravibus et urgentibus circumstantiis, « super quibus conscientia episcopi oneratur ».

Quare sic Benedictus XIV (Const. *Eo quamvis*): « Licet apud Occidentales Ecclesias in more posita quandoque fuerit Baptismatis et Confirmationis simultanea collatio... nihilominus abrogato prorsus a Romana Ecclesia, aliarum matre et magistra, huiusmodi more, consultissimis summorum Pontificum decretis providendum est, ut renatis fonte Baptismatis conferretur sacramentum Confirmationis in ea solum aetate, in qua fideles evacuatis quae erant parvuli, intelligerent tantum inter se differre Baptismum et Confirmationem, quantum in naturali vita distat generatio ab incremento; seque per Baptismum fuisse quidem ad militiam receptos, per Confirmationem vero ad pugnam roboratos et ad perferendos agones per gratiam instructos ».

3. Convenientissimum demum est in minore aetate ad Confirmationem recipere pueros, quam ad primam Communionem. — Opposita utique apud plures ecclesias invaluit consuetudo non-

nisi pueros confirmandi sacro Eucharistico pane iam refectos, aetate scilicet protractae passim iuventutis. Quam consuetudinem abolere in sua dioecesi modernus Massiliensis episcopus intendens, propositum SS. Domino Nostro patefecit atque mox hisce Apostolicis Litteris recreatus est: « LEO PP. XIII, Venerabilis Frater, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Abrogata, quae toto fere saeculo inoleverat, consuetudine, visum tibi est in mores dioecesis tuae inducere, ut pueri, antequam divino Eucharistiae epulo reficiantur, christianum Confirmationis sacramentum, almo inuncti chrismate, suscipiant. Quod utrum Nobis probetur, significari tibi desiderasti: placuit autem de re tam praecipua, medio nemine, ad te rescribere et qua simus mente aperire.

« Propositum igitur tuum laudamus cum maxime. Quae enim ratio istic aliisque in locis invaluerat, ea nec cum veteri congruebat constantique Ecclesiae instituto, nec cum fidelium utilitatibus. Insunt namque puerorum animis elementa cupidinum, quae nisi maturrime eradantur, invalescunt sensim, imperitos rerum pelliciunt atque in praeceps trahunt. Quamobrem opus habent fideles, vel a teneris *indui virtute ex alto* quam sacramentum Confirmationis gignere natum est; in quo, ut probe notat Angelicus Doctor, Spiritus Sanctus datur ad robur spiritualis pugnae, et promovetur homo spiritualiter in aetatem perfectam. Porro sic confirmati adolescentuli ad capienda praecepta molliores fiunt, suscipiendaeque postmodum Eucharistiae aptiores atque ex suscepta uberiora capiunt emolumenta. Quare quae *a te sapienter sunt constituta optamus, ut fideliter perpetuoque serventur* ». (die 22 Iunii 1897).

Caeteroquin non pauca praesto sunt instrumenta, quibus a saeculo Apostolica Sedes praxim eandem, quam Florentina iam Synodus insinuabat, episcopis commendaret. Unum hoc brevitatis causa accipias. Sub die 19 Nov. 1854, S. Cong. Concilii ad episcopum S. Dionysii, qui acta synodalia eidem probanda subiecerat, ita rescripsit: « Cum longe minor aetas pro admittendis ad sacramentum Confirmationis requiratur, quam pro admittendis ad primam Communionem... reformari tibi proponitur iuxta allatam doctrinam articulus 22, ita ut prius locus sit Confirmationi conferendae, postea vero, opportuno tempore, primae Communioni suppetendae ».

Ecclesiae sensui atque traditioni consentaneum itaque plane est quod iam docebat Suarezius, nempe rationis usu illucescente, magis expedit non admodum Confirmationem differre, sed prae-

venire infantem innocentem, priusquam graviter peccare incipiat. (Disp. 35. s. 2. n. 3).

Ad II. Resp. — 1. Interrogata: « Utrum danda sit Confirmatio illis neophytis qui, in articulo mortis baptizati, omnino rudes sunt et vi defatigati morbi instrui nequeunt », S. Cong. S. Officii die 10 apr. 1861 respondit: « Non conferendum sacramentum Confirmationis illis neophytis moribundis, quos missionarius capaces Baptismi credidit, *nisi saltem habeant aliquam intentionem percipiendi Confirmationem* ad robur animae suae adiiciendum ».

Unde iure deducitur in subiecto confirmando requiri, ut licite eidem ministretur sacramentum, aliquam saltem intentionem, quam, nisi constet de opposito, praesumere est in iis qui rite de tali sacramento instructi fuerint. Utrum autem etiam ad validitatem talis intentio necessaria sit, ita ut nihil efficere-tur, si adultus confirmaretur, qui unquam de sacramento nil sci-visset nec cogitasset, dubitatur. Sententiam autem affirmantem S. Officii responsum suadere omnino mihi videtur, cum secus sufficiens non percipiatur ratio, quare in proposito casu deneganda foret sacramenti ministratio. Caeterum quia intentio implicita necnon interpretativa sit intentio *aliqua*, puto et hanc sufficere in hypothesis.

2. Ad alterum quaesiti membrum, ita Rituale Romanum: « Ut confirmandi, qui usum rationis habent, digne hoc sacramentum recipiant, debent esse in gratia, et ideo conveniens valde est, ut illius susceptioni praemittant sacramentalem confessionem. Si enim conscii alicuius peccati lethalis, quod absit, ad Confirmationem accederent, non solum huius sacramenti gratiam non reciperent, sed gravissimo sacrilegio se illigarent ». — De mortalibus autem peccatis Pontificale subiungit: « saltem, *si in ea inciderint, conterantur* ». — Requisita de necessitate dispositio, ut quis fructuose idem sacramentum suscipiat, status est gratiae, eo quia vivorum illud est; exoptanda caeterum confessio, si lethalia obsint, non autem absolute exigenda.

Ad III. Resp. — 1. Ex dictis male egit Titius missionarius infantibus indiscriminatum omnibus, in loco *ubi ipse versatur*, Confirmationem administrando immediate post Baptismum. Ita autem agere ipsi liceret in locis remotis, quae nonnisi raro, imo pluribus annis interiectis, adire posset, aut etiam si de infantibus ageretur quorum parentes, ad vagorum instar, nullibi domicilium obtinent.

2. Ad alterum, vel de adultis moribundis sermo est rite atque

pie ea quae ad Confirmationis sacramentum pertinent edoctis, et bene egit Titius : vel de adultis agitur, qui necessariis vix instructi, baptizati sunt, neque unquam de Confirmatione quid audierint, et Titius non recte egisse dicendus est.

3. Nihil curando, ut quos in mortali existere facile continere poterat, Confirmationi sacramentalem Confessionem prae-mittant, Titius minus prudenter, imo negligentius pastoralis suo officio functus est, cum de facili, stante etiam eius exhortatione, confirmandos omnes et singulos ad eliciendum actum contritionis charitate perfectae non fore perventuros, perspicuum ipsi esset.

4. Ad ultimum denique quaesitum quod attinet, non est cur vituperetur Titius, modo ponatur ipsum ad iteranda sacramenta dubio motum esse positivo et gravi. Sane solum Baptisma, minime Confirmatio, necessarium est de necessitate medii ad salutem. Quapropter faciliiori ductu ad illius quam ad alterius iterationem deveniendum est, ita ut contingere possit sub conditione rebaptizandi dari locum, quin ratio habeatur sufficiens renovandi Confirmationem.

A. ESCHBACH

Gallici Seminarii Rector.

III.

De necessitate suscipiendi Confirmationem.

Die 8 Ianuarii 1900, hora 15 $\frac{1}{4}$ (3 $\frac{1}{4}$ pom.)

Dum in publico xenodochio confessiones audit Titius capellanus, animadvertit, Caium gravissimae et ad mortem aegrotantem sacramentum Confirmationis non recepisse. Urget illico obligationem huius sacramenti suscipiendi; renuit Caius, eo quod pudeat, se in hac aetate (septuaginta scilicet annorum) Confirmationem in publico accipere; spondet tamen, statim eam recepturum post recuperatam sanitatem. Ostendit Titius, hanc spem inanem esse, et infirmitatem esse pror-

sus ad mortem, ac minatur absolutionis denegationem. Nihil his permotus Caius, promittit quidem rursus se sacramentum accepturum; sed interim accipere recusat. Quare praecise ob hanc rationem Titius, cum putet eum indispositum, inabsolutum relinquit.

Altera die accedit iterum Titius, ut Caio Confirmationis susceptionem suadeat, sed invenit illum moribundum; interrogat, an velit confirmari, at ipse nutibus negative respondet. Nihilominus, instante morte, utcumque ad dolorem excitans, eum absolvit.

Quaeritur:

1°. *An detur praeceptum adultis sub gravi recipiendi sacramentum Confirmationis?*

2°. *Quid de absolutione a Titio primitus denegata?*

3°. *Quid de eadem postmodum concessa?*

Quaeritur: 1. An detur praeceptum adultis sub gravi recipiendi Sacramentum Confirmationis?

Definitur Sacramentum Confirmationis: « Sacramentum a Christo institutum, quo per unctionem Chrismatis, sub praescripta forma verborum, factam ab Episcopo in fronte baptizati, conferitur gratiae augmentum, et singulare robur ad fidem firmiter tenendam, et intrepide profitendam ».

Ad rem S. Thomas Summ. Theol. P. III, Quaest. LXXIX. Art. 1. ad pr. « in quo sc. Sacramento Confirmationis augetur, et perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi ». Institutum vero a Christo fuit, promittendo Apostolis post ultimam cum illis coenam Spiritum Sanctum, quem iis inde post Ascensionem misit. Ita ex variis Traditionis monumentis; unde etiam manavit consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Coenae Domini. Omnes autem sub gravi teneri, quum commode possunt, ad Confirmationem suscipiendam probatur ex sollicitudine Apostolorum, ut in eorum Actis legitur, illud baptizatis conferendi, quae profecto sollicitudo ostendit graviter id fuisse a Christo illis mandatum. Quod si collatio, et susceptio sunt correlata, equis non videt, quod cum graviter a Christo mandatum fuerit eius Ministris illud conferre omnibus baptizatis, gravis quoque his inest obligatio illud suscipiendi?

De quo prorsus dubitandum non esse declaravit Benedictus XIV. Constit. *Etsi Pastoralis* § 3. n. 4. ubi: « Monendi sunt (omnes) ab Ordinariis Locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si, cum possint ad Confirmationem accedere, renuunt, ac negligunt ». Iuvat etiam adnotare quid decernat S. C. de Propaganda Fide in sua Instructione, quae incipit « Etsi iuxta Sacrosancti Tridentini Concilii definitionem » quam Clemens XIV in omnibus adprobavit, et omnino servari mandavit. En verba Instructionis.

« ... Caeterum Missionarii non omittant populos sibi creditos etiam hortari, ut Confirmationem debito tempore recipiant, nec non ut parentes filios suos confirmari curent; etsi enim hoc Sacramentum non sit de necessitate medii ad salutem, tamen sine gravis peccati reatu respui non potest, ac negligi, cum illud suscipiendi opportuna adest occasio.

« Porro haec doctrina, si pro omnibus qui sunt undique Christianifidelibus vera est, multo magis locum habet in illis, qui in terris degunt haereticorum, vel paganorum, in quibus quandoque adversus Catholicos persecutiones ingruunt, unde opus est, ut septiformis Spiritus virtute roborentur... ». Rursum Benedictus XIV. Instit. Ecclesiast. VI. n. 10... « Sed certum est adulta iam aetate homines vel in re, vel saltem in voto debere *necessitate praecepti* confirmari, quod etiam inter Dei praecepta numeratur ». Tunc autem Ecclesiae praeceptum dicitur, cum quis rationis usu praeditus, si Episcopus huius Sacramenti Minister praesto sit, nulla legitima causa ad illud suscipiendum impediatur. Ita ferme universi theologi sentiunt. Et qui sapientiae laude magis commendantur eos gravi labe inquinari testantur, qui ob contemptum, vel oscitantem socordiam animam istius Sacramenti gratia munire praetermittant.

Angelicus Doctor tradit in IV Sent. Dist. 8, art. 3, quaest. 2, omnia Sacramenta ad comparandam animae salutem esse necessaria, ita tamen ut aliqua omnino requirantur, sine quibus salvi esse nullo modo possumus; alia vero ita necessaria sint, ut sine ipsis ad salutem quis valeat pervenire. Hinc postquam Confirmationem haec inter Sacramenta retulit, his verbis utitur: « Et hoc modo Confirmatio est de necessitate salutis, quamvis sine ea possit quis esse salvus, dum tamen non praetermittatur ex contemptu Sacramenti ». Et valde adnotare iuvat quid scribat idem Angelicus Doctor in Summ. Theolog. P. III. Quaest. LXXII. Art. VIII ad IV. « Dicendum, quod sicut dictum est in corpore, anima, ad quam

pertinet spiritualis actus, immortalis est, et ideo etiam morituris hoc Sacramentum dandum est, ut in resurrectione perfecti appareant, secundum illud Ephes. 4, 13: Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Et ideo Hugo de S. Victore dicit (lib. 2, de Sacram., par. 7, cap. 3): *Omnino periculosum esset, si ab hac vita sine Confirmatione migrare contingeret*: non quia damnaretur, nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur. Unde etiam pueri confirmati decedentes maiorem gloriam consequuntur, sicut et hic maiorem obtinent gratiam ».

Quaenam vero significatio subiicienda sit illi loquutioni « *propter contemptum* » docet nos ipse Thomas in IIa. II.^{ae} Summae Theologicae Q. CLXXXVI. Art. IX. « Ad tertium dicendum, quod tunc committit aliquis, vel transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici ordinationi Legis, vel regulae, et ex hoc procedit ad faciendum contra Legem, vel regulam; quando autem e converso propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam, vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta Legis, vel regulae, non peccat ex contemptu, sed ex aliqua alia causa, etiam si frequenter ex eadem causa, vel alia simili peccatum iteret; sicut et Augustinus dicit in libro de Natura et Gratia (cap. 29 a med.), quod non omnia peccata committuntur ex contemptu superbiae ».

Denique clarior atque evidentior fit doctrina exposita ex eo quod Angelicus Doctor scripsit in Summ. Theol. P. III. Quaes. LXV. Art. IV. plane ad rem nostram: « Dicendum, quod necessarium respectu finis, de quo nunc loquimur, dicitur aliquid dupliciter. Uno modo, sine quo non potest haberi finis, sicut cibus est necessarius vitae humanae; et hoc est simpliciter necessarium ad finem; alio modo dicitur esse necessarium id sine quo non habetur finis ita convenienter, sicut equus necessarius est ad iter; hoc autem non est simpliciter necessarium ad finem. Primo igitur modo necessitatis sunt tria Sacramenta necessaria: duo quidem personae singulari; baptismus quidem simpliciter, et absolute: poenitentia autem, supposito peccato mortali post baptismum; sacramentum autem ordinis est necessarium Ecclesiae; quia ubi non est gubernator, populus corruet, ut dicitur Prov. XI. 14 ».

Sed secundo modo sunt necessaria alia Sacramenta: nam Confirmatio quodam modo perficit Baptismum; Extrema Unctio Poenitentiam. Matrimonium vero, Ecclesiae multitudinem per propagationem conservat.

Maximum etiam pondus additur doctrinae, quam profiteamur ex eo quod Angelicus animadvertit in P. III. Sum. Theolog. C. LXXII. Art. VII.

« Ad secundum dicendum quod, sicut ex ipso nomine apparet, hoc Sacramentum datur ad confirmandum quod prius invenerit, et ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc sicut non datur non baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus; nisi per poenitentiam reparatis. Unde dicitur in Aurelianensi concilio Can. 6. De Consecr., dist. 5, « ut jejuni ad Confirmationem veniant, ut moneantur Confessionem facere prius, ut mundi donum Spiritus Sancti valeant accipere ». Et tunc per hoc Sacramentum perficitur poenitentiae effectus, sicut et baptismi, quia per gratiam collatam in hoc Sacramento consequitur poenitens plenior remissionem peccati; et si aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento consequetur remissionem peccatorum ».

Ad difficultates autem in casu expositas quid sit respondendum paucis me expediam. Titius Capellanus male se gessit cum Caio, gravissime et ad mortem aegrotante, dum urgebat illico obligationem Confirmationis Sacramentum suscipiendi, et eum inabsolutum relinquens in tanto periculo constitutum.

Quoad secundam difficultatem videtur Titius recte absolvisse Caium, licet sibi interroganti, an vellet confirmari, negative nutibus responderit.

HILARIUS PASSERINI,

IV.

De obligatione confirmandi.

Die 22 Ianuarii 1900, hora 15 1/2 (3 1/2 pom.).

Titius italicus, qui missionarii officio apud infideles fungitur, ab Apostolica Sede facultatem obtinet sacramentum Confirmationis administrandi. Adventante paschali tempore, christianos suae curae concreditos ad

exercitia spiritualia invitat. Magno undique concurrentium numero exercitia peraguntur; et dum postremis diebus Titius totus incumbit concionibus habendis, et excipiendis confessionibus, ecce advocatur ad puellam morti proximam in loco satis dissito confirmandam. Ne magno missionis detrimento eam interrompere debeat, ire omittit; hinc puellula non confirmata decedit.

Aliquot post annos Titius in patriam revertitur, episcopali dignitate insignitur, et satis amplae dioecesi praeficitur. At satis incommodum ei videtur, fere quotidie per urbem in qua moratur et per finitima loca discurrere, ut Confirmationem conferat pueris rationis usum nondum adeptis, qui in gravissimo mortis periculo versantur. Itaque horum puerorum parentibus rogantibus, ut eius causa in illorum domos se conferat, fere nunquam obsequitur, etiamsi intelligat gravem eorum hominum offensionem inde haberi, quod ipse eorumdem postulationibus repugnet.

Quaeritur :

1°. *Quandonam minister sive ordinarius, sive extraordinarius Confirmationis, sacramentum hoc teneatur administrare?*

2°. *An Titius missionarius debuisset puellulam moribundam, de qua in casu, confirmare?*

3°. *An Titius episcopus ea ratione se gerens, quae superius est enarrata, peccare existimandus sit?*

Quandonam Minister sive ordinarius, sive extraordinarius Confirmationis, Sacramentum hoc teneatur administrare?

Praenotandum, Missionarium Ministrum extraordinarium Confirmationis ex Pontificia delegatione, non posse teneri magis, quam Episcopus Minister ordinarius. Porro Episcopi excusantur, a moribundis confirmandis, ubi sit incommoditas. Operae autem pretium esse existimo in medium referre responsionem S. C. Concilii ad dubium: An Archiepiscopus teneatur saltem occasione visitationis administrare Sacramentum Confirmationis in locis suae Dioecesis, quae visitat? S. C. respondit: affirmative. *Amal-*

phitana d. 18 Iulii 1699. Neque frustra memoria repetenda sunt quae docet Catechismus Romanus de Confirmationis Sacramento sub n. 16: « Confirmationis Sacramentum non est absolute necessarium, non tamen praetermittendum. Sed quoniam saepe evenit...

« Atque illud in primis docendum est, hoc Sacramentum eiusmodi necessitatem non habere, ut sine eo salvus quis esse non possit. Quamquam vero necessarium non est, a nemine tamen praetermitti non debet, sed potius maxime cavendum est, ne in re sanctitatis plena, per quam nobis divina munera tam large impertiuntur, aliqua negligentia committatur; quod enim omnibus communiter ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est ». Et sub n. 18: « Neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta est, sed ut eius virtute optime instructi, et parati inveniremur, quum nobis pro Christi fide pugnandum esset ».

Concilium autem Romanum haec habet ad rem nostram apprime congruentia Tit. XXIV. Cap. IV: « Solerti tamen Episcoporum curae subiicimus...

« Hinc sibi quoque consulant Episcopi illi, qui segnes in hoc conferendo Sacramento Baptizatos a septennio et supra, adversus malignos spiritus colluctantes, speciali hac Sancti Spiritus unctione corroborare praetermittunt. Hoc itaque quotannis in Civitat., in Dioecesi vero tempore saltem visitationis, solemniter ministrare non negligant. Attente consideretur quid scripserit Angelicus Doctor in Par. III. Summ. Theol. Quaest. LXXII Art. VIII in corpore: « dicendum, quod per hoc Sacramentum, sicut dictum est art. 1. huius quaest., promovetur homo spiritualiter in aetatem perfectam. Hoc autem est de intentione naturae ut omnis qui corporaliter nascitur, ad perfectam aetatem perveniat, sed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte praevenitur.

« Multo autem magis de intentione Dei est omnia ad perfectionem producere, ex cuius imitatione hoc natura participat. Unde et Deut. 32, 4, dicitur: *Dei perfecta sunt opera*. Anima autem, ad quam pertinet et spiritualis nativitas, et spiritualis aetatis perfectio, immortalis est, et potest sicut tempore senectutis spiritualem nativitatem consequi, ita tempore iuventutis, vel pueritiae consequi perfectam aetatem, quia huiusmodi corporales aetates animae non praeiudicant. Et ideo hoc Sacramentum debet omnibus exhiberi ».

Quae conclusio Angelici Praeceptoris ita porro enucleanda est, ut neque ex parte Episcopi, neque ex parte Fidelium desit opportunitas sive administrandi, sive suscipiendi hoc Sacramentum. Quae opportunitas profecto desideratur in quaestionibus nostri Casus.

Desideratur evidentissime in prima quaestione: debuisset enim Titius nuncium remittere tum concionibus habendis, tum excipiendis Confessionibus, ne puellula in loco satis dissito non confirmata decederet.

Idem cum debita proportionem in secunda quaestione contingit. Cum enim Titius episcopali dignitate insignitus satis amplae dioecesi praeficiatur, recte satis incommodum ei videtur fere quotidie per urbem, in qua moratur, et per finitima loca discurrere ut Confirmationem conferat pueris rationis usum nondum adeptis, qui in gravissimo mortis periculo versantur. Neque gravis parentum offensio pertimescenda est, quam prudenter tolerandam esse omnino debet arbitrari.

Hinc nullimode Titium peccavisse plane existimandum est. Denique coronidis loco addam quae scripsit Benedictus XIV, De Synodo Dioecesana Lib. XIII. Cap. XIX n. 5: « Dum superius memorata pestis maiore vi in Mediolanenses grassabatur, hac ipsa in re S. Carolus Borromaeus insigniora exhibuit charitatis exempla: quemadmodum legere est in illius Vita a Giussano descripta lib. 4. Cap. 8. Noverat plures in populo esse nondum Sacro Chrismate inunctos, quo fidelium animos ad substinenda praeceptorum onera post Baptismum confirmari Catholica Religio docet. Et quamquam probe sciret eius Sacramenti vim inter necessaria ad salutem remedia minime numerari; omnia tamen ex amore potius, quam necessitate metienti durum videbatur tot hominum millia coelesti hoc auxilio immunita relinqui... » Et num. VI. ita perstringit Benedictus XIV: « Heroicum hoc S. Caroli factum flagrantis eiusdem charitatis illustre est argumentum. At cum Confirmatio non sit Sacramentum omnino, et absolute ad aeternam salutem necessarium, difficile erit tueri Episcopum obstringi ad illud peste laborantibus administrandum, etiam cum proximo vitae suae periculo; eumque ab administratione cessantem, dum aegrotantes hoc spirituali praesidio foveri exposcunt, peccare ».

HILARIUS PASSERINI.

V.

De materia Extremae Unctionis.

Die 5 Martii 1900, hora 16 $\frac{1}{4}$ (4 $\frac{1}{4}$ pom.).

Titius parochus advocatur, ut moribundi domum quam citissime petat. Dum ipse recta properat ad eum absolvendum, mandat Caio vicario suo, ut oleum sanctum interim afferat. Vix Titius confessionem morientis quoquo modo exceperat eumque absolverat, ecce adest Caius oleum deferens. Sine mora parochus extremam unctionem infirmo confert: sed paulo post animadvertit, oleum catechumenorum loco olei infirmorum per errorem a vicario fuisse allatum. Itaque iubet, ut oleum infirmorum praesto sit: quo habito, sacramenti administrationem iterat. Verum vix oculorum unctionem peregerat, cum cernit aegrotum ita deficere, ut nullum amplius vitae signum in eo appareat. Quapropter reliquas unctiones omittit. At post horae quadrantem stupens animadvertit, infirmum adhuc vivere; hinc caeteras unctiones prosequitur, una omissa oculorum antea peracta.

Post infirmi mortem Titius domum reversus, de sua agendi ratione dubitare incipit, et capta occasione eam amico paracho pandit, ab eo quaerens:

1° *Quaenam sit materia tum remota, tum proxima Extremae Unctionis?*

2° *An hoc sacramentum administratum cum oleo catechumenorum sit validum?*

3° *Quomodo sint peragendae unctiones, et utrum omnes sensus iniungendi sint, et quidem continue?*

4° *Quid de sua agendi ratione quoad singula, prout in casu?*

Respondeo ad 1^{am}. — Extremam Unctionem esse unum ex septem Legis Evangelicae sacramentis, a Christo Domino institutum et a B. Jacobo Apostolo promulgatum, doctrina est a Concilio Trid. (Sess. 7. can. 1. et Sess. 14. cap. 1. et can. 1. *De*

Extrema Unctione) extra dubium posita. Hic iam quaeritur quae-
nam huius Sacramenti sit materia, sive remota, sive proxima.

Porro materiam remotam E. U. esse *oleum olivarum ab Episcopo benedictum*, pro certo habetur ab omnibus Theologis, et iuxta Conc. Trid. (Sess. 14, cap. 1.) eruitur ex ipsis verbis, quibus B. Jacobus hoc Sacramentum promulgavit, dicens in Epistola sua catholica (c. 5. 14 seq. : « Infirmatur quis in vobis ? Inducat « presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, *ungentes eum oleo* « in nomine Domini; et oratio fidei salvabit infirmum, et allevia- « bit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei ». Quibus verbis, ait Conc. Trid. (l. c.), ut ex apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet (sc. Apostolus) *materiam, formam, proprium ministrum, et effectum* huius salutaris sacramenti. Intelligit enim Ecclesia *materiam* (sc. remotam) esse oleum ab Episcopo benedictum, nam unctio aptissime Spiritus S. gratiam, qua invisibiliter anima aegrotantis inungitur, repraesentat: *formam* deinde esse illa verba: *Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum et locutionem, tactum, gressum, lumborum delectationem deliquisti. Amen.* — Haec nimirum est forma E. U. prout plene in Rituali Romano exhibetur, ubi tamen initio dicitur: *Per istam sanctam unctionem etc.* ...

Et quia de forma E. U. sermo est, placet etiam hic referre formam quam adhibent Graeci et quae est ista: *Pater sancte, medice animarum et corporum, sana servum tuum hunc ab illa quae ipsum detinet corporis et animae infirmitate.* — Plures alias formas huius sacramenti videre est apud Billuart (*De E. U. Dissertatio unica a. 3.*).

Ut vero ad quaestionem de materia E. U. redeamus, sane oleum de quo dicit Apostolus Jacobus (l. c.), *oleum olivarum* intelligendum est, quia hoc primo et maxime proprie oleum vocatur, alia autem olea potius per analogiam ita dicuntur.

Mirum autem videri potest, quod oleum olivarum, ut sit materia *valida* Sacramenti E. U. debeat esse *benedictum*, iuxta sententiam omnino certam, immo benedictum, saltem mediate, *ab Episcopo*, iuxta sententiam probabiliorē, quam S. Alph. (l. 6, n. 709) dicit communissimam. Dico hoc mirum videri posse, quia sc. in Baptismo, quanvis aqua benedicta esse debeat, ut sit materia *licita*, saltem in Baptismo solemnī, non tamen requiritur aqua benedicta ad essentiam Sacramenti, sed quaelibet aqua naturalis est materia *valida* Baptismi, etiam non benedicta; cur ergo

idem non valet de oleo in Sacramento E. Unctionis? nec de Chrismate in Sacramento Confirmationis?

Respondetur rationem adaequatam hujus discriminis tandem reducendam esse ad voluntatem Christi, sacramenta instituentis, qui ad Baptismum utpote sacramentum maxime necessarium voluit sufficere omnem aquam vere naturalem, etiam non benedictam, ad Extremam Unctionem vero et etiam Confirmationem, quae non sunt sacramenta adeo necessaria, nonnisi in oleo et Chrismate benedictis materiam validam constituit. Rationem vero congruentiae triplicem affert S. Thomas docendo (*S. Th. Supplem. qu. 29, a. 5, in corp.*): « Potest autem triplex ratio as-
« signari quare exigitur materiae sanctificatio (seu benedictio)
« in hoc sacramento (E. U.) et in quibusdam aliis. *Prima* est,
« quia omnis efficacia sacramentorum a Christo descendit. Et
« ideo sacramenta illa quibus ipse est usus, habent efficaciam
« ex ipso usu suo; sicut tactu suae carnis vim regenerativam
« contulit aquis. Sed hoc sacramento (E. U.) non est usus,
« nec aliqua corporali unctione: et ideo in omnibus unctionibus
« requiritur sanctificatio materiae. *Secunda* causa est propter
« plenitudinem gratiae, quae confertur, non solum ut tollat
« culpam, sed etiam reliquias culpae et infirmitatem corporis.
« *Tertia* est ex hoc quod effectus ejus corporalis, sc. sanatio
« corporalis, non causatur ex materiae naturali proprietate;
« et ideo oportet quod haec efficacia ei per sanctificationem
« detur ».

Quod vero non quaelibet benedictio sufficiat, sed requiratur benedictio data ab Episcopo vel saltem ex commissione Episcopi (ut sit apud Graecos), hoc ideo est, juxta eundem Angelicum Doctorem. « quia minister sacramenti non inducit effectum sa-
« cramenti propria virtute, ut principale agens, sed per effica-
« ciam sacramenti quod dispensat: quae quidem efficacia primo
« est a Christo, et ab ipso in alios descendit *ordinate*, sc. in
« populum mediantibus ministris, qui sacramenta dispensant,
« et in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui ma-
« teriam sanctificant (benedicendo). Et ideo in omnibus sacra-
« mentis quae indigent materia sanctificata, prima sanctificatio
« materiae fit per Episcopum, et usus quandoque per sacerdo-
« tem, ut ostendatur sacerdotalis potestas ab episcopali deri-
« vata... » (*l. c. a. 6 in corp.*).

Neque putes, S. Doctorem loqui locis cc. de quadam neces-
sitate praecepti tantum, quando dicit oleum infirmorum debere

esse benedictum ab Episcopo, sed loquitur de necessitate sacramenti; nam etiam aqua baptismalis ex praecepto benedicenda est, ut sit materia licita baptismi, non vero ut sit valida, et ex hoc ipso procedit tertia objectio, quam S. Thomas initio articuli 5ⁱ sibi proponit: quam tamen, ut supra, solvendo nullatenus dicit, etiam benedictionem olei requiri solummodo de praecepto, non vero ad essentiam sacramenti.

Quamvis porro oleum infirmorum, sicut oleum catechumenorum et chrisma, sit singulis annis renovandum, hoc tamen non requiritur ad validam, sed solummodo ad licitam sacramenti E. U. administrationem. Et si novum oleum haberi non possit, antiquo etiam uti licet. Si forte autem intra annum oleum benedictum ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate superinfuso, reparari potest, ut expressis verbis habet Rit. Rom. ubi de Extrema Unctione. Addit cl. Bucceroni (*Theol. Mor. II. n. 864*) id pluries fieri posse, licet in fine maior fuerit addita quantitas, quam fuerit illa ab Episcopo benedicta, quae erat ab initio. Prudens utique animarum pastor tempore opportuno sufficientem olei infirmorum copiam providebit; at fieri potest, ut ob supervenientem inopinam mortalitatem maior solito sit usus olei infirmorum, vel ut ob fractionem vasis aut alia de causa copia olei parata citius minuatur, et tunc remedio supra indicato uti iuvabit.

De materia *proxima* E. U. nulla est difficultas; nam si materia remota est oleum olivarum ab Episcopo benedictum, per se patet, proximam esse unctionem membrorum infirmi mediante oleo sub determinata forma verborum, sicut in Baptismo aqua est materia remota, et ablutio mediante aqua materia proxima.

Sed ulterius quaeri potest, utrum oleum benedictum adhibendum in E. U. debeat necessario esse benedictum in ordine ad hoc sacramentum, an vero E. U. valide fieri possit adhibito alio oleo benedicto ab Episcopo, v. g. oleo catechumenorum.

Respondeo igitur ad quaesitum 2um. — Duplex est sententia, utraque satis probabilis. Alii enim, ut Suarez, Laym. Gonet, affirmant materiam validam E. U. esse quodlibet oleum (olivarum) ab Episcopo benedictum, et propterea etiam oleum catechumenorum, quia, ut ait Gonet, Christus requisivit quidem pro materia sacramenti benedictionem quoad substantiam, sed modum benedicendi reliquit Ecclesiae, unde (apud Graecos) sufficit be-

nedictio olei facta a sacerdote qui non benedicit eo modo quo benedicit Episcopus, quamvis de consensu et ex commissione Episcopi benedicat.

Alii vero ut Sylvius, Palaus, Holz., Barbosa... contendunt, oleum infirmorum necessario debere esse *ad hoc* benedictum ab Episcopo, ut sit materia valida E. U., sicut benedictione Chrismatis deputatur Chrisma pro Sacramento Confirmationis. Utraque sententia iuxta S. Alphonsum (*l. 6. n. 709*) et Billuart (*Dissert. cit. a. 2. § 1.*) est probabilis, unde in casu necessitatis licet quidem uti oleo catechumenorum ad ungendum infirmum, sed sub conditione tantum, et si postea haberi possit oleum infirmorum, repetendum est, pariter sub conditione, sacramentum, uti statuitur in V. Synodo Mediolanensi anno 1579.

Respondeo ad 3um. — Tria hic quaeruntur, et *primo* quidem, quomodo sint peragenda unctiones quae, ut supra diximus, sunt materia proxima sacramenti. Jam vero ut *valide* conferatur E. U., singulae unctiones ita fieri debent, ut habeatur vere et formaliter *unctio*, i. e. extensio quaedam olei super membra infirmi, mediante digito, vel etiam, in casu morbi contagiosi, aliquo instrumento; non vero sufficit *infusio* vel *stillatio* olei super corpus infirmi, quia ista non est vera et proprie *unctio*. Controvertitur, utrum unica olei gutta sufficiat ad peragenda unctionem. Quidquid sit, certe sufficit ante singulas unctiones quae fiunt extremum digiti in oleo intingere et deinde unctionem perficere (*S. Alph. l. c.*). Ut vero etiam *lecite* fiat unctio, debet fieri pollice non alio digito; nec virgula vel penicillo, etsi id usus habeat, nisi ex justa causa, si v. g. infirmus contagioso morbo laboret (*S. Alph. l. 6. n. 710. S. Rit. Cong. 9 Maii 1857*). Item unctiones fieri debent in figuram crucis, debito ordine per Rituale Rom. statuto, et in sensibus geminis, a dextero primum: neque forma absolvenda est, antequam hujusmodi paria membra sint peruncta. Plerumque autem, si contra aliquam ex his praescriptionibus agatur, veniale tantum peccatum erit, saltem ratione materiae. Cf. cl. Bucceroni (*Theol. Mor. II, n. 867*).

Quaeritur *secundo* utrum omnes sensus sint iniungendi.
« Et quoad praxim quidem, ait Billuart l. c., varia fuit ecclesia-
« rum particularium disciplina circa partes corporis ungendas,
« ut constat ex diversis ritualibus et ordinibus sacramentorum
« relatis a Menardo, Lacroix et Martene. Quaedam enim unge-
« bant collum, guttur, scapulas; quaedam verticem, frontem,

« genas, tempora, pectus; quaedam umbilicum in foeminis (cf. « *Sum. Theol. Suppl. qu. 32. a. 6. obj. 3.*); quaedam eam « corporis partem in qua vigeat morbus; quaedam solum ca- « put; inter Graecos, quidam ungebant frontem, faciem et manus; « quidam frontem, mentum, genas, pectus, manus et pedes. « Ecclesia Romana, omnium mater, septem unctiones comme- « morat, ut habetur in antiquo Pontificali Romano, et in De- « creto Concilii Flor. pro instructione Armenorum, his verbis: « — Hoc sacramentum, nisi infirmo de cuius salute timetur, dari « non debet, qui ungendus est *in oculis* propter visum, *in auri-* « *bus* propter auditum, *in naribus* propter odoratum, *in ore* « propter gustum vel locutionem. *in manibus* propter tactum, « *in pedibus* propter gressum. *in renibus* propter delectationem « ibidem vigentem. — Similia habet Cat. Rom. (p. 2. *De Extrema* « *Unctione*, n. 10). Quem ungendi ritum quoad quinque sensus « (computatis sc. manibus et pedibus pro uno sensu tactus) uni- « versalis Ecclesia retinet, inquit ibidem idem Catechismus; « unctio enim renum omittitur in foeminis propter decentiam; « imo in pluribus locis omittitur etiam in viris ».

Ita quidem Billuart quoad variam Ecclesiae disciplinam ac praxim. Quod si sensus aliquis mutilatus sit, partes viciniores sunt inungendae. Rationem vero cur quinque sensuum organica membra praecipue inungi debeant, pulchre expositam habes apud S. Thomam (*Suppl. q. 32, a. 6. in corp.*), quia ista nimirum, sicut sunt in nobis principia agendi ita et sunt principia peccandi.

At posita illa varietate disciplinae quoad partes inungendas sane exurgit quaestio, an ad essentiam sacramenti una sufficiat unctio, an plures et quot requirantur. Nec facilis solutio. Unctionem renum et etiam pedum non esse essentialem facile concedunt omnes, tum quia prior omittitur in foeminis et saepe etiam in viris, quin ideo dubitetur de valore sacramenti, tum quia tam renum, quam pedum unctio implicite respicit sensum tactus, cuius explicita mentio fit in unctione manuum. Neque necessaria est gemina unctio eorum sensuum qui habent gemina organa. Unde urgente necessitate, ait S. Alph. (lib. 6. n. 710), nempe si adsit periculum infectionis, vel si infirmus nequeat verti ad aliud latus, sufficit ungere unum oculum, unam aurem etc. Utrum autem sufficiat unctio unius sensus, controvertitur tam apud S. Alph. (l. c.) quam apud Billuart et recentiores, et utraque sententia tam affirmans quam negans ut probabilis admittitur, quamvis in praxi negantem sequi oporteat. S. Thomas docet

(*Suppl. q. 32 a. 7, 6 c.*): « Illa unctio ab omnibus observatur, « qua » fit ad quinque sensus; *quasi de necessitate sacramenti* ». Ubi nota cum Billuart (l. c.) particulam *quasi* ibi non esse minuentem, sed asserentem, perinde ac si dixisset: *tamquam* seu *qualiter* observari debent quae sunt de necessitate sacramenti. Nihilominus hanc sententiam, quam Billuart tribuit S. Thomae, S. Bonaventurae et pluribus aliis praesertim thomistis, ipse non ut certam sed tantummodo ut probabilem defendit, nec sententiae contrariae probabilitatem negat. Vide rationes pro utraque sententia apud Billuart et S. Alph. ll. cc.

In articulo vel instanti periculo mortis summo opere suadendum est, ut sacerdos ungens infirmum adhibeat formam generalem dicens: « Per istam sanctam unctionem et suam piissimam « misericordiam indulgeat tibi Dominus *quidquid deliquisti* « *per sensus*: visum, auditum, odoratum, gustum et locutionem, « tactum ». ungens ad vocem *sensus* frontem, ad vocem *visum* oculum, et sic deinceps, donec vivit infirmus; neque de valore huiusmodi unctionis serio dubitari potest. Inclinandum tamen est, ait cl. Lehmkühl (*Theol. Mor. II, n. 572*), saltem si aegrotus alia sacramenta secure suscipere non potuit, in repetitionem conditionatam unctionum singularum sub suis formis particularibus.

Quaeritur denique utrum omnes sensus sint *continue* inungendi, ita ut, si unctio fieret cum aliqua interruptione, valor sacramenti dubius evadat. Sane in sententia eorum, qui dicunt sufficere ad valorem sacramenti etiam unius sensus unctionem, illa quaestio locum non habet. At si, ut fert altera sententia, requiritur ad essentiam Sacramenti ut unctio infirmi fiat in quinque sensibus, quo in casu in ultima tantum unctione gratia conferatur, ut habet S. Thomas (*Suppl. qu. 30. a. 1. ad 3um*), tunc omnes unctiones etiam continue sunt faciendae, ita ut moraliter unam efficiant unctionem. Et si fiat interruptio notabilis, puta unius quadrantis, praecedentes unctiones sub conditione essent iterandae, ne Sacramentum periculo nullitatis exponatur. (Cf. S. Alph. l. 6. n. 724 in fine).

Respondeo ad 4um. — Iudicandum est modo, sed breviter, de agendi ratione Titii nostri prout in Casu. Et primo quidem bene fecit, iterando Sacramenti administrationem, quod prius in oleo Catechumenorum contulerat infirmo, dummodo tamen sub conditione iteraverit: ratio patet ex dictis sub quaesito 2°. — At quia agebatur de infirmo morti adeo proximo, minus pru-

denter se gessit, dum longiori forma adhibita singulos infirmi sensus inungere coepit; debuit potius adhibere formam generalem de qua supra sub qu. 3° dictum est, praemittendo verba *quidquid deliquisti per sensus*, et inungendo primo frontem, deinde oculos, aures etc. ... Postquam vero vidit infirmum adhuc vivere, potuit, immo debuit sub conditione repetere formam integram propriam uniuscuiusque sensus, idque eo magis, quod agebatur de moribundo, cuius confessionem antea *quoquo modo* i. e. valde summarie exceperat. Maximopere ergo curandum erat, ut ille moribundus Sacramentum E. U. eiusque gratias tutiori quo fieri potuit modo susciperet. Ob eandem porro rationem Titius noster, cum via breviori et tutiori neglecta longiorem elegisset, debuit saltem, *post horae quadrantem*, quando infirmum adhuc vivere advertit, unctionem oculorum iam peractam sub conditione repetere, antequam caeteras unctiones perficeret, vel tunc tandem, de instanti periculo certior factus, formam generalem adhibere.

Fr. MAURUS MARIA KAISER, O. Praed.

VI.

De subiecto Extremae unctionis.

Die 26 Martii 1900 hora 16 ³/₄ (4 ³/₄ pom.)

Titius in montanis parochus, dum prandium sumit, advocatur, ut statim se conferat in domum ruralem a parochiali ecclesia valde dissitam, ad subveniendum mulieri infirmæ. Viaticum et oleum infirmorum secum deferens, festinanter longam et asperrimam arripit viam, et in designata domo reperit Bertham puerperam, quæ partus dolores prima vice patiebatur, quæque reputans, se ad extrema perductam esse, sacramentis refici enixe postulabat. Audita confessione Titius illam absolvit, viaticum ei administrat, eamque oleo infirmorum linat.

In eadem autem domo Titius reperit etiam rusti-

cum Berthae consanguineum, qui paucos ante dies apoplexiae morbo correptus, eo in periculo constituebatur, ut iudicio medici, si novo forte apoplexiae ictu corripere, vita excederet. Praeter hunc est et Berthae mater vetula octuagenaria annorum pondere, potiusquam infirmitate gravata, quin tamen ullum proxima mortis indicium in ea appareat. Veritus Titius, ne forte intra breve temporis spatium viam eandem terere cogatur, tum paralytico tum vetulae Extremam Unctionem statim conferre proponit. Verum dum vetula indifferenter se habet, apoplecticus hoc sacramentum pro nunc recipere recusat. At Titius tot tantisque verbis cum eo agit de periculo moriendi, in quo versabatur et de gravi obligatione Extremam Unctionem recipiendi, ut tandem aliquando ille morem ei gerat.

Quaeritur:

1°. *Quo in periculo mortis infirmus versari debeat, ut sit Extremae Unctionis subiectum capax?*

2°. *An gravis sit obligatio hoc Sacramentum recipiendi?*

3°. *An valide et licite a Titio inuncti fuerint tum puerpera, tum apoplecticus, tum vetula?*

Respondeo ad 1.^{am} cum S. Thoma, S. Alph., Billuart et communi Doctorum: Extrema Unctio non debet conferri nisi infirmis, iisque periculose decumbentibus; non vero sanis, nec quocumque morbo laborantibus, etiam non gravi. De infirmis non baptizatis hic sermo esse non potest.

« Hoc sacramentum, ait S. Thom., est quaedam spiritualis « curatio, quae quidem per quemdam corporalis curationis modum significatur. Et ideo illis, quibus corporalis curatio non « competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri » (*Suppl. qu. 32. a. 1. in corp.*).

Et rursus: « Hoc sacramentum est ultimum remedium « quod Ecclesia potest conferre, quasi immediate disponens ad « gloriam. Et ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi qui « sunt in statu exeuntium, propter hoc quod aegritudo nata est « inducere mortem, et de periculo timetur » (*Ibid. a. 2. in corp.*).

- Conc. Trid. declarat Extremam Unctionem esse infirmis ad-

hibendam, *illis vero praesertim qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitae constituti videantur* (Sess. 14. cap. 3.), unde et *Sacramentum exeuntium vocatur*. Et similiter Conc. Flor. iisdem pene quibus B. Thomas (*in opusc. V.*) verbis utens, *hoc, inquit, sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet.*

Et huiusmodi doctrina e verbis Apostoli Iacobi, sacramentum E. U. promulgantis, manifeste eruitur, sive in graeco sive in latino textu considerentur :

« Infirmatur quis in vobis ? — ait Apostolus (Ep. cap 5 « 14. 15.) — Inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum « ungentes eum oleo in nomine Domini ; et oratio fidei salvabit « infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit re- « mittentur ei ».

Iamvero, quamvis verbum *infirmari* et nomen *infirmus*, per se spectati, quemlibet morbum etiam non gravem significare possint, patet nihilominus ex contextu, Apostolum ea hic sumere pro infirmitate gravi : sane non in quacumque infirmitate etiam leviori *inducendi sunt presbyteri Ecclesiae*, ut orent super infirmum ; nec qui ab infirmitate leviori curatur, proprie dicitur *salvari*, sed salvatur qui e *gravi* aliquo periculo eruitur, et proprie *alleviatur* qui a *gravi* morbo liberatur.

In textu graeco autem verbum quod respondet latino *infirmari* est *asthenein* et significat esse viribus destitutum, quod sane non fit per levem quaecumque infirmitatem ; vox autem respondens nomini latino *infirmus*, est participium verbi *kaminein* quod inter alia significat etiam *male habere, infirmari*, et in Aoristo et Perfecto, iuxta lexicographos, sumitur pro *mortuis* qui pati iam cessarunt. Unde concludi recte poterit idem verbum etiam in participio praesentis temporis non quamlibet infirmitatem sed graviolem significare.

Et ita evanescit ratio eorum qui, ut Coninck et Wigandt, contendunt, sacramentum E. U. infirmo *quocumque morbo laboranti* valide conferri posse, ideo nimirum, quia Apostolus quemcumque *infirmum* agnoscit pro subiecto capaci huius sacramenti. Nulla est, inquam, huiusmodi ratio, quia ex dictis satis constat, Apostolum l. c. loqui de iis qui *graviori* quadam infirmitate laborant.

Nec magis probat altera ratio, quam iidem D^o. afferunt ex verbis iam citatis Concilii Tridentini (Sess. 15 cap. 3.), ubi dicitur : « Extremam U. esse *infirmis* adhibendam, iis *praeser-*

« *tim* qui tam periculose decumbunt ut in exitu vitae consti-
« tuti videantur ». Ergo, inferunt, etiam aliis adhiberi potest,
qui non periculose decumbunt, dummodo sint aliquo modo in-
firmi; secus frustra diceret Concilium, iis *praesertim* etc. Sed
respondetur cum S. Alph. (*lib. 6. n. 713. sub dub. 2.*), illam
particulam *praesertim* iuxta contextum Concilii non denotare
posse *quibusvis infirmis* valide ministrari sacramentum E. U.,
sed posse dari iis qui periculose decumbunt, etiamsi non sint
constituti in exitu vitae, sive in *articulo* mortis, modo adsit
periculum mortis, ideo nimirum, quia infirmus iuxta humanam
aestimationem videtur morti appropinquare.

Ita pariter loquitur Rit. Rom. ubi monet: « Debet hoc sa-
« cramentum infirmis praeberi, qui tam graviter laborant, ut
« mortis periculum *imminere videatur* », seu infirmis, *de quo-
rum morte timeatur*, ut habet Conc. Flor. in Decreto pro Ar-
menis.

Iis ergo infirmis, et iis tantum E. U. valide administratur,
qui sunt vel in *articulo*, vel saltem in *probabili periculo* mortis,
quia de istis loquitur Apostolus Iacobus I. c. iuxta obviam Con-
ciliorum et Doctorum interpretationem. Sed insuper requiritur
ut agatur de infirmo, qui iam ad usum rationis pervenerit et
sit capax peccandi, quia secus verba formae huius sacramenti
in eo non verificarentur: « Pueris, ait S. Thomas, non competit
« forma huius sacramenti, eo quod non peccaverint per visum,
« auditum etc., ut in formā exprimitur ». — Si vero pueri iam
doli capaces graviter infirmentur, possunt et ipsi recipere E.
U., etiamsi nondum sint capaces Communionis Eucharisticae;
nam minor discretio requiritur ad hoc sacramentum, quam ad
Sanctissimam Eucharistiam accipiendam (*S. Alph. l. 6. n. 729*).
Nec obstat S. Thomas dicens: « Sicut Eucharistia non debet
dari pueris, ita nec hoc sacramentum (*Suppl. qu. 32. a. 4*);
nam loquitur ibi de pueris *infantibus*, qui usum rationis non-
dum habent, et quibus proinde non competit forma sacramenti.

De senibus, puerperis, apoplecticis dicemus in fine sub
qu. 3.º

Potest autem E. U. toties iterari, quoties redit nova et pe-
riculosa infirmitas; in eadem vero infirmitate, iuxta Rit. Roma-
num, iterari non debet, *nisi diuturna sit*, et cum infirmus con-
valuerit et iterum in periculum mortis inciderit.

Resp. ad 2.^{am} — circa obligationem recipiendi Sacramentum
E. U. — Et hic quoque est diversitas sententiarum. *Prima*

sententia, ait S. Alph. (*l. 6. n. 733*) affirmat gravem esse obligationem suscipiendi Extremam Unctionem, saltem cum urget periculum proximae mortis (*cf. n. 715 advert. 2.*). Ratio est, tum quia infirmus in tali periculo constitutus et renuens recipere illud Sacramentum, videtur graviter delinquere contra charitatem sui ipsius; tum quia verba Apostoli, *Inducat presbyteres*, videntur indicare verum praeceptum. *Secunda* vero sententia communis et satis probabilis negat istiusmodi gravem obligationem, eamque tenent Suar. Nav. Bonac. Holzm. Viva, Croix, Spor. Elbel, Pal. et alii multi cum D. Thoma in 4. dist. 23, qu. 1, a. 1, q. 3 ad 1, ubi ait, tam Sacramentum Confirmationis, quam Extremae Unctionis *non esse de necessitate salutis*. Ratio, quia talis obligatio non habetur ex vi institutionis huius sacramenti, cum non sit necessarium ad salutem, sed tantum utile et ad melius esse; neque ex praecepto divino, cum communiter Theologi verba Apostoli Jacobi non interpretentur de praecepto, sed de consilio. Unde cum hoc sacramentum sit tantum ad maiorem utilitatem institutum, non videtur charitas erga seipsum ad illud obligare sub gravi; charitas enim non obligat sub gravi praecepto ad id quod melius est. (S. Alph. l. c.).

Hoc tamen non obstante, prima sententia Sancto Alphonso omnino suadenda apparet, non tam ratione praecepti, quia de eo saltem non constat, quam ratione charitatis, quia ingenti periculo se exponere videtur moribundus tentationibus succumbendi, qui negligit se munire hoc sacramento a Christo Domino instituto, tanquam firmissimo praesidio in ultimo conflictu.

Omnes autem conveniunt, quod *per accidens* posset infirmus peccare mortaliter, omittendo suscipere hoc Sacramentum, scilicet *primo*, si omitteret habens conscientiam peccati mortalis, et non posset aliud Sacramentum (i. e. nec Poenitentiam, nec SS. Eucharistiam) recipere; ita communiter. . . sed bene aiunt Suar. et Palaus, hunc casum vix accidere posse. Nam si adest sacerdos ad dandam E. U., poterit idem etiam dare absolutionem sacramentalem, saltem conditionatam; si vero sacerdos non adest, nec de *obligatione* suscipiendi E. U. sermo esse potest. — *Secundo*, si omittendo, scandalum daret, puta, si ratione circumstantiarum inducerentur alii ad suspicandum, quod ipse sit haereticus, vel ad nihil faciendum hoc Sacramentum. — *Tertio*, ratione contemptus... et patet ex Conc. Trid. quod dicit (Sess. 14, cap. 3, in fine): *nec vero tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere esse potest*. Sed ille tantum dicitur con-

temnere hoc sacramentum, qui illud negligit *quia parvi facit*, non vero qui non vult suscipere ob aliquam repugnantiam, vel quia putat non esse in praecepto. Et huic congruit id quod dixit Martinus V. in Bulla quadam Constantiae edita, nempe, *hoc sacramentum neque negligi sine culpa, neque contemni posse sine peccato mortali*. Aliud igitur est negligere, aliud contemnere sacramentum Extremae Unctionis. (S. Alph. l. c.).

Resp. ad 3.um — An valide et licite a Titio inuncti fuerint tum puerpera, tum apoplecticus, tum vetula?

a) Quoad puerperas S. Alph. (l. 6. n. 713. sub dub. 3.) distinguit: Si foemina laborat in partu communibus tantum doloribus, non poterit quidem ungi, etiamsi prima vice pariat, vel alias fuerit in periculo mortis, quia tunc non adhuc periculosa laborat infirmitate, ut communiter dicunt DD. . . cum Conc. Mediol. p. 2. ubi dictum fuit: *Parochus unctionis sacramentum ministrare non debet mulieribus in partu laborantibus*. — Secus vero, si mulier iam coeperit gravissimis cruciatibus divexari, ita ut iam sit in proximo periculo mortis: quia tunc revera iam periculose infirmatur.

Et ista quidem speculative sunt certa; sed difficultas saepe erit in praxi diiudicare, utrum puerpera communibus tantum, an vero extraordinariis doloribus laboret, seu utrum adsit probabile periculum mortis, an non. Quod si ipsa, ut in casu nostro, Bertha, partus dolores prima vice patitur, et quidem adeo fortes, *ut reputet se ad extrema perductam esse, et sacramentis refici enixe postulet*, equidem nullatenus dubitarem, tali puerperae administrare E. U. licet sub conditione tantum. Nam esto quod in tali casu nulla sit *obligatio* recipiendi E. U. (sicut generatim gravis obligatio asseri non potest); at si, ut sub qu. 1. dictum est, sufficit probabile periculum mortis, ut *possit* dari hoc sacramentum, poterit etiam peti a puerpera quae se in tali periculo constitutam putat. Et nisi contrarium manifeste constet, consultum etiam erit eius petitioni annuere, ne sc. ob repulsam magis affligatur et graviori exponatur periculo. Sub conditione tamen detur tunc E. U., ut scilicet periculo nullitatis obvietur.

Si igitur Titius Bertham puerperam sub conditione inunxit, quamvis non adeo certus esset de eius periculo, sane licite egit; utrum etiam valide contulerit Sacramentum, an invalide, hoc pendet a conditione apposita, secundum quod verificabatur aut non. Si vero absolute inunxisset Bertham, in hoc esset impro-

bandus, eo quod Sacramentum contulisset cum periculo nullitatis; — neque etiam sub conditione inungere debuit, si ipse nullatenus periculum mortis adesse putasset.

b) Quoad apoplecticos nulla est difficultas. Experientia enim constat, eum qui semel apoplexi correptus est, praesertim graviore, in continuo mortis periculo versari, propter latens malum. Potuit igitur Titius Berthae consanguineum, qui in illo periculo versabatur, monere, ut oblata occasione uteretur ad suscipiendam Extremam Unionem; sed nec periculum moriendi adeo exaggerare debuit, nec ut certam inculcare gravem obligationem Extremam Unionem suscipiendi, cum certa non sit. Zelus animarum sane res optima est, dummodo tamen prudentiam et scientiam comites habeat.

c) Quoad senes denique ait Rit. Rom. praebendam esse E. U. iis, « qui prae senio deficiunt, et in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate ». S. Alph. (l. 6. n. 712) refert quidem ex Busembaum dandum esse hoc sacramentum morti propinquis, *ex morbo, vulnere, partu, vel senectute...* sed nullo adiecto commentario. Dum tamen senectutem distinguit a morbo, satis clare innuere videtur, senectutem etiam sine alia infirmitate posse constituere saltem probabile periculum mortis, in quo igitur E. U. dari possit.

Billuart (*Dissert. unica de E. U. a. 6.*) ait « ungendos « esse senes, qui licet nulla speciali infirmitate detineantur, ipsa « tamen decrepita senectute ad oculum deficiunt et creduntur « proxime morituri; quia gravis senectus et virium deficientia « morbus est ».

Ita et recentiores: Cf. cl. Buccer. Theol. Mor. II. n. 871. Lehmkuhl, Theol. Mor. II. n. 576. Marc. Inst. Mor. n. 1881.

Porro mater Berthae erat vetula *octuagenaria*, annorum pondere potius quam infirmitate gravata. Quamvis igitur nullum *proximae mortis* iudicium in ea appareret, ratione tamen adeo propectae aetatis sane morti propinqua erat, praesertim cum esset mulier, i. e. sexus debilioris. Quare puto eam valide potuisse recipere sacramentum Extremae Unionis sibi a Titio administratum. Sed neque cum vetula Titius nimis insistere debuit, nec obligationem suscipiendi hoc Sacramentum nimis urgere. Ipse utique verebatur, « ne forte intra breve temporis spatium « viam eandem terere cogeretur », quae ut ex casu patet « longa et asperissima » erat; at quaeso, si post administratum Viaticum cum Extrema Unctione, rursus vocatus fuisset post pau-

cos dies ut assisteret vel apoplectico illi, in novo periculo constituto, vel vetulae senio tandem deficienti, numquid non iterum occurrere debuit? Ipse respondeat, ut bonum decet animarum pastorem.

Fr. MAURUS M. KAISER O. Praed.

VII.

De ministro Extremae Unctionis.

Die 23 Aprilis 1900, hora 17 1/4 (5 1/4 pom.)

Titius parochus, dum illius Vicarius aberat, eodem tempore postulatus fuit ad baptizandum infantem, et ad infirmum, qui confessus iam fuerat et viatico reffectus, oleo sacro inungendum. Infirmo posthabito, Titius properat ad baptizandum infantem, tum quia dum ille pauperculus erat, hic ad ditissimam familiam pertinebat, tum etiam quia infirmus longius distabat et laborabat morbo, a quo infectionis periculum timendum erat.

Altera vice, dum simul cum Caio sui vicario Titius moribundo adsisteret, veritus, ne tempus deficeret singulis unctionibus ex ordine peragendis, mandavit Caio, ut inferiores partes aegri perliniret, dum ipse superiores inungeret. Uterque autem singulas formas unctionum proprias adhibuit. Vix ab utroque peractis unctionibus infirmus vita excessit.

Quaeritur :

1. *Quisnam sit minister Extremae Unctionis?*
2. *An a pluribus simul ministris valide et licite conferatur?*
3. *Quanta sit in pastore animarum obligatio administrandi Extremam Unctionem?*
4. *An in omnibus, de quibus in casu, Titius recte se gesserit?*

R. Ad. 1.um a) Solos Sacerdotes et Episcopos esse iure divino ministros Extremae Uctionis, ceu lemma assumimus extra omnem dubitationis aleam positum ex dogmatica Theologia. Cfr. Innocent. PP. I. Epist. ad Decentium, et Conc. Tridentin. Sess. XIV. De Extrem. Uction. Can. 4.

b) Si de Sacramenti validitate quaestio sit, quilibet Sacerdos potest Extremam Uctionem conferre. Nam cum Sacramentum hoc non sit institutum per modum iudicii, sufficit ad validam eius collationem ordinis potestas.

c) Si vero quaestio sit de licita huius Sacramenti administratione, quia ad pastorem pertinet oves suas pascere, quisque Sacerdos non potest extra casum necessitatis Extremam Uctionem conferre. Nam generatim ad licitam Sacramenti administrationem satis non est potestas ordinis, sed praeterea requiritur potestas iurisdictionis, vel ordinariae, qualis est in Parocho respectu plebis sibi creditae, vel delegatae, ut est in eo quem Parochus ad alicuius sacramenti administrationem commiserit. Verum tamen cum Theologis animadvertendum est, quemvis sacerdotem posse hoc Sacramentum ministrare ex consensu Parochi probabiliter praesumpto. Non enim videtur cum tanto rigore procedendum, ubi agitur de delegatione, ad meram liceitatem, nec ullatenus sermo est de valore ipsius sacramenti, quamvis non facile praesumenda sit talis delegatio. Ad viros religiosos quod spectat, illud speciale in iure cautum est eos nempe praesumentes Clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum Extremae Uctionis ministrare absque parochi licentia sive speciali, sive praesumpta, ipso facto excommunicatione plecti Romano Pontifici simpliciter reservata. Cfr. Excom. Const. Apostolicae Sedis, 2. Ser. n. 14. Qua in re scite animadvertit D'Annibale, sub censu religiosorum heic non venire sacerdotes piae cuiusvis Congregationis, vel religionis a Romano Pontifice nondum approbatae, immo et approbatae, si nondum professionem, et hodie solemnem, emisissent.

Verum enim religiosum olim sola professio sollemnis, excepta Societate Iesu ex Bulla Gregorii XIII. *Ascendente Domino*, faciebat. Ergo verius et hodie, tametsi vota simplicia nuncupata fuerint. « Scio (subdit D'Annibale). S. C. Epp. die 15 Iunii 1856, hanc quaestionem indireptam reliquisse. Verum si exinde dicendum est, dubium esse utrum hi sint veri religiosi, consequens est dicere dubium esse, utrum ministrantes Extremam Uctionem hanc excommunicationem incurrant ».

R. ad 2.um Nemo ambigit, ratum et validum esse Extremæ Unctionis Sacramentum, si plures simul Sacerdotes illud conficiant, modo singuli diversos inungant infirmi sensus, et quilibet congruentem inuncto sensui formam pronunciet, sive omnes ungant et formam pronuncient una simul, sive successive. Cfr. Benedict. XIV. *De Syn.* VIII. Sed spectata hodierna Ecclesiae Latinae disciplina, illicitum est, seclusa necessitate, eiusmodi sacramentum a pluribus administrari; quoniam nemini integrum est in sacramentis administrandis a norma recedere in Rituali praescripta. Cfr. Bened. XIV. l. c. Dixi: Seclusa necessitate, i. e. nisi infirmo ad exitum properante, vel nisi minister defecerit omnibus unctionibus nondum absolutis. Quod cum fit, reliquas quidem unctiones prosecui licet; at non iam peractas repetere, nec sub conditione, nisi longior mora intercesserit, velut horae quadrantis. Cfr. S. Alph. VI 124.

R. ad 3.um Animarum pastores ex iustitia et sub gravi tenentur, sive per se sive per alium, Sacramentum Extremæ Unctionis suis subditis administrare, ita ut peccent mortaliter, si vel semel per negligentiam omitant; quia boni pastoris est, suis ovibus consulere non tantum de necessariis, sed etiam de valde utilibus ad salutem. Attamen certum videtur, ne parochum quidem teneri pro utilitate spirituali proximi exponere se periculo vitae, si alias sufficienter provisum est eius saluti spirituali. Cfr. Sporer, *Supp. Th. Sacr. cap. II. Sect. IV.* Quod Theologi iure merito etiam ad casum extendunt, in quo moribundus letalibus peccatis obnoxius confiteri non posset. Nemo enim tenetur ad succurrendum proximo, etiam in extrema necessitate posito, cum certo periculo vitae, nisi et spes proximum salvandi sit moraliter certa. Heic autem non habetur moralis certitudo de attritione, quae ad remissionem peccati per Extremam Unctionem obtinendam necessaria est. Cfr. Génicot, *Th. Mor. vol. II. n. 421.* Verumtamen in utroque casu, « non obstante parvo quodam periculo » si illud non sit moraliter magnum, Parochus tenetur vel per se vel per alium suis subditis peste infectis, conferre Extremam Unctionem, licet alia Sacramenta receperint; quia huius Sacramenti ministratio per se spectat ad officium Parochi, et licet non sit Sacramentum necessitatis, est tamen magnae utilitatis. Proinde Parochus ex consilio medicorum sibi provideat. Wiggand *Tribun. Confessar. Tract. XIV. Exam. IV. n. 116.*

R. ad 4.um Quamvis agendi ratio Titii, qui, infirmo posthabito, properat ad baptizandum infantem, sufficienter excusari non

posse videatur ex eo quod infans ad ditissimam familiam pertinebat, infirmus vero pauperculus erat et longius distabat; cum hic tamen laboraret morbo, a quo infectionis periculum timendum erat, Parocho qui iam satis per poenitentiae Sacramentum et viaticum salutis spirituali infirmi prospexerat, rationabilis praesto erat ratio, cur licite ita se gerere potuit, si revera periculum illud grave extiterit et haud facile removendum. Si vero periculum huiusmodi leve omnino fuerit, et saltem medicis adhibitis iuxta prudentiae et medicae artis dictamina remotum reddi potuerit, Parochus Titius sua agendi ratione graviter *per se* in suum officium deliquisse censendus est. Ex dictis autem *ad 2.um* eruuntur laudandum Titium, qui Vicarii sui ministerium adhibuit, ut una simul cum eo Extremam Unionem moribundo iam iam ad exitum properanti conferret.

DOMINICUS MANNAJOLI.

VIII.

De effectibus Extremae Unionis.

Die 7 Maii 1900, hora 17 ¹/₂ (5 ¹/₂ pom.).

Repentino morbo corripitur Titius, qui bona non gaudebat fama, eo quod amicitiam excoleret cum foemina de incontinentia valde suspecta. Illico a parentibus advocatur Caius parochus, qui certo scit, Titium a tribus iam annis praecepto paschali non satisfacere. Caius adstantes interrogat, utrum infirmus sacerdotem quaesierit, vel desiderium sacramenta recipiendi aliquo modo expresserit. Respondent: tantam fuisse morbi vim, ut statim sine loquela et sensuum usu plane destitutus ceciderit. Et quidem Caius nec Extremam Unionem vellet conferre Titio, utpote indigno. Attamen, ne omnium admirationi infirmum exponat, et parentum indignationem incurrat, eum dumtaxat oleo sancto ungit, sperans, quod, instante morbo, de suae vitae periculo forte conscius et divina gratia adiutus, aliquem poenitentiae sensum animo conceperit. Abstinet autem absolute: etenim (prout intra se Caius ratiocinatur) cum quodlibet externum doloris et confessionis signum in casu desit, iam deest materia sacramenti poeniten-

tiae; et sicut sine aqua baptismus conferri nequit, ita pariter peccator absque externis poenitentiae actibus absolvi nequit.

Quaeritur:

1. *Quinam sint effectus Extremae Uctionis, et quae dispositiones requirantur ad eiusmodi effectus consequendos?*

2. *An pro peccatore graviter infirmo et sensuum usu plane destituto, qui nulla praebeuit poenitentiae signa, certior sit remissionis peccatorum effectus ex Extrema Uctione, quam ex absolutione?*

3. *An Caius in omnibus, de quibus in casu, recte se gesserit et bene ratiocinatus sit?*

R. Ad 1.um Sacramentum Extremae Uctionis confert 1. gratiam (habitualement) *secundam*; et si infirmus in letali versetur, *primam*, dummodo sit attritus; et nedum si se contritum existimet, aut letalium non recordetur, prout cetera vivorum Sacramenta; sed etsi de his conteri nequeat, et confiteri non possit; nam, secus, in quo ab illis distat? 2. Confert gratiam Sacramentalem, quae reliquias peccatorum abstergit: atque ideo hinc animi languorem et tristitiam pellit; inde spem fovet, vires recreat, animos addit; quibus fit, ut infirmus fortiter cum diabolo dimicare valeat. Demum 3. Sanitatem restituit si animae saluti expedierit. D'Annibale *Sum.* lib. III. Tr. V. n. 418. Ed. III. cfr. Haine *Th. Mor.* Tom. III. De Extr. Unct. cap. 2. q. 2. et Bucceroni *Th. Mor.* Vol. II. De Extr. Unct. n. 862. Ed. III.

Quod pertinet ad dispositiones, quae requiruntur ad huiusmodi effectus consequendos, praeter intentionem saltem habitualement implicitam seu generalem aut confusam, quam alii vocant *interp. etativam*, quae nempe includitur in voluntate christiane vivendi et moriendi, seu aliis verbis, in eo posita est, quod aliquis animo ita comparatus existimetur, ut adhibere velit necessaria salutis media, eo saltem tempore, quo urget necessitas, requiritur *per se* status gratiae, cum Sacramentum hoc sit *primario vivorum*, *secundario mortuorum*; quare confessio vel contritio praecedere *per se* debet, si infirmus in mortali versetur. Cfr. Bucceroni *loc. cit.*

R. Ad 2.um Cum hodieum non omnino deleta sint vestigia

controversiae iamdiu penes Theologos acriter agitatae, utrum actus poenitentis sint materia Sacramenti poenitentiae, uti ex gr. videre est apud Ballerini *Op. Th. Mor.* Vol. V. cap. 1., iam penes omnes in confesso est, pro peccatore graviter infirmo, et sensuum usu plane destituto, qui nulla praebuit poenitentiae signa, certiores esse remissionis peccatorum effectum ex Extrema Unctione, quam ex absolutione. Cfr. Ballerini-Palmieri *loc. cit.* Sect. V. n. 419. in not. et Sect. VI. *De Extr. Unct.* n. 45. Edit. II.

R. Ad 3.um In primis reprobandum est consilium, quod ab initio conceperat Caius, ne Extremam quidem Unctionem conferendi Titio, utpote indigno, cum certo non constaret, hunc impenitentem mori; et quamvis in eodem apparuerit plena sensuum destitutio, nihilominus adhuc interius animus vigere, et internum attritionis actum elicere potuerit. Deinde male se gessit Caius quando, mutata animi sententia, infirmum dumtaxat oleo sancto inunxit, quin Sacramentalem absolutionem, sub conditione saltem, praemitteret; cum ex dictis in Resp. ad 1.um Sacramentum Extremae Unctionis sit primario vivorum, et secundo tantum mortuorum. Perperam vero ad suam agendi rationem cohonestandam Caius ratiocinatus est. Quamvis enim ipse, ad materiam sacramenti poenitentiae quod spectat, Thomistarum sententiae prorsus probabiliori iure merito adhaereat, meminisse tamen debebat, rationem in praxi habendam esse contrariae quoque opinionis, cui adstipulantur Scotistae, quaeque, iuxta gravissimos Theologos etiam recentiores, omnimoda probabilitate, saltem extrinseca, non destituitur. Quare cum Sacramenta sint propter homines, poterat et debebat Caius moribundo Titio, utut sensibus destituto, sub conditione absolutionem dare, antequam eidem Sacramentum Extremae Unctionis conferret.

DOMINICUS MANNAJOLI.

IX.

De materia Ordinis.

Die 21 Maii 1900, hora 17 ³/₄ (5 ³/₄ pom.).

Titius episcopus, in generali quatuor temporum autumnalium ordinatione, pluribus clericis sacros ordines confert. In hac autem ordinatione, nescio quo casu, aut cuius incuria, plures irrepserunt defectus.

Sane a) iis, qui fuerunt promoti ad Subdiaconatum, traditus fuit calix cum patena, quorum tamen nec unus, nec altera consecrationem receperant: insuper dum patena erat vacua, in calicem infusum fuerat vinum.

b) Quinque ordinandi diaconi simul advocati fuerunt ad tangendum evangeliorum librum; et dum quatuor ex his illum tetigerunt, ultimus extendit quidem dexteram, sed ob distantiam tangere eundem realiter non potuit.

c) Tandem inter eos, qui presbyteratus ordinem receperunt, unus non tetigit calicem et patenam, dum episcopus verba illa formae proferebat, *Accipite potestatem etc.*, sed immediate post totam formam prolata; alter vero una quidem manu tetigit calicem et patenam cum hostia, altera vero manu tetigit etiam patenam cum hostia, sed calicem non nisi ungue medii digiti.

Omnia haec relata sunt Titio episcopo, qui anxius dubitat, utrum singulorum, de quibus relatum fuit, saltem sub conditione iteranda sit ordinatio. Hinc Romanam scribit ad eximium theologum sibi amicum ab eo quaerens:

1. *Quaenam sit materia sacrorum ordinum?*
2. *An ad valorem ordinationis requiratur contactus physicus instrumentorum?*
3. *An necessaria sit simultaneitas temporis inter traditionem instrumentorum et formae prolationem?*
4. *Quid de singulis iudicandum prout in casu?*

Determinanda in primis est acceptio vocis ordinis. Omissis diversis significationibus quibus accipitur haec vox ordinis, sumitur hic pro sacra ordinatione, scilicet pro illa caeremonia seu ritu exteriori quo ab Ecclesia aliqua potestas spiritualis ordinato confertur. In hoc sensu definitur a S. Thoma: « Signaculum quoddam Ecclesiae quo spiritualis potestas confertur ». Supplem. q. 34, n. 2. Sub hac idea nos generatim concipimus sacram ordinationem tanquam ritum exteriorem ab Ecclesia adhibitum quo ordinatus deputatur ad res sacras. Hic ritus est unus ex septem Ecclesiae sacramentis et definiri potest: Sacramentum novae legis quo traditur spiritualis potestas in ordine

ad Eucharistiam et confertur gratia ad munera ecclesiastica rite obunda (Bucceroni Th. Moral. II n. 873). Cum in hac re quaedam disputationibus Theologorum subiecta sint, statuendum est in primis quae certa sint et extra controversiam posita. 1. De fide est ordinem sive sacram ordinationem esse sacramentum, et ideo de fide est presbyteratum esse sacramentum (Trid. Sess. 23 Can. 3). 2. De fide est esse in Ecclesia catholica plures ordines sive maiores sive minores (Ib. can. 2). 3. De fide est esse in Ecclesia Catholica Hierarchiam sive sacrum principatum a Christo Domino institutum qui constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris (Ib. Can. 6). 4. Theologice certum est Diaconatum esse sacramentum (Ib. Can. 4). Haec ut diximus, certa sunt; quae autem disputantur a Theologis utrum Subdiaconatus et ordines minores sint sacramenta, libere ab iis disputatur. Sententia quae tenet ordines minores et subdiaconatum esse sacramentum est sententia vere probabilis et tenetur a S. Thoma et a pluribus magnae notae Doctoribus. Cum enim de fide sit Ordinem universim sumptum esse Sacramentum, id quidem de Subdiaconatu et de Ordinibus minoribus in particulari probabiliter affirmandum est. Hoc autem facilius intelligitur, si concipitur Christum in huius sacramenti institutione facultatem fecisse Apostolis et Ecclesiae communicandi potestatem in hoc sacramento contentam non integram, sed per partes et per quosdam veluti gradus.

Iamvero certo constat hoc verificari de diaconatu in cuius collatione confertur Sacramentum, et praxis Ecclesiae, quae potestatem in Sacramento Ordinis contentam non integram sed veluti per partes distribuit, id de alijs ordinibus suadet; ex quo inferendum videtur potestatem illam quae traditur in Subdiaconatu et in ordinibus minoribus non esse nisi partem eius quae in Sacram. Ordinis continetur ac proinde Subd. et ordines minores esse sacramentum. Quod et ipsa natura Ordinis exigere videtur. Nam, ut Tridentini verbis utar, « Cum divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum est, quo dignius et maiori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiae ordinatissima dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines qui sacerdotio ex officio deservirent ita distributi ut, qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores adscenderent » (Sessio 23 C. 11).

De materia autem sacramenti ordinis, ut de maioribus ordinibus tantum loquamur, magna est inter doctores controversia in assignanda horum ordinum materia essentiali. Certum est

apud omnes et in Sacerdotio et in Diaconatu requiri essentialiter manuum impositionem sed pro sacerdotio non conveniunt quae-
nam ex tribus impositionibus adhibitis essentialis sit necne, u-
trum scilicet prima tantum, vel secunda, vel tertia, vel prima
cum secunda, vel prima cum secunda et tertia, sicuti etiam di-
sputant de tactu physico instrumentorum. Speciatim vero quoad
diaconatum controvertitur pro traditione libri Evangelii et quoad
Subdiaconatum controversia respicit sive traditionem calicis cum
patena sive traditionem libri Epistolarum. In tota hac quaestione
ut dubia quae forte oriri possunt in ordinationibus rite solvan-
tur, habendum est prae oculis Iesum Christum auctorem et in-
stitutorem omnium sacramentorum, in instituendo sacramento or-
dinis non determinasse in specie infima materiam et ritum col-
lationis huius sacramenti. Hoc posito sequitur hanc determina-
tionem ad Ecclesiam pertinere. Ad solvendam igitur hanc quae-
stionem necesse est videre quid in hac re sentiat Ecclesia. Si
enim Ecclesia in alicuius ritus omissione ita se gerit ut abso-
lute ordinationem repetat, illum esse absolute essentialem con-
cludendum erit. Si vero in aliorum rituum omissione ita se gerat
ut ordinationem iubeat sub conditione repeti aut omissa sup-
pleri quando aliqui ritus natura sua nec iuncti sint nec a re-
liquis dependeant, sicuti v. g. est ultima impositio manuum in
ordinatione presbyteri, simulque Doctoribus libertatem relinquat
de eorum essentia disputare, iure concludemus dubium fore utrum
sint essentialia, etsi in praxi omnes adhibendi sint, ne dubie va-
lida sit ordinatio. Neque obiici potest suppleri etiam eas cae-
remonias quae sunt accidentales, nam ex modo quo Ecclesia iu-
bet suppleri et accidentalia et essentialia, apparet discrimen et
ipsius Ecclesiae mens.

2. « An ad valorem ordinationis requiratur contactus phy-
sicus instrumentorum? » Sententia verior et probabilior et in
praxi tenenda putat necessarium esse tactum physicum instru-
mentorum. Etenim quemadmodum notat S. Thomas Suppl. q. 34
a. 5, verba quibus offeruntur ordinato instrumenta id exigere vi-
dentur, scilicet « accipe hoc vel illud ». Attamen si res in se
consideretur non apparet absoluta necessitas, nam si quid alicui
offeratur et ille aliquo signo se accipere ostendat, vere dici po-
test rem acceptare, Palmieri, Ballerini, Th. Mor. de Ordine n. 26.
Hoc tantum speculative verum est, cum in praxi aliter sit om-
nino faciendum. Notant vero plures theologi, inter quos La
Croix de Ordine 2155, et Escobar de Ord. n. 184, validum certo

esse tactum instrumentorum si haec una tantum manu tangantur, et etiam validum esse si id mediate fiat v. g. manu cooperta velo, qui enim hoc modo tangit, verissime tangit.

3. « An necessaria simultaneitas temporis inter traditionem instrumentorum et formae prolationem? » Respondeo non esse necessariam simultaneitatem sive coexistentiam physicam, sed sufficere coexistentiam moralem, ita ut inter materiam et formam sit illa unio quae reddat actionem moraliter unam, et quae una dici possit sine interruptione. Cardinalis De Lugo tract. de Sacr. d. 22 n. 99. id illustrat similitudine primae impositionis manuum quae fit silentio ab Episcopo in ordinatione presbyteri, quae moraliter coniungitur cum forma postea prolata.

4. Quid de singulis indicandum prout in casu?

a) Ordinatio horum subdiaconorum est dubia. Non desunt Theologi qui dicunt eam esse validam, quia Pontificale Romanum nil aliud dicit nisi ut offeratur calix cum patena, et praeterea dicunt traditionem hanc habere rationem symboli. Alii verius negant. Nam cum per illam caeremoniam detur subdiacono potestas tangendi vasa sacra, si haec consecrata non forent, illud deesset quod plene et perfecte potestatem exprimit quae illi confertur, posse videlicet tangere vasa sacra. Praeterea, si vasa consecrata non sint, Ecclesia repeti iubet ordinationem sub conditione. Quod autem in calice infusus fuerat vinum validitati ordinationis non officit nam « utile per inutile non vitiatur ».

b) Ultimus diaconus non tetigit Evangeliorum librum. Quidquid sit de quaestione speculativa utrum tactus physicus instrumentorum essentialis sit necne, in praxi faciendus est. Hic ritus igitur suppleri debet.

c) Inter eos, qui Presbyteratus ordinem receperunt, unus tetigit calicem et patenam immediate post totam formam prolatam, dicendum huius ordinationem fuisse certo validam uti colligitur ex iis quae superius disputavimus. Hunc casum solvit Card. De Lugo in suis responsis moralibus dub. 33 et dicit nullum esse dubium de validitate huius ordinationis. Non recte tamen se gessit Episcopus pluribus simul offerendo calicem et patenam, ut apparet ex illis verbis « accipite potestatem », nam Pontificale Romanum iubet non pluribus simul sed cuilibet successive tradere calicem cum vino. Bucceroni Cas. consc. n. 369.

Valida est tandem ex iis quae diximus, ordinatio illius qui una manu tetigit calicem, et patenam cum hostia, altera vero manu tetigit quidem instrumenta sed calicem non nisi ungue medii

digiti, primo quidem quia ad validitatem sufficit tantum tactus unius manus, et praeterea quia etiam tetigit altera manu; nam qui tangit ungue vere dici potest tangere propria manu, unguis enim pertinet ad digitum et digitus ad manum. Nullum ergo est dubium de validitate huius ordinationis.

FRANCISCUS M. CARINI S. I.

X.

De subiecto Ordinis.

Die 18 Iunii 1900, hora 18 ¹/₄ (6 ¹/₄ pom.).

Titius adolescens, in sortem Domini vocatus, ex confessarii consilio seminarium dioecesanum ingressus, ibidem aliquot annis pietate et puritate morum commendabilem vitam duxit. Verum malo fato pessimi contubernalis blanditiis circumventus, turpem cum eo amicitiam contraxit et in carnis peccatum plus semel cum eo misere lapsus est. In aliud contubernium ratione studiorum deinde adscitus, ab occasione quidem liber evadit, sed turpi passioni adhuc addictus, saepe pravis cogitationibus adhaeret et secreto secumipso peccat. Magister pietatis, qui in seminario alumnorum confessiones excipiebat, omnem exercet industriam, ut a prava consuetudine Titium retrahat; sed non felici exitu. Dum enim hic per unam vel alteram hebdomadam se continet, deinde ad peccatum identidem ex fragilitate redit.

Interim rector iuxta seminarii praxim Titium, qui theologiae curriculum iam emensus fuerat et externa vitae ratione se valde commendabat, cum aliis sodalibus vocat ad Subdiaconatus ordinem recipiendum. Obstat tamen magister pietatis et ordinationis dilationem illi imponit. At Titius, dum de more ad eum pro confessione accedit, in lacrymas effusus, indubia dat sinceri doloris ac firmi propositi signa, paratum se praebet ad omnia fideliter exequenda, quae sibi a confessario proponantur, eumque rogat, ut sibi ad Sub-

diaconatum accedere concedat; ne secus magnam incurrat infamiam apud sodales et familiam, cum ordinationis dilatio nulla ratione cohonestari possit. Magister pietatis anceps primo haeret; sed deinde paratum se exhibet, ut Titio morem gerat. Sane (ut secumipso ratiocinatur) impuritatis vitium non est crimen, ex quo irregularitas inducatur; et si Titius ob indubia doloris et propositi signa potest absolvi, potest etiam ad S. Ordines admitti, cum ad sacramentum Ordinis, utpote vivorum, rite suscipiendum non plus requiratur quam status gratiae. Hinc Titium beneficio absolutionis donat, eique ut promoveatur permittit.

Quaeritur:

1. *Quaenam in subiecto dispositiones requirantur ad licite et fructuose recipiendos S. Ordines?*

2. *An sit neganda absolutio clerico in lasciviae peccatis habituato, qui vult ad S. Ordines accedere sine praecedenti experimento continentiae?*

3. *An Magister pietatis recte se gesserit cum Titio, et ratiocinatus sit?*

Resp. Ad 1.um Ut *licite et fructuose* sacri Ordines recipiantur, opus est 1.º *divina vocatione*. Ea communiter a doctoribus asseritur, et fundatur in verbis Apostoli ad Hebr. c. 5. v. 4: « Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron ». Hinc Catech. Roman. de Ord. n. 4., postquam statuerit quinam iudicandi sint perperam ad Ordines sacros accedere, tandem concludit: « Illi autem ostio in Ecclesiam introire merito dicuntur, qui a Deo legitime vocati ecclesiastica munera eius unius rei causa suscipiunt, ut Dei honori inserviant ». Ratio autem huius divinae vocationis est, quia nemo potest officium et munus exercendum sponte suscipere, nisi ad illud aptitudinem habeat. Atqui aptitudo ad divina ecclesiastica officia et munera maxime ex divina gratia est. Haec autem certe non deerit illis, quos Deus ipse in suam vocat sortem.

2.º Opus est *animo clericandi*, Dei nempe servitio et cultui sese mancipandi. Hinc Conc. Trid. S. 23. C. 4. de Reformat. ait initiandos non esse eos, « de quibus probabilis coniectura non sit, eos non saecularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae genus elegisse ».

3.º « *Testimonium habere* oportet *bonum* ab his qui foris sunt », 1. ad Tim. c. 3. v. 7. Hac ratione Conc. Trid. S. 23. C. 5. de Reformat. praecipit, ut « qui ad singulos maiores Ordines erunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui parochus aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, aetate, moribus et vita a fide dignis diligenter inquirat; et litteras testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes ad ipsum Episcopum quam primum transmittat ».

4.º *Conveniens doctrina* requiritur, quae varia est pro variis Ordinibus. Id aperte constat ex Conc. Trid. S. 23. CC. 4. 11. 13. 14. de Reformat. Quomodo sane possent Ecclesiae ministri alios docere ea, quae ad salutem sunt necessaria, et sacramenta rite ministrare pro eorum officio, nisi ad id necessariam haberent scientiam?

5.º Requiritur *integritas vitae*. Quare requiritur sanctitas negativa et immunitas a peccato, adeoque *status gratiae*, cum ordo sit sacramentum vivorum. Requiritur consequenter *immunitas* non solum a *censura*, sed etiam ab *irregularitate* sive stricta sive late tali. Quin imo ex variis tum S. C. S. Off. tum S. C. EE. et RR. Decretis exigitur in praesenti, ut sacris Ordinibus initiandi a *militari servitio liberi sint*. Eademque ratione sanctitatis requisitae, praesertim ante sacros Ordines, praemittuntur *Exercitia Spiritualia*. — Sed praeter negativam sanctitatem, positiva etiam sanctitas requiritur. Quapropter praeter *Confirmationem* exigitur vita omnino probata, non ordinaria et communi honeste vivendi ratione, sed omnino supra eam; non *qualicumque*, sed *excellenti*, ut ait Angel. Doct. Suppl. q. 35. a. 1. ad 3.

De hac eximia sanctitate quaestio inter doctores est. Sed mihi omnino mirum est, quod talis esse possit quaestio in re tam evidenti. Omittamus doctores, quia sic semper inter opiniones versaremur, et immoremur tantum in doctrina Concilii Tridentini. Videamus igitur, utrum ex Conc. Trid. sufficiat tantum immunitas a peccato, vel praeterea vera vitae sanctitas eaque eximia requiratur. Hanc certe sanctitatem manifeste prae se ferunt tot illa examina ab Episcopo facienda. S. 23. C. 5. 7. 13. de Ref. Ac, si quis ab alieno Episcopo sit ordinandus, praecipit Trid. Syn. ib. C. 8., ut « eius probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur ». Testimoniales autem *ad ordines suscipiendos*, et non generatim, dari debent. S. C. C. 8 Aug. 1733.

Sed positivam sanctitatem eamque conspicuam diserte exigit Concilium Tridentinum in Ordinandis laud. Sess. Enimvero primum de initiandis prima tonsura inquit, de ipsis debere esse *probabilis coniectura*, quod *Deo fidelem cultum praestent*. C. 4. Quoad promovendos ad Ordines minores, vult in eis Concilium de gradu ad gradum ascensum, *ut in eis cum aetate vitae meritum et doctrina maior accrescat: quod et bonorum morum exemplum et assiduum in Ecclesia ministerium, atque maior erga Presbyteros et superiores ordines reverentia, et crebrior quam antea Corporis Christi Communio maxime comprobabunt*, C. 11. Quoad promovendos ad Ordines maiores, vult ut illi tantum ordinentur, *quorum probata vita senectus sit, qui sperant. Deo auctore, se continere posse*. CC. 12. 13. Postremo quoad assumendos ad presbyteratum, graviora adhuc sunt Concilii verba: *Qui pie, et fideliter in ministeriis anteactis se gesserint, et ad presbyteratus ordinem assumuntur bonum habeant testimonium... atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut praeclarum bonorum exemplum et vitae monita ab eis possint expectari*. C. 14.

Ratio autem desumitur ex ipsa dignitate et ministerio sacerdotis, qui, ut inquit Catech. Rom. de Ord. n. 5. « a reliquo populo segregatus in omnium longe maximo et praestantissimo ministerio se exercet ». Quam dignitatis et ministerii excellentiam ex professo declarat idem Catech. Rom. l. c. n. 2. « Nam, ait, cum Episcopi et Sacerdotes, tanquam Dei interpretes et internuncii quidam sint, qui eius nomine divinam legem, et vitae praecepta homines edocent, et ipsius Dei personam in terris gerunt, perspicuum est eam esse illorum functionem, qua nulla maior excogitari possit ». Ut ergo dignitate et ministerio aliis omnibus de populo excellentiores sunt, ita etiam caeteros de populo superare debent morum honestate et vitae sanctitate.

Quare idem Conc. Trid. S. 22. C. 1. de Ref. loquens de vita et honestate Clericorum ait: « Nihil est, quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita et exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim a rebus saeculi in altiorem sublato locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos coniciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos, in sortem Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum praesferant; levitia

etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut earum actiones cunctis afferant venerationem ». Et Concilium Plenarium Americae Latinae n. 658. affirmat incunctanter eos, qui clericali militiae nomen dederunt, « virtutum omnium ornatu ac summa praesertim pietate effulgere debere ».

Atque haec eximia morum honestas et vitae sanctitas speciatim relucere debent in perfecta continentiae et castitatis observantia. Unde ante omnia sacerdotem oportet esse *pudicum, continentem*, 2. ad Tim. c. 3. vv. 2. 8. Ac, ut ait laud. Concilium Plenarium Americae Latinae n. 644, castitas « proprium et angelicum est ordinis sacerdotalis ornamentum ».

Ad 2.um Responsio affirmativa ad secundum quaesitum est necessarium corollarium datae iam Responsionis ad primum quaesitum. De Clerico in peccato turpi habituato, et nondum habitu extirpato, dici sane non potest, quod eius *vita sit probata*, quod eius *probata vita senectus sit*, neque certe *rationalis spes* affulget, quod *pudicus et continens futurus sit*. Is neque *castis moribus conspicuus* est; neque rationabiliter sperari potest, quod *conspicius sit futurus*. Quomodo ergo huiusmodi Clerico habituato in peccato turpi, vitii habitu nondum immutato in habitum virtutis, permitti prudenter potest ascensus ad sacros Ordines? « Nemo, ait Innocentius III. in Decretali *A multis 9. de Aetate et qualit. et ord. praefic.*, ad sacrum Ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo aut *probatae castitatis* existat ». Praefatus Clericus probatae certe castitatis non existit.

Atque hinc patet, cur quamvis habituatus in peccato turpi, si sincerum dolorem et propositum habeat, absolvi possit; absolvi iam amplius non possit, si velit ad sacros Ordines promoveri, scilicet, quia *probatae castitatis non existit*. Opus igitur omnino est, ut praecedat serium castitatis servandae experimentum.

Bene quidem huiusmodi experimentum suppleri potest extraordinaria quadam compunctionis gratia, de qua validae confessario suppetant coniecturae. Ea enim ferventiori animi poenitentia et contritione rationalis spes certe affulget, quod huiusmodi Clericus, constans in suo proposito, castus et pudicus futurus sit. Verum, quia huiusmodi sinceræ et verae conversiones, extraordinariae, *rarae* sunt, et non semper evidenti certitudine etiam dignosci possunt ex earum exterioribus signis, hinc confessarius caute hac in re procedere debet. Quare non aliud consilium eidem confessario praeberi potest, quam ut omnia personae, rerum, et casuum adiuncta diligenter inspiciat et mature

perpendat, ac divini luminis opem in re tam gravi enixis precibus imploret. Bened. XIV. de Syn. l. 11. C. 2. n. 18.

Et nihilominus « confessarius toto conatu curare debet, persuasum reddere huiusmodi initiandum, quamvis *extraordinarie compunctum*, ut differat Ordines suscipere, quoadusque probatione alicuius notabilis morae magis purgatum se praebeat a sceleribus patratis ». Ita S. Alph. l. 6. n. 77., ubi Dissertationem de hac materia concludit in haec gravissima verba: « Caeterum fateor magnam adhibendam esse cautelam in ihuiusmodi Clericis absolvendis, qui vix e vitiorum coeno emersi ad Altaris ministerium ascendere inhiant: nulli enim dubium, quod horum frequenter malus exitus deploratur, non sine maximo Ecclesiae detrimento et populorum ruina ».

Ad 3.um Quoad tertium quaesitum, notandum in primis est, quod Titius quando Seminarium dioecesanum ingressus est non tantum bonus, sed optimus erat adolescens, cum dicatur, *ibidem aliquot annis pietate et puritate morum commendabilem vitam duxisse*.

Sed pessimi contubernalis consortio corruptus est. Optime quidem fecit *magister pietatis, qui in Seminario alumnorum confessiones excipiebat, omnem exercere industriam ut a prava consuetudine Titium retraheret*. Sed debuisset certe etiam agere, et forte fecit, ut ille exitialis alumnus Seminarii Rectori denuntiaretur, ut a Seminario statim expelleretur. Bene item egit pietatis magister, cum Titio imposuit Ordinationis dilationem. Titius enim reperiebatur praecise in miseranda ea conditione Clerici, in lasciviae peccato habituati, et per plures iam annos habituati, sine ullo praecedenti continentiae experimento. Laudandus pariter est idem pietatis magister, cum deinde haeret anceps circa absolutionem impertiendam Titio ob graviores illas circumstantias, in quibus Titius reperitur. Inde enim apparet compertam praedictum magistrum habere rei gravitatem et difficultatem.

Ac quoad factum impertitae absolutionis reprehendi sane pietatis magister absolute non potest, si Casus speculative, et ut iacet consideretur. Etenim ex una parte, ut dicitur in Casu, Titius in lacrymas effusus *indubia dat sinceri doloris ac firmi propositi signa, paratum se praebens ad omnia fideliter exequenda, quae sibi a confessario proponuntur*. Ex altera parte affirmatur in casu, Titium *secus magnam incurrere infamiam apud sodales et familiam, cum ordinationis dilatio nulla ratione*

cohoneſtari poſſit. Si enim *indubia* omnino Titius exhibet *ſigna* doloris et propoſiti, vere *paratus* ad omnia neceſſaria media exequenda, ut caſte vivat, quid amplius ab ipſo exigi poſteſt, ut rationalis adſit *ſpes*, quod, *Deo auctore*, caſtam in poſterum ducat vitam? Si praeterea ex Ordinationis dilatione infamia vere ſequeretur, neque ipſe S. Alphoſus ullam faceret difficultatem in abſolutione concedenda. S. Doctor l. c. poſt affirmatam abſolutionem differendam, etiam pro *Clerico extraordinarie compuncto*, ſi Clericus velit ſtatim ordinari, ut temporis experimento *magis purgatum ſe praebeat a ſceleribus patraſis, et firmius probetur*; mox excipit caſum infamiae ſecuturæ: « Dummodo modo vero, inquit, *excipio*, ipſe ex hac dilatione Ordinationis non ſit ſubiturus notam, ſive proximum periculum infamiae ».

Hinc, practice loquendo, difficile quidem eſt pietatis magiſtrum reprehendere, ſi revera deceptus ſit. Attamen, ſi maiorem ipſe adhibuiſſet ſeveritatem et Titii Ordinationem diſtuliſſet omnino ad aliud tempus, poſt Titii caſtitem facto iam comprobata, et ut Titius ipſe melius apprehenderet ingentem rei gravitatem, a me magiſter ille, vere *magiſter pietatis*, plene approbaretur et laudaretur. Practice enim loquendo, illa Titii ſolemnis affirmatio, et ſine ulla reſtrictione, conſilia ſequendi confeſſarii, illae etiam effuſae Titii lacrymae, in illis proximae Ordinationis iam paratae et expectatae anguſtiis, facile ſuſpectae eſſe poſſunt. Infamia autem potius apparens quam realis eſt, cum ſemper aliqua eſſe poſſit dilationis Ordinationis honeſta cauſa, et poſſit ſemper aliquo ſaltem praetextu vera cauſa celeri. « Tunc neceſſe erit, inquit Bened. XIV. l. c., neque id ſane prudenti confeſſario admodum difficile eſſe poterit, huiusmodi Ordinando ante oculos ponere, non modo aeternam ſalutem quovis humano reſpectu potioreſſe debere, verum etiam nihil infamiae in eo eſſe, ſi quis dicat et fateatur velle ſe maturius cogitare de ineundo eiſmodi vitae inſtituto, quod graviora ſecum fert onera, quodque ſemel ſuſceptum per omnem vitam neceſſario ſervandum erit ».

Ad rationes tandem quod attinet, quibus pietatis magiſter motus fuit ad abſolutionem concedendam et proximam Ordinationem permittendam, earum prima, quod impuritatis vitium, non eſt crimen ex quo irregularitas inducatur, nullius momenti eſt. Nam, licet impuritatis vitium, generatim ſumptum et per ſe, non inducat irregularitatem proprie talem, ſeu *canoni-*

cum impedimentum, inducit tamen certo irregularitatem lata significatione, seu *indignitatem* et *inidoneitatem* ad sacros Ordines suscipiendos. Et haec indignitas et inidoneitas profecto sufficit, ut quis a sacris Ordinibus removendus sit.

Neque melior alia est ratio, quod ordo sit sacramentum vivorum, ad quod rite suscipiendum non plus requiritur quam status gratiae. Ordo enim est utique sacramentum vivorum, sed sacramentum est, quod confert praestantissimam potestatem, nobilissimam dignitatem, et divinissimum officium, ad cuius executionem nemo aptus est et idoneus, ut ait S. Dionysius apud S. Thomam Suppl. q. 36. a. 1., *nisi secundum omnem habitum suum factus sit Deiformis et Deo simillimus*.

IANUARIUS BUCCEBONI S. I.

XI.

De Ordinatione extra tempora.

Die 25 Iunii 1900, hora 18 ¹/₄ (6 ¹/₄ pom.).

Titius praelatus regularis episcopum dioecesanum enixe rogat, ut religioso sibi subdito, iam diacono, et ad missiones apud infideles mox protecturo, presbyteratus ordinem velit conferre extra tempora a iure statuta. Ordinarius, licet aegro animo, renuit praelati precibus morem gerere. Sed instat Titius asserens, hoc privilegium esse regularibus omnibus commune, quod non fuit a Concilio Tridentino abrogatum; et fuit de novo concessum Ordini Hierosolymitano per Bullam Pii IV « *Circumspecta* », absque ulla incommunicabilitatis clausula. Fuit insuper a Concilio Romano recognitum; siquidem C. 2, tit. 5, dicitur: « Dецernimus regulares, absque novo indulto apostolico, tuto posse extra tempora ordinari ». Tandem a S. Congreg. Episcop. et Regul. admissum fuit decisione d. 25 Iun. 1730 et d. 18 Iul. 1732. (Confer Bizzarri Collect. Edit. 1885 p. 341, 343).

Verum Ordinarius reponit, hoc privilegium esse proprium tantum Societatis Iesu, et esse aliis Ordi-

nibus incommunicabile ex Bulla Gregorii XIII « *Pium et utile* ». Quod praeterea confirmatur ex praxi Romae vigente, ubi tantum Societatis sodales hoc privilegio fruuntur.

Quaeritur :

1. *Quo tempore ordines maiores conferri possint ?*

2. *An regulares omnes privilegium nunc habeant recipiendi S. Ordines extra tempora ?*

3. *Quid ad casum ?*

Ad I.^{um} Certum est apud omnes, maiores Ordines regulariter conferri diebus ab Ecclesia statutis, nempe in Sabbatis quatuor temporum, in Sabbato *silienti*, et in Sabbato Sancto. Privilegio autem vel Rescripto conferri possunt aliis quibuscunque diebus, dummodo sint festivi de praecepto, quanvis suppressi. Cum de hoc nulla sit quaestio, haec dixisse satis esse puto.

Ad II.^{um} Licet Doctores fere omnes conveniant in recognoscendo Regularium privilegium suscipiendi sacros Ordines extra tempora ab Ecclesia statuta, tamen non desunt, qui hoc denegent omnino, inter quos Episcopus, de quo in casu. At quo iure hoc denegent, sequentia demonstrabunt.

Et primo quidem ita argumentandum censeo. Illud privilegium perperam denegatur, quod constat a Tridentino minime abrogatum fuisse. Atqui Regularium privilegium suscipiendi sacros Ordines extra tempora, a Tridentino minime abrogatum fuisse constat. Ergo perperam huius privilegii existentia denegatur.

Minor propositio inde elucet quod quoties voluit S. Synodus privilegiis derogare, id innuit explicitis verbis, et clausulis derogatoriis. Sic cum egit de non conferendis, eodem die, duobus sacris ordinibus, statim adiunxit: « privilegiis quibuscunque quoad hoc penitus exclusis ». Pariter cum voluit quemlibet ordinandum esse a proprio Episcopo, statim docuit quod si quis petat promoveri ab alio, « nullatenus id ei cuiusvis privilegii praetextu permittatur ». Cum demum decrevit (ut caetera sileam) Clericis non subditis non esse concedendas ab Abbatibus Litteras dimissoriales, id prohibuit « non obstantibus privilegiis, praescriptio-
« nibus, et consuetudinibus etiam immemorabilibus ». E contra cum sermo fuit de Ordinibus suscipiendis, statutis ab Ecclesia

temporibus, haec tantum protulit S. Synodus, videlicet: « Or-
 « dinationes sacrorum Ordinum, statutis a iure temporibus, ac
 « in cathedrali ecclesia, vocatis, praesentibusque ad id ecclesiae
 « canonicis, publice celebrentur ». Ecce igitur hic silendum
 putavit de contrariis privilegiis? Ecce hoc tantum in casu de-
 rogatoriam clausulam nullam adhibuit? Nonne hoc probat San-
 ctum Concilium noluisse in hac parte Regularium privilegiis de-
 rogare? Adsignent adversarii aliam, sed validam rationem, et
 manus victas dare non dubitabimus.

Accedit quod loquens Tridentinum de iis, qui petunt ordi-
 nari ab alieno Episcopo, haec habet: « Quod si quis ab alio
 « promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut
 « specialis rescripti vel privilegii praetextu, **etiam** statutis
 « temporibus permittatur ». Ex quibus verbis apertissime erui-
 tur voluisse S. Synodum abrogare privilegium Regularium susci-
 piendi sacram ordinationem a quocumque catholico Episcopo. At,
 quaeso, quae necessitas adiungendi verba illa: **etiam statutis**
temporibus? Nonne satis erat dixisse: .... *nullatenus id ei, etiam*
cuiusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii praetextu
permittatur? Utique satis erat ad excludendum privilegium sus-
 cipiendi sacros ordines a quocumque catholico Episcopo. At
 quoniam sciebat Tridentinum Regulares id petere posse vel extra
 tempora, vel statutis temporibus, ne daretur aequivocationi lo-
 cus, et ne putaretur petitionem denegandam solummodo, quando
 Regulares extra tempora petunt; adiunxit verba illa: **etiam**
statutis temporibus. Si ita non esset, particula illa — **etiam** —
 absonam redderet conciliarem locutionem, et sensum praeberet
 omnino impossibilem. Tridentinum igitur dum ex una parte *expli-*
cite non abrogavit Regularium privilegium suscipiendi sacros
 ordines extra tempora, ex altera saltem *implicite* illud recogno-
 visse dicendum erit.

Comprobatur nostra opinio ex facto Concilii Romani, cele-
 brati sub Benedicto XIII anno 1725. Etenim in Cap. II, Tit. V,
 haec leguntur: « Quo vero ad Regulares privilegia a Summis
 « Pontificibus habentes, sive expresse sive per viam communi-
 « cationis concessa, sacros videlicet Ordines extra tempora sus-
 « cipiendi, cum privilegia ipsa in suo robore persistent, nec
 « iis derogatum fuisse constet; decernimus proinde, Regulares
 « eosdem absque novo indulto Apostolico, tuto posse extra tem-
 « pora ordinari ». Quid clarius hisce verbis? Quid solidius ad
 evincendum Regularium privilegium? Cum historice constet postre-

mam derogationem Regularium privilegiis factam fuisse a Concilio Tridentino, tria evidentissime eruuntur ex verbis Concilii Romani, nempe 1. privilegium suscipiendi sacros ordines extra tempora, Regularibus concessum fuisse ante Tridentinum; 2. nec per Tridentinum huic privilegio derogatum fuisse; atque ideo 3. iure et licite posse Regulares extra tempora ordinari.

Scio nonnullos Doctores mirari quomodo potuerit ita loqui Romanum Concilium et totos esse in confutando eiusdem Decreto, argutiis et cavillis. At ne longiores simus, satis sit ita argumentari: Illo privilegio hodie Regulares gaudere censendi sunt, quo, sive per concessionem directam, sive per viam communicationis, certo fruebantur anno 1725; siquidem, post annum illum nullam Regularium privilegiis derogationem factam fuisse certissime constat. Atqui anno 1725, testibus non privatis quibusdam Doctoribus, sed ipso Summo Pontifice Benedicto XIII et Patribus Concilii Romani, minime refragantibus eiusdem Concilii Theologis, Regulares sive per concessionem directam, sive per viam communicationis, certo fruebantur privilegio suscipiendi sacros Ordines extra tempora: Ergo eodem privilegio hodie etiam certo frui dicendi sunt.

Adversarii ut iure possent hanc destruere conclusionem, probare deberent 1. errasse Theologos Concilii, qui *unanimes* consensione, *non exclusis Sodalibus S. I.* privilegium pro *omnibus* ut ibi Regularibus admiserunt: 2. cum Theologis errasse etiam Patres Concilii, qui, nemine refragante, Decretum conficere non dubitarunt: imo 3. cum Theologis, et cum Patribus, ipsum errasse Summum Pontificem, qui Regulares, *absque novo indulto Apostolico*, extra tempora ordinari posse declaravit. Utrum haec audere valeant, videant adversarii.

Interim vero nos Decretum Romani Concilii confirmandum assumimus ex facto S. Congregationis EE. et RR. quae interrogata ab Episcopo Castensi, utrum ipse posset ordinare Regulares illos, qui promoveri extra tempora petebant in viam privilegiorum et **Concilii Romani**, respondit: *Posse sed non teneri* (18 Iulii 1732). Quibus verbis apertissime demonstratur Sacram Congregationem EE. et RR. recognoscere auctoritatem Decreti Concilii Romani, et retinere posse Regulares extra tempora ordinari, sive id obtinuerint per concessionem directam, sive per viam communicationis, uti in eodem Decreto explicitè declaratur.

At si ita est, quomodo potuerunt nonnulli Doctores et prae-

sertim Honorante. privilegium Regularibus denegare? Quomodo invaluit in Romana Curia contraria persuasio de non existentia privilegii, facta solummodo exceptione pro Sodalibus Societatis Jesu Ut hisce respondeam, necesse est examini subicere documenta, quibus innituntur praefati Auctores, nempe Lambertiniana Notificatio XXIII, Benedictina Constitutio « *Impositi Nobis* » et Constitutio Gregoriana « *Pium et utile* » quibus tenent adversarii eorum sententiam confirmari.

Iam vero quod attinet ad Notificationem XXIII notum est omnibus illam datam fuisse contra Regularem quemdam, qui non ordinatus a proprio Episcopo Lambertinio quo die ordinari cupiebat, utique extra tempora, adiit Episcopum alienum, sacram ab eodem ordinationem recepit, et primam Bononiae Missam celebravit. Non siluit offensus Archiepiscopus, et publice declaravit incurrisse ecclesiasticas censuras Praelatum Regularem qui dimissorias dedit, Regularem, qui sacram ordinationem recepit, et Episcopum ordinantem. At, quaeso, qua de ratione, haec omnia affirmavit Lambertinius? Forsan quia ordinatio extra tempora locum habuit? Minime gentium. Ipse qui pluries Regulares extra tempora ordinaverat, totus est in reprobanda ordinatione petita et facta ab alieno Episcopo, sine authentico proprii Ordinarii testimonio.

Et sane quoad privilegium suscipiendi sacros ordines extra tempora, Lambertinius in eadem Notificatione rationes quidem dubitandi exponit; concludit tamen: « Queste cose sono state « da noi addotte, non perchè siamo affatto pentiti di quanto « abbiamo fatto per lo passato... Proseguiremo... ammettendo i « Regolari al privilegio dell' ~~antica concessione~~... fintanto però « che a Noi verrà proibito dalla S. Sede... e sarà nelle debite « forme fatta palese la mente Pontificia ». Hoc igitur unum eruitur ex illa Notificatione, scilicet Lambertinium, si non quoad ius, saltem quoad factum admisisse Regularium privilegium suscipiendi sacros Ordines extra tempora, et promississe se eadem praestitutum, usque ad contrariam Pontificiam declarationem.

Et hanc datam putant adversarii ab eodem Lambertinio, post assumptum ad Romanum Pontificatum, per suam Constitutionem, quae incipit: *Impositi Nobis*. Vere dicendum est, adversarios ita loqui, quin unquam citatam Constitutionem perlegerint. Quaestionem enim, quae inibi agitur, exponit Pontifex, in ipso fere Constitutionis exordio, dum dicit: « Sane quae olim « de ordinationibus Regularium controversia viguit, an scilicet

« Regulares a quocumque catholico Antistite in-
« distincte ordinari possent... » Post haec rationes exponit, qui-
bus hoc non licere comprobatur. Ac demum canonicas poenas
confirmat « adversus Episcopos **alienos subditos** inde-
« bite ordinantes ». Quid, quaeso, haec commune habent cum
privilegio suscipiendi ordines extra tempora?

Scio equidem, in hac sua Constitutione, Benedictum XIV,
loqui etiam de hoc postremo privilegio, sed tantummodo « ad
« excludendam nonnullorum arrogantiam, qui cum privilegio gau-
« deant suscipiendi ordines extra tempora, existimarunt Epis-
« copos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si quan-
« documque ipsis placuisset ad ordines promoveri, non statim,
« ipsoque die ab ipsis designato voti compotes fierent, iam dici
« posset ordinationem ab Episcopo non haberi, proindeque alius
« Episcopus pro suscipiendis Ordinibus adeundus esset ». Tan-
tum igitur abest ut Benedictus XIV privilegium deneget susci-
piendi ordines extra tempora, ut potius ex supposito illo privi-
legio, concludat non inde posse Regulares a quocumque catho-
lico Episcopo ordinari. Quod confirmatur ex ipsa marginali in-
scriptione, quae ita se habet: « Episcopos non arctari privilegiis
« Regularium de Ordinibus suscipiendis extra tempora ».

Nec putandum quod Summus Pontifex inibi loquatur tan-
tummodo de iis Regularibus qui hoc gaudent privilegio, per con-
cessionem directam. Siquidem verba illa prolata fuerunt post
allegatam Notificationem XXIII, in qua de concessione directa
verbum nec habetur, nec haberi poterat. Et ratio patet ex iis,
quae supra exposita fuerunt. Etenim in illa Notificatione Lam-
bertinus de eo privilegio loquitur, de quo *theoretice* dubitabat.
Atqui dubitare non poterat de privilegio *directe* concesso. Ergo
inibi loquitur de privilegio concesso per viam communicationis.
Et dum de hoc privilegio *theoretice* dubitabat in sua Notifica-
tione, quamvis *practice* admitteret et admissurum affirmaret; e
contra in sua Constitutione nec *practice*, nec *theoretice* dubitat,
sed hoc unum affirmat, scilicet privilegium suscipiendi ordines
extra tempora ius non praebere ad recipiendam sacram ordina-
tionem a quocumque Catholico Antistite. Sed instat Honorante
docens privilegium suscipiendi sacros Ordines extra tempora ha-
bendum esse uti abrogatum ex facto quod Gregorius XIII, per
suam Constitutionem — *Pium et utile* — illud concessit Soda-
libus S. I. cum clausula incommunicabilitatis. Optima sed er-
ronea assertio, quae ipsius Constitutionis verbis omnino destrui-

tur. Ait enim Summus Pontifex: « Omnibus Episcopis... prae-
« cipimus... ut... ipsos (nempe sodales S. I.) etiam absque
« ulla functione in Ordinibus ipsis, interstitiorumque ad illos
« suscipiendos observatione, aut inquisitione de cantu, officiis
« et caeremoniis ecclesiasticis, idoneitate, proprii Ordinarii licen-
« tia, et aliis in aliis requisitis ad minores ac etiam extra tem-
« pora a iure statuta, tribusque Dominicis, vel aliis festis die-
« bus, etiam ad presbyteratus Ordines promoveant, ac si illi om-
« nibus requisitis praediti essent... Praesentis autem gratiae
« communicationem omnibus aliis... fieri omnino prohibemus ».

Ut patet per se, hisce verbis quinque privilegia conceduntur Sodalibus S. I. nempe: 1. privilegium suscipiendi Ordines a quocumque Catholico Antistite, 2. privilegium suscipiendi ordines extra tempora, 3. privilegium non servandi interstitia, 4. privilegium dispensationis ab exercitio praecedentis Ordinis, et 5. privilegium non subeundi examen idoneitatis. Iam vero quod incommunicabile asseritur per illa verba: *Praesentis gratiae communicationem fieri prohibemus*, intelligendus est complexus horum privilegiorum; quod certe non excludit posse unum vel alterum ex iis privilegiis competere Regularibus omnibus in vim alterius concessionis. Aliud est loqui de quinque privilegiis simul sumptis, et aliud loqui de uno vel altero sumpto separatim.

Nec opponendum quod hoc in casu et relate ad privilegium suscipiendi sacros Ordines extra tempora, Gregorius concessisset Sodalibus S. I. id quod iam possidebant; nam respondeo Summum Pontificem concessisse *directe* Sodalibus Societatis Iesu id quod ipsi iam possidebant per solam *viam communicationis*. Estne hoc absonum? Imo nonne necessarium hoc fuit, ut clarius intelligerentur caetera privilegia? Quod si addita fuit clausula incommunicabilitatis, haec, ut dixi, complexum privilegiorum respicit, non vero unum, vel alterum separatim sumptum.

Audio dicentes inutilem esse quaecumque demonstrationem, cum Romae consuetudinaria lex invaluerit, plusquam centenaria, non admittendi Regulares ad sacram ordinationem extra tempora, exceptis tantummodo Sodalibus S. I. in vim Gregorianae Constitutionis — *Pium et utile* —. Scio factum, sed nego ius. Si enim Sodales S. I. admitterentur Romae ad privilegium suscipiendi sacros Ordines extra tempora in vim Gregorianae Constitutionis: *Pium et utile*, ipsis recognoscendum etiam esset privilegium suscipiendi Ordines a quocumque catholico antistite; siquidem et hoc privilegium eisdem conceditur per illam Consti-

tutionem; atqui hoc alterum privilegium eisdem Romae denegatur: ergo dicendum primum non concedi in vim illius Constitutionis.

Sed hoc praetermisso, certum est apud omnes privilegia non amitti neque per *non usum*, neque per *contrarium usum*, etsi centenarium, nisi ipse privilegiatus sponte et voluntarie omittat uti privilegio. Teste enim Reiffenstuel (Lib. V, Decr. Tit. XXXIII 214) non amittitur privilegium nisi « quis scienter et voluntarie « exerceat actum contrarium animo renuntiandi privilegio; nam « si quis ignorat..... aut expresse protestetur se nolle per hoc « renuntiare aut praeiudicare suo privilegio, non amittit ».

Atqui in casu *non usus*, vel *contrarius usus* non inductus fuit a Regularibus, QUI NUMQUAM RECLAMARE CESSARUNT; sed ab ipsa Curia, quae noluit Regulares extra tempora ordinare, sine speciali apostolico indulto; ergo romana consuetudo etsi centenaria, aut millenaria, aut immemorabilis non destruit Regularium privilegium, quod a Tridentino abrogatum non fuit, quod a Concilio Romano fuit Decreto firmatum, quod a S. Congregatione EE. et RR. fuit explicitis verbis recognitum, et a Regularibus incessanter reclamatum.

Ad III.^{um}. Itaque ad casum quod spectat, iure Praelatus Regularis ordinationem petiit sui subditi extra tempora, et male se gessisse dicendus est Episcopus, nolens Regularium privilegium recognoscere. Unde exorandus Emus Urbis Vicarius, ut dignetur Regularium votis, *etiam Romae*, satisfacere, eorumque privilegium recognoscere, eo sensu, ut quoties Ipsi placuerit Regulares petentes ad sacram Ordinationem extra tempora admittere, non amplius exigat speciale Apostolicum indultum; sed teneat cum Concilio Romano *tuto posse Regulares, absque novo indulto Apostolico, extra tempora ordinari*.

JOACHIM FERRINI
Ministrantium Infirmis.

XII.

De mutua subordinatione duplicis materiae in ordinatione presbyterali.

Die 10 Iulii 1900, hora 18 ¹/₄ (6 ¹/₄ pom.)

Titius latini ritus episcopus, Caium diaconum privatum ordinans, inadvertenter praetermisit utramque dex-

teram manum super caput ordinandi imponere, et manum extensam super illum tenere dum legeret exhortationem « *Oremus fratres carissimi etc.* ». Post peractam instrumentorum traditionem, cum in eo esset ut tertio manus imponeret prolaturus verba « *Accipe Spiritum Sanctum etc.* », dubitare incipit, utrum primam et alteram manuum impositionem peregisset. Sciscitatur id tum a presbytero adsistente, tum ab ipso Caio, qui ambo fatentur, nullam in antecessum manuum impositionem ab eo exercitam fuisse. Certior proinde factus Titius de omissione, primam et alteram manuum impositionem supplet, una cum iteratione exhortationis; deinde tertiam addit cum verbis formae, et Missa completa Caium in pace dimittit.

Mox totam rem rescit magister caeremoniarum cathedralis ecclesiae, vir in theologia et liturgia valde peritus, qui cum debita reverentia episcopum monet de invaliditate ordinationis. Miratur id episcopus, eo quod tandem aliquando omnia essentialia praestiterit. Ut autem controversiam definiant scribunt Romam ad eximium theologum, eique casum proponunt ab eo quaerentes:

1. *Quotuplex et quaenam sit materia necessaria necessitate sacramenti in ordinatione presbyterali apud Latinos?*

2. *An et qualis inter impositionem manuum et traditionem instrumentorum debeat esse subordinatio?*

3. *An Caii ordinatio in presbyterum sit valida?*

Ad I^{um}. Norunt omnes triplicem adesse sententiam quoad materiam presbyteralis ordinationis, apud Latinos.

Prima sententia, quam veteres tuebantur scholastici, tenet materiam necessariam et adaequatam presbyteralis ordinationis esse solam instrumentorum traditionem, dicente Eugenio IV in Decreto pro Armenis: *Sextum Sacramentum est ordinis, cuius materia est illud per cuius traditionem confertur Ordo; sicut presbyteratus traditur per Calicis cum vino, et Patenae cum pane porrectionem.* *

Altera sententia innixa huic Eugenio Decreto, ac insimul omnibus illis locis Sacrarum Scripturarum, in quibus asseritur gratiam ordinationis conferri per manuum impositionem, docet materiam presbyteralis ordinationis constitui ab instrumentorum porrectione et manuum impositione.

Qui ita sentiunt, in duas classes dividuntur. Alii enim putant instrumentorum porrectionem et manuum impositionem in unam coalescere materiam essentialem et adaequatam. Et quoniam triplex, ut notum est, habetur in presbyterali ordinatione manuum impositio, hi non aliam essentialem agnoscunt nisi alteram, quae immediate praecedat instrumentorum traditionem. Alii e contra duplicem admittunt essentialem materiam, quarum una, nempe instrumentorum porrectione, confertur potestas in Corpus Christi reale, altera vero, nempe manuum impositione, confertur potestas in Corpus Christi mysticum. Et hi tertiam tantum agnoscunt manuum impositionem, cum dicit Episcopus: *Accipe Spiritum Sanctum etc.*

Tertia demum sententia sustinet et defendit essentialem et adaequatam materiam presbyteralis ordinationis esse solam manuum impositionem. Quippe 1. S. Scriptura nunquam loquitur de instrumentorum porrectione; 2. Ecclesia Graeca instrumentorum traditionem nunquam vel agnovit, vel adhibuit; 3. Ipsa Latina Ecclesia ante saeculum IX presbyteros ordinavit sine ulla instrumentorum porrectione. Qui hanc sententiam tuentur, alteram tantum manuum impositionem ut essentialem agnoscunt.

Quid igitur in tanta opinionum varietate? Illud, ni fallor, habendum est uti materia essentialis et adaequata presbyteralis ordinationis, quo omisso, ordinatio *ex integro et absolute* iteranda statuitur: Atqui talis est tantummodo altera manuum impositio: Ergo haec sola habenda est ut materia essentialis et adaequata presbyteralis ordinationis.

Et re quidem vera cum error irrepserit in sacra ordinatione, tria evenire poterunt, scilicet vel ut suppleatur tantummodo quod fuit per errorem omissum, vel ut ordinatio iteretur *ex integro* quidem, sed tantum *sub conditione*, vel demum ut iteretur ordinatio non solum *ex integro*, sed etiam *absolute*.

Si primum accadat, certum est illam ordinationem uti validam habitam fuisse; quippe in *c. Presbyter*, hoc ipso statuitur omissum tantummodo supplendum, ne iteretur Sacramentum. Si vero alterum accadat, scilicet si ordinatio iteranda sit *ex integro* quidem, sed tantum *sub conditione*, hoc probat utique adesse

in casu opinionum discrepantiam, sed minime probat, imo excludit adesse certam Ecclesiae legem, aut inconcussum fundamentum; cum ipsa *conditionalis* iteratio supponat per se fieri posse ut valida sit ordinatio, data etiam illa omissione, quae causa fuit iteratae ordinationis.

Equidem cum agitur de Sacramentis conficiendis tutiorem partem sequendam agnoscimus; ideoque mirum esse non debet, si, ob aliqua omissa, *conditionalis* iteratio imponatur. At hoc ipso quod practice *conditionalis* tantum iteratio praescribitur, hoc ipso, inquam, theoretice et scientifice deduci potest illud, per quod omissum, iteratio statuitur, non esse de *certa* essentia sacramenti. Scio quod posset quis ita argumentari, scilicet hoc ipso quod iteratio licet *conditionalis* praescribitur, fieri potest ut illud, per quod omissum, iteratio statuitur, sit de essentia sacramenti. At si res attente consideretur, videbimus magnam adesse inter utramque conclusionem differentiam. In primo enim casu, iure deducimus illud quod omissum fuit non esse de *certa* essentia sacramenti, dum e contra in altero casu hoc unum deduci potest, videlicet fieri posse ut illud quod fuit omissum sit de *probabili* sacramenti essentia. Iure igitur asserui pertinere ad materiam essentialem et adaequatam presbyteralis ordinationis illud quo omisso, ordinatio ex integro et absolute iteranda statuitur. Quod quidem clarius patebit in demonstratione minoris propositionis.

Siquidem data omissione primae vel tertiae manuum impositionis, ordinationem non ideo iterandam esse, sed supplendum tantummodo quod fuerit per errorem omissum docent *c. Presbyter de Sacr. non inter.* nec non S. R. C. sub die 27 Maii 1840, et S. C. Inq. sub die 27 Maii 1840. Et notandum quod hisce in casibus acquiescendum esse quoad Missas celebratas, et quoad absolutiones impertitas docuit S. C. Inq. sub eodem die.

Igitur neque primam, neque tertiam manuum impositionem pertinere ad materiam essentialem presbyteralis ordinationis dicendum est.

Quod vero attinet ad instrumentorum traditionem, res definita fuit a S. C. C. quando, teste Benedicto XIV *de Syn. Dioec. Lib. VIII, c. X*, declaravit ordinationem in qua instrumenta tradita non fuerunt iterandam utique ex integro, sed tantum *sub conditione*. Non igitur certum tenuit S. C. traditionem instrumentorum pertinere ad essentiam presbyteralis ordinationis, sed illam tantum *sub conditione* iterandam decernit,

ut **aliquam rationem haberet** illorum sententiae qui tenent « impositionem manuum praeambulam porrectioni instrumentorum, simul cum hac in unam coalescere materiam ». Ideoque decreta fuit iteratio quia « praevia illa manuum impositio » iamdiu antea peracta moraliter coniungi « non poterat cum « traditione instrumentorum, quae postmodum fieret (Bened. XIV. l. c.). Itaque ex Benedicto XIV, qui in toto illo Capite favet opinioni eorum, qui tenent solam manuum impositionem esse de essentia presbyteralis ordinationis, illa *conditionalis* iteratio decreta fuit tantum ut haberetur *aliqua* ratio nonnullorum theologorum, et quidem non directe quia omissa fuerat instrumentorum traditio, sed quia ex hac omissione incompleta censebatur praevia manuum impositio, quae cum instrumentorum traditione coalescere debebat in unam materiam. Fundamentum igitur semper statuitur in ipsa manuum impositione.

Caeterum si instrumentorum traditio pertinet ad essentiam presbyteralis ordinationis, et si hoc Eugenius IV decrevit pro Armenis, occur Armenos ipsos recepit presbyteros, qui sola manuum impositione ordinati fuerant? Quomodo ordinati fuerunt primi Diaconi cum nondum liber Evangeliorum existeret? Dicit fortasse quis instrumentorum traditionem statutam ab Ecclesia fuisse pro Latinis, recepta a Christo potestate « Sacramentorum « materiam pro suo libito determinandi, iustisque de causis mutandi, modo et res et verba semper usurpet, quae apta sint « ad significandum sacrae ordinationis effectum ». At missis caeteris, dicant adversarii « ubi et quando, quo saeculo, in quo « Concilio, a quo Pontifice facta sit eiusmodi mutatio ». (Bened. XIV l. c.). Et quoniam quae habentur in antiquis Ritualibus, perseverent intacta ac sancte et integre etiam nunc peragantur, quaerimus cum allegato Benedicto XIV, quis unquam credet « illa eadem, quae iampridem satis erant, nunc, ad Ordinis Sacramentum perficiendum, amplius non sufficere? »

Sed et maiora habentur. Non solum enim ex veteribus documentis non apparet quo saeculo, in quo Concilio, a quo Pontifice decreta fuerit instrumentorum porrectio, tamquam materia essentialis sacrae ordinationis; sed e contra ex documentis antiquioribus patet illam instrumentorum porrectionem introductam fuisse ad magis diserte explicandam potestatem abunde collatam per manuum impositionem. Ita Hugo a S. Victore *lib. 2 de Sac. Fidei p. 3 c. 12*, et Petrus Lombardus *lib. 4, dist. 24*, quibus consonat, teste Bened. XIV, antiquum Pontificale Rom.

Ms. biblioth. Colbertinae, in quo *ordinatus* appellatur Presbyter, quando eidem instrumenta traduntur ab Episcopo. Stat igitur illorum sententia, qui tenent theoretice solam manuum impositionem pertinere ad essentiam sacrae ordinationis.

Ad II.^{um} At quoniam practice integer servandus est ritus ab Ecclesia statutus, quaeritur utrum subordinatio aliqua debeat esse inter impositionem manuum et instrumentorum traditionem. Et quidem in sententia eorum, qui instrumentorum traditionem et manuum impositionem considerant tanquam duplicem materiam, quarum prima confertur potestas in corpus Christi reale, et altera in corpus Christi mysticum, prima seu instrumentorum traditio debet necessario praecedere, cum potestas in corpus Christi mysticum necessario supponat potestatem in corpus Christi reale. E contra in sententia eorum, qui unicam admittunt materiam, resultantem ex impositione manuum et instrumentorum traditione, impositio manuum debet necessario praecedere, quia ista complenda supponitur per instrumentorum traditionem.

In nostra autem sententia, qui tenemus solam manuum impositionem constituere materiam essentialem sacrae ordinationis, *per se* indifferens omnino est ut haec vel praecedat vel subsequatur instrumentorum traditionem. Convenit tamen ut manuum impositio praecedat, cum instrumentorum traditio ex allatis supra testimoniis explicativa sit receptae potestatis, non vero potestatis recipiendae.

Ad praxim autem quod spectat, quaecumque admittatur sententia, necesse omnino est ut manuum impositio praecedat instrumentorum traditionem; idque ex Decreto S. C. Inq. quae requisita circa quamdam ordinationem, in qua prius oblita, et postea suppleta fuerat prima et altera manuum impositio, respondit sub die 3 Maii 1899: « Dummodo in casu proposito « repetitio formae, et manuum duplex impositio facta fuerit ante « instrumentorum traditionem, acquiescat ». Quid autem si facta fuisset post instrumentorum traditionem? Certe iteranda erat ordinatio ex integro, sed tantum sub conditione, ob illas ipsas rationes, quas ex Benedicto XIV, supra attuli in responsione ad I.^{um}.

Ad III.^{um} Hinc cum in casu proposito, prima et altera manuum impositio facta fuerit post instrumentorum traditionem, ex dictis, iteranda est ordinatio ex integro et sub conditione.

IOACHIM FERRINI.
Ministantium Infimis.

CATHOLIC THEOLOGICAL UNION

BX1758.C24

C001

CASUS CONSCIENTIAE PROPOSITI ET SOLUTI R

3 0311 00044 1589

WITHDRAWN

47143

BX

1758

47143

.C24

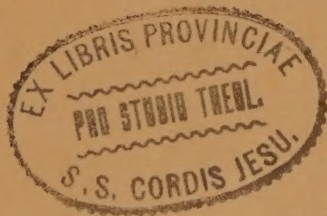
Cadène, Felix

AUTHOR	CASUS CONSCIENTIAE PROPO-
	SITI ET SOLUTI ROMAE AD
TITLE	SANCTUM APOLLINAREM IN ...

240.01

21,464

03550

3 0044 90044 1589